
BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVI
E
42
NAPOLI

VINDICIÆ DOCTRINÆ MAJORUM SCHOLÆ PARISIENSIS,

Seu

Conſtans & perpetua Scholæ Pariſienſis Doctrina de Authoritate & infallibilitate Eccleſiæ in rebus Fidei & Morum

Contra

Defenſores Monarchiæ univerſalis & abſolutæ Curiæ Romanæ.

LIBER QUARTUS.

CONTINENS

Scripta Jacobi Almaini & Joannis Majoris.

Acceſſerunt aliquæ Cenſuræ ejuſdem Scholæ Pariſienſis,

Nec non

Defenſio Mag[ri] Edmundi Richerii adverſus aliquos ejus Calumniatores & Epilogus Apologiæ pro Joanne Gerſonio.

Authore EDMUNDO RICHERIO Doctore ac Socio Sorbonico.

COLONIÆ,
Apud BALTHASARUM AB EGMOND & Socios. CIƆ IƆCLXXXIII.

VINDICIÆ DOCTRINÆ MAJORUM SCHOLÆ PARISIENSIS
Pro regendis finibus utriusque Potestatis.

LIBER QUARTUS

Continens Scripta Jacobi Almaini & Joannis Majoris,

QUÆSTIO RESUMPTIVA MAGISTRI JACOBI ALMAIN, DIOECESIS SENONENSIS, AGITATA IN VESPERIIS MAGISTRI LUDOVICI BER, QUI PRIMUM HABUIT LOCUM LICENTIÆ SUÆ ANNO 1512.

OST ingeniosam Quæstionis decisionem Magistrorum nostrorum expectativam, necnon ornatam præstantissimi Magistri nostri terminorum Interpretis expositionem, mihi incumbit ad Quæstionem propositam pro viribus respondere: Præsuppositis igitur protestationibus per me alias factis, pono tres Conclusiones.

Prima Conclusio.

Dominium naturale, quod homini convenit ex dono Dei, simpliciter est inabdicabile, quantum ad cuncta: similiter & quantum ad certam speciem cibi & potus in omni eventu: cui Dominio, post peccatum, conveniens fuit superaddere Dominium civile proprietatis, similiter & Jurisdictionis; quo fungentes, executionem gladii materialis habent, à quo Ecclesiastici Jure divino minimè eximuntur.

An liceat homini seipsum fame, aut gladio interimere.

PRima hujus Conclusionis pars est, *quod Dominium naturale hominibus competit ex dono Dei:* Pro cujus probatione supponitur, quod Dominium naturale est facultas, seu potestas propinqua assumendi res inferiores ad sui sustentationem, secundum dictamen Legis naturalis. Lege enim naturali quilibet tenetur se conservare in esse: Ex qua obligatione, in quolibet oritur potestas res inferiores sumendi in usum, ad sui conservationem: quæ potestas Dominium naturale vocatur, cujus titulus est *Necessitas;* de quo Dominio dicitur, *in necessitate omnia sunt communia,* & istud Dominium quoscumque dominos simul compatitur. Ad istud Dominium, apud quosdam, pertinet potestas alterum invadentem occidendi, *servato moderamine inculpatæ tutelæ.* Huic Dominio, nullum Jus humanum derogare potest, cum Jure inferiori non abrogetur Jus superius. Ex istis sequuntur aliqua Corollaria.

Primum est, non obstante quacumque appropriatione facta Sorti per Jus positivum, si aliqua res sit necessaria ad conservationem Sortis, similiter & Platonis, & Plato eam prius occupaverit, licitè potest ea uti; quia seclusa appropriatione facta Sorti per Jus positivum, Plato ad hoc fuisset obligatus Jure naturæ. Nec æstimo probabile, quod dicit Armachanus, quod Plato fuisset obligatus dare dimidium Sorti, quamvis sequeretur utriusque mors: Sed Jus positivum, per quod facta est appropriatio Sorti, Juri naturali non derogat: Igitur, &c. Hujus sententiæ est Petrus de Palude Dist. 15. lib. 4. Sentent. ubi dicit, *quod melior est conditio possidentis:* Oppositè Scotus in eadem Distinct.

Secundum Corollarium contra Armachanum est, quod istud Dominium non fundatur in charitate, absurdum enim foret dicere, quemlibet utentem cibo & potu in sublevationem suæ necessitatis, novum incurrere crimen: alias tanta requireretur probatio ad sumendum potum aut cibum corporalem, sicut ad sumendum Corpus venerabile Christi.

Tertium Corollarium, non potest aliquis per sententiam cujuscunque Judicis, ob quamcumque culpam, hoc Dominio privari, ita, quod ei subministrato cibo & potu, non foret licitum uti ad suî conservationem. Istud Corollarium est de mente sancti Thomæ 2. 2. q. 69. artic. ultimo. In solutio. 2. argumenti, ubi sic dicit; *Nullus*

ita condemnatur, quod inferat sibi mortem, sed quod ipse patiatur; & ideo non tenetur facere illud, unde mors sequatur: & statim subjungit sic; *etiam si aliquis sit condemnatus, ut fame pereat, non peccat si cibum sibi occultè subministratum sumat; quia non sumere, esset seipsum occidere.*

Quartum Corollarium, contra Jus naturale facit: habens superfluum respectu naturæ (licet non respectu status) non communicans alteri, quem cognoscit pati indigentiam respectu naturæ.

Istud Corollarium videtur esse contra sanctum Thomam 2. 2. q. 32. artic. 6. Similiter in 4. Sent. Distinct. 15. & ratio Corollarii est, quia status quilibet est de Jure purè positivo, quod Juri naturæ derogare non potest. Hujus sententiæ est Durandus in 4. Dist. 15.

Istis præmissis probatur ista prima pars per illud quod scribitur Genes. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam adferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis semen generis sui, ut sint vobis in escam*: Ex quo sequitur Corollario, quod Deus hominem hoc Dominio naturali privare potest. Quicquid enim dat Deus ad extra, merè contingenter dat. Unde etiamsi præcepit Sampsoni per interiorem revelationem, ut evulsis columnis faceret domum ruere, quamvis ad hoc sequeretur mors ejus; eadem ratione præcipere potest, ne quis comedat & bibat, quamvis sequatur mors.

Secundo sequitur probabilitas opinionis Durandi in Tractatu de Legibus, quod existentibus duobus, meliori & minus bono, quibus præsens est aliquid præcise, quod tantùm sufficit ad alterius sustentationem, debet minus bonus meliori cedere, quamvis illud industria minus boni sit acquisitum, quia magis bonus habet magis de bonitate veri Dominii supremi, cum eum magis Deus diligat: etiam cum ista inferiora sint facta propter hominem, tanquam minus perfecta propter magis perfectum, erunt magis facta propter magis perfectum hominem, quam propter minus perfectum. Et consequenter deducitur probabilitas opinionis Sancti Thomæ, quod aliquis potest sibi subtrahere simpliciter necessarium ad sui conservationem, ut det magnæ personæ à qua dependet Respublica civilis aut Ecclesiastica.

Secunda pars est, quod est simpliciter inabdicabile, est similiter quantum ad certam speciem: proinde in omni eventu non licet homini seipsum interficere, nec positivè, omittendo scilicet id quod est necessarium ad sui conservationem. Nam si abdicaret in omni eventu hoc Dominium, quantum ad certam speciem; seipsum interficeret interpretative in aliquo casu, scilicet si necessariò indigeat cibo, &

 nihil

nihil sit illi præsens, præter illud comestibile. Hujus opinionis est Dominus Armachanus in suo 2. Lib. de Paupertate Christi, cap. 25. Ex quo sequitur Carthusiensem posse comedere carnes, si nihil sit aliud præsens, & si egeat cibo: & hoc deducit Panormitanus in ca. *Si verò de jurejurando*: nolim tamen negare, si immineret scandalum, debere potius mortem sufferre, juxta illud Pauli, *Si scandalizavero fratrem meum non comedam carnes in æternum.* Secundum Corollarium est; Contra Legem naturæ faciunt qui in tantum vacant abstinentiæ, ut vitam suam notabiliter abbrevient.

Jus gladii concessum esse Republicæ ad sui conservationem.

TErtia pars Conclusionis est, quod conveniens fuit tam Dominium civile proprietatis, quam Jurisdictionis superaddi Dominio naturali; Pro cujus probatione, quælibet Communitas aliquorum ad invicem conversantium, est velut unum corpus cujus singuli alter alterius sunt membra juxta dictum Pauli *ad Rom.* 12. Secundo supponendum est, quod in illa communitate Jure naturali est potestas quædam, qua licite illos, quorum vita est in perturbationem ejus, potest à corpore præscindere, etiam per mortem, & istud deducitur à priori ex ratione sancti Thomæ. 2. 2. q. 65. Articulo 1. *Omnis,* inquit, *pars ordinatur ad totum cujus est pars, velut imperfectum ad perfectum: & si saluti totius corporis expediat abscissio alicujus membri, puta, quia est putridum, aut cæterorum corruptivum, laudabiliter abscinditur.* Cum ergo quælibet persona singularis, comparetur ad totam communitatem sicut pars ad totum; ideo, si aliquis sit perniciosus communitati, & ipsius corruptivus, laudabiliter occiditur à communitate. Et probatur idem à posteriori, quia cum communitas det Principi auctoritatem occidendi, sequitur, quod est prius in communitate & non ex datione cujuscumque alterius nisi dicatur Dei: Ergo in ea est illa potestas naturalis. Prima consequentia tenet per illud: *Nemo dat quod non habet.* Et si dicatur, Curatus non presbyter dat suo Vicario potestatem absolvendi quam non habet; istud negatur, quia solum dat Jurisdictionem quam habet.

Ex isto primo sequitur Corollarie, quod potestas occidendi, quantum ad institutionem, non est positiva, quamvis sit positiva quantum ad communicationem certæ personæ, ut puta Regi, aut certis personis de communitate, paucis, aut pluribus, qui eam regant

gant ariſtocratice aut timocratice : Quia cum hoc præceptum , *Non occides* , ſit de Jure naturali , niſi ab eo per Jus naturale aliquis caſus exciperetur , per Jus poſitivum quodcumque , ſaltem humanum , excipi non poſſet , cum humana poteſtas (ut ſingulis certum eſt) ſuper Jus naturale non exiſtat. De divina autem inter Doctores eſt dubium.

Secundum Corollarium ; Nulla Communitas perfecta hanc poteſtatem à ſe abdicare poteſt, ſicut nec ſingularis homo poteſtatem quam habet ad ſe conſervandum in eſſe.

Tertium Corollarium ; Princeps non occidit auctoritate propria , nec illam poteſtatem poteſt ei conferre Reſpublica. Hinc dicit Gulielmus Pariſienſis, quod Dominium Juriſdictionis Principum eſt ſolum miniſteriale in ordine ad communitatem , ſicut Dominium Sacerdotis, reſpectu remiſſionis peccatorum, eſt ſolum miniſteriale in ordine ad Deum.

Quartum Corollarium ; Non poteſt renunciare Communitas poteſtati quam habet ſuper ſuum Principem ab ea conſtitutum, qua ſcilicet poteſtate eum (ſi non in ædificationem , ſed deſtructionem regat) deponere poteſt , cum talis poteſtas ſit naturalis : & iſtius ſententiæ eſt gloſſa. 23. q. 3. Can. *Oſtendit* , ubi dicit , *Populus habet Juriſdictionem* , *licet dicat Lex* , *quod eam tranſtulit in Imperatorem.* Nam ſi civitas, vel populus non haberet Juriſdictionem, quare puniretur propter delictum Judicis ? 23. q. 2. Can. *Dominus* , ubi dicitur ſic : *Gens & civitas petenda eſt bello* , *quæ vel vindicare neglexerit* , *quod à ſuis improbe factum eſt* , *vel reddere, quod per injurias ablatum eſt* : non enim punienda foret civitas , niſi Juriſdictionem haberet ad compellendum. Et iterum ſequitur , quod non eſt dabilis , in quocumque caſu naturaliter , Monarchia pure Regalis, capiendo Monarchiam pure Regalem, prout viſus eſt capere quidam iſtis diebus, quando unicus præeſt , & nullis ſubeſt : nam apud Philoſophum , non ita capitur Politia Timocratica, ſicut ipſe capiebat.

Quintum Corollarium ; Quod falſiſſimum eſt illud Scoti. q. 3. Diſt. 15. quod non licet quemquam occidere auctoritate publica , niſi in caſibus exceptis à Deo ab iſto præcepto , *Non occides* : Si intelligat de exemptione facta per Jus poſitivum divinum , qualia erant judicialia Veteris Teſtamenti (prout videtur prætendere:) quia

tunc ante Legem Moysi non licuisset quemquam interficere cum tunc nullum esset adhuc Jus positivum, & in Lege Euangelica non liceret quemquam interficere, saltem nisi pro homicidio, quia Judicialia antiquæ Legis sunt revocata, & nullus casus videtur exceptus in Lege Euangelica, nisi dicatur homicidium fuisse exceptum Math. 26. ubi dicitur: *Omnes enim qui gladium acceperint, gladio peribunt:* Si vero intelligat de exemptis à Deo per Jus naturale, non facio difficultatem; sed tunc nulla erit ejus probatio ad probandum, quod pro simplici furto non licet quemquam interficere.

Istis suppositis, probatur illa pars. Si enim res singulis communitatis non approp riarentur, sed remanerent communes, cultura earum negligeretur: quia, quod commune est negligitur, & corpore fortiores à debilioribus cuncta auferent: Ergo conveniens fuit superaddere Dominium civile proprietatis.

De Dominio Jurisdictionis probatur, quia communitas regulariter facile congregari non possit (penes quam residet naturalis auctoritas malos coercendi & unicuique particulari supposito Jus dicendi ad pacificam cohabitationem) congruum fuit, ut eam delegaret alicui, aut aliquibus, qui facile congregari possent.

Utrum Ecclesiastici sint Iure divino exempti à Iurisdictione Civili.

VLtima pars est, quam non assertive propono, sed solùm probabiliter, & inquirendæ veritatis gratia, etiam causa conferentiæ cum doctissimo viro Magistro Roberto Jacquinot in sacra Theologiæ facultate Licentiato meritissimo, necnon venerabilis Collegii Bellovacensis vigilantissimo Primario, nempe, quod Ecclesiastici à Jurisdictione coactiva civili, non Jure divino eximuntur, & primo probatur ex illo Pauli ad Rom. 13. *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit:* Et quod per Potestates seculares intelligat Principes seculares, ex sequentibus manifeste apparet, *Nam principes, non sunt timori boni operis, sed mali:* Et iterum, *non enim sine causa gladium portat.* Et quod ista subjectio non sit solum ad vitandum scandalum, patet iterum ex sequentibus. *Ideoque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.*

Secundo probatur, & apparenter, exemplo beatissimi Pauli Actuum 25. ubi refugiens judicium coactivum Sacerdotum, dicit: *ad tribunal Cæsaris appello, ibi oportet me judicari, Judæis non nocui; si enim nocui,*

nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori, & iterum Cæsarem appello: glossa interlinearis, quia ibi est locus Judicii, ergo refugiens Judicium Sacerdotum, confessus est se Jurisdictione coactivæ Cæsaris fuisse subjectum: Sed, credendumne est Apostolum ficte dixisse, *à quo oportet me judicari?* aut metu mortis? quia jam pro veritate mori elegerat, ipso teste dum dixit: *Ego enim non solum alligari, sed & mori paratus sum in Hierusalem, propter nomen Domini nostri Jesu Christi.* Multæ sunt aliæ auctoritates, quas brevitatis causa omitto, & probo ratione.

Si per hoc, quod homo consecratur in Sacerdotem (de simplici tonsurato non facio difficultatem) efficeretur Jure divino non subjectus Principi; sequeretur, quod nullus veniret ordinandus nisi ex licentia Principis: Consequens est falsum & absurdum; patet sequela, ante ordinationem Princeps habet aliquod Jus in istum hominem, quo etiam ipso invito privatur per ordinationem ex parte opposita: sed nullus Jure suo, nisi ex consensu proprio, aut culpa, pro qua à superiori privari potest, debet privari: Hinc est quod Episcopus ordinans servum despoticum, sine consensu domini, tenetur domino ad restitutionem.

Secundo, si Jure divino sit exemptus, eo quod presbyter, ergo per quamcumque degradationem non potest fieri laico Principi subjectus, & per consequens, nec à laico juste judicari, cum ad justum Judicium subjectio requiratur: Patet sequela, cum enim Jure divino sit exemptus, & jure divino prohibitus erit Principi usus gladii in Sacerdotem: Sed tota Ecclesia Jus divinum immutare non potest, ergo non potest per quamcumque degradationem, aut sententiam humanam, subjici judicio laico, sicut nec non-Sacerdos fieri.

Sententiæ oppositæ videtur esse Innocentius 3. in cap. *Solitæ de majoritate & obedientia*, dicens: Quod autem dicitur *ad vindictam malefactorum; laudem vero bonorum*, intelligendum non est, quod Rex vel Imperator super bonos & malos gladii acceperit Potestatem, sed solum in eos, qui utentes gladio, ejus Jurisdictioni sunt commissi; & ejusdem sententiæ cum Innocentio est Panormitanus in eodem cap. 6. notabili: similiter ultimo cap. *de Foro competenti*, ubi dicit, quod *privilegium datum Ecclesiasticis non fuit alicujus novi collatio, sed tantummodo Juris declaratio*: Idem tenet glossa in Can. *Si Imperator* 96. distinct. ubi sic dicitur, *antequam esset aliqua constitutio, Clerici non erant de Jurisdictione laica: unde omnes constitutiones quæ emanarunt* non

non sunt nisi Juris declaratio. Et Carlerius copiosum tractatum ea de re edidit contra Bohemos. Nihilominus Gulielmus Occam, Marsilius de Padua, & Joannes de Parisiis, dicunt hoc esse privilegium, & fuisse datum tempore Julii I. adhuc vivente Constantino magno: unde refert Platina, ipsum fuisse primum, qui prohibuit Ecclesiasticos litigare coram Judicibus laicis.

Notandum est tamen circa hanc partem, quod Principes laici non possunt jam hoc privilegio Ecclesiasticos privare, quia nullus potest alterum ob quamcumque culpam, aliqua libertate sibi competente privare, nisi in eum habeat Jurisdictionem, cum privatio talis actus sit Jurisdictionis: Sed Principes laici in Ecclesiasticos jam nullam habent Jurisdictionem, saltem quantum ad eorum personam, cum eam quam prius habuerunt à se abdicaverint, ergo libertate donata eos privare non possunt: similiter Ecclesiastici nunquam Principibus laicis fuerunt subjecti, quantum ad ea quæ eis Jure divino competunt, ut sunt Sacramentorum administratio, & decimarum susceptio: hæc materia amplissimum requireret tractatum.

Secunda Conclusio.

DOminium Ecclesiasticum, seu Euangelicum à puro homine non est instituibile, quo cuncti fideles coërceri possunt nec aliquis eximi potest fidelis, sed infideles tantum: & à Regali Dominio immutabile est in Aristocraticum aut Timocraticum, & ex institutione divina, nullam habet in temporalibus Jurisdictionem annexam.

Potestas Ecclesiastica ab hominibus institui non potest; & de plenitudine Potestatis Papæ.

PRima pars Conclusionis est, quod Dominium Euangelicum, seu Ecclesiasticum supremum, non est ab homine puro, nec ab hominibus instituibile: Pro cujus probatione supponitur hic, quod non loquimur de Dominio, quod habent Ecclesiastici super peccata in foro secreto & pœnitentiali, cujus actus non potest exerceri in invitum, sed loquimur de Dominio, quod respicit forum exterius & publicum, & est Potestas à Christo immediate instituta ad coërcendum fideles ad vivendum secundum Leges Euangelicas, pro consecutione felicitatis æternæ, & hæc Potestas potest exerceri in invitum.

Ad

Ad quos autem actus se extendat hæc Potestas, tanta est apud Doctores controversia ut nimis confusa sit materia, ita ut his temporibus (ut dicit Gulielmus Occam) summe necessarium foret, quod per sapientes juramentis & horribilibus comminationibus ad veritatem dicendam arctatos, declararentur quæ spectant ad plenitudinem Potestatis, quam Ecclesia noscitur obtinere. Quidam enim eam ita ampliant, forsitan adulationis causa, ut Beneficia & Privilegia obtineant; ut omnis absorpta videatur Principum Potestas: Cæteri vero ex adversa parte, forsan ut Principibus adulentur, eam tantum arctant, ut principum secularium voluntati subjiciant; ut Marsilius de Padua, dicens neminem posse excommunicari ab Ecclesiastico Judice, nisi ex Principis consensu, ut videre est in suo libro qui *Defensorium Pacis* intitulatur.

Aliqui eam extendunt usque ad dissolutionem matrimonii rati & non consummati, ut gloss. in cap. *quod votum, de voto & voti redemptione* lib. 6. Similiter gloss. in cap. *ex publico*, *de conversione conjugatorum*, ubi ponit hanc propositionem, meo judicio periculosissimam & condemnandam, quod *Summus Pontifex posset statuere, quod per secundum matrimonium rumperetur primum.* Ejusdem sententiæ est Panormitan. In eodem cap. Similiter Magister Thomas de Vio Cajetanus in opusculis nuper impressis: sed hoc est contra verbum Christi Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet, nisi fornicationis causa.* Hoc præterea est contra substantiam Sacramenti matrimonii, quod est vinculum indissolubile, nec verisimile est, si dissolvi posset per hominem, quin ex sacris literis hoc posset comperiri, sicut de matrimonio inter infideles altera partium ad fidem conversa: nec significat matrimonium istud ratum & non consummatum, præcise unionem Dei ad animam, nec etiam ad Ecclesiam, quæ est inseparabilis. Et si alleget aliquis, quod tale matrimonium ex Jure pure positivo dissolvitur per votum solemne castitatis ad minus per ingressum religionis, hoc negat de Palude distinct. 27. 4. Sent. sed ex Jure divino, quod ex traditione Ecclesiæ habemus.

Aliqui eam extendunt ad dispensandum contra Jus naturale, ut gloss. in ca. *auctoritatem* 15. q. 6. Alii, contra prohibitionem Dei dicunt posse dispensari, ut Angelus in Summa, super isto termino, *Papa*, sed hoc in iis, quæ non sunt primaria Legis naturæ principia, ut sunt quidam gradus consanguinitatis à Lege divina prohibiti, & allegat ex Archidiacono Florentino factum Martini V. ejusdem est sen-

tentiæ Panormitanus cap. *per venerabilem*, *qui filii sunt legitimi*; & quod falsum sit istud, manifeste patet, quia non potest subditus alicui Legi, in illam Legem, nec inferior in Legem superioris, qualis est Papa in ordine ad Legem Dei, & Legem naturæ: & mirum est, quod tales eum ab illis etiam Legibus non absolvant.

Aliqui vero hanc Potestatem extendunt ad auferendos minores Prælatos sine causa rationabili, & Juris ordine non servato, ita quod tunc tenet sententia, ac si esset justa, & eo facto, quo placet Summo Pontifici, depositus est, quamvis ita faciendo peccet, ut Petrus de Palude Tractatu suo de Ecclesiastica Potestate art. 5. & artic. 6. dicit unum, quod est mirandum, quod Rex non potest deponere vasallum ut alterum instituat, imo, si deponat, non tantum peccat, sed etiam nihil facit. Papa autem, si destituat magis bonum sine causa, & loco ejus ponat minus bonum, licet peccet, tamen institutio tenet. Si autem minus bonum destituat, ut ponat magis bonum, tenet institutio & non peccat. Quæ profecto sententia est igne digna, cum constet Prælatos, & titularios verum Jus habere, quo nullus invitus sine causa rationabili privari potest, ista tamen potestate absoluta visus est uti Sanctissimus Pater modernus, in Prælatos nostros, ut infra patebit.

Aliqui vero ad infideles eam protendunt, ita, quod per eam ad præcepta Legis naturæ saltem compelli possint, ut Panorm. in cap. *novit*, *de judiciis*: Cujus oppositum satis habetur ex ca. *gaudemus*, *de divortijs*, ubi dicitur eos constitutionibus canonicis minime arctari, juxta illud Apostoli: *quid enim ad nos de his, qui foris sunt judicare?*

Aliqui ad peccata secretissima, puta peccata cordis, extendi putant, ita quod pro eis homines ligari excommunicatione possint, ut gloss. *In Clementina*, *de hæreticis*. Sed hoc est ferme adversum omnibus Doctoribus, dicentibus ea peccata judicio Dei reservata, *de pœnitent.* Dist. 1. c. *cogitationis pœnam nemo patiatur ab homine*, inquit glossa, *sed bene à Deo*; & hoc patet per ca. *mandato de Simonia*, & ca. *tua nos*; & per parabolam Salvatoris *Matth.* 13. qua prohibentur crimina eradicari censura excommunicationis sub nomine zizaniæ, quando à frumento dignosci non possunt. Et hoc non potest Ecclesia apud Durandum, in 4. Dist. 13. non solum propter defectum cognitionis, sed propter defectum Jurisdictionis.

Non videtur mihi insuper hæc Potestas ad eos qui sunt in purgatorio extendenda, cum ubicunque in Euangelio fierent promissa aut collata dictum sit, *quodcunque ligaveris super terram*, *aut quodcumque solveris*

ris super terram. Quæcumque ligaveritis super terram, & quæcumque solveritis super terram, & nunquam de iis qui è vita decesserunt facta est mentio : Et ex hoc sequitur, quod non possunt animæ in purgatorio existentes à pœna solvi per Indulgentiarum largitionem, sed bene per suffragia, & hoc optime deducit Carlerius in Tractatu, quem fecit de ista materia.

Alii vero hanc Potestatem nimis restringere videntur, dicunt enim, eam non extendi, nisi ad peccata commissa in rebus pure spiritualibus juncta contumacia, ut puta, quæ sunt Euangelio propria, ut puta peccata commissa contra Articulos fidei & Sacramenta, non autem ad peccata, quæ sunt contra Legem naturæ. Et hujus sententiæ videtur esse Gulielmus Occam circa finem sui Dialogi, & Joannes Gerson Lectione. 4. de vita spirituali animæ; veruntamen videtur mihi satis conformiter ad textum Euangelicum, ad quæcumque mortalia manifesta, quibus juncta est contumacia, hanc Potestatem extendi ita, quod per eam contumaces ligari possint, nam Matthæi 18. ubi instituta est hæc Potestas dicitur, *si peccaverit in te frater tuus, &c.* ubi non distinguit Christus de his peccatis, vel illis, sed universaliter de singulis peccatis mortalibus loquitur, & statim subjungit denunciandum esse Ecclesiæ, cum ad charitativam correctionem aliquis non vult emendari : & iterum, si Ecclesiam non audierit, venit excommunicandus. Hujus sententiæ est Durandus in Tract. quem egit de ista materia, ubi dicit, Jurisdictionem Ecclesiasticam extendi ad omnes actiones Christianorum, non solum Clericorum, sed etiam laicorum, maxime si per modum injuriæ, vel cujuscumque alterius peccati considerentur : & ad hoc probandum, rationem, quam dicit irrefragabilem, adducit; sed plus cogit textus prææallegatus, quam ejus ratio.

Corollarie sequitur, quod extenditur ad cogendum eum, qui vendidit ultra justum precium (quamvis non dimidium justi precii) ut restituat : Secundo sequitur, quod extenditur ad cogendum pure laicum, ut solvat debitum, aut cedat bonis : quis dubitat talem nolentem solvere, in fratrem suum peccare? servandus igitur erit processus iste Matth. 18. in ipsum, & istud Corollarium ponit Carlerius in Tract. contra certas personas male sentientes de clavibus Ecclesiæ ad Archiepiscopum Bisontinensem. Veruntamen Ecclesiasticus id non debet attentare, ubi paratus est judex laicus cogere, ne in gravamen Principum videatur Christus hanc Potestatem instituisse. Sed quando

deest laicus Judex, aut si non desit, & non vult, aut si velit & non potest, tunc ad Potestatem Ecclesiasticam recurrendum est cap. *licet*, *de foro competenti.* Illud Corollarium prius positum, est de mente Panormitani ca. *in civitate de usuris*, ubi potest compelli Clericus ad restituendum id, quod habet ultra justum præcium in foro contentioso. Idem puto de laicis, saltem in foro Ecclesiastico, & istud bene notandum est, cum videatur expresse contra capitulum *Cum dilecti*, *de emption. & vendit.* Et contra glossam in eodem cap. sed falsum est quod dicit glossa in illo capite, quod licitum est contrahentibus sese citra dimidium precii decipere, nec Jure canonico approbatur contractus ille, sed bene Jure civili, cum non sit verisimile Jus canonicum, conditum instinctu Spiritus Sancti, deceptionem dolosam approbare: Istis suppositis, probatur prima pars Secundæ Conclusionis.

Potestas includens aliquid, quod excedit omnem facultatem humanam, non potest institui ab homine, nec à communitate: sed Potestas Ecclesiastica aliquid includit omnem Potestatem humanam excedens, scilicet, posse relaxare pœnam debitam in purgatorio, & posse aliquem excludere à suffragiis Ecclesiæ: similiter posse consecrare, & posse absolvere à peccatis, quæ singula humanam facultatem excedunt. Ergo, &c. & hoc argumento utuntur Doctores ad probandum, quod Ecclesia non potest instituere Sacramentum; & ex consequenti sequitur, quod non potest instituere aliquid, quod ex vi operis operati remittat venialia peccata, sicut imaginantur aliqui de aqua benedicta.

Nullus Christianus à Potestate Ecclesiastica eximi potest.

SEcunda pars est, quod illa Potestate cuncti fideles possunt coërceri, & quod ab illa nulli possunt eximi, quæ probatur satis ex dictis circa processum illum, *Si peccaverit in te frater tuus*, *&c.* & ex eo, quod dictum est Petro, cum promissa est ei hæc Potestas, *quodcumque solveris*, *& ligaveris super terram*, *&c.* Si enim eximeretur aliquis, falsa esset hæc propositio. Insuper cum illi Potestati non ex institutione humana, sed divina cuncti fideles subjiciantur, & quando aliquis subjicitur alicui non ex proprio consensu, sed auctoritate alicujus, non potest ab illa subjectione eximi, nisi auctoritate ejus qui eum subjecit, vel auctoritate sui superioris, si ha-

si habeat superiorem: hinc est, quod contra obedientiam debitam Ecclesiæ præscribi non potest. Et multi Imperatores & Reges hac potestate fuerunt excommunicati, ut Innocentius Papa Archadium Imperatorem excommunicavit, quia consensit ut Joannes Chrysostomus pelleretur à sede sua. Et Beatus Ambrosius, licet non esset universalis Ecclesiæ Episcopus, tamen Theodosium magnum Imperatorem excommunicavit, ut can. *duo sunt* 96. distinct.

Politia Ecclesiastica ita est Monarchica, ut nullo modo possit mutari in Aristocratiam aut Democratiam.

TErtia pars est, quod illud Dominium non sic est mutabile in Aristocraticum aut Timocraticum, quod Secluso Concilio Universali, pluribus Suprema Potestas Ecclesiastica communicaretur, sive in magno numero, sive in pauco, & ista pars est gloss. 2. q. 1. Can. *Non autem.* Oppositum probabile reputat Gulielmus Occam 3. parte Dialogi, quod sic probo, quia si communicetur pluribus, aut communicatur eis copulatim, aut divisim: Si primum, sit ita ergo quod communicetur duobus, & nullus eorum seorsum Potestatem habeat, tunc uno istorum capto, cum supremam Jurisdictionem alter non obtineat, potest illa Potestate ligari, & per consequens, tunc in istis copulatim non residet: Si divisim, ergo nullus alterum poterit ligare aut solvere, cum par in parem non habeat imperium, & sic falsificatur illa propositio, *quodcumque ligaveris, &c.* Hujus sententiæ est glossa, in Can. *Non autem*, 7. q. 1. & Armachanus lib. 7. *Quæstionum Armenor.* cap. 15.

Potestas temporalis non est annexa Potestati Ecclesiasticæ.

VLtima pars est, quod ex Institutione Christi nullam habet Potestatem laicam annexam: Ista Propositio patet auctoritate Bernardi dicentis: *non in possessionibus sed in criminibus est potestas vestra.* Et ex cap. *novit*, *de judiciis.* ubi Innocentius ad Prælatos Franciæ scribens, *Non enim intendimus*, inquit, *judicare de Feudo*, *cujus judicium ad Regem spectat*; *sed decernere de peccato*, *cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura*, *quam in quemlibet exercere possumus*, *& debemus.* Secundo probatur eadem propositio, de ratione potestatis laicæ est pœnam civilem posse infligere, ut sunt mors, exilium, bonorum

 priva-

privatio, &c. sed nullam talem pœnam ex institutione divina infligere potest Ecclesiastica Potestas, imo nec incarcerare, ut plerisque Doctoribus placet; sed ad solam pœnam spiritualem extenditur ut puta Excommunicationem, reliquæ autem pœnæ, quibus utitur ex Jure pure positivo sunt. Et si dicat aliquis, ad Potestatem Ecclesiasticam spectat, civiles Leges auferre, ut patet ca. *ultimo de præscriptionibus* ubi abrogatur Lex permittens præscriptionem fieri cum mala fide: breviter dicitur, prout habetur in gloss. *in regula possessor. de regul. Juris in 6.* quod nullam Legem civilem auferre potest Suprema Potestate Ecclesiastica fungens, nisi illa contineat peccatum, quemadmodum erat Lex illa præscriptionis, & actus ille non est actus Jurisdictionis civilis, sed Ecclesiasticæ, ad quam singula peccata cohibere spectat, & ex ista propositione infero Corollaria.

Utrum Constantinus Magnus dederit Papæ Imperium Occidentale.

PRimum est, si Constantinus Magnus dederit Summo Pontifici Imperium Occidentale, fuit vera datio, & non solum debiti redditio. Dicitur notanter, si dederit, cum in singulis Canonibus ubi asseritur ipsum dedisse ponatur, *palea*, ut patet in utroque Can. *Constantinus*, distinct. 96. & mirum est, si dedisset, quo modo hoc tacuisset Platina. Bene referunt de quarundam Ecclesiarum Romæ dotatione, sed de Imperio nihil.

Secundum Corollarium est, Constantinus Magnus, contradicente populo occidentali, non potuit ad Summum Pontificem transferre Imperium, cum Potestas quælibet civilis, & præcipuè Suprema, nisi tyrannidem appelles Potestatem, ex libero consensu populi introducatur, nec consensus ex metu cadente in constantem virum sufficeret, cum non sufficiat ad translationem rei particularis, ut communiter dicunt Doctores. 14. Distinct. 4. Sentent. quamvis Juristæ, nominatim gloss. & Panorm. in cap. *Abbas*, de his quæ vi metusve causa fiunt, sentiat oppositum, & præcipuè de rebus, in quibus competere potest actio, quod metus causa: & per hoc dicunt, non posse fieri matrimonialem corporis translationem, cum non competeret actio quod metus causa, *quia quos Deus conjunxit, homo non separet.* Sed probabilior est Theologorum opinio: & ex isto iterum deducitur Christianissimum Regnum Gallorum, nunquam fuisse subjectum Imperio Romano, nam manifestum est eos tyrannice intrasse, & populum

pulum nunquam postea libere consensisse in subjectionem: sed si consenserit, hoc fuit ex metu cadente in constantem virum.

Regnum Franciæ nulli subesse in temporalibus.

ET iterum sequitur corollarie, Christianissimum Francorum Regem, nulli subesse in temporalibus, & hoc habetur in capit. *Per venerabilem, qui filii sunt legitimi*, ubi dicitur: Rex Francorum nullum in temporalibus recognoscit superiorem: & quamvis dicat glossa, *hoc est de facto & non de jure, quia de jure subjicitur Imperatori*; illa glossa destruit textum, cum statim subjungatur, *& ideo sine alterius injuria nostro se judicio subjicere potuit.* Si enim jure alterum haberet superiorem, ut puta Imperatorem, manifestum est, illi superiori injuriam factam esse, se alteri ab eo subjiciendo.

Tertia Conclusio.

DOminium Ecclesiasticum Supremum, prius tempore, majus perfectione & extensione in Ecclesia, quam in Summo Pontifice existit, quo Concilium Generale (sine auctoritate Papæ congregabile) fungens, quemlibet actum illius Dominii in quemlibet Christi fidelem exercere potest.

Potestas Ecclesiastica natura & tempore prius est in Ecclesia quam in Papa.

PRima pars hujus Conclusionis est, quod Dominium Ecclesiasticum est prius tempore in Ecclesia, quam in Summo Pontifice: Probatur sic: Istud Dominium fuit collatum Ecclesiæ, *Matth.* 18. ubi data est primo Potestas cognoscendi de peccato in foro exteriori cum illo præcepto, *dic. Ecclesiæ*, frustra enim præciperetur Ecclesiæ denunciari, nisi apud eam cognoscendi resideret auctoritas. Secundo, data est Ecclesiæ potestas sententiandi cognitione prævia, & non obtemperantes sententiæ, pœna mulctandi, quod est proprium Jurisdictionis coërcitivæ, quando dictum est: *Si non audierit Ecclesiam, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Et quod de Ecclesia, prout est plurium collectio, intelligatur, patet, quia statim pluraliter subjungitur, *quæcumque solveritis, & quæcumque ligaveritis, &c.* in quibus verbis, etiam apud Doctores contrarios, data est Ecclesiæ auctoritas statuen-

ſtatuendi conſtitutiones Sententiæ latæ, non ſolum Sententiæ Excommunicationis, ſed & Suſpenſionis à fructibus, imo & Depoſitionis à titulo: Sicut multum probabile eſt jam eſſe Canonem Sententiæ latæ in hæreticos, & illos, qui poſt adeptum beneficium non promoventur infra annum, & hoc tenet de Fontibus in Quodlibetis. Sed adhuc tunc nullus erat inſtitutus Summus Pontifex, ſed præciſe poſt reſurrectionem *Joan. ultimo*, cum dictum eſt Petro: *Paſce oves meas*, quod etiam apud adverſarios tenetur, quamvis ei prius fuiſſet promiſſa poteſtas Matth. 16. *Dabo tibi claves Regni cælorum*. Ergo prius fuit collata Eccleſiæ, quam Summo Pontifici. Unde, ſicut Poteſtas civilis coërcitiva (cujus finis eſt felicitas politica, ſcilicet, civiliter ad invicem converſantium) eſt prius tempore in corpore politico, quam in quocumque ejus membro: ita Chriſtus prius corpori ſuo myſtico Eccleſiaſticam Poteſtatem contulit (cujus finis eſt felicitas ſuperna) quam cuicumque membro.

Ex hoc infero probabiliter Corollarie, quod ſi Chriſtus nullum poſt reſurrectionem ſuam Summum Pontificem, ſeu Vicarium generalem inſtituiſſet, Eccleſia tamen in gradu æque perfecto potuiſſet inſtituere: Probatur, quamvis nullum inſtituiſſet, jam prius erat Suprema Eccleſiaſtica Poteſtas coërcitiva inſtituta & Eccleſiæ communicata; Ergo etiam potuiſſet eam alicui ſuppoſito committere, ſicut civium multitudo Poteſtatem ſuo principi committit.

Secundo probatur, & meo judicio peremptorie, cum Chriſtus inſtituit Petrum Summum Pontificem *Ioan. ultimo*, nihil poteſtati de novo contulit Eccleſiæ ſed ſoli Petro, nec unquam poſtea legitur aliquid de novo contuliſſe, & tamen notiſſimum eſt quod Petro mortuo, in Eccleſia fuit Poteſtas inſtituendi aliquem Summum Pontificem, ergo & ante inſtitutionem Petri, & per conſequens, ſi Chriſtus non inſtituiſſet, Eccleſia potuiſſet inſtituere.

Poteſtas major eſt virtute in Eccleſia quam in Papa.

SEcunda pars eſt, quod illa Poteſtas eſt major perfectione & extenſione in Eccleſia quam in Summo Pontifice: Quod ſit major perfectione, probatur ſic; eſt in Eccleſia indeviabiliter, ita quod errare non poteſt in his quæ ſunt fidei & bonorum morum, nec errare poteſt in ſententiando, ita quod malæ ſententiaret, cum ſemper ei aſſiſtat Spiritus Sanctus veritatis doctor & infallibilis director, & nihil judicat,

cat, aut statuit, nisi ejus instinctu, juxta illud, quod scriptum est Actuum 15. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis:* Sed in Summo Pontifice est deviabiliter, ergo est perfectior illa Potestas in Ecclesia, quam in Summo Pontifice.

Ex ista parte infertur corollarie, quod determinatis per Summum Pontificem non est necessario credendum (quamvis non sit oppositum publice dogmatizandum) nisi manifestum sit ex Sacris Literis, ex revelatione, aut determinatione Concilii determinantis, aut per Concilium necessario credendum. Propter hanc causam visum est Gulielmo Occam in 1. Quæst. *de Potest. Summi Pontificis*, cap. 9. multa in decretalibus contineri quæ hæresim. sapiunt, & nititur deducere ex pluribus passibus. Primo ex cap. *Per venerabilem*, *qui filii sint legitimi*, ubi dicitur: Sane cum Deuteronomium secunda lex interpretetur; ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in Novo Testamento debeat observari: Sed manifestum est multa in Deuteronomio poni, quæ observanda in Novo Testamento asserere hæreticum est. Si dicat, observanda sunt in sensu mystico; ita & ea quæ ponuntur in Levitico, & aliis libris. Et sic nullam poneret differentiam, & ita Occam deducit de plerisque aliis locis, quæ tamen mallem humiliter exponere propter reverentiam.

Secundo, est in Ecclesia inauferibiliter, in Summo autem Pontifice auferibiliter.

Probatur nunc, quod sit majus extensive in Ecclesia quam in Summo Pontifice; nam in Ecclesia est ad instituendum Summum Pontificem, aut ejus institutionem aliquibus committendam, sicut commisit Dominis Cardinalibus, non autem sic est in Summo Pontifice. Secundo, est in Ecclesia ad arctandum usum Potestatis in Summo Pontifice, si ea utatur non in ædificationem Ecclesiæ, juxta illud Salvatoris, *Si scandalizaverit te oculus tuus, erue eum à te*: quantum ad usum, dicit Glossa, quemadmodum arctavit in mandatis & reservationibus, &c. Sed in Summo Pontifice non est ad arctandum usum illius Potestatis in Successore sequenti, cum par in parem non habeat Imperium. Tertio, est in Ecclesia supra Summum Pontificem, non solum in materia fidei, sed in singulis, ut tenet Joannes Patriarcha Antiochenus in Tracta. de ista materia, quod etiam concedit Glossa in Can. *Si Papa*, dist. 40. in peccatis scandalizantibus totam Ecclesiam.

An, & quo in casu Concilium possit congregari sine Papa aut Cardinalibus.

TErtia Pars est, quod Concilium Generale congregabile sine auctoritate Papæ, ista Potestate fungitur. Pro cujus Partis ampliori declaratione, dico primo, quod Jure divino Summo Pontifici competit auctoritas ordinaria & regularis Concilium Generale convocandi, & nulli alteri: Summo enim Pontifici Jure divino obligatur quilibet fidelis obtemperare, & nulli alteri. Ergo Jure divino soli Summo Pontifici regulariter & ordinarie subjiciuntur cæteri Prælati, ut ad ejus præceptum teneantur, pro utilitate Ecclesiæ, ad certum convenire locum. De Collegio autem Cardinalium, apud eos qui dicunt, quod sunt de statu Hierarchico succedentes Apostolis, prout assistebant Christo, similiter & Petro ante eorum divisionem, satis probabile est, quod illi Collegio hæc auctoritas Jure divino competeret, cum duodecim Apostoli, & non solus Petrus multitudinem discipulorum convocaverint, *Actuum 6.* Ex quo iterum sequitur, quod non solum de statu Episcoporum, qui Apostolis succedunt, sunt vocandi ad Concilium ad habendum vocem deliberativam, sed etiam de statu Curatorum, qui succedunt discipulis. Secundo dico, quod si Papa & Collegium Cardinalium ita obstinati essent, ut etiam urgente necessitate, nollent Concilium convocare, non esse credendum à Domino derelictam Ecclesiam absque medio opportuno ut se conservet, tueatur, & protegat, aliter melius esset ordinata Politia pure civilis quam Ecclesiastica, cum Principibus negligentibus tuitionem politiæ, possit populus ab adversariis se defendere. Unde in tali casu, meo judicio, quælibet Ecclesia particularis, ad cujus notitiam pervenit necessitas congregandi Concilium, (nec non eorum, vel ejus obstinata malitia, ad quem, vel ad quos ordinarie spectat convocare) cæteris, non præceptive, sed consultive illam necessitatem manifestare debet, necnon certum locum, aut certa nominare, ad quem, vel ad quæ tutus pateat accessus, ad instar oculi, qui cum prævidet pericula corpori imminere, cæteris manifestat membris, & locum ostendit ad quem confugere possint, & instrumenta, quibus se protegant: & post istam manifestationem, cæteræ Ecclesiæ particulares, non humano, sed divino præcepto, ad locum aliquem tutum debent convenire. Sicut, postquam per expertum medicum alicui dictum est, de aliquo cibo quod est necessarius ad ejus sustentationem, non præcepto me-

medici, sed ex præcepto legis naturæ tenetur illum sumere. Corollarie sequitur, quarundam Provinciarum Prælatos, de necessitate Concilii sufficienter instructos, nec aliter laborantes pro pace Ecclesiæ, non esse in conscientia tutos.

Dico tertio, si singulæ Ecclesiæ particulares, post hanc manifestationem ad certum convenirent locum, apud illam collectionem Ecclesiæ residet auctoritas, imo etiam si à casu convenirent, ut dicit Joann. Gerson. Quis enim dubitat, quin apud collectionem Apostolorum, qui à casu convenerant in transitu Virginis, tanta fuerit auctoritas sicut si Petri præcepto convenissent? Dico quarto probabiliter, nihil temere asserendo, si post talem insinuationem causæ necessariæ congregationis fiendæ, aliquæ particulares Ecclesiæ (cæteris perniciose negligentibus) apud aliquem certum locum conveniant, quod tota residet in eis auctoritas. Si enim non posset dextera manus, aut nollet per imaginationem, corporis defensioni vacare, nunquid apud sinistram residebit defendendi corporis potestas? & si neutra manuum velit aut possit, in cæteris membris residebit, & hoc est satis conforme dicto Christi, *ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, in medio eorum sum:* & dicit in nomine meo, & non *in nomine Petri.* Et istud iterum probatur, nam possibile est Summum Pontificem cum una Ecclesia, obstinatum esse, & nolle vacare Ecclesiæ ædificationi, sed potius destructioni: quo in casu quis asserere auderet in parte residua potestatem non esse? utinam zelus domus Dei, nostri temporis Prælatos cum Regio Propheta comederet, & zelarent salutem fidelium Christi plusquam pecuniam, non differrent properare ad Concilium Pisanum, aut quemvis alium locum tutum, & occurrere effusioni tanti sanguinis Christiani, necnon, ut verisimile est, innumeræ animarum perditioni, quæ eorum custodiæ commissæ sunt: vident enim Ecclesiam Gallicanam ad quemcumque locum tutum paratissimam proficisci: quis enim eis locum tutum Romam æstimabit esse? cum in eos tantum sæviat Sanctissimi Patris animus, ut penes Romanos suos Concilium esse judicet, non expectato Patrum adventu, non obstante legitima appellatione interjecta, & non servato Juris ordine in eos processerit deponendo, & excommunicando, ut jam eos intitulet olim Lugdunensem, & Senonensem Episcopos, & sic de aliis: causam scilicet dicturus, cum advenerint Patres qui depositi sunt, si venerint: aut etiam si videatur non dicturus, sed pejora facturus. Quid vobis videtur? quis dubitare poterit hæc tempora periculosa magis

 esse,

esse, quam tempora Schismatis? cum caput, ac si esset in destructionem sibi Potestas data, & non in ædificationem, in eos qui saluti corporis Christi intendunt, sævire tantum videatur, & pro eo quod bene arguunt, plectere pœna? Sed illas censuras nullomodo esse timendas, constat ex eo quod dicunt Doctores, in 4. distinct. 8. nominatim Durandus, cum sententia manifestum errorem continet (ut puta, si dicatur, excommunico te, quia credis in Deum) nullomodo est timenda nec servanda in secreto aut publico, sed de his hactenus.

Concilium potest exercere omnes actus Jurisdictionis.

VLtima pars est, quod Concilium Generale omnes actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ in quemlibet Christi fidelem exercere potest. quod possit dispensare, patet ex can. *Presbyter*, dist. 82. quod possit Canones obligantes condere, patet ex 15. capit. *Actum*, & ex Can. *Si quis*, *de Clericis* 12. q. 2. quod possit dare Indulgentias, patet, cum Indulgentiæ dentur ex thesauro Ecclesiæ, cujus Papa minister est: Si enim minister ex thesauro domini aliquid erogare possit, à fortiori Ecclesia domina poterit: quod possit excommunicare, patet ex Can. *Episcopi*, & Can. *placuit* 11. q. 3. & cap. *Omnis utriusque sexus*, *de pœnitentiis & remissionibus*.

An Summus Pontifex, ut Summus Pontifex, pœna Ecclesiastica affici possit.

CIrca istam partem, Dominus vesperizatus Magister Ludovicus Ber, posuit Propositionem mecum collativam, quod Summus Pontifex potest excommunicari manens Summus Pontifex. Cui Propositioni nollem contradicere, quia determinatum est per Concilia antiquitus, & nunc per Sacrum Concilium Pisanum renovatum, quod Summus Pontifex illi præcepto, *Si peccaverit in te frater tuus, &c.* subjicitur, non solum active, sed etiam passive: Veruntamen ejus Propositio non est ità certa, quin zelatores maximi potestatis illorum Conciliorum, de ea dubitaverint, non propter impotentiam Conciliorum, sed rei contradictionem, ut patet ex Nicolao de Cusa, in Libro quem compilavit in Concilio Basileensi, qui intitulatur, *de Concord. Catho.* opus profecto insigne, in quo præclarissime, de potestate Conci-

Conciliorum & Summi Pontificis, & Regum & Imperatoris definit, cap. 18. Lib. 2. Cum enim Papatus in libera administrandi potestate consistere videatur, & nihil aliud videatur esse, quam libera potestas super omnes ligandi & solvendi, & Joann. Gerson consideratione habita de statu Papali sic dicat, Status Papalis quamvis eximat Papam à legibus pure positivis civilibus, aut canonicis, sic quod secundum eas coërceri punitive non potest: & quod loquatur de Canonibus Generaliorum Conciliorum, satis patet ex eadem consideratione, & ad istud probandum adducam rationes quæ mihi videntur apparentiores, relictis auctoritatibus quæ variæ sunt.

Primo sic, Papa non potest separari à communione fidelium, ergo non potest excommunicari; Consequentia tenet, quia excommunicatio qualibet, illam separationem importat: & probatur antecedens, quia cum quis excommunicatur, ejus subditi licite cum eo non possunt communicare, ut ex omnibus Doctoribus notum est. Sed Summo Pontifici quilibet fidelis est subjectus, ergo nullo modo potest separari à licita fidelium communione. Et confirmatur ista ratio, quia Papa Jure divino tenetur quemlibet Christi fidelem pascere, & quilibet Christi fidelis ab eo pasturam accipere, quia Jure divino est ei determinata cura cujuslibet fidelis, quando Christus dicit: *Pasce oves meas*; Sed Concilium Generale, à præcepto divino solvere non potest; Ergo, &c.

Secundo, si Summus Pontifex posset à Concilio excommunicari absque depositione, ergo poterit remanere Summus Pontifex excommunicatus dissoluto Concilio; Consequentia tenet, quia post talem sententiam poterit dissolvi absque depositione & absolutione Pontificis: sed quæro, quis tunc eum absolvet? Et apparet quod nullus poterit solvere nisi in mortis articulo: quia nullus potest absolvere à censura lata ab homine vel hominibus nominatim, nisi ille qui tulit, aut illi qui tulerunt, si à Communitate feratur: vel ad eum aut ad eos superior: Tum secundo, absolvi à tali censura est actus Jurisdictionis fori exterioris, quem in Papam nullus, nec aliquod Collegium, præter Concilium Generale habere dignoscitur: hinc dicunt Doctores, etiam Gerson, quod Pontifex nulli potest se submittere, qui possit eum excommunicare, licet possit se alicui submittere qui possit eum à peccato solvere.

Tertio, si Summus Pontifex possit excommunicari à Concilio, ergo poterit incurrere sententiam Canonis sententiæ latæ à Concilio, sicut

 est

est Canon de semel confitendo in anno, & sic esset excommunicatus Summus Pontifex ipso facto si non confiteretur semel in anno: Hoc autem foret periculosissimum, quia tunc quicumque actus Jurisdictionis, sicut sunt Excommunicationes, Dispensationes, Beneficiorum Collationes, &c. nulli essent, cum excommunicatus quilibet exercitio Jurisdictionis careat.

Præterea, tunc non esset orandum pro Summo Pontifice, similiter, tunc caput esset à corpore separatum, & sic non esset amplius caput.

Et ad omnes Canones Conciliorum Constantiensis & Basileensis latos contra Summum Pontificem sub pœna suspensionis, respondet Nicolaus de Cusa, quod sunt intelligendi sub pœna suspensionis ab exercitio Jurisdictionis fori exterioris.

Et ad rationem, Curatus manens Curatus potest excommunicari, Respondetur non esse simile, quia cuilibet Curato ex jure pure positivo determinatæ sunt istæ vel illæ oves: sed Summo Pontifici jure divino omnes Christi fideles determinatæ sunt oves, hinc ipso remanente Pontifice, non potest earum communione privari.

LIBEL-

LIBELLVS

DE AUCTORITATE ECCLESIÆ, SEU SACRORUM CONCILIORUM EAM REPRÆSENTANTIUM, EDITUS A MAGISTRO JACOBO ALMAIN, SENONENSIS DIOECESIS, DOCTORE THEOLOGO, CONTRA THOMAM DE VIO DOMINICANUM, QUI HIS DIEBUS SUIS SCRIPTIS, NISUS EST OMNEM ECCLESIÆ CHRISTI SPONSÆ POTESTATEM ENERVARE.

Auctoritas Ecclesiæ seu Conciliorum, ad auctoritatem Papæ comparata.

Reverendissimo in Christo Patri, Domino Tristando de Salezar, Senonensi Archiepiscopo, Jacobus Almain humilis Doctor Parisiensis, Salutem.

QVod inprimis exoptabam (reverendissime in Christo Pater domine Senonensis Archiantistes) mihi hoc tempore forte quadam obtigit argumentum, scilicet edendi quidpiam in assentatorias, & quasi quodam adulationis illicio, Summum Pontificem sibi nimis blandiendo demerentes doctrinas, illius Fratris Thomæ de Vio Cajetani, hominis alioquin eruditi (nisi suam eruditionem assentationis macula contaminasset, & nisi sacratissima illa Concilia Constantiense & Basileense, suis procacibus verbis infamare & sugillare annisus esset) cujus rationibus, ut Diogenis instar dolium aliquod, aut ut Sisyphus saxum volverem, ne unus, inter tot operi intentissimos, cessator esse viderer, neu desidiâ aut inerti otio contabescere, atque in umbraculis domesticis (aliis ad rem attentissimis) ignaviter consenescere: Pro modulo meo utcumque respondere institui, & citra cujuspiam assentationem, maledicamque infamationem,

nem, suas debilitare, imo quoad potero confutare rationes, & gallicus (ut ajunt) armis, suam arcem oppugnare. At quia hi nostri codicilli parum me auctore futuri sunt plausibiles, operæ pretium est, amplum aliquod nomen augustumque præ se ferant; cujus velut auspicio freti, jam jam prodituri in lucem, manusque hominum venturi, ancipitem judiciorum aleam secure experiantur: eam enim esse libelli nostri rationem facile cognorim, ut nisi magno aliquo patrocinio defendatur; vix eum à calumnia defendam. At cum mecum ipse animadverterem, cuinam istas nostrarum vigiliarum primitiolas attitularem dicaremque, visus es mihi super omnes dignissimus, Domine Tristande Archiantistes Senonensis meritissime, tum quod es literatorum hominum fautor præcipuus & amantissimus, tum quod elapsis diebus, videor mihi non spernendo amoris loco apud te semper fuisse, ac nunc etiam esse, ita ut sperem, neque verbo, neque facto, opem tuam quoties imploravero, ullatenus mihi defuturam. Eat igitur, & tuo præsidio suoque fulcimento munitus libellus iste in manus hominum, quem si tibi uni cordi esse cognovero, sum factus voti compos, in animo habens posthac in talibus materiis tractandis & conscribendis, ingenioli vires nullatenus intermittere. Vale.

CAPUT. I.

In quo tractatur de origine Jurisdictionis civilis, ut per ejus comparationem notificetur Jurisdictio Ecclesiastica: sicque Lege naturali, Ecclesiæ auctoritas super Papam demonstretur.

QVemadmodum Deus, naturæ auctor, hominem condidit cum naturali jure seu potestate ea quæ suæ sustentationi ac conservationi necessaria sunt sumendi, necnon & ea quæ nociva sunt repellendi: (super quo jure fundatur potestas eum, qui injuste aggreditur, interimendi, si servetur moderamen inculpatæ tutelæ, quamvis oppositum dogmatizet de Ancona in suo Tractatu de Potesta-

te

te Ecclesiastica, cujus rationes nunc omitto, cum non sit hæc materia præsentis speculationis) similiter & Communitas quælibet aliquorum adinvicem civiliter conversantium (quæ juxta dictum Pauli ad Rom. 12. *Velut unum corpus est, cujus singuli alter alterius sunt membra*) naturalem habet potestatem, se non solum in esse, verumetiam in esse pacifico conservandi, ad quam spectat eos quorum vita est in perturbationem Communitatis, etiam per mortem præscindere. Et istud deduci potest ex sancto Thoma 2. 2. q. 65. articulo 1. *Omnis enim pars ordinatur ad totum cujus est pars, velut imperfectum ad perfectum: & si saluti totius corporis expediat abscissio alicujus membri, puta quia est putridum, aut cæterorum infectivum, in toto corpore residet auctoritas illud præscindendi.* Cum ergo quælibet persona singularis comparetur ad totam Communitatem, sicut pars ad totum; ideo si aliquis sit perniciosus in Communitate, laudabiliter à Communitate interimitur. Et istud idem ostendit sic: Communitas confert Principi auctoritatem occidendi eos, quorum vita in perniciem Reipub. cedit, ergo illa auctoritas est per prius in Communitate, cum nemo alteri det quod non habet: & antecedens notum est, cum Princeps à se auctoritatem illam non habeat, nec habet eam immediatè à Deo, saltem ut in pluribus, Nam ut dicunt Doctores, præsertim Durandus in Tractatu de Jurisdictione Ecclesiast. non est intelligendum, quod auctoritas Regis secularis sit à Deo sic, quod eam immediatè alicui commiserit regulariter, sed quia secundum rectam rationem, quam Deus hominibus indidit, est alicui commissa. Et non videtur (cum non sit à Deo immediatè commissa) à quo sit Principi collata, nisi ab ipsa Communitate. Igitur assumptum est verum: ex antedictis inferuntur aliqua Corollaria.

Lege naturali Jus gladii concessum est Reipublicæ.

PRimum est, primaria Potestas Jurisdictionis coërcitivæ, etiam usque ad mortem infligendam, non est quantum ad ejus institutionem purè positiva, quamvis ejus communicatio certæ personæ, ut puta Regi, aut certis personis de Communitate, paucis aut pluribus, qui eam regunt aristocraticè aut timocraticè, sit positiva. Et istud manifestè ostenditur, quia hoc præceptum *Non occides*, cum sit de Jure naturali, ab eo nullus potest excipi casus per quodcumque Jus positivum, saltem humanum, cum humana Potestas supra Jus naturæ

non existat. Ergo primaria Potestas occidendi, non est positiva humana, sed naturalis.

Quamvis populi consensu, Jus omne & Potestas translata sit in Regem; tamen Respublica semper habitu retinet Potestatem.

SEcundum Corollarium est; Nulla Communitas perfecta hanc Potestatem à se abdicare potest, sicut nec singularis homo quam habet Potestatem ad se conservandum, imo nec ea privari potest nisi à Deo: & hujus sententiæ videtur esse Glossa, 23. q. 3. in Can. *Ostendit*, in qua sic dicitur, populus bene habet Jurisdictionem, licet dicat lex, quod transtulit Jus suum in Imperatorem. Nam si civitas vel populus non haberet Jurisdictionem, quare puniretur propter defectum judicis, ut 23. q. 2. Can. *Dominus*, ubi dicitur; *civitas bello petenda est, quæ vel vindicare neglexerit, quod à suis improbe factum est; vel reddere, quod per injurias ablatum est.*

Tertium Corollarium; Tota Communitas Potestatem habet super Principem ab ea constitutum, qua eum (si non in ædificationem, sed in destructionem Politiæ regat) deponere potest, alias non esset in ea sufficiens Potestas se conservandi: & ista Potestate Gallorum Communitas quondam usa, Regem suum deposuit, non tam pro criminibus, quam pro eo, quod tanto regimini inutilis esset, ut habet Glossa Can. *Alius* 15. q. 6. ubi dicitur, quod Zacharias Regem Francorum deposuit, habet Glossa, *id est, deponentibus consensit.* Hac eadem Potestate usi filii Israël recesserunt à Roboam, qui erat Salomonis naturalis successor, eligentes in Regem super se Jeroboam, ut patet 3. *Regum.* 12. Et quamvis super aliquem populum à Deo acceperint aliqui Jurisdictionem civilem immediate, ut videtur probabile de Saüle, & Davide; nihilominus semper toti Communitati fuerunt subjecti, casu quo in destructionem Communitatis regerent.

Quanam, & cur Politia dicatur Regalis.

QUartum Corollarium; Non ideo dicitur Politia aliqua Regalis, quia unicus ei præsit, qui sit tota Communitate in Jurisdictione major, nec ei quovis modo subjectus; sed solum propter hanc causam, quia unicus præest, qui in quemlibet alterum de Communitate Jurisdictionem habet, & est eo superior, & hoc minime reperitur in Politia

tia Timocratica, aut Aristocratica; nec conveniens foret aliquem unum taliter Communitati præfici, qui esset ea tota in omni casu superior, nisi talis foret indeviabilis, quemadmodum de Christo censetur, qui Communitatem regere posset secundum voluntatem, & non secundum Legem, & tunc esset Politia illa perfecte Regalis.

Quintum Corollarium est; Falsum esse illud Scoti *distinct.* 15. *quest.* 3. quod non licet quemquam occidere auctoritate publica, nisi in casibus exceptis à Deo ab isto præcepto, *Non occides*: Si intelligat de exemptione facta per Jus divinum positivum, qualia erant judicialia Veteris Testamenti (sicut videtur prætendere) tunc, tempore Legis naturæ non licuisset quemquam interficere, cum tunc nondum esset Jus divinum positivum; nec Gentibus tempore Legis Mosaïcæ licuisset aliquem interimere, cum eis illa Lex non esset data: Similiter in Lege Euangelica, non esset Principibus licitum aliquem ad mortem damnare, saltem nisi pro homicidio, cum Lex vetus sit revocata, & Euangelium nullum excipiat casum, nisi dixeris homicidium exceptum fuisse Matth. 26. *Omnes qui gladium acceperint, gladio peribunt.* Si autem intelligat de exemptis à Deo per Jus naturale; non facio difficultatem, sed tunc nulla est ejus probatio ad probandum, quod pro simplici furto non licet interficere.

Ex omnibus his facile est videre, quomodo Potestas qua Rex utitur, est Potestas Communitatis: hinc auctoritate publica dicitur agere, & hanc ob rem Gulielmus Parisiensis dicit, *Dominium Principum esse ministeriale.* Consequenter facile est videre, quod Principatus Regalis, & Principatus Aristocraticus & Timocraticus, non differunt inter se quia sint diversæ Potestates, cum idem objectum penitus habeant; sed propter diversitatem subjectorum. Sed quia de hac Potestate civili in hoc Tractatu nihil intendo principaliter dicere, propterea hæc sufficiant.

CAPUT II.

In quo ostenditur Potestatem Ecclesiasticam non esse naturalem, nec humanitus instituibilem.

CUm Christi fidelium collectio non sit solum corpus politicum, & ad finem naturalem ordinatum (qui est vivere secundum virtutem) verumetiam corpus mysticum Christi, & ad finem supernaturalem, vitam scilicet æternam ordinatum, ad cujus consecutionem

cutionem Legislator de medio nostri suscitatus, juxta vaticinium Moysis, Christus scilicet, Legem gratiæ & libertatis tulit, quamobrem & Potestatem instituit, non ad corpora occidenda, qualis est Potestas civilis (*quia non quærit mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat, nec venit perdere quemquam, sed potius singulos vivificare*) sed ad compellendum fideles Legem Euangelicam conservare, alterius pœnæ metu, scilicet spiritualis; de cujus Potestatis integritate duo sunt. Primum, est auctoritative posse Jus dicere, sive definiendo, sive aliquid, quod conferat multum ad consecutionem finis statuendo: Secundum est, posse dictum Jus non observantem aliqua multare pœna. Hæc autem Potestas non est naturalis, sed positiva, non ab homine puro, aut ab hominibus instituibilis; sed à Deo solo.

Pro cujus probatione supponendum est, quemadmodum optime declarat Herveus in suo Tractatu de Potestate Papæ, quod aliud est instituere Potestatem, & institutam alicui personæ communicare: & istud manifestum est ex priori Capitulo, cum populus Potestatem occidendi non instituat, quia est naturalis; sed eam Principi communicet: instituere namque Potestatem, est ordinare, quod in Communitate sit aliqua Potestas tanta & talis, ad tot casus, ad talem populum, & sic de similibus; & talis institutio, tempore præcedere potest Communicationem certæ personæ. Potestas autem talis, potest conferri alicui dupliciter, uno modo, quod conferatur determinatæ personæ, ut cum Rex Petrum aut Gulielmum instituit alicujus civitatis Baillivum: Alio modo, non determinatæ personæ, sed personæ determinatæ conditionis, ut si Rex institueret aliquam Potestatem Jurisdictionis in aliqua civitate, ordinando, quod quicumque à talibus eligeretur, eam consequeretur: & talis electio est dispositio ultimata ex parte recipientis, quæ facit eum capacem talis Potestatis ex antiqua institutione Principis.

Istis suppositis, probatur, quod à solo Deo est hæc Potestas instituibilis: hæc Potestas non est instituibilis nisi vel à Papa, vel à Communitate Christiana, vel à Deo; sed primo, quod non possit institui à Communitate Christiana, saltem propria auctoritate, probatur sic; quia talis Potestas includit aliquid, quod humanam Potestatem excedit, puta, posse relaxare aliquid de pœna debita in foro Dei, aliquem reddere incapacem, quantum ad Deum, suffragiorum Ecclesiæ, & multa alia. Ergo à Communitate Christiana institui non potest.

poteſt. Et quod à Papa inſtitui non poſſit, manifeſte patet ex hoc, quia prius, ſaltem natura, eſt illam poteſtatem eſſe, quàm aliquem eſſe Papam.

Corollariè ſequitur, quod nec iſta Poteſtas ab homine puro, aut hominibus deſtitui poteſt.

Secundò ſequitur Corollariè, quod Poteſtas Eccleſiaſtica, de qua nunc loquimur, eſt Poteſtas coërcitiva immediatè à Chriſto inſtituta, quæ valet exerceri in alterum etiam invitum, ad dirigendum ſubditos in finem beatitudinis æternæ, velut in finem proximum & principaliter intentum.

Diſcrimen Poteſtatis Laicæ & Eccleſiaſticæ.

CONſequenter ex dictis multiplex haberi poteſt differentia inter Poteſtatem Eccleſiaſticam Juriſdictionis in foro exteriori, & Poteſtatem Laicam: Prima ex parte inſtitutionis, cum una ſit naturalis quantum ad inſtitutionem, altera ſupernaturalis: Secunda ex parte finis, una enim eſt ad finem naturalem, altera ad ſupernaturalem: Tertia ex parte pœnarum quæ infligi poſſunt per has Poteſtates; quia per unam corporalis pœna dumtaxat, per alteram vero ſpiritualis præcisè: Quarta ex parte ſubjectorum, quia unius capax eſt etiam infidelis; alterius vero, nullus capax eſt niſi ſacro baptiſmate regeneratus: etiam una, ſcilicet temporalis, in infideles exerceri poteſt; altera in ſolos fideles, ut infrà patebit. De aliis autem Poteſtatibus Eccleſiaſticis à coërcitiva, quas optimè declarat Joannes de Pariſiis, & conſequenter Petrus de Alliaco, in hoc Tractatu nihil dicere intendo.

Tertium Corollarium eſt, Quod Marſilius de Padua deviavit à fide, omnem coërcitivam Juriſdictionem ab Eccleſia auferens, ut videre eſt in ſuo Tractatu, qui in quibuſdam voluminibus *Defenſorium pacis* intitulatur.

Quartum Corollarium, Poteſtas Eccleſiaſtica in ſe conſiderata, nullatenus ab hominibus reſtringi poteſt; ſi enim ab ipſis non ſit inſtituibilis nec deſtituibilis, nec ab ipſis fieri poteſt, quod in aliquos actus non poſſit, in quos poterat prius: Et iſtud Corollarium bene tractat Joannes de Gerſonio, Conſider. 7. de Poteſtate Eccleſiaſtica, & quia hæc certa ſunt, non curavi auctoritatum aut rationum numero munire.

CAPUT III.

De plenitudine Potestatis Ecclesiastica, & ad quæ se præsertim extendat.

Tanta est inter Doctores controversia de plenitudine hujus Potestatis, & ad quæ se extendat, ut pauca sint in ista materia secura, ita quod his temporibus, ut dicit Gulielmus Occam circa finem primæ partis Dialogi, summe necessarium foret, quod per sapientes juramentis & horribilibus comminationibus ad veritatem dicendam arctatos declararentur quæ ad plenitudinem Potestatis Ecclesiasticæ spectant.

Quidam enim eam ita ampliant, forsitan adulationis causa, ut Beneficia & Privilegia obtineant; ut omnino absorpta videatur Principum Potestas, nec non ad actus se extendat in destructionem Ecclesiæ.

Quidam eam dilatant usque ad dissolutionem matrimonii rati & non consummati, ut glossa Joannis Andreæ, in cap. *quod votum, de voto & voti redemp.* in 6. & glossa in cap. *ex publico, de conversione conjugatorum*, quia ponit hanc Propositionem, quod Summus Pontifex posset statuere, quod per secundum matrimonium rumperetur primum non consummatum, sicut rumpitur per ingressionem Religionis, quæ quantum periculi contineat, advertere potest lector. Ejusdem sententiæ est Panormita. in eod. cap. & cum ipsis deviavit Magister Thomas de Vio, in suis opusculis aureis, de diversis ac curiosissimis materiis: Istud est contra verbum Christi Matth. 19. *Quos Deus conjunxit, homo non separet, nisi fornicationis causa*, ubi homini Potestatem dissolvendi matrimonium denegavit. Secundò: si dissolvi posset sine ingressu Religionis, non est verisimile, quin hoc comperiri posset ex Sacris Literis, quemadmodum de matrimonio inter infideles, altera partium versa ad fidem. Tertiò: si Summus Pontifex non potest debitorem absolvere invito creditore, (si enim oppositum dicatur, creditorum multi ad ipsum currerent pro absolutione) ergo nec potest mulierem ab obligatione, qua est obligata viro suo, absolvere. Et hanc partem pro indubitata tenet Scotus 31. dist. 4. & Petrus de Palude 27. ejusdem.

Sed pro priori parte arguitur ut magis pateat veritas. Dissolvitur matrimonium ratum non consummatum per votum solemne Religionis; sed voti solemnitas non ex Jure divino, sed humano est, ut patet per cap. præallegatum, quod votum, in quo dicitur, voti solemnitas, ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa, ergo ex statuto humano dissolvi-

ſolvitur matrimonium. Secundò: ſi votum ſolemne ex ſtatuto divino diſſolveret matrimonium non conſummatum, à fortiori illegitimaret Jure divino ad matrimonium ſequens: minus eſt enim illegitimare quam contractum diſſolvere, cum primum poſſit Eccleſia, & non ſecundum. Sed falſitas conſequentis oſtenditur, quia ſi illegitimaret Jure divino, non poſſet Summus Pontifex, nec Eccleſia tota diſpenſare cum illo qui vovit ſolemniter in quocumque caſu, cum non poſſit contra Jus divinum.

Tertiò, matrimonium contractum & ratum ſignificat ſolùm conjunctionem Chriſti & animæ fidelis, quæ diſſolubilis eſt: ergo illud matrimonium eſt etiam diſſolubile. Si dicatur, quod ſignificat etiam conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ indiſſolubilem, ut dicit Magiſter ſententiarum diſt. 26. libri 4. conſequenter & Richardus: contra, ſequitur bigamiam contrahi, ſi, uxore prima mortua ante conſummationem, contraheret cum ſecunda: vel è converſo, ſi aliquis aliquam, cujus vir mortuus eſſet ante conſummationem, in uxorem duceret: hoc autem eſt contra cap. *debitum, de Bigamis non ordinandis.* Probatur tamen ſequela, quia ratio bigamiæ eſt defectus Sacramenti, quia non eſt unicus unius, ſicut Chriſtus unus, unicè conjunctus eſt Eccleſiæ.

Ad primum iſtorum reſpondetur, bene verum eſt, quod modus per quem ſolemnizatur votum, eſt ex ſtatuto & determinatione Eccleſiæ, non tamen ſequitur effectum ſequentem ad votum ſolemne per quod vovens moritur civiliter, eſſe de ſtatuto Eccleſiæ. Ad ſecundum, quod eſt forte ad probandum quod in voto ſolemni non cadit diſpenſatio, videtur mihi dicendum, quod votum ſolemne Jure divino tandiu illegitimat, quandiu obligat, ita quod ſi tentent contrahere, ſecluſo quocumque ſtatu humano, non contraherent. Sed quia poteſt emergere caſus in quo amplius non obligat, & tunc ceſſat illegitimare; & ſic Papa non diſpenſat, niſi capiendo diſpenſare ut tantum valeat ſicut Jus declarare. Ad tertium dicitur primò, quod conſequentia prima nihil valet, in ſtatu enim innocentiæ matrimonium, cum non eſſet Sacramentum, non ſignificaſſet aliquam conjunctionem indiſſolubilem, & tamen non fuiſſet diſſolubile: Dicitur ſecundò, quod antecedens eſt falſum, imo ſignificat conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ, ut habet Magiſter ſentent. diſt. 26. libri 4. & Richardus conſequenter, quamvis tamen apud Richardum non tam perfectè, ſicut matrimonium conſummatum: Dicitur ulterius, quod conſequentia non valet, qua infertur bigamiam illis caſibus contrahi, & hoc ſolùm quia Eccleſia non ſta-

ſtatuit quod contrahatur: Contrahitur enim ſolùm per diviſionem carnis pluribus, vel alicui, quæ diviſit pluribus.

Aliqui iſtam Poteſtatem extendunt ad infideles, ut Panormitan. in cap. *novit, de judiciis*, dicens, quod per iſtam Poteſtatem ad præcepta legis naturæ ſaltem compelli poſſunt: ſed oppoſitum iſtius habetur ex cap. *gaudemus, de divortiis*, ubi dicitur eos conſtitutionibus canonicis minimè arctari, juxta illud Apoſtoli, *quid enim ad nos, de iis qui foris ſunt, judicare*. Arctarentur enim Conſtitutionibus Eccleſiaſticis præcipientibus ea quæ ſunt Juris naturalis ſub Cenſuris. Secundò, cum Excommunicatio non ſit aliud quam à conſortio fidelium & participatione Sacramentorum ſeparatio, ſequitur infidelem excommunicari non poſſe, & ſi in oppoſitum allegetur illud Chriſti Matth. 16. dictum Petro cum ei promiſſa fuit hæc Poteſtas, (*Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris, erit ſolutum in cælis:* Et illud Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* In quibus auctoritatibus, dicit *quodcumque, & quæcumque* univerſaliter.) Reſpondetur, quod utraque auctoritas de fidelibus intelligenda eſt, de his autem auctoritatibus infrà magis patebit.

Aliqui ad peccata ſecretiſſima cordis eam extendi volunt, ut gloſſ. in Clementina *De Hæreticis:* Oppoſitum iſtius ab omnibus ferme Doctoribus tenetur, & pro maiori elucidatione, ſupponendum eſt, eſſe quoddam peccatum, quod in ſolo conſiſtit actu interiori, cum ſcilicet ad nullum opus exterius fit progreſſio: Aliud eſt peccatum ad opus uſque exterius progrediens, & iſtud eſt iterum duplex; quoddam, quod non eſt peccatum ex opere exteriori ad quod progreditur, ſed ſolùm ex mala relatione interiori, ut dare eleëmoſynam propter malum finem; eſt aliud quod eſt peccatum ex opere exteriori, quia ſcilicet prohibitum eſt, & iſtud multiplex eſt: quoddam eſt, quod juridicè probari poteſt factum eſſe; ſcilicet per duos vel tres teſtes, & etiam actor ipſius peccati: Et eſt aliud, quod juridicè probari poteſt ſed actor non, ut cùm reperitur trucidatum corpus, ſed cum trucidaretur nullus præſens erat: eſt aliud quod nec juridicè probari poteſt, nec ejus actor propter defectum teſtium ad utrumque. Secundò ſupponendum eſt, quod Eccleſiaſtica Poteſtas non ſolùm eſt ad infligendum pœnam pro crimine præterito probato, ſed ad ſtatuendum aliquid ſub pœna, quod quidem ſtatutum ſolùm reſpicit futura, De conſtitutionibus Can. *Cognoſcentes*, eodem titulo. cap. ultimo. Cujus tranſgreſſor, eo facto quod

quod transgreditur, pœnam illam incurrit, ut videre est in plerisque Statutis.

Istis suppositis, dicitur primo, quod Ecclesia nihil potest super peccata cordis & quæ ad actum exteriorem non sunt progressa, & addit Durand. 17. distinct. Libri 4. non solum propter defectum cognitionis, sed propter defectum Jurisdictionis; ea enim Deus suo reservavit judicio, qui scrutatur corda & renes: hominibus autem ea quæ foris sunt dedit judicare: & sententia Durandi multum apparentiæ habet, quia si hoc non esset propter defectum Jurisdictionis, sed cognitionis, Ecclesia ad minus posset in illa, statuendo sicut in opera exteriora futura, quæ nunquam probari poterunt propter defectum testium: pro actu enim exteriori quamvis occulto, incurritur pœna Juris, ut regulariter tenent Doctores, nominatim de Palude in 4. distinct. 13. Tunc probatur ista Propositio; Primo, per parabolam Salvatoris *Matth.* 13. de zizaniis, ubi, secundum expositionem Doctorum, prohibentur mali sub nomine zizaniorum eradicari per Censuram Excommunicationis, quando à bonis, intellectis per frumentum, cognosci non possunt. Secundò, per cap. *Cogitationis, de pœnitentia.* dist. 1. *cogitationis pœnam nemo patiatur*, ubi Glossa, *ab hominibus, sed bene à Deo.* Adduci possent ad hoc probandum pleraque capitula, ut capitulum *Sicut tuis literis, de Simonia*, & cap. *Tua nos*, eodem titul. Can. *Erubescant* distinct. 32. Can. *Consuluisti.* 2. q. 5. Secundo dicitur, si procedatur ad peccatum exterius, quod quidem opus non est malum, nisi propter malam relationem interiorem, ad tale peccatum non extenditur Ecclesiastica Potestas Juridica, cum enim non sint illa opera prohibita secundum suam substantiam, sed solum secundum interiorem relationem, ad quam puniendam non extenditur Ecclesiastica Potestas, nec extendetur ad illa peccata. Secundo probatur, idem non potest etiam ex natura operis, & non solum ex defectu testium probari opus illud peccatum esse, nisi de relatione probaretur; Ergo, sicut relatio Ecclesiasticæ non subjicitur Potestati, ita nec peccatum illud. Tertio, dicitur, quod Ecclesiastica Potestas extenditur ad peccatum juridice notum, cujus actor, juridice ignotus est; probatur per Can. *Quidam maligni spiritus*, 5. q. 1. ubi de quodam, *qui contra Castorium notarium ac responsalem Apostolicum nocturno silentio in publico civitatis loco contestationem posuerat, in ejus crimina loquentem, dicit. Papa, qui si non exierit, neque publice confessus fuerit, quisquis ille sit qui hoc agere præsumpserit,*

vel consensum in tanta iniquitatis consilio prabuerit, ex Dei & Domini nostri Jesu Christi spiritu definimus, ut Sancti ejus Corporis & Sanguinis participatione privatus sit: & iste est unus casus apud Gulielmum Occam, in 3. parte sui Dialogi, in quo recurrendum est ad Potestatem Ecclesiasticam in crimine civili. Quarto, dicitur ad peccata exteriora, quæ secundum se sunt prohibita, quamvis non Juridice possint probari propter defectum testium, nec etiam actor, nec extenditur hæc Potestas statuendo: probatur ex capit. *Porro, de sententia excommunicationis*, in quo dicitur eos qui manus violentas in fratres suos injecerunt, qui non convicti, sed privatim veniam postulant, esse monendos, ut satisfaciant his quos læserunt, & Apostolicæ Sedi se præsentent, cum ab alio sine speciali mandato absolvi non valeant; ergo illi sunt excommunicati. Absurdum enim foret dicere, eum qui violentas injecit manus in Clericum, quamvis secrete, non esse excommunicatum. Et in omnibus istis, de Juridica Potestate loquor, quæ forum exterius respicit.

CAPUT IV.

In quo ponuntur Objectiones contrariæ, & solvuntur.

Contra primum istorum quatuor dictorum; objicitur, Quod habens solum peccata cordis, vi Statuti Ecclesiæ, *Omnis utriusque sexus*, tenetur in Paschate confiteri ea, & si non confiteatur, incurrit Censuram Excommunicationis, ut patet ex dicto cap. ergo potestas Ecclesiastica ad illa cordis peccata extenditur. Secundo, Inquisitor fidei omittens procedere contra hæreticos, sive quocumque actu exteriori, incurrit Censuram Excommunicationis, ut patet in Clementina *Multorum, de hæreticis*. & glossa ibidem. Hinc patet aperte, quod ex constitutione militantis Ecclesiæ, ligat crimen omnino occultum ad pœnas Suspensionis & Excommunicationis, & ad hoc inducit cap. primum de Statu Monachorum eodem Libro §. *quia vere*. Ubi de Monachis discurrentibus per Curias Principum dicitur, *Quod si ut suis Prælatis, aut monasteriis damnum aliquod inferant, ad dictas Curias se transferre præsumpserint, Excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto*: hic non excommunicantur pro eo quod ad Curias Principum se transtulerunt, sed quia intendunt Prælato aut monasterio damnum inferre, & sic pro solo actu interiori. Tertio, arguitur; si Ecclesia alicui præcipiat sub pœna Excommunicationis, quod

quod aliquam accipiat in uxorem, eam scilicet, cum qua prius contraxerat sponsalia, & proferat illa verba exterius, & non consentiat interius, videtur excommunicatus, cum non accipiat eam in uxorem, & hoc est propter omissionem solius actus interioris, ergo etiam pro solo actu interiori excommunicari potest. Deinde, arguitur contra tertium & quartum dicta, Primo, per capit. *sicut tuis literis, de Simonia*, in quo dicitur, illos autem qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, in tantum constat esse culpabiles, quàm si eorum excessus esset Ecclesiæ manifestus (quæ non judicat de occultis) pœna canonica essent feriendi: Ergo si non sit manifestus, non sunt feriendi, & in Can. *Erubescant* 32. dist. in quo de Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis qui mulierculas non abjecerunt dicit, quod sunt excludendi à suorum graduum dignitate, & statim subjungitur, de manifestis autem loquor, secretorum autem Deus & cognitor & judex est. Secundo, arguitur *Matth.* 18. ubi instituta est hæc Potestas Ecclesiastica, datur forma, secundum quam sit ea utendum, sed sic est quod ibi præcipitur reum esse Ecclesiæ denunciandum, & convincendum per duos vel tres testes; Ergo non extenditur hæc Potestas ad ea peccata exteriora, quæ probari non possunt.

Solutio Objectionum contrariarum.

AD primum istorum dicitur primo, Quod confiteri est actus exterior, & sic præceptum illud non fertur immediate & per se super actum interiorem, quamvis feratur super exteriorem, qui est de actu interiori: dicitur secundo, secundum Durandum, quod præceptum Ecclesiæ principaliter fertur super communione, quam constat actum esse exteriorem in foro exteriori cognoscibilem, quia ad digne communicandum, Jure divino prærequiritur omnium mortalium Confessio: & sic præceptum Ecclesiæ non fertur super actum illum Confessionis Sacramentalis, sed solum per accidens. Ad secundum dicitur, quod Inquisitor fidei non excommunicatur pro actu interiori, sed pro omissione actus exterioris, quæ Juridice, sicut actus cujus est privatio, quantum ex se, probari potest. Ad tertium dicitur, quod in illo casu, non incurrit sententiam Excommunicationis, cum nihil agat nec committat quod Judicio Ecclesiastico subsit; eodem modo, sicut nec ille qui in Paschate sumeret Eucharistiam non prævia sufficienti dispositione, non veniret arcendus ab ingressu Ecclesiæ secundum tenorem illius Statuti, *Omnis utriusque sexus*. Ad primum Argumentum contra ultimum di-

ctum dicitur, quod illa capitula intelligenda sunt de pœna ab homine inferenda: sunt enim Canones quidam, qui non sunt Sententiæ latæ, sed ferendæ, quibus scilicet transgressoribus non infligitur eo facto pœna, sed declaratur infligenda per Judicem, & horum transgressores non subjiciuntur illi pœnæ, nisi notorii sint, & quamvis Glossa ex Can. *Erubescant*, fundet argumentum pro opinione eorum, qui dicunt, quod occultum delictum non irrogat irregularitatem: oppositum tamen hujus opinionis satis determinatum est cap. *Quæsitum, de temporibus ordinandorum*, ubi dicitur; Si proposita crimina, puta adulterium, perjurium, homicidium, falsum testimonium, ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi, præter reos homicidii, post pœnitentiam in jam susceptis ordinibus impediri: Ergo homicidæ incurrunt Irregularitatem, quamvis non sint notorii. Ad secundum ex textu Euangelico, eodem modo dicendum est, quod processus ille intelligitur de eo quod per Judicem, & nominatim feriendus est pœna Ecclesiastica. Ista omnia requirerent majorem processum, sed quia solum accidentia sunt, & non essentialia principali proposito, eum omitto.

CAPUT V.

De iis qui nimis restringunt Potestatem Ecclesiasticam.

AB aliquibus mirum in modum restringitur hæc Potestas; Dicunt enim aliqui, eam solum extendi ex institutione Christi, ad punienda peccata in rebus pure spiritualibus, puta, quæ propria sunt Legi Euangelicæ, ut sunt peccata commissa contra Articulos fidei, & Sacramenta; & non ad peccata quæ sunt contra Legem naturalem, saltem nisi causaliter; & hujus sententiæ videtur esse Gulielmus Occam, circa finem sui Dialogi, etiam in 1. parte ejusdem Libri lib. 6. cap. 8. ubi dicit, spiritualia sunt illa quæ religioni Christianæ sunt propria, & quæ in nulla alia secta sunt reperta, nec ad Legem naturæ spectantia, sicut quæ pertinent ad Sacramenta Ecclesiastica dispensanda, & ad causas fidei terminandas: Ejusdem sententiæ est Joannes de Gersonio, Lection. 4. de Vita spirituali animæ, ubi dicit, quod in terris subjectis immediate Summo Pontifici, quantum ad temporalitatem pro peccatis commissis contra legem naturæ, non sunt homines feriendi pœna Ecclesiastica, sed Laica.

Videtur mihi tamen, salvo meliori judicio, hanc Potestatem ad quæcumque mortalia notoria, juncta contumacia, extendi: Pro-

Probatur primo ex cap. *Novit, de Judiciis*, ubi dicit Innocentius III. scribens Prælatis per Franciam constitutis, *non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum scilicet Regem spectat judicium, sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus:* Et notum est, quod ibi loquitur de peccato commisso ex detentione rei alienæ.

Secundo probatur ex auctoritate Christi, Matth. 18. ubi sicut infra probabitur, fuit instituta hæc Potestas Ecclesiastica, *si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit lucratus es fratrem tuum*, &c. In qua auctoritate, nulla fit distinctio hujus vel illius peccati, sed indifferenter de omni mortali loquitur: & quod solùm de mortali loquatur, satis notum est per hoc quod subditur, *si te audierit lucratus es animam ejus:* per veniale enim nullus est perditus. Ergo pro omni mortali, & si ad fraternam correctionem non emendetur, est denunciandus Ecclesiæ: & si Ecclesiam non audierit excommunicandus, & per consequens ista potestas ex ordinatione Christi, ad quæcumque peccata mortalia, saltem notoria, extenditur, & meo judicio multùm ponderanda est illa auctoritas.

Tertio arguitur, quia Paulus excommunicavit fornicarium publicum 1. Corinth. 5. & in eodem cap. dicit, *si quis nominetur inter vos fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere.*

Quarto, arguitur ex ratione quam sumit Durandus ad hoc probandum, & etiam ea utitur sanctus Thomas in Libro *de Regimine Principum*. Cujus est considerare finem, ejus est judicare de his quæ debent ordinari ad finem, quia ratio eorum quæ ordinantur ad finem, sumitur ex fine: debet enim intendens aliquem bonum finem, eligere ea quæ sunt congrua fini, & tollere ea quæ finem impediunt: verbi gratia, Medicus considerat sanitatem corporis, & suum est considerare de his quæ conservant sanitatem, & de his quæ impediunt. Sed omnes actiones humanæ debent ordinari ad consequendam vitam æternam: Cujus ergo, vel quorum est considerare de salute animæ & de spiritualibus, eorum est judicare de quibuscumque actionibus per quas deviant aut deviare possunt à salute sua circa quamcumque materiam: Et istius sententiæ est Carlerius in Tractatu quem compilavit contra quosdam errantes in materia Clavium, ultimo Corollario, ubi dicit quod extenditur Clavis Ecclesiastica ad cogendum purè Laicum ad solvendum debitum, vel cedendum bonis.

Sequitur corollariè ex dictis, quod extenditur hæc Potestas ad cogendum eum qui vendidit ultra iustum pretium, quamvis non ultra dimidium justi pretii, ut restituat: Quis dubitat talem venditorem esse obligatum ad restituendum? & sic vendendo peccat in fratrem, & per consequens, cum eo procedendum est secundum præceptum Evangelicum, *si peccaverit in te frater tuus*, præallegatum. Istud Corollarium est de mente Panormitani cap. *in Civitate, de usuris*, ubi dicit, potest compelli Clericus ad restituendum id quod habet ultra justum pretium in foro contentioso; & statim subdit, idem puto de Laicis, saltem in foro Ecclesiastico, & ibi loquitur de eo qui habet ultra justum pretium, sed citra dimidium justi pretii, ut satis patet legendo.

Et si contra ista dicat aliquis, sequeretur quemlibet peccare qui conveniret proximum coram judice laico de actione in qua consistit peccatum mortale: Consequentia tenet, quia quilibet talis contravenit huic præcepto, *si peccaverit in te frater tuus*. Secundo sic, Corollarium illatum in fine est contra cap. *Cum dilecti, de emptione & venditione*; in quo videtur dici emptionem minus justo pretio tenere dummodo non sit minor dimidio justi pretij.

Ad primum negatur sequela, dico enim quamlibet partem illius præcepti, *si peccaverit in te frater tuus* (continet enim tria partialia præcepta) esse præcepti affirmativi, & obligare solùm pro tempore quo non potest aliter retrahi frater à peccato: Et sic, si possit retrahere per conventionem coram judice laico purè laicum hominem, non obligatur pro tunc Ecclesiæ denunciare: Propterea Ecclesiasticus non debet attentare usum hujus Potestatis in purè laicum pro peccato civili, quando Judex laicus est paratus exercere suam potestatem in illum, ne videatur hæc potestas introducta esse in gravamen Principum laicorum. Sed quando deest laicus Judex, aut si non desit, non potest; aut si possit, non vult, tunc ex præcepto Christi ad Potestatem Ecclesiasticam recurrendum est.

Ad secundum dicitur, quod in illo cap. non dicitur emptionem citra justum pretium, sed supra dimidium justi pretii esse invalidam, & non esse cogendum emptorem ad supplendum justum pretium; sed solùm dicitur emptionem citra dimidium jùsti pretii esse rescindendam, aut emptorem cogendum esse ad supplendum justum pretium, ex quo non sequitur, quod si sit supra dimidium justi pretii, non sit cogendus. Notandum est tamen, quod hac potestate non est utendum in aliquam personam, nisi tribus istis concurrentibus, quemadmodum optimè deducit Carlerius in Tractatu *de punitione criminum publicorum Eccle-*

Ecclesiasticorum contra Bohemos : primum est jurisdictio ; secundum convictio; tertium est pax salva, & istud tertium satis patet ex parabola Salvatoris, Matth. 13. de zizaniis & frumento.

CAPUT VI.

In quo ostenditur Lege divina, quibus immediatè sit collata suprema Potestas Ecclesiastica à Christo.

CONsequenter videndum est quibus sit immediatè collata hæc Potestas Ecclesiastica, & sit Prima Propositio : Immediatè à Christo collata est Petro Primo Summo Pontifici. Probatur primò, quia Matth. 16. postquam Petrus Christo sciscitanti, *vos autem quem me esse dicitis*, responderat, *Tu es Christus Filius Dei vivi*, aliquibus interpositis dicit ei Christus, *dabo tibi claves regni cælorum : quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis* : Ergo Christus cum fidelis sit, & seipsum negare non possit, aliquando contulit Claves regni cælorum beato Petro, inter quas ponitur Potestas illa coërcitiva. Secundò patet, quia à Christo dictum est beato Petro, *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Joan. ultimo. Super quibus verbis dicit Glossa ordinaria, *Pascere, est credentes ne deficiant confortare, terrena subsidia, si necesse est, providere, exempla virtutum præbere, adversariis obsistere, peccantes corrigere.* Et istud ultimum notum est ad hanc coërcitivam Potestatem spectare, & in hoc conveniunt satis singuli Doctores, dicentes, Christum tunc eum fecisse suum Generalem Vicarium, & ad hoc adducunt innumeras auctoritates.

Secunda Propositio, Christus hanc Potestatem immediatè contulit Ecclesiæ, capiendo Ecclesiam pro collectione omnium fidelium, sive pro collectione omnium Prælatorum majorum & minorum, qui succedunt Apostolis & Discipulis, sive pro Concilio Generali Ecclesiam repræsentante. Probatur per illud Christi, Matth. 18. prællegatum, *si peccaverit in te frater tuus, &c.* Ubi præcipit Christus, nolentem corrigi ad fraternam correctionem, denunciari Ecclesiæ, & si Ecclesiæ monitioni non obtemperet, excommunicandum, & dat Ecclesiæ auctoritatem excommunicandi dicens, *quæcumque alligaveritis, &c.* & quod de Ecclesia, prout est plurium collectio intelligatur, Patet ex eo quod postquam dixit: DIC ECCLESIÆ, *& si non audierit Ecclesiam sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*, statim subjungit pluraliter, *quæcum-*

que

que alligaveritis super terram, &c. Ergo non capit ibi Ecclesiam pro unico supposito, sed pro pluribus: Et quod non intelligat de ligatione & solutione in foro secreto & pœnitentiali, ut dicit de Palude in suo Tractatu de ista materia, manifestè patet ex præcedentibus: Nam in foro secreto, nullus debet peccatum alterius deferre seu revelare, nisi quando esset peccati proprii circumstantia mutans speciem, & non posset proprium confiteri peccatum sine revelatione alieni. Sed Christus injungit ibi alienum peccatum deferri & revelari, & cum cujus est peccatum ligari aut solvi, ergo loquitur de ligatione & solutione in foro publico & exteriori.

Secundo probatur per illud quod scribitur, Actuum 15. In quo capite narratur quo modo in Concilio Apostolorum & Seniorum proposita fuit quæstio de cessatione legalium, & an conversi ex gentibus circumcidendi essent. *Placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Judam qui cognominabatur Barsabas, & Silam, viros primarios in fratribus, scribentes per manus eorum: Apostoli & Seniores fratres, &c.* Et aliquibus interpositis subjungitur Conclusio Concilii. *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil imponere ultra vobis oneris quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, suffocato, & fornicatione.* Ubi non dicitur Petrum hoc imposuisse, quamvis esset præsens, sed totum Apostolorum & Seniorum Concilium: Ergo penes Ecclesiam est Potestas statuendi seu præcipiendi, quæ ad potestatem jurisdictionis spectant.

Tertio, probatur auctoritate Gregorii quæ ponitur in can. *sicut sancti Evangelii quatuor libri, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense;* & in fine Canonis redditur causa, *quia dum universali sunt constituta consensu, se & non illa destruit, quisquis præsumit absolvere quos ligant, aut religare quos absolvunt.* Non dicitur enim, quia dum Petri aut Summi Pontificis consensu constituta sunt; nec dicitur quos Summus Pontifex ligat, sed quos Patres ligant. Ad hoc est can. *Decrevit* 88. distinc. ubi dicitur *Decrevit sancta Synodus*, & non dicitur: Decrevit Summus Pontifex, ad denotandum quod auctoritas definitiva, apud Synodum residet. & ca. *nimis, de jurejurando*, ubi Summus Pontifex auctoritate Sacri Concilii, & non auctoritate propria præcipit, ne Clerici personis secularibus præstare juramentum fidelitatis cogantur, à quibus nihil temporale obtinent.

Quar-

Quartò, Ecclesia potest elargiri indulgentias, quod spectat ad claves fori exterioris; ergo Ecclesia habet illas claves: probatur antecedens, dantur indulgentiæ de thesauro Ecclesiæ, & non de thesauro Papæ, ergo Ecclesia à fortiori potest eas dare quam Papa.

Item, potest Concilium repræsentans Ecclesiam, condere Canones sententiæ latæ depositionis, & excommunicationis, ut patet de Carthaginensi Concilio VIII. ut scribitur in Can. *Placuit* 11. q. 1. *Placuit ut quicumque ab Imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur.*

Item, potest aliquem destituere, quod est Jurisdictionis, ut patet per ca. *Ex gestis, de clericis non residentibus*, ubi dicitur, *in Synodo.* Anastasius Cardinalis Presbyter, tituli beati Marcelli, ab omnibus canonice est depositus, eo quod parochiam suam per annos quinque contra statuta deseruit; ubi non dicitur à solo Papa depositum esse.

Hanc materiam latissime tractat Gaufredus de monte electo Abbas sancti Honorati insulæ Lirinensis, in Tractatu quem edidit tempore Concilii Basileensis, discurrendo per singulos actus Jurisdictionis, puta per excommunicationes, per indulgentias, dispensationes, Canonum editiones, & sic de aliis, quæ ibidem latissime poteris videre.

Ex his omnibus, sequitur corollarie, conformiter ad Joannem de Gersonio, quod per hæc verba DIC ECCLESIÆ, data est Ecclesiæ & Concilio Generali Potestas cognoscendi: & per verba sequentia, *si non audierit Ecclesiam, &c.* data est cognitione prævia sententiandi Potestas, & non obtemperantes sententiæ, mulctandi pœna: & per verba sequentia, *Quæcumque alligaveritis, &c.* data est primo Ecclesiæ Potestas aliquem ligandi excommunicatione, & ab eadem solvendi: data est secundo Potestas aliquem ligandi statuto seu præcepto, cui obedire tenetur quilibet pro rationabili causa; & pro simili causa eum solvendi ab eodem præcepto, & ibi fundatur Potestas dispensandi. Data est tertio Potestas aliquem ligandi ad pœnam temporalem pro crimine, & ab eadem pro rationabili causa solvendi per indulgentiarum largitionem. Data est tertio Potestas aliquem alligandi animarum curæ, quam si sumpserit, juxta dictum Sapientis in Proverb. *Illaqueatus est verbis oris sui, & captus propriis sermonibus*; & eundem pro rationabili causa ab eadem cura solvendi, ut infra magis declarabitur. Et sequitur iterum, quod in Ecclesia est Potestas legislativa, contra Thomam de Vio, cap. 12. & istud deducetur infra magis. De Potestate immediate data Apostolis (loquendo semper de ista Potestate Jurisdictionis) pro nunc dicere omitto.

CAPUT VII.

In quo, ex praxi primitiva Ecclesiæ, comparatur Potestas Jurisdictionis data Ecclesiæ, ad Petrum sive Summos Pontifices ejus successores, quantum ad majoritatem.

VIdendum est consequenter, quoniam in Ecclesia est Potestas Jurisdictionis Ecclesiasticæ, similiter & in Summo Pontifice, ex immediata Christi collatione; quo modo se habeat Ecclesia ad Summum Pontificem, quantum ad hanc Potestatem, utrum in proportione æqualitatis, aut in proportione majoris inæqualitatis, vel in proportione minoris inæqualitatis, & est materia hujus Tractatus principaliter intenta.

Pro qua materia, supponendum est quod de ratione majoris Potestatis multa sunt. Primum, à minori ad majorem est appellatio.

Secundum, constitutus in majore Potestate, potest judicare constitutum in minore Potestate.

Tertium, potest usum minoris Potestatis limitare, & quasdam constituere leges secundum quas tenebitur minor procedere.

Quartum, potest constitutum in minori Potestate eâ privare, exigente delicto.

Secundo, supponendum est, quod quando comparo Ecclesiam seu Concilium ad Summum Pontificem, indifferenter intelligo de Ecclesia seu Concilio eam repræsentante, non incluso Summo Pontifice, ut puta quia non est, aut si sit, non potest comparere, quia est detentus apud infideles captivus, aut si possit, contumaciter non vult sufficienter vocatus.

Istis suppositis, pono hanc Propositionem contra Magistrum Thomam, cap. 17. sui Tractatus, Ecclesia sive Concilium Generale est in hac Potestate Summo Pontifice superior; & quamvis ista Propositio sit per Sacra Concilia Constantiense & Basileense determinata, ita quod sicut Sacrum Euangelium foret veneranda, quia tamen illa Concilia, pro tempore determinationis, nullius existimat vigoris; contra eum procedam alia via, primo, ostendendo hanc Propositionem non esse fictionem novam, ut dicit ille Doctor, sed antiquam Doctorum sententiam.

Augustinus in Epistola ad Glorium, Eleusium, & Felicem Grammaticum & cæteros, quæ est 162. inter Epistolas, commemorat de depositione Cæciliani Carthaginensis Episcopi, ab Episcopis Africanis injuste

injuste facta, qui videntes orbem communicare cum Cæciliano, & non cum eo quem instituerant, nec non à transmarinis Ecclesiis (quæ in ordine ad nos sunt citramarinæ) ad Cæcilianum communicatorias literas transmitti; *Elegerunt* (dicit Augustinus) ut fertur *propter duas causas agere causam cum Caciliano apud Melciadem Episcopum Romanum, & transmarinos Episcopos, parati ad utrumque, ut si eum potuissent quacumque versutia falsa criminationis evincere, satiarent plenissime cupiditatem suam: si autem non possent, in eadem quidem perversitate durarent, sed jam tamen quasi haberent quod dicerent, malos Judices se esse perpessos, qua vox est omnium malorum litigatorum, cum fuerint etiam manifestissima veritate superati*, & statim subdit ad propositum; Quasi non eis ad hoc dici posset, & justissime dici: *Ecce putemus illos Episcopos qui Roma judicarunt non bonos Judices fuisse, restabat adhuc plenarium universa Ecclesia Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si male judicasse convicti essent, eorum sententia solverentur.* Ex quibus verbis, manifeste sequuntur duo: Primum, quod non solum à sententia Summi Pontificis, verum etiam à sententia Summi Pontificis & Concilii particularis ad Universale Concilium appellari potest: Secundum est, quod ab Universali Concilio, sententia Summi Pontificis & Concilii particularis, solvi potest: legat igitur & perlegat, & iterum relegat illam epistolam, & non dicet fictionem esse novam Joannis de Gersonio, sed antiquam Augustini veritatem.

Secundo, probatur, nam in VIII. Concilio Cano. 21. qui incipit, *Definimus neminem prorsus*, cujus pars habetur 22. dist. Can. *definimus*, dicitur, *Universalis Synodus cum convenienti reverentia quamlibet quæstionem de Romanorum Sede exortam audire tenetur, & in ea proficere, non tamen audacter sententiam in Romanum Pontificem dicere.* Ecce, quod licet Concilium omnem quæstionem de Romana Sede definire habeat, id tamen cum reverentia, propter ejus primatiam facere debet, & hoc notissimum est ad majorem spectare auctoritatem.

Tertio, arguitur auctoritate Damasi Papæ, quæ ponitur inter epistolas Ambrosii, epistola 72. in libris impressis. Ubi deputati à Concilio Capuensi, ad cognoscendum de Bonoso Episcopo in aliquibus accusato, sententiam sciscitati sunt à Damaso Papa, ex consilio Ambrosii, ut patet epistol. 71. & ita respondet Damasus: Sed cum hujusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium, ut finitimi. Bonoso Episcopo atque ejus accusatoribus Judices tribuerentur, & præcipue Macedones, qui cum

Episcopo Thessalonicensi de ejus factis cognoscerent, *Advertimus quod nobis judicandi forma competere non posset: Nam si integra esset hodie Synodus, recte de his quæ vestrorum scriptorum comprehendit series decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc recepistis judicium, sententiam ferre de omnibus, nec refugiendi aut elabendi accusatoribus vel accusato copiam dare, vicem enim Synodi recepistis, quos ad examinandum Synodus elegit.* Ecce quod Damasus Papa dicit, se non posse de illa causa cognoscere, de qua posset si Synodus adhuc esset integra, id est, non commisisset aliis judicium, & quod illa verba non sint Ambrosii, patet ex sequentibus, subditur enim deinde: Cum Episcopus Bonosus, post judicium, misisset ad fratrem nostrum Ambrosium, qui ejus sententiam consuleret interdictam sibi Ecclesiam irrumpere atque ingredi, responsum est ei, quod nihil temerandum foret, sed omnia modeste, patienter, ordine gerenda, neque contra sententiam vestram tentandum aliquid, ut quod videretur vobis justitiæ convenire statueretis, quibus hanc Synodus dederit auctoritatem: hoc de se non dixisset Ambrosius. Sequitur iterum, *ideo primum est, ut ii judicent quibus judicandi facultas est data, vos enim ut scripsimus, Synodi vice decernitis, nos quasi ex Synodi auctoritate judicare non convenit.* Ex his manifeste patet Damasum Papam, non solum confessum, Concilium esse eo superius in judicando, sed & ipsos Deputatos per Concilium in ea causa in qua deputati sunt.

Quarto arguitur, *contulit Dominus claves Petro Summo Pontifici, ut signo & figuræ Ecclesiæ*, Ergo per amplius, & magis contulit Ecclesiæ. Probatur antecedens per Augustinum super Joannem, & ponitur 24. q. 1. *Can.* quodcumque. *Petrus quando claves accepit Ecclesiam sanctam significavit.* Nec valet dicere, sicut dicit Thomas de Vio, quod hoc est intelligendum ad istum sensum, quod non solum personæ Petri, sed & officio suo in æternum duraturo collatæ sunt claves: & quia officium Petri est officium capitis, quod habet influere in corpus reliquum, ideo officio capitali data, toti corpori data dicuntur & sunt. Probo enim, quod non ad illum sensum dicit Augustinus datas esse Ecclesiæ: quia hoc modo claves esse datas Ecclesiæ, esset eas datas esse propter Ecclesiam finaliter, & non ei datas esse formaliter, quod manifeste est contra Augustinum, dicentem in eodem cap. *Si hoc tantum Petro dictum est, puta, quodcumque ligaveris, &c. non hoc facit Ecclesia*, ubi pro inconvenienti infert istud consequens, quod Ecclesia non ligat, & quod non solvit.

Item, idem Augustinus super Joannem, super illo verbo, *Tu vocaberis*

ris Cephas, mutavit ei nomen, & fecit de Simone Petrum, Petrus autem à petra, Petra autem Ecclesia, ergo in Petri nomine figurata est Ecclesia: Etiam ad istum sensum, Petrus & quilibet ejus Successor, utitur clavibus vice Ecclesiæ Universalis quam significat, sicut Rex quilibet, vice Communitatis exercet jurisdictionis actus, ita quod Summus Pontifex excommunicat, confert beneficia similiter & indulgentias, & sic de aliis actibus Ecclesiasticæ Potestatis, auctoritate totius Ecclesiæ: Et istud rationabile est ex eo quod suffragia quibus privatur excommunicatus, sunt Ecclesiæ & non Summi Pontificis: Hinc Prælati dicuntur nomine Ecclesiæ, & non proprio illa auferre. Erit igitur totius Ecclesiæ aliquem posse illorum participatione privare. Hinc dicit quidam Doctor, Paulum noluisse excommunicare publicum fornicarium ut patet 1. ad Corinth. 5. nisi Corinthiis congregatis, unde sic dicitur, *Ego quidem absens corpore, præsens autem Spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu Christi, tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis*, &c.

Et ita concedendum est, quemadmodum Deus condens humanum genus, indidit ei naturalem potestatem jurisdictionis ad finem naturalem, & non alicui supposito regulariter (hæc enim potestas communicata est particularibus suppositis à Communitate, qui sunt velut Communitatis ministri in exercitio illius Jurisdictionis, ut patet ex primo capite) ita Christus regenerans Ecclesiam ad finem supernaturalem, ei illam Potestatem positivam ad illum finem communicavit, quam posset, & etiam teneretur (cùm non semper possit esse congregata) alicui supposito communicare (qui ut minister Ecclesiæ, hanc Potestatem exerceret.) Et sicut Communitatem aliquando Deus prævenit, communicans alicui supposito civilem potestatem (ut Moysi super populum Israël) ita & Christus Ecclesiam prævenit, communicando Ecclesiasticam Potestatem positivam Petro, ut vice Ecclesiæ eam exerceret, quam Ecclesia ei potuisset communicare, cùm prius esset à Christo instituta & Ecclesiæ collata, ut infra patebit.

Quinto arguitur, si esset ita Papæ collata Potestas super totam Ecclesiam, quod quamvis eam exerceret in destructionem Ecclesiæ & non in ædificationem, & esset toti Ecclesiæ perniciosus, quantum ad consecutionem finis, nec posset tamen à tota Ecclesia puniri; Primo sequitur quod Politia Ecclesiastica non esset ita bene ordinata sicut Politia Civilis: quia contra bonam ordinationem Politiæ Civilis foret, non posse membrum aliquod auferre, cujus conversatio in destructionem totius cede-

cederet. Secundo, hoc esset in detrimentum ipsiusmet Papæ, esset enim miserabilior omnibus hominibus, si à malo compesci non posset.

Sexto, Papa est Universalis Ecclesiæ filius, ergo ei subjectus, & antecedens patet ex Ambrosio in libro de Symbolo, *Non habebit ibi Deum Patrem, qui noluit hic habere Ecclesiam matrem*: cavendum est ergo Summo Pontifici, ne Ecclesiæ deneget obedientiam. *Stultus enim homo despicit matrem suam, & filius stultus mæstitia est matri suæ.* Proverb. 10.

Septimo arguitur, si sint duo contendentes de Papatu; Ecclesia Universalis sive Concilium eam repræsentans, est eorum judex, ergo in utrumque habet jurisdictionem & superioritatem. Consequentia tenet, nullus est enim ordinarius judex alterius: quod autem Ecclesia sit in jurisdictione superior, patet manifestissimè ex can. *Si duo*, dist. 79.

Et istius sententiæ, scilicet quod Ecclesia sive Concilium generale eam repræsentans, sit in jurisdictione major Summo Pontifice, fuit beatus Hieronymus dicens. *Si autem auctoritas quæritur, orbis major est urbe*. ca. *legimus* dist. 93. Nec aliquid habet apparentiæ solutio fratris Thomæ de Vio, dicentis Hieronymum loqui de majoritate meritorum: nam non dicit Hieronymus, si merita quærantur, sed si auctoritas, & sic de majoritate Potestatis, & non meritorum loquitur.

Hanc superioritatem recognoscens Nicolaus Papa, scribit Lothario Regi, nisi vitet contubernium pellicis suæ, quæ erat excommunicata, quod adhibitis duobus vel tribus testibus, sanctæ denunciaret Ecclesiæ, & sic fieret sicut Ethnicus & Publicanus. 11. q. 3. can. *præcipuè*; & certum est, quod Papa non dicebat denunciaturum sibimet.

Hanc etiam superioritatem recognovit Symmachus Papa, qui cum à quibusdam accusaretur, auctoritate sua Concilium congregavit, à quo inter ipsum & accusatores fertur sententia distinct. 17. ca. *Concilia*. §. *Hinc etiam*. Ad hanc veritatem corroborandam etiam adduci posset quod scribitur Actuum 8. *Quod Apostoli qui erant Hierosolymis, cum audissent quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem*: & per consequens, illa Congregatio Apostolorum erat Petro major, juxta illud quod scribitur in Luca. 7. *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit; & alii veni, & venit; & servo meo fac hoc, & facit*; nec valet solutio Thomæ de Vio, dicentis 11. capit. sui Tractatus, ex hoc non sequi aliquo modo inferioritatem Petri. Nam Spiritus Sanctus missus est à Filio, juxta illud Joannis 16. *Quem ego mittam vobis, &c.* & tamen non est subjectus, & sta-

& statim subdit idem frater, malè theologus est, qui ex missum esse, infert subditum esse. Nam ista consequentia est optima, Spiritus Sanctus mittitur à Filio, ergo est à Filio, vel eo inferior: & sic oportet fateatur quod Petrus sit ab Ecclesia: Similiter nec potest rationabiliter dici, quod Petrus fuit missus consilio & non præcepto, cum non fuerit missus solus, sed Joannes cum eo. Et tot sunt testimonia de ista superioritate Ecclesiæ & Concilii ad Summum Pontificem, præter determinationes Conciliorum Constantiensis & Basileensis, in quæ blasphemo ore lacessit idem frater.

Similiter est tanta rationabilitas in lumine naturali, si bene considerentur Jurisdictionum fines, (non sunt enim Jurisdictiones possessiones particulares) ut nemo sanæ mentis de ea superioritate dubitaret: *Sed inimicus homo, qui non cessat in agro dominico per se & suos ministros seminare zizania, cognoscens Ecclesiam non posse in capite & in membris aliter reformari quàm per Concilium, induxit adulatores quosdam (qui plus quærunt hominibus quam Deo placere, & plus quæ sua sunt quam quæ Jesu Christi) in hunc errorem perniciosissimum Ecclesiæ, quod Summus Pontifex ei non est subjectus. Si enim singula beneficia vendat, aut sacrilegis & perniciosissimis personis distribuat, aut nitatur Ecclesiam omnimodo destruere, non erit via ad resistendum ei, nisi Ecclesia sit eo superior.* Et ex Propositione ista, probata meo judicio sufficienter, probanda tamen inferius, descendendo ad particulares actus Juisdictionis, infertur

Primo, quod falsa est Glossa in cap. *cum ex illo de translationibus Episcoporum,* dicens illa quæ his versibus continentur ad solum Papam pertinere, si excludat Concilium.

Restituit Papa solus, deponit & ipse
Dividit, ac unit, eximit atque probat:
Articulos solvit, Synodumque facit Generalem,
Transfert & mutat, appellat ab illo nullus.

Sequitur secundo, quod Papa ex una parte sumptus, non est majoris potestatis quàm totum residuum Ecclesiæ ex altera parte; nec æqualis cum aggregato ex ipso, & toto residuo Ecclesiæ: & ita dicam de Concilio Universali legitime congregato, sive Papa adsit sive non. Et istud Corollarium est directe contra Thomam de Vio, 6. & 7. cap. per totum, in 6. enim cap. ponit quod Concilium auctorizatum etiam per Papam, non est majoris auctoritatis quàm Papa ipse: Istud Corollarium patet primo ex illo quod habet Glossa in can. *legimus.* distinct 93. *Statuta Concilii Generalis prajudicant statutis Papæ, si contradicant.* Hinc quamvis

vis Leo Papa reclamaverit contra Constitutionem Chalcedonensis Concilii quod Constantinopolitana Sedes præcederet Alexandrinam, prævaluit tamen Constitutio Concilii reclamationi Leonis, per cap. *Antiqua. de privilegiis*, & 22. distinct. can. *renovantes*. Et istud optime deducit Nicolaus de Cusa. Hinc etiam fit quod consuetudo generalis Ecclesiæ, quæ unanimi consensu introducitur, statutum Pontificale abrogat.

Secundo, probatur idem Corollarium: & quantum ad primam; si Summus Pontifex habeat jurisdictionem super totum residuum ab ipso categorematicè, ergo poterit illud totum etiam invitum aliquem actum jurisdictionis exercere: Consequentia patet, quia Potestas jurisdictionis fori exterioris in invitum exerceri potest: & falsitas consequentis probatur, non potest illud totum categorematicè excommunicare, aut interdicere, ut notum est, nec ad aliquid, ipso renitente illud obligare, ut patet per illud Augustini *Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur*. can. *in istis*, distinct. 4. & in eod. can. probatur illud exemplo Telesphori Papæ, qui decrevit quod clerici generaliter jejunarent à quinquagesima, & non potest dari alter actus jurisdictionis, quem in totum illud residuum, etiam invitum, exercere possit. Igitur, &c.

Sequitur Tertio, quod Ecclesiastica Potestas, est prius tempore in Ecclesia, quàm fuerit in aliquo Summo Pontifice: probatur, fuit instituta Ecclesiastica Potestas, & Ecclesiæ collata, Matth. 18. ut ex antedictis satis haberi potest (& hoc ponit Joannes de Gersonio consider. 4. sui Tractatus de Ecclesiastica Potestate:) Sed tunc nullus erat adhuc Summus Pontifex, nec fuit post, usque ad resurrectionem eum dictum est Petro Joann. ultimo. *Pasce oves meas*, ergo prius tempore fuit in Ecclesia Ecclesiastica Potestas, quàm in Summo Pontifice, sicut supradictum est, quod prius in populo fuit Potestas Civilis coërcitiva, imo est in eo naturalius, quàm in Rege.

Ex isto Corollario sequitur aliud, quod quamvis Christus non instituisset Petrum Summum Pontificem, hoc potuisset facere Ecclesia: & istud Corollarium est expressum Henrici de Hassia, prout reperi in quodam extracto ex opusculis ejus: Patet istud Corollarium, quia cum illa Eccclesiastica Potestas fuerit prius in sua plenitudine in Ecclesia, Ecclesia potuisset alicui committere, à quo non potuisset eam auferre, nisi pro causa rationabili, quemadmodum populus civilem commisit Regi: ergo Ecclesia potuisset aliquem instituere Summum Pontificem.

Proba-

Probatur secundo, & apparenter meo judicio, idem Corollarium, cum Potestas electiva Papæ fuerit in Ecclesia mortuo Petro, & non à Petro, ut infra probabitur, ergo à Christo: Sed non potest reperiri quando fuerit à Christo collata Ecclesiæ, nisi Matth. 18. Nam cum dictum est Petro, *Pasce oves meas*, nihil Ecclesiæ, sed soli Petro collatum est, ergo in Ecclesia fuit Potestas electiva Papæ, antequam Petrus fuerit Papa: & sic, cum majori apparentia dicetur Christum, cum fecit Petrum Summum Pontificem, prævenisse Ecclesiam, & id ex gratia Petro contulisse, quod Ecclesia potuisset ordinare ex Christi institutione, quam quod prævenerit Petrum, dando Apostolis ordinis Potestatem, juxta phantasiam fratris Thomæ de Vio, in tertio Capitulo.

CAPUT VIII.

In quo ponuntur & dissolvuntur Objectiones Adversariorum.

OPpositum Propositionis probatæ in priori Cap. nituntur veritatis inimici multis rationibus suadere; Primo, Papa est caput Ecclesiæ Universalis, & non solum singulorum membrorum, quod monstratur primo ex auctoritate ipsius Constantiensis Concilii, ante & post electionem Martini V. ubi damnatur Propositio illa Joannis Hus, Petrus nec est, nec fuit Caput Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ: & illa altera, Non est scintilla apparentiæ, quod oportet esse unum Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conversetur; hîc expresse damnatur quod Petrus non fuit Caput Catholicæ Ecclesiæ: Catholicum enim idem est quod universale; & ad hoc Hieronymus in Libro de Ortu & obitu Sanctorum, in Novo Testamento, Petrus, inquit, in Christi Ecclesia firmamentum est, Cephas corporis Christi, Principatus & Caput est, & hanc rationem deducit de Vio, suo sexto Capite.

Secundo, soli Petro dictum est, *Pasce oves meas*, in hoc Christus instituit regimen Ecclesiæ Monarchicum, & si ridiculosa illa responsio detur, quod Christus dixit Petro pasce oves, non Ecclesiam meam, quasi fecerit eum pastorem singularum ovium, non ipsius Ecclesiæ, quæ significat totum consurgens ex omnibus ovibus, manifeste excluditur hoc, ex eo quod in oratione dicitur, *Deus omnium fidelium pastor & rector famulum tuum N. quem pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti:* & in Concilio Lugdunensi, de electione, lib. 6. cap. *ubi periculum*, Papa rector Universalis Ecclesiæ, & gregis dominici director dicitur: ubi

ubi patet, quod respectu Ecclesiæ & gregis, quæ collectiones significant, & non solum respectu particularium personarum, pastor, rector, & director, est Papa.

Amplius Joannis 10. Salvator, inquit, *Alias oves habeo, &c.* & subdit, *fiet unum ovile & unus pastor*: at certum est quod ovile significat unum continens oves; & ex hac auctoritate arguitur sic, Ecclesia, ut una ex Judæis & gentilibus, est Ovile, & Petrus, cui dictum est, *Pasce oves meas*; est pastor illius ovilis; ergo Ecclesia ut una, non est supra Papam, sed sub eo, ut ovile sub pastore. Et confirmatur, quia Ecclesia seu Concilium distinctum supra Papam, aut est oves, aut ovile, aut pastor; non est oves, quia ex utrisque ovibus Ovile unum constituendum dicit Dominus: non est pastor, quia cum Petrus sit unus pastor Ecclesiæ, ut monstratum est, & Ecclesia esset alius pastor, sic essent duo pastores contra Dominum, dicentem *fiet unus pastor*, ergo est ovile; & cum non sit ovile nullius pastoris, est unum ovile unius tantum pastoris, qui est dominici gregis rector & director.

Tertio arguitur, non minus Papa est Episcopus Ecclesiæ Catholicæ, quam quilibet Episcopus suæ Ecclesiæ; sed quilibet Episcopus, est Episcopus singularum personarum, & totius collectionis earum in unam Communitatem, ergo & Papa: & confirmatur, quia cum Ecclesia sit nomen collectivum, & significet collectionem fidelium (ut dicitur *de Consecrat.* dist. 1. Can. *Ecclesia*) & Episcopus dicatur Episcopus Ecclesiæ talis, oportet ut primo sit Episcopus ipsius Ecclesiæ, & secundario singularum personarum, ac per hoc, Papa qui intitulatur Episcopus Ecclesiæ Catholicæ, & non illorum aut omnium Christianorum, est primo Episcopus Ecclesiæ Catholicæ, & secundario membrorum ejus, & quando dicitur, est Episcopus Ecclesiæ Catholicæ, est distributio accommoda, sicut quando dicitur cælum tegit omnia.

Quarto arguitur, Papa habet supremam Potestatem in Ecclesia Dei, ergo non subest Ecclesiæ: antecedens patet ex conditione jam dicta in Concilio Constantiensi per Martinum V. ubi de Papa loquendo, dicitur habens supremam Potestatem in Ecclesia Dei; consequentia probatur, quia supra supremam auctoritatem in Ecclesia Dei, nôn potest major intelligi in eadem Ecclesia Dei: Imo ex hoc etiam sequitur, quod tam Ecclesia quam Concilium, subditur Papæ; quia non sunt duæ Supremæ Potestates in Ecclesia Dei: Principatuum enim pluralitas, cum sit mala, ut patet 12. Metap. à Jesu Christo summe bono, qui vult Ecclesiam suam optime disponi, esse non potest. Et confirmatur hoc auctori-

ctoritate Innocentii Tertii, in Concilio Generali, cap. *Cum ex eo, de pœnitentiis & remiss.* ubi dicitur, quod Romanus Pontifex, plenitudinem detinet Potestatis: multa alia cap. ad hoc adduci possunt.

Quinto arguitur, Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi non Apostolorum, ergo nullam habet in terris Potestatem priorem se: Antecedens patet, in eadem condemnatione articulorum à Martino V. in Concilio Constantiensi: Consequentia patet, quia proximo & immediato nihil est propinquius & immediatius: Et ex hoc patet primo, quod erroneum est dicere, quod Ecclesia, ut distinguitur contra Papam, habet immediatam auctoritatem à Christo supra Papam; sic enim Ecclesia non Papa esset immediata Vicaria Christi: impossibile est enim esse duo subordinata ambo æquè proxima & immediata à Christo. Confirmatur auctoritate Thomæ dicentis in tract. *contra errores Græcorum* cap. 66. Christi Vicarius suo primatu & providentia, Universalem Ecclesiam, tanquam fidelis minister Christo subjectam servat, & oppositum sentire dicit erroneum. Et istæ sunt rationes in quibus principaliter prædictus Frater Thomas de Vio se fundat.

Sexto arguitur, multis auctoritatibus in cap. *Significasti, de electione*, dicitur quod Concilia Generalia recipiunt auctoritatem à Papa; Ergo non sunt supra Papam, cum nemini possit Papa dare Potestatem coërcitivam supra se: potest enim alicui committere ut eum absolvat à peccatis, sed non potest se alicui subjicere qui eum liget aut absolvat vinculo excommunicationis, ut dicit Thomas in 4. Item in Can. *Ita Dominus* 19. distinct. ex quo Dominus Jesus Christus munus potestatis clavium ita ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua in corpus omne diffunderet: ex qua auctoritate, patet quod nec Ecclesia, nec Concilium, nec quæcumque persona, aliquid potest habere de jurisdictione Ecclesiastica, nisi in quantum sibi à Papa conceditur. Item in Can. *Nemo*. 9. quæst. 3. nemo judicabit primam Sedem, neque enim ab Augusto, nec ab omni Clero, nec à Regibus, nec à populo Judex judicabitur: & super illo verbo, *ab omni clero*, dicitur quod Concilium non potest judicare Papam, ut sequitur in eadem Glossa: innumeræ sunt aliæ auctoritates, sed omnium est similis solutio.

Solutio Rationum Thomæ de Vio.

AD Primum, negat Joannes Patriarcha Antiochenus, vir profecto doctissimus, qui interfuit Concilio Basileensi (cujus meminit Panormitanus in Tract. quem edidit super depositione Eugenii IV.) quod Papa sit Caput totius Ecclesiæ categorematice, etiam loquendo de Capite ministeriali, notum est enim de Christo Capite principali: Considerato, inquit, quod esse Caput denotat præeminentiam & superioritatem, quam Summus Pontifex non habet supra Ecclesiam, cum non sit Dominus Ecclesiæ sed minister, dictum est enim Petro à Christo: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* Et non est dictum *ædificabo Ecclesiam tuam:* major est autem qui recumbit & minor qui ministrat, juxta dictum Salvatoris: Est ergo minister inferior, & non superior dominâ: respectu tamen Ecclesiarum particularium, Papa est Caput ministeriale, quia ratione ministerii Petro commissi, habet super eas superioritatem, unde Gelasius Papa, in Can. *Quamvis universa*, 21. distinct. *quamvis universæ per orbem Catholicæ & Apostolicæ constitutæ sint Ecclesiæ, unus thalamus Christi sint, tamen sancta Romana Ecclesia Catholica & Apostolica, nullis Synodicis Constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed voce Domini*, &c. In quo non dicit, quod Ecclesia Romana est prælata Universali Ecclesiæ, quæ est Christi thalamus, sed cæteris Ecclesiis particulariter consideratis, ab eadem Romana distinctis. Et ad omnes auctoritates sonantes quod Papa sit Caput Ecclesiæ, respondet quod sit distributio pro particularibus Ecclesiis, & non pro tota. Et conformiter ad eum dicit Nicolaus de Cusa ultimo cap. sui secundi Tractatus. Lib. *de Concord. Catholic.* quod constitutus est Petrus & Summus Pontifex quilibet superior singulorum, sed non omnium: & eodem modo responderent ad Secundum Argumentum, in quo probatur quod sit Pastor Universalis Ecclesiæ, & negaretur consequenter, quod oporteat dicere quod sit primo Caput & Pastor alicujus totius Congregationis, sed secundario personarum singularum.

Secundo, respondetur ad Argumentum, quamvis concedatur Petrum aut Summum Pontificem quemcumque esse Caput totius Ecclesiæ Universalis ministeriale, non oportere tamen omnem proprietatem capitis proprie dicti *reperiri in isto Capite similitudinario*, & hoc præcipue cum Ecclesia tota non dicatur corpus Petri, sed solum Christi:

cor-

corpus, ut patet ad Roman. 12. ubi dicitur, *multi unum corpus sumus in Christo*; & sic, ut dicatur totius Ecclesiæ Caput, non oportet quod sit toto residuo in auctoritate superior, saltem si sit in unum congregatum per se, aut suos Legatos, principales partes repræsentantes: Sed sufficit quod in quodlibet partiale membrum superioritatem habeat, & jurisdictionem exercere possit per totum illud corpus dispersum, ut regulariter est. Et dicitur ulterius, quod dicitur Pastor totius Ecclesiæ Universalis, quantum ad administrationem pabuli spiritualis verbi Dei & Sacramentorum, illa enim per Concilium non exercentur, sicut actus Juridici, sed per singulares personas. Et quod ista duo Argumenta non debeant movere, &c. patet, nam quamvis Rex dicatur caput regni in civilibus, non est tamen concedendum quod sit regno congregato superior in civilibus: Pariformiter de Papa, in ordine ad Ecclesiam, dicendum est: & ista Argumenta, parum motiva sunt, ad inferendum quod sit error intolerabilis dicere quod Concilium sit supra Papam: *Imo, oppositum est error totius Ecclesiæ destructivus, & Ecclesiæ sponsæ Christi perniciosissimus*; nec sequitur, ut infert idem de Vio, quod regimen Ecclesiæ sit Aristocraticum seu populare, in quo tota auctoritas apud unum non residet: nam non dicitur regimen regale, in quo sit unicus toto residuo superior (quia tunc non esset in civilibus regimen aliquod regale) sed quia est unicus (quolibet altero superior) qui totius populi vices gerit, cui data est Potestas exercendi actus jurisdictionis (habitualiter existentis in populo) vice populi, qui regulariter congregari non potest, ut ex antedictis constat satis.

Et per ista facile solvi potest confirmatio Secundi Argumenti, quod Ecclesia distincta contra Papam, est ovile & oves Christi; nam dictum est Petro, *Pasce oves meas*, *non tuas:* Et illi ovili data est à Christo potestas unumquodque membrum arcendi ad legem Ecclesiasticam, quæ quia regulariter exerceri non potest per totum, communicavit eam uni supposito vice totius, relinquens Ecclesiæ exemplum quonam pacto ipse facere deberet in posterum, & ille dici potest pastor totius residui modo supradicto.

Ad Tertium, in quo arguitur de Episcopo particulari, dicitur, quamvis concedatur quod Episcopus particularis tota sua Diœcesi in potestate Ecclesiastica sit major, non potest tamen ex hoc idem inferri de Episcopo Universali: & ratio est, quia Episcopus particularis, non solùm gerit vices suæ Diœcesis, in ordine ad populum sibi commissum, sed etiam

totius Ecclesiæ Universalis, in ordine ad eumdem populum, aliàs non posset aliquem simpliciter excommunicare, ut bene arguit Scotus in 4. Secundò, dicitur quod Ecclesia particularis, cui præficitur diœcesanus aliquis, habet superiorem communem sibi & suo diœcesano in terris (Ecclesiam scilicet Universalem:) Propterea bene conceditur Papam esse superiorem sua diœcesi particulari sibi commissa, distincta contra ipsum, ut Papa.

Ad Quartum dicitur primo, quando dicitur Papa habet summam Potestatem in Ecclesia, de singulis auctoritatibus hoc sonantibus, fit comparatio solùm Papæ ad quodlibet aliud particulare suppositum, puta ad quemlibet alium Patriarcham, Primatem, Archiepiscopum & Episcopum, non autem ad totam collectionem aut Concilium eam immediatè repræsentans, cujus est minister: quemadmodum, quando dicitur Regem habere supremam potestatem in regno suo. Secundò dicitur, quantum ad id quod infertur, quod essent duæ supremæ Potestates in Ecclesia Dei (quemadmodum dicit Carlerius in Tractatu, quem edidit de auctoritate Sacrorum Generalium Conciliorum, & qualiter se habent inter se auctoritates eorum & Summi Pontificis, in secunda Propositione) quod in Ecclesia, Concilio, & Papa, non sunt diversæ potestates, sed est eadem plenitudo Potestatis: non possunt enim esse duæ plenitudines: & hoc est rationabile: nam ubi unum propter alterum, ibi unum tantùm est, secundum regulam Aristotelis in Topicis: sed propter Ecclesiam, est Potestas Summi Pontificis, iuxta illud, *Attendite vobis & universo gregi, in quo posuit vos Deus regere Ecclesiam*, &c. Ergo, est ibi una Potestas, quemadmodum in Rege & regno, quamvis in Ecclesia, Potestas illa ad aliquem actum extendatur, ad quem non extenditur in Papa, puta ad electionem, & depositionem Summi Pontificis, ut infra patebit: sicut apud sanctum Thomam, eadem est Potestas Sacerdotalis in simplici Sacerdote & Episcopo, & tamen in Episcopo ad aliquos actus extenditur, puta ad confirmandum, & ordinandum, ad quos non extenditur in simplici Sacerdote. Et consequenter glossandi sunt omnes textus, dicentes in Summo Pontifice esse plenitudinem Potestatis, quod hoc est verum tanquam in ministro Dei & Ecclesiæ, in ordine ad singula, non consequenter ad omnia.

Ad Quintum, dicitur quod potest intelligi multipliciter quod Papa sit proximus & immediatus Vicarius Christi; uno modo, quod immediatè sit à Christo sine quocumque actu humano, seu sine consen-

su

su subditorum in se, vel in gerentibus vices eorum; & sic certum est nullum fuisse immediatum Christi Vicarium, quo ad Potestatem spiritualem, præter Petrum: Alio modo, quod sit immediatus Vicarius Christi, quantum ad exercitium Potestatis immediatè à Christo institutæ (cum inter homines visibiliter conversaretur) & Ecclesiæ collatæ, & sic concedendum est, quemlibet Summum Pontificem esse immediatum Vicarium Christi, quemadmodum Reges singuli (juxta dictum Pauli) sunt ministri Dei in vindictam malefactorum, non quod illam immediate à Deo susceperint primo modo, sed quia ex consensu populi, habent exercitium potestatis quam Deus indidit populo: Et quia frequenter adducitur analogia hæc de populo, probatur iterum quod in ipso populo sit jurisdictio hæc civilis: Nam in terris immediate subjectis Summo Pontifici, in quibus nullum recognoscit superiorem quo ad temporalitatem, Prætores seu Judices licite causas sanguinis exercent, & non auctoritate sua, nec auctoritate alicujus principis laici, cum nullus in illum populum jam habeat jurisdictionem: nec etiam auctoritate quæ sit formaliter in Summo Pontifice; *Absit enim dicere in Summo Pontifice esse formaliter potestatem ad occidendum, cui Dominus usum gladii materialis prohibuit:* Ergo auctoritate quæ est formaliter in populo. Ad confirmationem de auctoritate Thomæ, parum nobis est curæ de ea, cum ejus dicta nimis secundum literam accepta, fuerint plerisque doctrinæ ejus zelatoribus occasio errandi in hac materia.

Ad Sextum, dicitur Primo, quod omnes auctoritates quæ regulariter adducuntur, sunt ipsorum Summorum Pontificum, qui (ut in pluribus fimbrias suas nimis extendentes) sibi attribuerunt quod est Ecclesiæ proprium: nihilominus, ad primam quæ adducitur ex cap. *Significasti, de electione & electi potestate*, dicitur quod illud est intelligendum de auctoritate relata ad hoc, quod Concilia Generalia non possunt regulariter esse legitime congregata, nisi per vocationem Papæ, de qua auctoritate habetur 17. dist. per totum. Sed postquam Concilia Generalia sunt auctoritate Papæ, vel aliter congregata, tum non habet suam auctoritatem à Papa, sed immediate à Christo, & illi potestati subjicitur Summus Pontifex, sicut minister dominæ.

Ad auctoritatem ex Can. *Dominus* 19. distinct. dicitur quod licet potestas jurisdictionis fuerit Beato Petro tradita, fuit tamen ei tradita, ut ministro Christi & Ecclesiæ, per Concilium repræsentatæ, considerato quod in tali traditione, Petrus Ecclesiam significavit, ut allegatum est

ex

ex Augustino, & sic tradita est ei cum onere, quod Petrus & ejus Successores, ut ministri Ecclesiæ, illi subjicerentur.

Ad auctoritatem ex ca. *nemo*, dicitur primo à quibusdam, hoc esse intelligendum quantum ad peccata occulta, non solum quantum ad ea quæ juridice probari non possunt (puta per duos vel tres testes) sed quæ Ecclesiam non scandalizant & perturbant, & hoc videtur satis conforme textui, dicitur enim, *Nemo judicabit primam Sedem justitiam temperate desiderantem:* conformiter ad illud Apostoli, *justo non est lex posita:* sed secus est quando notorie scandalizat Ecclesiam, secundum Glossam in Can. *Si Papa*, dist. 40. Sic etiam practicatum fuit in Concilio Constantiensi contra Joannem XXIII. Et ita respondendum est ad cætera capitula, iisdem causa & quæst. puta ca. *Aliorum* & ca. *facta*. Peccata vero subditorum, quamvis non sint scandalizantia, dummodo juridice probari possint, regulariter judicantur. Posset dici secundo, hoc esse intelligendum regulariter, cum regulariter ad superiorem Summi Pontificis recursus haberi non possit: vel dicitur, quod ibi, *toto clero* non capitur collective, sed distributive. Vel dicatur, ut alii volunt, quod capitur pro Collegio Cardinalium: Et sic ex his facile patebit solutio omnium fundamentorum *Illius perniciosissimæ opinionis, quæ enervat modum omnem quo reformari possit Ecclesia, visa malitia jam currente.*

CAPUT IX.

Inquiritur in quo, aut in quibus sit primaria potestas electiva Summi Pontificis.

Viso de superioritate Ecclesiæ seu Concilii eam repræsentantis in ordine ad Papam, nunc descendendum est ad speciales actus illius Potestatis: Et primo inquiritur, in quo sit Primaria Potestas electiva Papæ: & ad istud dicit prædictus frater Thomas de Vio, cap. 6. & 13. quod est in Summo Pontifice.

Pro cujus impugnatione, supponimus quod hic non inquirimus de Primaria Potestate electiva simpliciter, seu constitutiva Papæ, seu applicativa Ecclesiasticæ potestatis ad singularem personam, cum notum sit illam esse in solo Deo: sed loquimur de Primaria Potestate applicativa sub Deo, imo & sub Christo secundum humanitatem, secundum quam Christus etiam est supra totam Ecclesiam, imo & supra totum orbem: & de ista dicitur, quod est in Ecclesia & non in Summo Pontifice.

Proba-

Probatur Primo, illa Primaria Poteſtas eſt in Eccleſia, aut in Summo Pontifice, (cum non dicat aliquis Cardinales immediate à Chriſto accepiſſe illam poteſtatem.) Sed non eſt in Summo Pontifice, ergo in Eccleſia: probatur minor, quia ſi in ſolo Summo Pontifice ſit illa poteſtas electiva Succeſſoris, aut ordinandi à quibus & qualiter debeat eligi, ſequitur, cum Summus Pontifex ſit homo peccabilis, ſicut cæteri, & pravis actionibus, negligentiis, malitiis, ac nequitiis valeat irretiri, quod poſſet totam Eccleſiam Chriſtianam relinquere abſque poteſtate eligendi Summum Pontificem: poſſet enim privare Cardinales illa poteſtate, cum ab ipſo ſolo eam habeant, quo facto, vel negligendo, vel ex malitia differendo, vel tempus ſufficiens non habendo, poſſet mori antequam de electoribus Summi Pontificis aliquid ordinaret, & ſic tota Chriſtianitas ſine poteſtate eligendi Summum Pontificem remaneret. Hanc rationem tangit Gulielmus Occam 3. parte ſui Dialogi, tractat. 1. lib. 1. cap. 16. Et ſi dicatur, ſicut videtur dicere idem Frater, quod in iſto caſu devolveretur poteſtas illa ad Eccleſiam, tunc arguitur, nunquam poteſtas aliqua, ex negligentia alicujus, devolvitur in alterum, niſi ſimpliciter & abſolute ſit ſuperior: Poteſtas enim Papalis, propter ejus negligentiam, non devolvitur in Epiſcopum, ſed poteſtas Epiſcopi de providendo beneficio vacanti, in ejus negligentia devolvitur ad Summum Pontificem. Amplius, ſi in illo caſu habeat Eccleſia poteſtatem illam, quæritur à quo habeat immediate, cum à ſemetipſa habere non poſſit; & ſi dicatur à Chriſto, difficile erit reperire in Sacris Literis fundamentum in quo poſſit ſtabiliri, quod in illo caſu habeat, & non regulariter.

Secundo, non eſt veriſimile quod Chriſtus voluntati unius hominis commiſiſſet auctoritatem Summi Pontificis, cum hujus charitas in tantum refrigeſcere facile poſſit, quod ſanguinem & carnem loco ſui ſubrogaret, & forſitan unum pſeudo-prophetam, & ſic facile una progenies diceret, *hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei*: & quilibet Pontifex, cum videret inſtare finem dierum ſuorum, aliquem ex conſanguineis ſtuderet loco ſui ſubrogare, & hanc rationem tangit Armachanus 7. lib. quæſtionum Armeniorum cap. 19.

Tertio, ſi Primaria Poteſtas conſtitutiva Papæ & ordinativa de electoribus eſſet in Summo Pontifice, eodem modo Primaria Poteſtas deſtitutiva Summi Pontificis, in eo caſu in quo deſtitui poſſet (ut eſt caſus hæreſis) etiam apud adverſarium eſſet in Summo Pontifice: & ſic par in parem haberet Imperium, & Sum. Pont. conſtituere poſſet quod à ſolis duobus vel tribus in caſu hæreſis deſtitueretur Sum. Pont. Conſequentia probatur, quia per eaſdem cauſas generari habent & deſtrui poteſtates iſtæ.

Quarto arguitur sic, si in Summo Pontifice sit Potestas electiva successoris, vel ergo est in eo Potestas electiva successoris sic, quod per semetipsum possit successorem eligere, vel solum quia aliquibus potest illam Potestatem communicare; secundum nihil habet apparentiæ: si dicatur primum, ergo per hoc solum quod Summus Pontifex vult alterum ei succedere, & ille alter vult acceptare, ille alter efficitur Summus Pontifex: quod si concedatur, sequitur istud inconveniens, quod esset in Potestate duorum, facere quod alternatis vicibus quilibet per annum in ordine suo, esset Summus Pontifex, more Annæ & Caïphæ: Consequentia patet, quia Summus Pontifex A. pro sua voluntate potest constituere B. Summum Pontificem: & rursum in fine Anni, B. iterum poterit constituere A. & sic consequenter.

Quinto arguitur, Christus non contulit Summo Pontifici aliquam Potestatem perniciosam Ecclesiæ, sed ut habet Glossa in Can. *Si Petrus*, hoc est perniciosum, quod aliquis sibi eligeret successorem. Ergo Christus non contulit Summo Pontifici illam potestatem: & propterea dicit Gulielmus Occam loco prærallegato, quod nulla potestas est concessa Summo Pontifici, quæ regulariter uni personæ perniciosè committeretur. Et ad istam propositionem videtur fuisse usus Primitivæ Ecclesiæ: nam à plebe assumebantur Curati, 51. dist. Can. *qui in aliquo*, & à Clericis & plebe Episcopi, 62. dist. Can. *Nulla ratio.* Et à Cardinalibus Episcopis, aliisque Cardinalibus clericis, & toto Clero ac populo acclamante, assumebatur Summus Pontifex, 23. distinct. Can. *In nomine Domini.*

Sed contra hoc arguit adversarius, Primo ex facto Petri, nam Petrus elegit sibi successorem, ergo & quilibet alius Summus Pontifex hoc facere potest: consequentia tenet, quia quilibet Summus Pontifex succedit Petro in eadem potestate: & antecedens probatur per Can. *Si Petrus* 8. q. 1. ubi dicitur, *Si Petrus Princeps Apostolorum adjutores sibi adscivit Linum & Cletum, non tamen potestatem Pontificii, aut solvendi aut ligandi normam eis tradidit: sed successori suo Clementi, qui Sedem Apostolicam post eum tenere promeruit ipso tradente sibi.*

Secundo arguitur, ad Romanum Pontificem spectat ordinare actum electivæ potestatis, determinando quando & qualiter debet fieri electio, & determinando subjectum illius potestatis, dum constituit quod ad duas partes Cardinalium ad minus spectet electio: nec potest tota Ecclesia (Summo Pontifice secluso) illam legem mutare.

Ad Primum, istorum dicitur Primo secundum Armachanum loco præ-

præallegato, quod Petrus non ordinavit Clementem, sed ordinandum nominavit, patefaciens fratribus quid de suo successore sentiret: nam Matthiam, quamvis Spiritu Sancto plenus, noluit sine fratrum consensu, loco Judæ, subrogare: etiam credendum est, quod nec hoc fecerit de Clemente, nisi ad hoc Domini sensum accepisset. Propter hoc posset dici Secundo, quod instinctu Spiritus sancti hoc fecit, quo etiam suam prævidit mortem. Aliter dicit Gulielmus Occam, quod in casu in quo non est verisimile posse congregari subditos qui eligant sibi superiorem, & instat mors Papæ, & necessitas est quod sit aliquis cito futurus, ad occurrendum imminenti periculo, tunc posset Summus Pontifex ratione necessitatis instituere successorem, ne videatur Deus non sufficienter providisse suæ Ecclesiæ, & ejusdem est sententiæ Archidiaconus in dicto Can. & ad hoc allegat Can. *primum* 31. quæst. 1. ubi dicitur, propter necessitatem factum est quod frater duceret sororem, sed cessante necessitate cessat provisio.

Ad Secundum, dicitur quod Papa non dedit potestatem Cardinalibus eligendi successorem: sed hoc habent ab Ecclesia seu à Concilio eam repræsentante, & hoc patet in Sexta Synodo, in cap. *In nomine Domini*, ubi Nicolaus Papa decernit & statuit non auctoritate propria, sed, Sanctorum Patrum, de modo electionis Summorum Pontificum. Ex dictis patet, quod si Cardinales omnes essent mortui, aut nollent eligere, aut non possent, ad Universitatem fidelium spectaret eligere, aut electores instituere, cujus est solius judicare an institutio facta per Cardinales sit sufficiens, an non. Secundo sequitur, quod ubi Cardinales manifeste sibi tradita potestate abuterentur, hæc Universitas eos privare posset hac potestate, necnon eam aliis committere, & meo judicio opposita opinio est error periculosissimus.

CAPUT X.

In quo inquiritur ad quem, vel ad quos spectet ultimata eorum quæ sunt fidei resolutio, & demonstratur Papam errare posse, non Concilium.

INvestigandum est, an ad Papam, vel ad Ecclesiam seu Concilium eam repræsentans, ultima eorum quæ sunt de fide decisio ac determinatio spectet: hic enim non loquimur de decisione seu determinatione doctrinali, quæ ad unumquemque virum peritum spectare dignosci-

gnoſcitur, ſed de auctoritativa & judiciali: & quantum ad iſtud, dicit prædictus Frater Thomas de Vio, quod ad Summum Pontificem ultima eorum quæ ſunt fidei deciſio ſpectat, fundans ſe in dicto Sancti Thomæ 2. 2. quæſt. 1. artic. ultimo: & ultra, dicit Summum Pontificem, quamvis poſſit errare errore perſonali in credendo, non poſſe tamen errare errore judiciali in fide: cujus ratio eſt, quia error Papæ eſſet error totius Eccleſiæ, quia ad ipſum ſpectat finaliter determinare de fide, quid tenendum, quid repellendum, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneatur, ut dicit Sanctus Thomas, in tract. contra errores Græcorum cap. 67. unde & Petro dixit Chriſtus, *Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos:* Juxta quod etiam 24. q. 1. dicit Innocentius Papa, Can. quotiens, *Quotiens ratio fidei ventilatur, non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis honorem & auctoritatem habentem, recurrendum eſt,* & iſtam opinionem ſuam deducit 9. & 11. capitulis.

Contra quam, ſit iſta Propoſitio: Papa poteſt errare errore judiciali, de errore perſonali omnibus notum eſt. Probatur iſta propoſitio; duo Summi Pontifices determinaverunt contraria, etiam in his quæ fidem tangunt, ergo alter eorum erravit errore judiciali: Antecedens patet, de Joanne XXII. & Nicolao, quorum unus determinavit judicialiter Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe in communi nec in proprio: alter oppoſitum, ut videre eſt in eorum extravagantibus.

Secundo, Innocentius III. & Cæleſtinus, determinaverunt contraria ſuper iſta propoſitione, uno conjugum ad hæreſim tranſeunte, alter qui remanet in fide, poteſt ad ſecunda vota tranſire: determinatio Innocentii III. quod non poteſt, ponitur in cap. *Quanto, de divortiis;* determinatio Cæleſtini, ut dicit Gloſſa in eodem cap. olim, ponebatur in decretalibus, de converſione conjugatorum in fine.

Tertio, aliqui ſtatuerunt contra Euangelium, ut Pelagius qui fecit conſtitutionem quod omnes Subdiaconi Siciliæ à ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio ceſſarent, quam (quia erat iniqua & contra Euangelium) retractavit Gregorius I. ejus Succeſſor, ut patet 31. diſt. Can. *ante triennium*, in textu & in Gloſſa, ſi enim potuerit judicialiter ſtatuere contra Euangelium, ita & definire.

Quarto arguitur, ſi Summus Pontifex non poſſit errare judicialiter in his quæ ſunt fidei, ſequitur Summum Pontificem non poſſe fieri hæreticum circa propoſitiones nondum determinatas, & ad quas creden-

das

das non tenetur aliquis explicitè, ut erat articulus de conceptione ante determinationem, & de processione Spiritus Sancti à Filio: consequentia patet, quia non potest esse pertinax, cum pertinacia nihil aliud sit nisi nolle credere, quamvis determinetur: non enim haberet Summus Pontifex propositum illud (quod nollet credere) quamvis ipse determinaret: Similiter sequitur ex propositione, quod determinatio solius Summi Pontificis ligaret suum successorem. Similiter si Summus Pontifex sit hæreticus, & ad ipsum solum spectet ultima eorum quæ sunt de fide decisio, quomodo judicari poterit esse hæreticus? Decidet enim quæcumque contra ipsum allegata, esse ad aliquem sensum intelligenda suæ assertioni non oppositum. Cujus decisioni, apud adversarium, plus fidei tribuendum est, quam totius residui Ecclesiæ determinationi, Mirum est enim, quod homini hæretico ita assisteret Spiritus sanctus, quod non sineret eum judicare & decidere esse vera, quibus assentitur, imo ad judicandum oppositum compelleret: nec valet dicere quod non potest errare utens Concilio & requirens adjutorium Universalis Ecclesiæ, sed bene ut singularis persona, quemadmodum erravit Liberius, contra quem ivit Hilarius, sicut dicit quidam, quia hoc nihil est aliud dicere, nisi quod Ecclesia sive Concilium non potest errare, & non solùm errat prædictus Frater, sed sibimet contradicit. Dicit enim in fine capit. 4. quod sententia Joannis Euangelistæ, prævaluisset sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei: Si enim sententiando non potuit errare Clemens, nec Summus Pontifex quicumque, juxta promissum Christi Joan. 14. *Spiritus Sanctus docebit vos omnem veritatem*, & secundum orationem Christi, qua oravit pro Petro ne ejus fides deficeret, tantum standum fuisset sententiæ Clementis, quantum sententiæ Joannis, imo & plus, cum apud Clementem fuisset (juxta dicta ejus) fienda ultima decisio fidei, quemadmodum apud Petrum si adhuc supervixisset.

Ex his satis patet, quod Summus Pontifex potest errare sententiando in materia fidei. Si enim errare non potuisset, frustra fuissent convocata Quatuor Concilia Generalia principalia, contra quatuor hæresiarchas, puta Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense: sufficeisset enim solius Papæ decisio: imo apud adversarium tantæ potestatis est solus Papa in definiendo, sicut aggregatum ex ipso & residuo.

Alia sunt decisa per Summos Pontifices, quæ adducit Gulielmus Occam in prima quæst. de potestate Summi Pontificis, quæ nititur osten-

ostendere sapere hæresim: Primum est id quod habetur extrav. *qui filii sunt legitimi*, cap. *per venerabilem*, ubi dicitur, *cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur in Novo Testamento debeat observari*, &c. quibus verbis si intelligat Innocentius III. quod sunt observanda in sensu literali, quemadmodum in Veteri Testamento, quo ad multa, est erroneum: quia ibi sunt multa cæremonialia sicut patet cap. 13. & 14. Si autem intelligat quod sunt observanda secundum sensum mysticum & moralem, sic non solùm servari debent illa quæ sunt in Deuteronomio, sed etiam quæ in aliis libris Mosis decernuntur, ut legitur dist. 6. can. *his itaque*. Multa alia adducit Doctor ille, ut videre poteris cap. 11. quæstionis prællegatæ, & unum inter cætera præcipuum est, reperiuntur nonnulli Summi Pontifices definivisse se in temporalibus supremam habere potestatem, cæteri verò oppositum: & ex his sequitur Corollariè, quod determinatis per Summos Pontifices non est necessariò credendum, quamvis non sit oppositum publicè dogmatizandum, nisi de falsitate constet, ut dicit Joannes de Gersonio.

Sequitur Secundò, quod ultima resolutio in his quæ fidei sunt, non spectat ad Summum Pontificem: non est enim verisimile, quod homini potenti in his quæ fidei sunt errare, ultimam commiserit Deus decisionem.

Sequitur Tertiò, quod non pro persona Petri sola, aut successoribus oravit Christus ne deficeret fides ejus, sed pro Universali Ecclesia per Petrum repræsentata. Cum omnibus prædictis bene stat, quod si Summus Pontifex faceret quod in se est ad rectè determinandum, non permitteret Deus eum errare; imo hoc dicit Altissiodorensis de vetula, quod numquam permitteret Deus eam errare errore personali, in his quæ sunt fidei, si faciat quod in se est: Sed Summus Pontifex potest sententiare aliquid esse de fide, & non facere quod in se est ad rectè sententiandum.

Et ad Argumentum quo infert Summum Pontificem non posse errare definiendo, quia ejus error ad Ecclesiam Universalem spectaret, consequentia non valet; non enim tenetur tunc Ecclesia determinationi Summi Pontificis assentire, sicut nec tenetur, cùm Summus Pontifex aliquid præcipit contra Euangelium obtemperare. Et ad auctoritatem sancti Thomæ, non est magna vis facienda, & ad cap. *majores, de baptismo & ejus effectu*; in quo dicitur, *majores Ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas esse, &c. dico hoc verum*

esse

esse regulariter (quia regulariter non est Ecclesia congregata) *sed non pro ultima & necessario credenda determinatione habenda. Vel sunt referendæ Summo Pontifici, ut convocet Concilium: quia ejus est ordinarie convocare, ad quod ultimum judicium spectat.*

Secunda Propositio; Concilium Universale in his quæ fidei sunt errare non potest, & sic ad ipsum ultima fidei decisio spectat. Quod non possit in his quæ fidei sunt errare, patet, quia specialiter dirigitur à Spiritu Sancto, qui juxta promissum Christi, omnem veritatem docet. Unde & in conclusione Concilii Apostolorum Actuum 15. dixerunt Apostoli, *Visum est Spiritui Sancto & nobis*, præponentes Spiritum Sanctum tanquam præsidentem & specialem directorem Concilii: & non dixerunt *Visum est Petro & nobis*, & istam conclusionem satis innuisse videtur Augustinus, cum inquit, *Euangelio non crederem, nisi ad hoc me cogeret Ecclesiæ auctoritas.* Non enim plus tenerer credere Euangelio Joannis, quam Euangelio Gamalielis, nisi quia illum recipit Ecclesia & non istum: Unde & in vij. Synodo, ut patet 16. dist. Can. *Placuit*, dicitur, *placuit huic sanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata sint Canonum Apostolorum* LXXXV. *Capitula.* Quid autem intelligat per capitula, videatur disputatio Glossæ, & hanc indeviabilitatem à fide possumus deducere ex dicto Christi, cum dicit Apostolis: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Non enim intelligi potest illud de Apostolis in personis eorum, cum non erant usque ad consummationem seculi victuri, sed in eorum Successoribus, nec hoc alicui certo ex Successoribus promittit Christus sed collectioni: Concilium enim Generale vere repræsentat Concilium Apostolorum & Seniorum. Ista conclusio iterum patet ex alio, nam fatetur quilibet Christianus *se credere in unam Sanctam Ecclesiam Catholicam*, & sic ad eam, eorum quæ sunt fidei ultima decisio spectabit. Cum enim Papa fatetur se credere in unam Sanctam Ecclesiam, non intelligit quod credat in semetipsum. Et tanta creditur assistentia Spiritus Sancti Concilio Generali, ut non solum ipsum indeviabiliter sententiet de fide, sed etiam aliquæ personæ assistentes Concilio ingenue confessæ sunt & scripserunt Concilium esse superius ad Summum Pontificem; dissoluto vero Concilio, quia non amplius eis assistebat Spiritus veritatis, in oppositum ceciderunt errorem, ut patet de Panormitano, in duobus ejus tractatibus, quorum unum composuit in Concilio Basileensi, alterum post Concilium: primus intitulatur, *de potestate Concilii & Papæ:* Secundus, *de depositione Eugenii.*

Sed

Sed contra istud arguit Panormitanus in cap. *significasti de electione & electi potestate*, ubi asserit quod est unica Ecclesia Universalis quæ errare non potest, & non Concilium, & ejus argumentum sumit prædictus Frater Thomas, & argumentum est istud, erravit Concilium Meldense, & creditur simplici auctoritati Hieronymi contra illud Concilium: nam in Concilio Meldensi; ut legitur in can. *placuit* 36. q. 2. *placuit ut hi qui rapiunt fœminas, aut furantur, aut seducunt eas, nullatenus habeant uxores, quamvis postmodum conveniant aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint*: & iisdem causa & quæst. can. *tria*, dicit Hieronymus, tria legitima conjugia in Scripturis leguntur, Primum, &c. Secundum virgo in civitate deprehensa à viro, & illi per vim copulata, si voluerit pater ejus dotabit eam, iste vir quantum judicaverit, & dabit pretium pudicitiæ ejus: & dicit Gratianus quod auctoritas Concilii non præjudicat auctoritati Hieronymi, maximè cum ipsa testimonio divinæ legis nitatur. Secundo arguitur, unica est Ecclesia pro cujus fide rogavit Christus ne deficeret, quæ non est Universale Concilium, cum Concilium sit pars ejus: Ergo Concilium errare potest.

Ad primum istorum, dicitur primo, quod raptor post raptum non potest licitè ducere in uxorem raptam, quamvis eam dotaverit & consenserint parentes, nisi prius condignæ subjaceat pœnitentiæ: hoc satis bene deducit Martinus in libro de Temperantia, quæst. de raptu, cum talis sit excommunicatus, & excommunicatus nullum potest licite suscipere Sacramentum. Dicitur Secundo quod Concilium, cum in ipso sit plenitudo potestatis jurisdictionis Ecclesiasticæ, potuit talem raptorem simpliciter illegetimare cum rapta, ante condignam pœnitentiam: & Martinus videtur esse opinionis quod ita fecerit, conformiter ad can. *Si autem*, causa & quæst. prætallegatis, ubi dicitur, *si autem necdum eas quas rapuerant cum voluntate parentum sub desponsationis vel dotalitii nomine in conjugium duxerunt, quando hæc constitutio omnibus fuerit promulgata, ab eorum conjunctione separentur, & publica pœnitentiæ subigantur*. Et ut dicit Martinus, hoc de raptoribus est intelligendum, & ut statim patet in eodem textu, peracta publica pœnitentia, raptores possunt matrimonialiter conjungi, & sic videtur Concilium eos illegitimasse usque ad peractam publicam pœnitentiam. Hieronymus autem loquitur pro tempore ante Concilium, pro quo nondum erant illegitimatæ personæ. Scio autem alios dicere esse verum matrimonium si contrahant ante publicam pœnitentiam, sed hic

modus

modus mihi probabilior videtur. Et ad auctoritatem Gratiani dicentis auctoritatem Concilii non præjudicare auctoritati Hieronymi, dico illud dictum cum paleis annumerandum esse.

Ad Secundum, quod Concilium Generale repræsentat Ecclesiam, pro cujus fide oravit Christus, & eodem gaudet privilegio quo Ecclesia repræsentata, sicut omnino eandem potestatem habet, imo Ecclesia ut dispersa, nullum actum jurisdictionis exercere potest, nec aliquid sententialiter definire, & sic infallibilitas in definiendo ei competere debet ut congregatæ in Concilio, & si dicat quod Papa repræsentat Ecclesiam sicut & Concilium, ut supra frequenter dictum est quod ei datæ sunt claves ut signo Ecclesiæ, ad hoc dicit Nicolaus de Cusa, quod Papa repræsentat remote, Concilium autem propinquissime, cum in eo, si sit Universale, debeat de qualibet Ecclesia particulari aliquis esse, qui gerat vices ejus, vel saltem debeat esse sufficienter vocatus: & privilegium Ecclesiæ transit in Concilium immediate eam repræsentans, non autem in Summum Pontificem: & hanc materiam scilicet de infallibilitate Concilii in iis quæ sunt fidei, late prosequitur Gulielmus Occam 1. & 3. partib. sui dialogi: Et istius sententiæ fuit Marsilius de Padua, Nicolaus de Cusa & plerique Doctores, qui doctissime scripserunt.

De errore autem facti, quod quidem factum ex Sacris Literis trahi non potest; Concilium posse errare nemo est qui dubitet, nec illustratur à Spiritu Sancto speciali illa assistentia, nisi in necessariis: & ex hoc sequitur non oportere quamlibet sententiam definitivam Concilii esse veram. Aliqua enim ejus sententia in facto consistit, puta quod iste sit Papa, vel non sit Papa; ista uxor illius vel non uxor illius: & quamvis sententia sit falsa, recte tamen & juste sententiat, quia secundum allegata & probata.

Ex his manifeste sequitur, Papam non solum errore personali, sed & errore judiciali errare posse in materia fidei, sicut & in aliis materiis: & mirum est quod adversarii non asserunt eum impeccabilem, & credo assererent, nisi quotidiana Summorum Pontificum opera, ad credendum oppositum compellerent.

CAPUT XI.

In quo inquiritur de superioritate Concilii respectu Summi Pontificis.

CUm ex supradictis constet Ecclesiam & Concilium esse in jurisdictione majorem Summo Pontifice simpliciter, & in potestate applicativa Papatus ad certam personam, & in potestate definitiva eorum quæ sunt fidei, & cum unus actus superioris jurisdictionis sit, constitutum in inferiori deponere ab ea potestate in qua est inferior: inquirendum est consequenter, an Concilium possit deponere Summum Pontificem, & primo utrum in casu hæresis.

Circa quam materiam, sentit prædictus frater Thomas de Vio plura, Primum est, Summus Pontifex factus hæreticus, non est ipso facto depositus, ut patet 19. cap. libri sui: & fundamentum ejus est; quia non est ipso facto depositus jure divino: Nullum est enim jus divinum sententiæ latæ excommunicationis aut depositionis, quamvis bene sententiæ ferendæ excommunicationis, ut satis bene deducit Gulielmus Occam circa finem 1. partis sui Dialogi de excommunicatione: & apud eundem fratrem ista consequentia est bona, non est eo facto excommunicatus, ergo non est ipso facto, quia plus exigitur ad incurrendam privationem ipso facto, quam ad incurrendam excommunicationem: quoniam incursus censurarum non requirit declarationem, sicut incursus privationis apud Juristas. Et resolutorie tenet, quod nulla jurisdictio perditur ipso facto per hæresim interiorem: & in hoc concordat cum Joanne de Gersonio, & in hoc ejusdem sententiæ sum cum ipso: & præter auctoritates & rationes quas inducit ad hoc probandum, aliquas adducam ad probandum quod non requiratur fides infusa ex jure divino, ut homo sit capax jurisdictionis Ecclesiasticæ. Nam homo cum baptizatur, ponens obicem gratiæ per peccatum mortale, non infidelitatis, sed per aliquod aliud peccatum, nullam recipit à Deo virtutem infusam, ut satis haberi potest ex iis quæ dicunt Doctores de connexione istarum virtutum Theologicarum, quantum ad infusionem, & præsertim ex Scoto circa finem tertii: similiter si aliquis hæreticus desinat esse hæreticus dissentiendo ab hæresi, sed non pœnitendo de peccato præterito (dissensus enim propositionis hæreticæ non necessario infert contritionem peccati præteriti) in illo non infunditur fides infusa, quia quem Deus sanat perfecte sanat, & tamen nullus istos diceret

ceret non esse capaces jurisdictionis Ecclesiasticæ si eligantur, cum nullus sit hæreticus. Secundo, idem motivum adduci potest, quo moti sunt Sancti Patres ad damnandam hæresim eorum qui dicebant hanc potestatem fundari in charitate ex jure divino: quia tunc periret omnis certitudo status & ordinis hierarchici: nemo enim de altero scire potest an sit in charitate; ita nec sciri potest, utrum sit in fide, seu quod non sit hæreticus hæresi interiore: & bene fateor hanc rationem non esse efficacem ad probandum evidenter propositum. Certum est enim, quod de nullo certitudinaliter certitudine evidentiæ sciri potest quod habeat hanc potestatem, sicut nec quod sit baptizatus, cum ad baptismum requiratur intentio ministri, de qua solus ipse, inter homines mortales, habet evidentiam.

Secundo dicit, quod Summus Pontifex hæreticus est deponendus, & hoc manifeste patet ex Can. *Si Papa*, 40. distinct. & 24. q. 1. per multos Canones: & singuli Doctores in hoc conveniunt, vel quod sit depositus, vel deponendus.

Tertio dicit, quod est deponendus à Concilio, non potestate auctoritativa quam habet super Papam, sed potestate ministeriali, quam habeat super Papam, ut patet 20. capite: & cap. 22. ponit quod potestas Ecclesiæ relata ad Papam, est ministerialis; relata ad conjunctionem Petri & Papatus in fieri vel dissolvi (subjecto existente disposito) est auctoritativa: ita quod sententia definitiva ex hac auctoritate procedens super conjunctionem talis materiæ, Petri hæretici cum papatu, dissolvit auctoritative conjunctionem illam: sicut electio Ecclesiæ auctoritative super conjunctionem non super Papam, conjungit Petrum dispositum, id est, fidelem & voluntarium cum papatu. Ad cujus evidentiam, notat quod in Papa inveniuntur tria, scilicet papatus, persona quæ est Papa, puta Petrus; & conjunctio utriusque, scilicet papatus in Petro: ex qua conjunctione resultat Petrus Papa: papatus est à Deo immediate, Petrus est à patre suo, conjunctio autem papatus in Petro, post Petrum primum à Christo immediate institutum, non est à Deo, sed ab homine ut patet, quia hoc fit per electionem hominum: Concurrit autem duplex consensus humanus, ad causandum hanc potestatem, scilicet eligentium & electi, & ista ad longum poteris videre in ipso 19. 21. & 22. capit. quæ non solum falsa sunt, sed manifeste ad invicem & cum aliquibus prioribus repugnant.

Primo, illud quod dicit in Ecclesia esse auctoritativam potestatem super conjunctione papatus & Petri, repugnat dictis ejus in 13. & 6. ca-

pit. prius impugnatis: scilicet quod potestas electiva Papæ, seu applicativa potestatis Ecclesiasticæ ad hanc vel illam personam, est in solo Papa.

Secundo, ista duo repugnant, quod sit auctoritativa potestas in Ecclesia super conjunctione papatus & Petri, & similiter super ejus dissolutione, & non supra Papam quod manifeste ostenditur exemplo quo utitur, retorquendo illud in ipsum: habere enim auctoritativam potestatem super hominem, non est habere auctoritativam potestatem super animam, nec super corpus, sed solum super separationem animæ à corpore, cum nihil aliud agat auctoritative occidens hominem. Quid igitur aliud erit habere auctoritativam potestatem super Papam, nisi posse papatum ab ipso auctoritative separare?

Tertio, si Ecclesia aut Concilium eam repræsentans non habet auctoritativam potestatem super Papam, ergo Papa à Concilio illo citatus, non tenebitur comparere, nec contumax non comparendo existimari poterit. Quid ergo judicabunt, personam inauditam, nec obligatam respondere? merito eis dici poterit illud Apostoli, *Tu quis es qui alienum servum judicas?*

Quarto, omnis actus punitivus juste inflictus alicui personæ ratione peccati, est ab eo qui habet auctoritativam potestatem super eum qui punitur, vel à commisso ab habente; ergo cum ista separatio sit actus punitivus Papæ, est ab habente auctoritativam potestatem super Papam, vel à commisso ab habente: si tu dicas quod est ab Ecclesia commissa à Deo habente auctoritativam potestatem super Papam, eodem modo dicam potestatem Papæ, super quemcumque, esse ministerialem solum, & non auctoritativam.

Quinto, Ecclesia potest tunc excommunicare Papam hæreticum antequam deponat, ut patet ex primo dicto ejus, dicit enim hanc consequentiam esse bonam, non est excommunicatus ipso facto, ergo non est depositus; ista igitur erit bona, non potest excommunicare, ergo non potest deponere; & ista, potest deponere, ergo potest excommunicare; & certum est, quod excommunicatio est actus habentis auctoritativam potestatem super excommunicatum, & si concedat illud, Concilium posse excommunicare Papam, quomodo salvabit quod in Concilio (secluso Papa) nulla sit potestas jurisdictionis?

Amplius, dicit Papam posse aliquibus (puta Dominis Cardinalibus) committere illam ministerialem potestatem supra Papam hæreticum, cum quo defensare non posset; quin par in parem habeset imperium, & sic esset verum quod dicit Glossa 24. quæst. 1. Can. *Achatius*,

hic

hic est casus in quo Papa Papam ligare potest, posset enim Papa lapsus in hæresim, à Cardinalibus illam auferre ministerialem potestatem, & non teneretur subire eorum ministeriale judicium, & ut puto, speciali Dei concursu, tam manifestè ad invicem repugnantia posuit, ut suæ doctrinæ falsitas ex eis manifestè omnibus pateret: hoc est enim proprium falsorum testium, dicit August. super Psalmo. *Noli æmulari*, quod ex dictis eorum, aut signis aliquibus, semper convinci possunt: quod probat ex facto militum, qui erant custodiæ sepulchri Christi deputati, dixerunt enim *nobis dormientibus venerunt discipuli*, &c. Si enim dormiebant, quomodo sciverunt eos venisse?

Sunt igitur istæ Propositiones veræ, Prima, Papa hæreticus hæresi interiori solùm, non est depositus ipso facto: & hæreticus hæresi exteriori non est depositus ipso facto Jure divino: An autem sit depositus ipso facto jure humano non Papali, sed Conciliorum (possunt enim statuta condere sententiæ latæ depositionis, sicut dicit de Fontibus, ut qui post adeptum beneficium infra annum non promovetur, ipso facto perdat titulum) non est omnino improbabile dicere quod sic, oppositam tamen mihi probabilius est.

Secunda Propositio, est deponendus à Concilio habente auctoritativam potestatem super ipsum, & non solùm super conjunctionem, à quo vocatus tenetur comparere, necnon ad interrogata respondere: & hanc potestatem auctoritativam, Papa nulli potest committere, cùm par in parem nullam habeat potestatem: concedendum est tamen benè, cum Thoma de Vio, quod Concilium nullam habet potestatem super Papatum in se consideratum, & hoc ponit Gerson in suo Tract. de Ecclesiastica Potestate, & de isto habitum est satis in 2. cap.

CAPUT XII.

In quo inquiritur, utrum in aliis casibus præterquam in hæresi deponi possit Summus Pontifex.

VIdendum est consequenter, an possit Summus Pontifex puniri depositione, propter aliud crimen ab hæresi, circa quam materiam prædictus frater Thomas à 25. cap. inclusivè ad finem usque tenet quod non: unum fundamentum ejus, in 25. cap. est, quod non potest Papa in aliquo casu deponi nisi in casu determinato lege divina: Casus autem hæresis in Sacra Scriptura plerisque in locis est determinatus, ut patet ad Galat. 1. ubi de hæretico dicitur *Anathema*

ſit, id eſt ſeparatum: & 2 ad Theſſal. 3. *ſubtrahatis vos*, & 2 ad Corinth. 6. *Nolite jugum ducere*, & 2 Joannis 2. *Nolite recipere nec ei ave dixeritis*: & ad Titum 3. *hæreticum hominem devita*, &c. In quibus omnibus auctoritatibus ſignificatur, hæreticum hominem eſſe ſeparandum & excommunicandum: & nullus eſt alius caſus exceptus, quod patet ex ſententia Salvatoris, Matth. 23. *Super Cathedram Moſis ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia ergo quæcumque dixerint, facite, ſecundum autem opera eorum nolite facere:* Ubi Dominus apertè ſtatuit ſubditos debere audire Prælatos malæ vitæ, & bonæ doctrinæ: Conſtat autem quod doctrina ad fidem ſpectat, vita autem & opera ad malos mores aliorum criminum: & confirmatur ex ſententia Petri 1 Epiſt. 2. *Obedite præpoſitis veſtris non tantum bonis, ſed etiam dyſcolis:* & pro ampliori probatione ſupponit in 26. cap. quod ad hoc, ut Poteſtas iſta Eccleſiaſtica conjungatur cum aliquo ſuppoſito, aliquæ diſpoſitiones requiruntur in illo ſuppoſito de neceſſitate ſimpliciter, & aliquæ de bene eſſe: requiſitæ de neceſſitate ſimpliciter ſunt duæ, ſcilicet eſſe voluntarium & eſſe Chriſtianum; nunquam enim aliquis quantumcumque electus eſt Papa, niſi conſentiat, & ſimiliter niſi ſit membrum Chriſti, non eſt Papa: ſecunda diſpoſitio exigitur de jure divino, & prima de jure naturæ: requiſitæ autem diſpoſitiones ad bene eſſe, ſunt boni mores, ſcientia Eccleſiaſtica, charitas, experientia regiminis: & alia hujuſmodi, ſine his enim Petrus electus ſi acceptat, eſt Papa, quamvis malus: & quia facilius eſt deſtruere quam conſtruere, duabus ſimul requiſitis neceſſariò ad conſtructionem, quæcumque earum deficiat diſſolvi poteſt.

Ex his format adverſarius rationem ad probandum intentum hoc modo, ſola contraria (ex conditionibus neceſſariò requiſitis ad eſſe Papæ) reddunt Papam deponibilem: ſed inter crimina, ſola infidelitas contrariatur conditionibus neceſſariò requiſitis ad eſſe Papæ: ergo ſola infidelitas inter crimina reddit Papam deponibilem. Prima propoſitio patet ex hoc quod depoſitio eſt non eſſe Papæ, & unumquodque in ſuo eſſe perſeverat, ſi contrarium non ſupervenit. Secunda autem propoſitio probata eſt, quia cætera vitia contrariantur conditionibus requiſitis ad bene eſſe Papæ. Statim ſubdit, vellem hanc rationem in ſtatera poni, & non frivolas & apparentes per accidentia vagantes.

Sed meo judicio, ſi in ſtatera poneretur parvi reperiretur ponderis, fides enim non requiritur neceſſario ad eſſe Papæ (cum effectus hæreticus

cus sit adhuc Papa apud adversarium, & si eligatur hæreticus & acceptet, efficitur Papa) sed solùm requiritur necessariò baptismalis character, qui est indelebilis cum consensu ex parte Petri: ergo æquè fortiter probaret sua ratio, quod pro hæresi deponi non posset: & mirum est, quomodo hanc rationem tam fortem reputaverit, quæ æqualiter probaret oppositum determinati per ipsum, in capitulis immediatè præcedentibus, sicut propositum. Insuper, sicut reperitur in Sacris Literis hominem hæreticum esse separandum seu excommunicandum, ita & pro aliis vitiis hoc idem reperitur, ut 1 Corinth. 5. *Si is qui frater nominatur inter vos est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi ne cibum sumere.* Et Christus innuit hominem esse excommunicandum pro quolibet mortali cui juncta est contumacia, Matth. 18. quos passus, si glossaverit adversarius de subditis habentibus superiorem, glossabo & similiter passus per eum allegatos de hæretico. Et ad dicta Salvatoris, & Petri, conceditur quod quandiu bene docent & remanent Prælati, sunt audiendi.

Ostenso ergo sufficienter ejus opinionem non esse fundatam supra firmam petram sed supra arenam, pono hanc propositionem: Summus Pontifex non solùm deponi potest ab Ecclesia seu Concilio pro hæresi, verum etiam & pro alio crimine notorio Ecclesiam scandalizante: probatur ista propositio ex his quæ ponuntur in Epistola Clementis ad Jacobum, refert enim Petrum sibi dixisse cùm eum institueret; *Neque enim judicem aut cognitorem secularium causarum te hodie constitui voluit Christus, ne præfocatus præsentibus hominum curis, non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam secernere bonos à malis*, & infra, *si enim mundialibus curis fueris occupatus, teipsum decipies, & eos qui te audiunt, non enim poteris quæ ad salutem pertinent plenius singulis quibusque distinguere, & ex eo fiet ut tu tanquam non docueris quæ ad salutem hominum pertinent, deponaris, & discipuli per ignorantiam pereant.* Ex quibus manifestum est, Papam etiam propter negligentiam deponi posse, nolo tamen asserere Clementem ita ad Jacobum scripsisse, cùm reperiatur, Jacobum illum, ante Petrum octo annis decessisse martyrio: sed Ecclesia non spernit illam Epistolam, quod sufficit.

Secundò arguitur sic, vibrando argumentum in quo adversarii se fundant in ipsos, si Ecclesia non possit auferre Papam regentem eam in destructionem ejus, & catervatim animas ducentem ad inferos suo instin-

instinctu & suo exemplo, sequitur politiam purè naturalem & civilem, esse melius institutam quàm sit Ecclesiastica politia. Non enim bene esset instituta politia purè civilis & naturalis, si eius Regem perturbantem eam, destituere non posset: Imo potestatem eum destituendi & occidendi (tamquam membrum corruptivum totius corporis) communitas à se abdicare non potest: Imo opposito dato, videretur politia esse serva despoticè. Cùm ergo Christus instituerit Ecclesiasticam Politiam ad finem supernaturalem, perfectiorem in suo genere quàm sit politia purè naturalis, cum posteriora generatione sint priora perfectione, sequitur quod Politiæ Ecclesiasticæ reliquerit potestatem suum Principem & Regem Ecclesiasticum, si non in ædificationem sed destructionem regat, destituendi: imò aliàs non solùm pejus instituisset eam quam Politiam purè civilem, sed à communitate aliquid auferret, quod ex jure naturali ei competere dignoscitur, necnon communitatem Christianam liberam non effecisset, imò potius servam strictissima etiam servitute. Et hanc rationem ponderet & non eam quæ levissima est, quam magni æstimat ponderis: & dicere quod in simili casu non reliquerit Deus remedium communitati, nisi orationes, cum aliud remedium opportunum & opportunius relinquere potuisset; nihil aliud est, nisi dicere Politiam Ecclesiasticam non bene institutam, & effectam servam.

Amplius notum est seclusa hæresi, Summum Pontificem esse posse Reipublicæ ita perniciosum, quod à Republica veniret auferendus per mortem corporalem ex illa potestate ei naturaliter indita: Si non possit ergo tunc destitui, aut post destitutionem si perseveret, nec tamen per mortem corporalem auferri possit, nonne necessariò concedendum erit, Christum in instituendo Ecclesiasticam Politiam, eam privasse aliqua potestate sibi naturaliter indita, ad ejus pacificam conservationem?

Amplius, cum duo sint contendentes de Papatu; quemlibet eorum potest Universalis Synodus prætensa potestate privare, propter unionem & pacem Ecclesiæ, quamvis in aliquo eorum sit vera Papalis potestas: ergo à fortiori, pro crimine perturbativo totius Ecclesiæ: & antecedens patet manifestè ex can. *Si duo*, 79. distinct. ubi dicitur, si duo contra fas fuerint electi, nullus eorum debet recipi, sed ille quem universalis consensus elegerit, & istius sententiæ est Glossa in can. *Si Papa*, ubi dicit, certè credo quod si notorium est crimen ejus quodcumque, & inde scandalizatur Ecclesia, & incorrigibilis sit, quod

quod inde possit accusari, nam contumacia aliquando dicitur hæresis, ut 71. dist. Can. *Si qui Presbyteri*, & contumax dicitur infidelis, ut 38. dist. Can. *Nullus*.

Amplius, si electus in Summum Pontificem non constitutus in sacris accipiat uxorem, quis audebit dicere totum Ecclesiasticum statum ita decolorari absque possibili remedio?

Amplius, si Rex aliquis in longinquam decedens regionem relinquit aliquem Vicarium generalem, & ille interea regat tyrannice, Vicarius ille, ut notum est, à communitate poterit deponi: ergo eodem modo, cum Christus decedens à communitate christiana, qui est verus Rex noster, reliquerit Vicarium ministrum generalem, à communitate auferri poterit si tyrannice regat.

Amplius, cum ex prædictis notum sit, Ecclesiam seu Concilium eam repræsentans, esse in casu hæresis ordinarium judicem Papæ, & habere potestatem auctoritativam super ipsum, quo ad destitutionem, & non legitur à Christo esse Ecclesiæ collata talis auctoritativa potestas in eo solo casu, imo non legitur quod Ecclesiæ fuerit collata aliqua talis, nisi Matth. 18. ubi in omni casu peccati notorii, cui juncta est contumacia, collata esse videtur: *Et hæc fuit primitivæ Ecclesiæ sententia, sanctorum Doctorum Hieronymi, Ambrosii, & Augustini; sed supervenientibus casibus in Summis Pontificibus, in quibus deponi possent, non defuerunt adulatores eis suggerentes, quod non possent judicari; asserentes eos non ministros Ecclesiæ, sed Dominos:* id quod mirum est; cum singuli Doctores dicant quemcumque Prælatum in administratione Sacramentorum, esse solum ministrum Ecclesiæ, & non dominum, hinc in eo requiritur intentio faciendi quod Ecclesia intendit de necessitate, & non alia, & velint nolint isti, habent hoc fateri, in exercitio Jurisdictionis.

Et si non legatur Christum dixisse auferendum esse caput, sed bene oculum, manus, aut pedes, verum est quod nunquam auferendum est totaliter caput, sic quod numquam sit amplius futurum aliquod aliud caput; sed bene auferendum est istud, sine quo in corpore remanet vita, imo quod corpori infirmitatem affert quantum est ex se: ad hæc autem probanda innumeræ & rationes & auctoritates adduci possunt.

Sequitur primo, quod potestas in Summo Pontifice à Concilio potest quibusdam certis legibus limitari, & quantum ad usum arctari. Si enim caput in corpore humano efficiatur languidum seu infirmum

licitum erit cæteris membris, membrum illud ligare & cauterizare, nec non unam partem capitis abſcindere pro ſanitate totius corporis.

Secundo, ſequitur corollarie, quod Concilium Generale, Summum Pontificem (exigente utilitate Eccleſiæ) abſque culpa ipſius Summi Pontificis, deſtituere poteſt, ſicut tempore ſchiſmatis de vero Summo Pontifice.

Similiter, ſi incarceratus foret apud infideles, & de ejus liberatione nulla foret ſpes, poſt adhibitum laborem ad redimendum; & hoc ex præcedentibus eſt ita notum, quod aliis rationibus non curo munire, nec aliquid apparentiæ habet in oppoſitum argumentum de Petro, cum eſſet in vinculis, cum pauco tempore ibi fuerit, & de ejus deliberatione apud fideles extiterit ſpes. Si enim in tali caſu non poſſet Eccleſia Summum Pontificem ſibi conſtituere, ita nec poſſet aliquem qui Summi Pontificis gereret vices. Et cum poſſint occurrere multa quæ per Summum Pontificem expediri debent, ut confirmationes Archiepiſcoporum, & Prælatorum ei immediate ſubjectorum, nullo modo illa expediri poſſent.

Sequitur tertio, quod poteſtas Univerſalis Eccleſiæ ſeu Concilii Univerſalis ſupra Papam, ſimpliciter & abſolute non eſt chimæra, ut dicit præfatus Doctor, in Eccleſiam ſanctam blaſphemans.

Sequitur quarto, quod Chriſtus non inſtituit Summum Pontificem ſuum Generalem Vicarium in omnimoda poteſtate quam habebat ſecundum humanitatem: Nam habebat poteſtatem inſtituendi Sacramenta, ſimiliter inſtituendi Summum Pontificem, ſimiliter faciendi articulum novum ſuper infideles, & ſuper totam Eccleſiam categorematice, & nullam iſtarum habet Summus Pontifex.

Sequitur quinto, Summum Pontificem eſſe Vicarium Eccleſiæ Univerſalis & miniſtrum, quamvis dicatur etiam Vicarius & miniſter Dei, quemadmodum Princeps laicus, eſt miniſter communitatis, qui tamen ab Apoſtolo Paulo dicitur miniſter Dei: ſed ſpecialius Summus Pontifex dicitur miniſter Dei & vicarius, in quantum miniſtrat in ea poteſtate quæ non eſt in communitate naturalis, ſed poſitiva præciſe, & ex ſola inſtitutione Dei, illa tamen poteſtas eſt communitati collata.

Sequitur ultimo, conformiter ad Joannem Patriarcham Antiochenum, ſimiliter Nicolaum de Cuſa, in ſuis Tractatibus de iſta materia, quod Concilium Generale, in ſingulis & omnibus eſt ſupra Sum-

Summum Pontificem, & hæc breviter & ſub compendio quodam, de iſta comparatione poſui, intendens ampliſſimum facere Tractatum de omni poteſtate Eccleſiaſtica & laica, & de ſingulis earum actibus.

Utrum autem Summus Pontifex poſſit excommunicari & ſuſpendi manens Summus Pontifex, ita quod ſi tentet facere, nihil faciat, etiam quantum ad abſolutionem ſacramentalem, videatur Nicolaus de Cuſa. 2. parte ſui libri cap. 18.

Et ad omnia capitula quæ videntur aſſerere Summum Pontificem non poſſe judicari niſi ſit à fide devius, ut Can. *Si Papa* 40. diſtinct. & Can. *Oves*. 2. q. 7. dicitur quod *pertinax præſumitur à fide deviare, & includitur in hæreſi pertinacia:* vel dicatur ſecundo, quod ut patet ex Can. *Si Papa*, in illis Can. dicitur nullum poſſe Papam judicare, & non dicitur de collectione: dicitur tertio, quod contra Papam non eſt regulariter congregandum Concilium, niſi in caſu hæreſis aut gravis peccati, totam Eccleſiam ſcandalizantis: & ad id quod habetur. 17. diſt. Can. *Concila §. Symmachus*, ubi dicitur Symmachus, Papa Sedis Apoſtolicæ Præſul, ab hujuſmodi oppoſitionibus impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis & liber, cujus cauſam totam Dei judicio reſervamus, dicitur quod accuſatores ejus non potuerunt impoſita crimina probare, & ſic tanquam eis ſecreta reliquerunt Sancti Patres in Synodo Dei judicio: auctoritative accuſatores condemnantes.

CAPUT ULTIMUM.

In quo inquiritur, quo modo poterit Concilium contra Papam congregari.

CUm ex ſuperioribus notum ſit ſatis, Concilium ſupra Papam juriſdictionem habere, in caſu igitur in quo veniret Papa judicandus, quonam pacto congregari poterit Concilium, quia non eſt veriſimile Papam congregare contra ſe, inquirendum eſt.

Et ſit Prima Propoſitio, ad nullum auctoritative ſpectat congregregare Concilium præterquam ad Summum Pontificem ex jure divino; probatur ſic, auctoritative congregare Concilium, eſt iis qui intereſſe habent, præcipere ut ad certum locum conveniant; ſed nullus præter Summum Pontificem, ſingulis qui habent intereſſe, auctoritative præcipere poteſt, ut in certum conveniant locum ex jure divi-

divino, ergo nullus præter ipsum auctoritative congregare potest: auctoritative enim congregare, est congregare ex auctoritate, cui cæteri ratione auctoritatis teneantur obtemperare: dico notanter nullus, quia Concilium unum potest futurum Concilium auctoritative congregare, præcipiendo singulis, ut certo tempore ad certum conveniant locum. Si enim præcepto Papæ taliter præcipientis sit obtemperandum de necessitate, à fortiori & præcepto Concilii: de Collegio autem Cardinalium, apud eos qui dicunt quod sunt de statu hierarchico, ex institutione Christi succedentes Apostolis, prout assistebant Christo & Petro, ante eorum divisionem, quemadmodum dicit de Alliacó, non est improbabile dicere quod jure divino hæc auctoritas illi Collegio competit, Papa nolente congregare, concurrente casu necessitatis: unde & Actuum 6. duodecim Apostoli, & non solus Petrus convocaverunt multitudinem discipulorum. Et ex hoc iterum videtur sequi, quod non solum de statu Episcoporum sunt vocandi ad Concilium ad habendum vocem deliberativam, sed & de statu Curatorum, qui succedunt discipulis, sed de hoc alias: Sed cum Papa & Collegium istud adeo obstinari possint, ut etiam exigente necessitate nolint Concilium convocare, quia forsan congregandum est pro corrigendis evidentibus excessibus eorum, quonam pacto tunc congregari poterit?

Et sit secunda Propositio, quælibet Ecclesia particularis, ad cujus notitiam pervenit congregandi Concilium necessitas, debet cæteris Ecclesiis necessitatem congregandi manifestare, & sic denunciative congregare, non autem præceptive, & nominando locum ad quem sit omnibus tutus accessus: debet enim oculus videns corporis periculum, cæteris indicare membris, ut contra periculum se protegat corpus & defendat; & ista manifestatione facta, cæteræ Ecclesiæ tenentur consentire & convenire primæ, non virtute præcepti primæ, cum in eas nullam habeat jurisdictionem, sed virtute præcepti divini, sicut postquam per expertum medicum alicui indicatum est de aliquo necessario ad sui conservationem, tenetur ille ad illud, non virtute præcepti medici, sed virtute præcepti juris naturalis & divini.

Corollarie sequitur, in multis provinciis Prælatos sufficienter instructos de necessitate Concilii, non aliter laborantes pro pace Ecclesiæ, non esse in conscientia tutos.

Tertia Propositio, si post hujusmodi insinuationem singulæ Ecclesiæ par-

particulares, ad certum locum suos legatos mittant, apud illam collectionem residet totius Ecclesiæ auctoritas, imo etiam si à casu convenirent: nam ut dicit Joannes Gerson, quis dubitat apud Collegium Apostolorum (qui à casu convenerant ut dicitur in transitu Virginis) tantam fuisse auctoritatem, sicut si Petri præcepto convenissent.

Quarta Propositio, si aliquæ particulares Ecclesiæ, insinuatione tali facta, ad certum conveniant locum, cæteris contumaciter renuentibus convenire, in illo aut alio quocumque securo loco, apud convenientes totius Ecclesiæ residet auctoritas, saltem quantum ad [procurandam] necessitatem occurrentem: Si enim ligata foret dextera manus, aut ad imaginationem pertinaciter nollet vacare defensioni corporis, apud sinistram tunc defendendi corpus tota residebit auctoritas: & si una pars alicujus provinciæ, inimicis volentibus eam destruere, nolit occurrere, quis dubitat reliquam partem, quamvis sit minor numero, pro tunc habere auctoritatem totam provinciam defendendi: & si provinciæ alicujus pars una nollet consentire in mortem alicujus membri, cujus vita in destructionem totius communitatis cederet, nulli dubium est, residuam partem posse illud membrum auferre, & pro tunc occurrenti periculo occurrere, quamvis de aliis quæ non imminent pro tunc nihil possit statuere: Ergo & in proposito, ubi aliquæ Ecclesiæ convenient, cæteris renuentibus, quantum ad necessitatem occurrentem, in ipsis residebit auctoritas.

Et hæc sunt, quæ pro auctoritate Ecclesiæ Jesu Christi sponsæ scripsi Parisiis, ipso donante, contra quædam asserta à fratre Thoma de Vio, in Tractatu quodam, quem ut ipse testatur, scripsit anno salutis M.D.XI. ætatis suæ XXXXIII. Et hæc scripsi anno Domini M.D.XII. Doctoratus mei, anno I. mense II. de ætate vero, ne vento gloriæ agitari videar, taceo, in quibus si aliquid sit erroneum, protestor me semper submissum determinationi Ecclesiæ Universalis.

FINIS.

CLARISSIMA ET ADMODUM UTILIS ACUTISSIMI DOCTORIS THEOLOGI MAGISTRI JACOBI ALMAIN SENONENSIS EXPOSITIO, CIRCA QUÆSTIONUM DECISIONES MAGISTRI GULIELMI OCCAM, SUPER POTESTATE SUMMI PONTIFICIS.

De Potestate Ecclesiastica & Laica.

QUÆSTIO PRIMA.

CAPUT. I.

De divisione Potestatis in Ecclesiasticam, & Secularem; & de earumdem definitionibus.

AD petitionem cujusdam Venerabilis Viri, * Doctor has Octo Quæstiones de Potestate Summi Pontificis edidit, & primo quærit, utrum Potestas Suprema Spiritualis, & Potestas Suprema Secularis sive Laica, in tantum ex natura rei distinguantur, quod simul in eumdem cadere non possint, hoc est, quod non possit unus & idem homo illas duas Potestates habere: sed antequam materiam quæstionis aggrediamur, veniunt termini declarandi, primo videndum est quid sit Potestas, secundo quotuplex, eam dividendo in spiritualem & temporalem.

Unde Potestas in genere nihil aliud est, quàm *facultas quædam propinqua, ad exercendam aliquam operationem in aliquo supposito*: exemplum, domificator habet potestatem domificandi, id est, facultatem, qua in propinquo potest exire in talem operationem, & ignis habet potestatem calefaciendi: verum in proposito non capitur ita generaliter, sed pro potestate jurisdictionis: & Potestas Jurisdictionis *est facultas propinqua jus dicendi, id est, ferendi sententiam etiam in invitum*, ut dicit Marsilius de Padua in secundo suo, tractans hanc materiam de Origine Potestatum, quod judex propriè est ille, qui habet facultatem propinquam ferendi sententiam, & potestatem præcipiendi, ut illa sententia demandetur executioni, & potestatem ferendi pœnam contra non facientes vel repugnantes: & sic illa tria sunt in judice, verbi

* *Nota Almainum in hoc Tractatu passim nomine Doctoris designare Gulielmum Occam.*

verbi gratia, Judex sive Præses, habet potestatem dicendi jus inter personas altercantes, & ferendi sententiam inter illas, & dicto jure habet præcipere, ut sententia ab eo lata demandetur executioni: hoc facto potest imponere pœnam secundum exigentiam negotii, non demandantibus suam sententiam executioni, vel contradicentibus. Jam Doctor præsupponit, quod sunt Duæ tales Potestates, una Laica sive temporalis, & alia Spiritualis sive Ecclesiastica.

Et primo videndum est de Ecclesiastica tanquam de nobiliori. Potestas Ecclesiastica jurisdictionis, ut dicit de Gersonio, *est Potestas à Christo Apostolis, discipulis, & eorum legitimis Successoribus supernaturaliter & specialiter tradita ad ædificationem Ecclesiæ militantis, secundum leges Euangelicas, pro consecutione felicitatis æternæ.* Primo ponitur *Potestas* loco generis, & tangitur causa efficiens hujus Potestatis, cum dicitur à Christo: nam ante adventum Christi, non erat Potestas Ecclesiastica coërcitiva secundum multos, & quamvis secundum aliquos, in antiqua lege Mosis excommunicarent, tamen dico quod illo modo excommunicari, erat extra synagogam ejici: quidquid sit, de hoc non habebant talem Potestatem Ecclesiasticam, sicut nunc habemus in lege gratiæ: tangitur etiam causa materialis, & qui sunt habentes talem Potestatem in ista particula *Apostolis*, &c. Et causa formalis in isto verbo, *secundum leges Euangelicas*, quia qui sunt tali Potestate præditi in dicendo jus, debent uti legibus Euangelicis Ecclesiasticis, & non civilibus: Ultimo tangitur causa finalis in ultima particula.

Sed Potestas Laica sive Secularis *est Potestas à populo ex successione hæreditaria, vel ex electione alicui, vel aliquibus tradita regulariter, ad ædificationem communitatis, quantum ad res civiles secundum leges civiles, pro consecutione habitationis pacificæ.* Primo tangitur causa efficiens & origo hujus, scilicet *à populo regulariter*: & licet aliquando Deus specialiter dederit aliquibus hanc Potestatem Laicam, ut Saüli 1 Regum 10. & Davidi 2 Regum 5. & aliquibus, qui utebantur ista Potestate super Israël, ut patet Judicum 1. tamen regulariter neminem Deus instituit.

Potestas Laica, quo ad officium & institutionem, non quo ad communicationem, est à Deo.

HAc occasione quæritur, utrum talis Potestas Laica sit à Deo: & videtur quod sic, ad Roman. 13. *Omnis anima sublimioribus pote-*

potestatibus subjecta sit, & sequitur in textu, *non est potestas nisi à Deo.* Ideo talis Potestas Laica est æquè bene à Deo, sicut Potestas Spiritualis. Pro solutione dicit Durandus in 1. de Origine juris, quod Potestas temporalis sive Laica est à Deo *quantum ad debitum*, sed frequenter non est à Deo *quantum ad acquisitionem & usum:* primum probatur, nam secundum dictamen rectum, debitum est talem esse potestatem: naturaliter enim judicant homines quod oportet eos subdi alicui, qui eis judicium & jus sive justitiam administret. Ergo secundum judicium rectum naturaliter nobis insitum, debitum est talem potestatem Regiam seu secularem esse: ex ordinatione enim insitum est nobis tale judicium naturale, ut conformiter ad ipsum vivamus, & hoc à Deo. *Nam signatum est lumen vultus tui super nos*, hoc est, Deus naturaliter nobis inseruit lumen vultus sui, hoc est, unum judicium, quo naturaliter judicamus omnes politicè ad invicem viventes debere esse subjectos alicui vel aliquibus, quibus incumbat ex officio facere mutuam justitiam. Ergo quo ad debitum, ipsa Potestas Secularis sive Laica, est ex ordinatione divina, sed non est à Deo regulariter ad istum sensum, quod alicui Deus communicaverit istam Jurisdictionem Laicam: quia numquam alicui regulariter immediatè Deus communicavit hanc Potestatem, nec dedit speciale præceptum ut alicui communicaretur, ideo non est à Deo quantum ad istum sensum.

Et sic tangitur prima differentia inter has duas Potestates; quia Ecclesiastica est immediatè à Christo instituente: sed Laica, quamvis à Deo sit ex ordinatione, quantum ad debitum, numquam tamen est à Deo regulariter & immediatè instituta. Et in primo sensu capit Paulus, *non est potestas nisi à Deo*, &c. Secunda differentia, Potestas Spiritualis fundatur in dono spirituali & supernaturali, alia verò non: igitur ex parte fundamenti differunt; Spiritualis enim fundatur in charactere, utrum in fide, difficultas est, sed omnes concedunt illam fundari in charactere baptismali, hoc est, in illo dono supernaturali & spirituali: sed Potestas Laica non fundatur in illo, quia etiam ipsa est apud infideles. Ex hoc sequitur, quod fuerunt baptizati Apostoli ante cœnam, quia valde verisimile est quod instituti sunt à Christo Sacerdotes sicut nunc instituuntur: sed modo non possunt institui nisi prius fuerint baptizati; igitur, &c. Tertia differentia sumitur ex fine immediato & propinquo ordinationis Potestatis Ecclesiasticæ, ut ducantur homines mediante ipsa ad felicitatem æternam, sed finis alterius est ut ordinentur homines ad pacificam cohabitationem, & sic multipliciter differunt illæ duæ Potestates, scilicet ex parte instituentis, fundamenti, & finis.

CA-

CAPUT II.

De multiplici Potestate Ecclesiastica.

Consequenter videndum quotuplices sunt Potestates Ecclesiasticæ, de Alliaco, post Joannem de Parisiis, assignat Sex species Potestatis Ecclesiasticæ immediate à Christo traditas, Prima est ordinis, hoc est, Sacerdotalis potestas & est essentialiter ipse character Sacerdotalis, & talis fuit instituta à Christo ut postea videbitur: unde regulariter dicitur, quod fuit instituta in cœna quando dixit Apostolis, *Hoc facite*, hoc est, accipite potestatem hoc faciendi, hoc est, consecrandi: Armachanus dicit quando vocavit eos Apostolos. Secunda est potestas administrandi Sacramenta populo, & præcipue Sacramentum pœnitentiæ, & regularius dicitur quod fuit instituta in die, quando insufflavit dicens, *Accipite Spiritum Sanctum, &c.* & ad hanc spectat potestas baptizandi; & licet omnes possint baptizare in casu necessitatis, soli tamen Sacerdotes possunt ex officio. Tertia potestas est jurisdictionis quam definivimus supra,& est in foro exteriori,id est,potestas corrigendi & inferendi pœnam in contumaces etiam invitos, & fuit tradita Apostolis, Matth. 18. in istis verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, &c.* & habetur tandem ibi, *sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus:* similiter *quæcumque solveritis & ligaveritis, &c.* etiam ligamine excommunicationis. Quarta est potestas instituendi ministros, distribuendi beneficia & dignitates Ecclesiasticas, & quando ista fuerit collata & quibus est difficultas: dicit Occam quod fuit data Petrō Joann. 1. *Tu vocaberis Cephas*, quia ad caput spectat distribuere officia membris, sed hoc non est verisimile, quia immediate subdit, quod Cephas interpretatur Petrus: sed opinio communior & probabilior est, quod fuit collata per illud verbum, *Pasce oves meas*: nam ad officium pascendi, non solum spectat quod audiat confessiones & ministret Sacramentum pœnitentiæ sed etiam quod possit alios instituere super determinatas regiones & populos, ad eos pascendos & erudiendos in necessariis ad salutem. Ideo Petro fuit data potestas etiam instituendi ministros ad pascendum & instituendum & distribuendum cæteras dignitates Ecclesiasticas, sicut Episcopatus, Curas, &c. Quinta potestas est Apostolatus seu prædicationis, quod idem est; hanc contulit Apostolis Christus Matthæi & Marci cap. ultimo: *Ite prædicate Euangelium omni creaturæ:* Ultima potestas Ecclesiastica quæ oritur ex supradictis, est potestas accipiendi

& etiam exigendi à subditis temporalia pro necessitatibus victus & vestitus, instituta à Christo quando dixit, *Dignus est operarius mercede sua.*

Notandum est quod dicit Occam in 3. parte Dialog. lib. 2. cap. 3. quod duo sunt hominum genera, & hoc habetur ex Beato Hieronymo, Can. *duo sunt*, in decretis: sunt enim homines spirituales, & laici. Item rerum, quædam sunt spirituales, & quædam temporales seu seculares: Res spiritualis est ut Euangelium, Doctrina sancta, Sacramenta, &c. Res pure seculares, ut sunt bona temporalia: Item peccatorum quoddam seculare, & quoddam spirituale, quia in hac definitione quæritur ad quæ peccata se extendat potestas illa. Occam dicit quod *seculare peccatum est quod seclusa quacumque revelatione divina, & stando in lege naturæ esset peccatum*, ut homicidium, quia secludendo quamcumque legem divinam adhuc est peccatum. Sed *peccatum spirituale est quod est de directo contra Euangelium*, quod nobis ex revelatione divina traditum est, ut peccata contra Sacramenta commissa, sicut illa quæ committuntur contra legem naturæ vocantur secularia. Item negotiorum, quædam sunt spiritualia, & quædam temporalia: exemplum primi, ut celebratio missarum, exhibitio Sacramenti, conjunctio matrimonialis, &c. exemplum secundi, ut venditio, emptio, locatio. Item causarum quædam spirituales seu Ecclesiasticæ, & quædam temporales seu seculares: seculares quæ sunt de negotio seculari, ut de emptione, de furto, &c. spirituales seu Ecclesiasticæ, quæ aguntur de re spirituali, ut de simonia, matrimonio, &c. Item jurisdictio, quædam Ecclesiastica, & quædam secularis: Item judicum quidam Ecclesiasticus, & quidam secularis, &c.

Patet ergo, quid sit Potestas Laica & quid Ecclesiastica, & de differentiis earum, tam ex parte instituentis, quam ex parte fundamenti, quia una est instituta immediate à Christo, alia à populo: & una fundatur in prudentia & in bonis naturalibus: alia vero in bono spirituali supernaturali, scilicet in charactere baptismali: similiter ex parte finis differunt, & sic patet triplex earum differentia.

CA-

CAPUT III.

De fundamento Potestatis Spiritualis sive Ecclesiasticæ.

NUnc consequenter movendæ sunt quæstiones, & primo circa Potestatem Ecclesiasticam, utrum fundetur in charitate vel in fide, vel solum in charactere baptismali: pro solutione sit Prima Propositio.

Potestas Ecclesiastica non fundatur in charitate, oppositum hujus fuit error pauperum de Lugduno Valdensium, quem postea revocavit Joannes Wiclef, & ultimate condemnatus contra Bohemos in Concilio Basileensi. Apparentia pro ipsis erat, quod antequam Christus daret hanc potestatem Petro, præmisit signum, scilicet *diligis me?* & signum erat, quod antequam posset illam habere, requirebatur charitas, alias frustra quæsivisset *diligis me?* Sed probatur oppositum, & sit probatio Primæ Propositionis, quia sequeretur, quod totus Ordo Ecclesiasticus esset incertus & instabilis: patet primum, quia secundum hunc modum dicendi, nullus auderet firmiter asserere se esse Episcopum aut Curatum, &c. patet, quia nullus est de communi lege qui auderet firmiter asserere se esse in gratia, quia nescit homo *utrum odio an amore dignus sit.* Ergo si requiritur de necessitate charitas tanquam fundamentum, ut aliquis fungatur ista Potestate Ecclesiastica, nullus esset certus, an haberet illam, quia de communi lege, nullus est ita certus, quin possit à gratia sæpius etiam in die cadere: ergo si eo ipso quod cadit perdatur potestas Ecclesiastica, esset multum incertus, &c. quod nemo habet concedere.

Ultra dicebant Bohemi, quod Potestas Ecclesiastica non solum fundatur in gratia gratum faciente, sed in gratia prædestinationis: sed hoc est multo majus periculum quam asserere quod in gratia gratum faciente, nam, ut imponit eis quidam Doctor, dicebant quod gratia prædestinationis facit hominem esse membrum Ecclesiæ, & non gratia gratum faciens: sed ad hoc sequeretur major incertitudo, quia est magis incertum aliquem esse prædestinatum, quam esse in gratia.

Secunda Propositio, quam ego probabiliorem reputo; quia ejus opposita non est damnata, Potestas Ecclesiastica non fundatur in fide ex jure divino, quamvis aliqui tenuerint oppositum, ut Occam & de Turrecremata: sed Gerson est ejus opinionis, quod non necessario requiritur fides, ut aliquis habeat hanc potestatem: patet, quamvis non esset

ita incertus ordo Hierarchicus [de fide sua quam de charitate], tamen remaneret adhuc incertus, quia nullus potest certitudinaliter scire an habeat fidem infusam. Secundo, nullibi in Euangelio reperitur passus ad hoc probandum, ergo nihil est asserendum circa hoc nisi habeatur passus expressus. Sed apparentior ponitur ratio, & suppono quod conferre beneficia spectat ad Forum publicum Ecclesiasticum, tunc accipio Episcopum vel Curatum simoniacum mentalem, & ut apparentior sit ratio, capio Papam hæreticum mentalem, qui habet errorem in intellectu cum pertinacia in voluntate, ita quod nullum sit signum exterius per quod possit convinci ipsum esse hæreticum: secundum hanc opinionem, non esset amplius Papa: patet; nullus potest fieri de non Papa Summus Pontifex, nisi altero istorum trium modorum, scilicet quod eligatur ab Ecclesia, vel à Concilio gerente vices Ecclesiæ, vel ab aliquibus gerentibus vices Ecclesiæ vel Concilii, puta à Cardinalibus, vel nisi sit specialiter à Christo talis potestas Papalis collata immediate, sed nullo istorum modorum talis efficeretur Papa, ergo illatum verum, & non potest seipsum constituere Papam, nec tenetur in illo casu in foro exteriori revelare suum peccatum, neque se diffamare. Igitur jam Ecclesia exponeretur magno periculo, scilicet quod nullus esset Papa, ideo probabilius est, quod potestas Ecclesiastica jure divino non fundatur in fide infusa.

An ipso facto hæretici priventur Potestate Ecclesiastica.

DUbitatio an hæretici sint privati ista Potestate Ecclesiastica ipso facto quo incidunt in hæresim, vel quando incipiunt manifestare suam hæresim, & videtur quod non perdant illam, nisi quando incipiunt manifestare suam hæresim per cap. *Audivimus*, *de hæreticis*: dicitur quod antequam incipiant prædicare suam hæresim adhuc si confixerunt, eo ipso quod incipiunt, neminem damnare possunt: sequitur ex hoc quod antequam manifestarent suam hæresim poterant damnare, & uti tali potestate Ecclesiastica. Pro solutione hujus, dico quod habentes hanc potestatem correctionis, seu potestatem à Christo collatam, non solum habent potestatem instituendi pœnam pro peccatis præteritis, sed etiam instituere possunt contra peccata futura aliquos Canones sententiæ latæ, in quam incidunt transgressores sine aliqua alia sententia. Prima pars patet de se, secunda probatur, multi sunt Canones sententiæ latæ, ut patet de percutiente Cle-

Clericum, ergo Ecclesia habet hanc potestatem. Item notum est quod non repetens rem suam certo tempore, talis res per auctoritatem Ecclesiasticam, puta per præscriptionem, vel usucapionem efficitur alterius, talia sunt jura canonica sententiæ latæ quantum ad præscriptiones, vel usucapiones secundum leges, quæ aliquando sunt etiam sententiæ latæ. Ergo habens Potestatem Ecclesiasticam potest edere canonem pro peccato futuro, ita quod transgrediens incidat in pœnam illius canonis eo ipso facto quod transgreditur, in cap. *quicumque, de concubinariis in Pragmatica*, eo ipso quod notorii sunt concubinarii, privantur fructu futuro beneficii per semestre, id est, per sex menses: ergo sicut Ecclesia potest aliquem probatum hæreticum destituere à suo beneficio per sententiam latam ab homine, ita potest edere Canonem, quod quicumque incidet in hæresim manifestam, quo facto cadet in illam, erit sua potestate Ecclesiastica privatus.

Secunda Propositio est multum apparens, quod ita Ecclesia edidit Canonem sententiæ latæ, quo ad privationem beneficiorum & potestatis Ecclesiasticæ contra hæreticos. Patet sic, sunt expressi textus ad hoc 24. q. 1. can. *didicimus omnes omnino schismaticos & hæreticos nullam habere Potestatem Ecclesiasticam*, ergo est multum apparens & probabile quod Ecclesia ita instituerit Canonem sententiæ latæ, quo ad privationem omnis potestatis juris Ecclesiæ, contra hæreticos: & causa est quia sunt in periculo maximo ovium sibi commissarum perdendarum, igitur.

Tertia Propositio, Jurisdictio Ecclesiastica quælibet fundatur in charactere baptismali Jure divino, ita quod nullus est capax illius, nisi habeat characterem baptismalem: ex hoc sequitur, quod non baptizatus non potest alia Sacramenta recipere Ecclesiastica. Ista tertia Propositio non potest evidenter probari per Sacras Literas, neque per aliquid antecedens deductum ex illis, sed expressè est determinata per Ecclesiam, de Presbytero non baptizato, capit. *Si quis*, ubi dicitur quod si non baptizatus videatur recepisse ordines, baptizetur, & postea reordinetur. Ergo signum est quod character baptismalis de necessitate præsupponitur, antequam aliquis recipiat hanc potestatem Ecclesiasticam. Nam baptismus est omnium Sacramentorum janua, & nullus efficitur membrum Ecclesiæ, nisi prius fuerit baptizatus. Ergo in talem non baptizatum, nullam habet jurisdictionem Summus Pontifex, ergo non potest talem ordinare quantumcumque attentet: ultra si

non poteſt talem ordinare; ergo talis, non eſt capax Poteſtatis Eccleſiaſticæ.

CAPUT IV.

An Poteſtas Eccleſiaſtica ſit æqualis in omnibus Sacerdotibus, & utrum ab alio quàm à Deo poſſit inſtitui.

Quæritur conſequenter, utrum in quolibet Sacerdote ſit æqualis Poteſtas Eccleſiaſtica, vel major in uno quàm in alio: & non quæritur utrum ſit major ſecundum inſtitutionem humanam, ſed ſecundum inſtitutionem Chriſti primariam & divinam, hoc eſt, utrum ipſa Poteſtas Eccleſiaſtica, ex prima inſtitutione divina, ſit æqualis in omnibus Sacerdotibus.

Pro ſolutione ſit Prima Propoſitio: Omnis Poteſtas purè Eccleſiaſtica eſt à ſolo Chriſto inſtituta, & in iſta parte tangitur ſecunda differentia inter has duas Poteſtates pro cuius declaratione ſupponitur illud quod habet Henricus in ſuo Tractatu de Poteſtate, quod aliud eſt inſtituere poteſtatem, & aliud inſtituere aliquem in aliqua tali Poteſtate: unde ininſtituere Poteſtatem, eſt facere quod in aliqua communitate ſit illa Poteſtas ad regendum talem communitatem: ſed inſtituere aliquem in tali Poteſtate, eſt alicui dare auctoritatem, ut in ſuppoſita illius communitatis illa poteſtate utatur: & inter iſta duo, unum poteſt eſſe ſine alio, & unum eſt prius alio. Nam prius eſt inſtituta poteſtas, quàm aliquis inſtituatur in illa, quia poteſt eſſe, dato quod nulli ſuppoſito detur, & ſi non tempore, ſaltem prius natura: ſed ſic eſt quod Chriſtus potuit inſtituere quod in Communitate Chriſtiana eſſet aliqua Poteſtas, qua poſſet aliquis alicui ſubdi & arceri à malis, & qua peccantes poſſet punire, puta per excommunicationem, &c. antequam dederit alicui auctoritatem utendi tali poteſtate. Nam Matth. 18. inſtituit auctoritatem & Poteſtatem excommunicandi, *Si peccaverit in te frater tuus*, &c. ſed pro tunc, nulli ſuppoſito Eccleſiæ dedit Poteſtatem utendi tali Poteſtate, ſcilicet excommunicandi, ſed ſolum Joannis ultimo, quando dicit Petro, *paſce oves meas*, ergo inſtitutio talis poteſtatis præfuit antequam eſſet aliquis qui haberet auctoritatem utendi tali poteſtate. Similiter in civilibus, poteſt inſtitui poteſtas aliqua vel aliquod genus cruciandi & puniendi malefactores, antequam ſit aliquis habens poteſtatem & auctoritatem utendi tali poteſtate. Ideo opinio cujuſdam Doctoris videtur vera, quod quamvis Chriſtus nullum inſtituiſſet Papam, puta Petrum, nihil-

nihilominus Ecclesia potuisset aliquem instituere Papam & supremum hierarcham: Patet antequam Petrus esset Papa institutus; auctoritas Papalis erat jam instituta, ergo tunc per electionem potuisset fieri quod aliquis habuisset potestatem utendi tali potestate in subditos Ecclesiæ, sicut nunc eligitur Papa.

Istis suppositis, patet Prima Propositio, videlicet quod potestas Ecclesiastica est immediatè à solo Christo instituta, imo instituibilis: patet, non potest institui potestas ad regendum aliquam communitatem, nisi ab illa communitate, vel à superiori illius communitatis, quod probatur. Non potest aliquis obligari nisi per consensum suum, vel ex præcepto & voluntate superiorum, quia non est nisi iste duplex modus obligandi: sed ista potestas Ecclesiæ, est ad regendam Communitatem Christianam, ergo non potest institui nisi à Christo superiore hujus communitatis, vel à Communitate Christiana: & non potest assignari Superior Communitatis Christianæ, nisi Christus vel Papa: sed non potest institui à Papa, nec à tali Communitate Christiana, ergo solùm ab ipso Christo: Quod non à Papa, patet, prius natura est esse Potestatem Papalem, quàm sit Papa, igitur: Similiter, nullus potest se instituere in aliqua communitate superiorem, ergo, &c. Quod non à tota Communitate, patet, potestas aliquid includens quod superat & excedit omnem facultatem humanam, non potest institui à communitate humana: sed Potestas Ecclesiastica aliquid includit omnem potestatem humanam excedens, scilicet posse pœnam relaxare in purgatorio, & aliquem excludere à suffragiis Ecclesiæ, puta per excommunicationem: similiter includit posse consecrare Corpus Christi, quæ quidem excedunt omnem potestatem humanam, ergo minor vera.

Hoc argumento utuntur Doctores, ad probandum quod Ecclesia tota non potuisset instituere aliquod Sacramentum, quia Sacramentum aliquid includit scilicet conferre gratiam, quod totam potestatem humanam superat & transcendit, ergo non potest institui à potestate humana.

Potestas Ordinis, æqualis est in omnibus Sacerdotibus.

SEcunda Propositio: Potestas Ecclesiastica est in singulis Sacerdotibus æqualis; patet, quilibet Sacerdos quamlibet materiam consecrabilem consecrare potest, nec potest quicumque alter, quamcumque aliam constitutionem facere quin consecret: ergo quilibet tantam habet potestatem consecrandi sicut alter. Unde non potest facere Papa, quod

quod si Sacerdos attentet consecrare panem triticeum, quin consecret; similiter & vinum; ergo quantum ad consecrationem, quilibet tantam habet potestatem super Corpus Christi & Sanguinem, sicut alius.

Utrum Potestas administrandi Sacramentum pœnitentiæ sit in omnibus æqualis.

TErtia Propositio; de Secunda Potestate Ecclesiastica, scilicet administrandi Sacramenta fidelibus, est controversia inter Doctores, an in omnibus sit æqualis vel non, & hoc circa tria puncta: Primum est de administratione Sacramenti pœnitentiæ, utrum ex institutione Christi, seclusa constitutione humana, sit tanta potestas in quocumque Sacerdote, sicut in quolibet alio, quod est quærere, utrum simplex Sacerdos habeat tantam potestatem quemcumque fidelem absolvendi sacramentaliter sicut Papa, seclusa constitutione humana: Secundum punctum est, utrum ex institutione Christi, quilibet Sacerdos habeat potestatem administrandi Sacramentum confirmationis: Tertium, utrum quilibet Sacerdos ex institutione Christi habeat auctoritatem conferendi Sacros Ordines vel non.

Quantum ad Primum, duplex est modus dicendi, unus quem recitant communiter Doctores, & quem tenet Armachanus & Durandus, quod omnes Sacerdotes ex institutione prima Christi, seclusa constitutione & potestate humana, habent æqualem potestatem unumquemque fidelem absolvendi: patet, concurrentibus omnibus quæ sunt de necessitate Sacramenti secundum institutionem Christi, est verum Sacramentum, & disposito suscipiente, talis suscipit verum effectum Sacramenti: sed ad Sacramentum pœnitentiæ, necessaria sunt minister, materia & forma, minister est quilibet Sacerdos ex institutione Christi, quia cuilibet Sacerdoti dictum est Joannis 20. *quorum remiseritis peccata*, &c. materia, sunt peccata confessa; forma est ipsa absolutio verbalis, *absolvo te*, &c. Dispositio suscipientis est ipsa contritio. Tunc arguitur sic; secundum institutionem Christi, quilibet Sacerdos est minister, & accepit potestatem conferendi hoc Sacramentum, & peccata confessa sunt materia: ergo quando ista tria concurrunt, verum est Sacramentum pœnitentiæ. Secundo probatur & multum apparenter; quilibet Sacerdos in extrema necessitate unumquemque dispositum realiter de facto absolvit: ergo realiter & de facto unumquemque absolvendi habet auctori-

ctoritatem: Patet, quia si non haberet, in nullo casu absolveret, quia non datur ei nova potestas propter novum casum supervenientem. Item secundum multos alios, nunquam fuit data jurisdictio, nisi quando dictum est Petro *Pasce oves meas*, & tamen erant Sacerdotes: ergo quantum ad absolutionem Sacramentalem, quilibet quemlibet habet potestatem absolvendi. Præterea, ut dicit Durandus, Sacerdos revelans confessionem punitur non solum tanquam revelans secretum, sed tanquam revelans confessionem, etiam dato quod revelaverit confessionem non sui subditi, secundum constitutionem Ecclesiæ. Præterea, sit Sortes quod ignoret constitutionem, quod quilibet tenetur suo proprio Curato confiteri, & confiteatur alteri non suo, non ponens obicem, recipit verum Sacramentum, ergo talis Sacerdos ministrat Sacramentum; ergo habet potestatem & auctoritatem. Item sit Sortes peccator credens Platonem esse suum Curatum qui de facto non est, ex tali ignorantia confitetur Platoni & non ponit obicem, talis recipit verum Sacramentum & rem Sacramenti: igitur Plato illum realiter absolvit, & sic secundum hanc opinionem, quilibet Sacerdos ex institutione divina & Christi, habet tantam potestatem quantum ad illam jurisdictionem in foro interiori sicut alius, & sicut Papa; nec potest Papa facere quin absolvat si attentet, dummodo alius non ponat obicem.

Contra hoc, arguitur sic, bene sequitur, iste de facto, qui confitetur alieno, & ignorat constitutionem de non confitendo alieno, est absolutus; ergo si postea perveniat ad ejus notitiam, quod alter non erat ejus Curatus, non tenebitur amplius confiteri: patet, nullus qui confessus est sua peccata & absolutus ab illis absolutione Sacramentali tenetur amplius illa confiteri, nec potest de novo obligari ad illa confitenda: sed talis est absolutus sacramentaliter; ergo non potest iterum de novo obligari ad illa confitenda: Patet, non est in potestate Papæ eum qui fuerit realiter & sacramentaliter absolutus obligare denuo ad confitendum, & hæc est propositio Gersonii. Nam in primis, confiteri peccatum est unum ex gravissimis & difficillimis præceptis legis novæ, sed Ecclesia non potest obligare nos ad ea quæ sunt difficillima, puta ad ingressum religionis, & ad perpetuam continentiam; ergo, si sum jam confessus peccata mea, Ecclesia non potest me obligare ad illa eadem confitenda: Sed consequens Propositionis prædictæ videtur falsum, puta quod talis qui confessus est per ignorantiam Sacerdoti, quem credebat suum Curatum esse, qui tamen non erat, non teneatur ite-

rum illa peccata confiteri: Patet, quia quilibet semel in anno tenetur omnia sua peccata confiteri proprio Sacerdoti. Secundo arguit Gerson, capio peccatorem adultum qui multa peccata commisit ante baptismum, post baptismum Ecclesia non potest eum obligare, ut confiteatur illa ante baptismum commissa: ratio est, quia illa sunt sacramentaliter dimissa per baptismum; ergo similiter dicendum est in casu prædicto. Item multi dicunt, ut Scotus in 4. quod peccata semel confessa & absoluta sacramentaliter, non sunt amplius materia confessionis, & si confiteantur iterum non erit absolutio sacramentalis, nec Sacramentum, nec aliquid operabitur in eo, qui iterum illa confitetur, hoc est, non conferet gratiam, & est probabilior opinio quam opposita: & ego concedo cum Gersonio, quod talis non tenebitur amplius confiteri sua peccata quæ fuerunt sacramentaliter dimissa: unde dicit Gerson in Lectionibus super Marcum, quod Ecclesia non potest aliquem obligare ad confitendum peccata à quibus est semel absolutus sacramentaliter: & præcipue innititur isti rationi; non potest Ecclesia imponere onus ultra quod impositum est à Christo, & ex difficillimis; ergo cum jam adimpletum est juxta præceptum Christi, Ecclesia non potest amplius obligare ad iterum confitendum, & talis si commisit aliquod peccatum à tempore præcedentis absolutionis, confiteatur proprio Sacerdoti.

Prima igitur opinio est, quod potestas absolvendi sacramentaliter à peccatis, est in omnibus Sacerdotibus æqualis, & si attentent absolvere, absolvunt, nisi confitens ponat obicem, nec potest facere Papa, quin absolvant si attentent, quia non potest facere Papa quod positis necessariis ad Sacramentum, quin sit Sacramentum, illis tribus supradictis positis: ergo non potest facere, quin suscipiens recipiat gratiam.

Secunda opinio est, quod ex institutione Christi est major potestas Ecclesiastica quantum ad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ in uno quam in alio, hoc declarans Gerson Considerat. 5. ait, quod antequam aliquis possit absolvi ab altero, duplex requiritur subjectio, una spontanea, qua quis se subjicit libere in tali foro secreto: secunda subjectio est juridica, quæ scilicet non est ex spontanea subjectione, sed ex auctoritate superioris facta: imo dicit ista opinio, quod antequam aliquis absolvat alterum simpliciter si tentet, requiritur illa duplex subjectio, scilicet spontanea, & juridica. Ultra dicunt Doctores, quod ex institutione Christi, in nullius fuit potestate, nisi in Petro, ita quod Christus nullos homines unquam subdidit alicui nisi Petro, quando fecit

fecit eum Curatum Universalis Ecclesiæ illo verbo *pasce oves meas*, tunc Christus contulit potestatem juridicam Petro, & cunctos Christianos signatos charactere baptismali, fecit subjectos Petro subjectione juridica. Ultra dicunt, quod etiam est verisimile, quod ex institutione humana Episcopatus divisi sunt à Petro, vel à Successoribus ejus, vel ab Episcopis, nam quod sit una Cura hîc, & alia alibi, non instituit Christus, sed institutum est ab ipso, cui à Petro, vel à Successore ejus collata est potestas instituendi & dividendi Curas & Episcopatus: nam aliis dedit auctoritatem juridicam, & quibusdam certum populum: Tunc dicunt quod nullus (dato etiam quod attentet) absolvit, nisi in illo sit illa duplex subjectio, & hæc opinio potest suaderi apparenter.

Primo, si ex institutione Christi, quilibet posset in quemlibet uti ista potestate clavis, sequitur quod sicut Papa non potest impedire quin degradatus & suspensus consecret si attentet; ita non poterit impedire quin etiam absolvat sacramentaliter in foro conscientiæ si tentet absolvere; antecedens patet, quia Papa non potest immutare quod est ex institutione divina: sed ex institutione divina habet auctoritatem consecrandi, eodem modo, si habeat potestatem absolvendi ex institutione divina, absolvit; sed consequens est falsum, quod patet, quia qui absolvitur ab excommunicato, non est absolutus, in cap. *Ad probandum, de sententia & re judic.* hoc argumentum facit de Palude, sed non est multum ad propositum, quia loquitur de sententia in foro exteriori. Sed probatur apparentius per cap. *Omnis utriusque sexus*, in quo dicitur, quod si aliquis justa de causa alieno voluerit confiteri Sacerdoti, petat licentiam à proprio, alias non poterit absolvi ab alio vel ligari: ergo iste qui non est ejus Curatus, si attentet illum absolvere non absolvet: & quod hoc sit de jure divino, videlicet quod nullus possit eligere confessorem sine licentia sui Curati vel superioris, patet per cap. *Si Episcopus, de pœnitentiis & remissionib.* in 6. ubi dicitur, quod nulla consuetudine introduci potest, quod aliquis posset eligere Confessorem præter licentiam Superioris: Tunc bene sequitur, nulla consuetudine introduci potest quod aliquis posset eligere Confessorem qui possit absolvere per liberam subjectionem, ergo quod iste alteri non possit, est de jure divino, quia contra quodlibet jus pure humanum, aliqua consuetudo introduci potest: patet per præscriptionem, imo magis statur consuetudini, quando est contra jus pure positivum, quod nihil habet de jure divino vel naturæ admixtum: ex quo sequitur, quod

in Papa est major potestas administrandi Sacramentum pœnitentiæ, quam in quocumque alio, quia jure divino id habet: ergo quicumque se subjicit, libere absolvitur à Papa, & non à quocumque alio: ex quo sequitur secundo, quod quicumque confitetur alteri non Curato, quem credit invincibiliter esse suum Curatum, licet absolvatur propter ignorantiam, nihilominus illa absolutio non est Sacramentalis: Patet, ibi non est materia Sacramenti pœnitentiæ quæ requiritur jure divino, scilicet subjectio illa juridica, sed in tali casu est tantummodo subjectio prima, quæ non sufficit: igitur.

Utrum Papa ab aliquo Sacerdote absolvi possit sacramentaliter.

Contra hanc opinionem sunt apparentiæ magnæ, quoniam secundum hanc opinionem sequitur, quod Papa à nullo posset absolvi sacramentaliter: Patet, quia non est alicui subjectus nisi prima subjectione, scilicet voluntaria & non juridica: quia Papa non habet superiorem præter Deum, ergo non est subjectus alicui ista secunda subjectione; ergo si requiritur ista duplex subjectio, Papa non poterit sacramentaliter ab aliquo absolvi. Item, Sacramentum pœnitentiæ institutum fuit Joannis 20. *Quorum remiseritis, &c.* in die resurrectionis, sero cum introivit januis clausis; postea fuit dictum Petro Joan. 21. *Pasce oves meas.* Tunc arguitur sic, In illo tempore intermedio, fuerunt plusquam octo dies intermedii à tempore institutionis Sacramenti pœnitentiæ, antequam diceret Petro *Pasce oves meas*, in quo verbo, fuit data illa subjectio juridica: Ergo simpliciter ex institutione divina non requiritur ista secunda subjectio, sed solum propria.

Quantum ad Primum Argumentum, sequitur quod Papa à nullo, &c. nego consequentiam, quia Papa est vel potest esse peccator; ergo potest obligari ut confiteatur; ergo potest alicui confiteri Sacerdoti. [Quod autem objicitur] quia antequam confessio sit sacramentalis requiritur duplex subjectio de necessitate, dicit Durandus in 4. dist. 19. quod est verum in omnibus aliis à Papa, dans talem causam, quod clavis ista, quæ vocatur potestas jurisdictionis in foro pœnitentiali, quantum est de se, est respectu omnium hominum & peccatorum, & est primum ejus dictum, quod in institutione illa *quorum remiseritis, &c.* nulla fuit facta exceptio: Dicit ultra, quod talis potestas clavis fuit data Petro respectu aliorum à se, ita quod non est inclusus in illa neque Successo-

ceſſores ejus, quia Petrus nec ejus Succeſſor poteſt ſeipſum abſolvere; igitur à quolibet Sacerdote abſolvi poteſt, ideo in illo non requiritur talis ſecunda ſubjectio juridica, ſecus eſt de aliis qui non poſſunt abſolvi ſacramentaliter, niſi ſint ſubjecti iſta duplici ſubjectione.

Quantum ad ſecundum, cum arguitur Sacramentum pœnitentiæ fuit inſtitutum antequam diceretur Petro, *paſce oves meas*; ergo in illo intermedio confiteri potuit, & tunc nulla erat ſubjectio ſecunda, ergo talis non requiritur, antequam quis poſſit hoc Sacramentum conferre & alius recipere : Dico quod conſequentia non valet, hoc Sacramentum erat inſtitutum antequam diceretur Petro, *paſce*, &c. ergo poterat conferri ab aliquo puro homine. Nam Chriſtus inſtituit Sacramentum Euchariſtiæ antequam eſſent inſtituti miniſtri & Sacerdotes, ideo non ſequitur, eſt inſtitutum, ergo poteſt conferri ab aliquo puro homine, quia ſtat quod nondum ſit inſtitutus miniſter illius Sacramenti.

Alia eſt difficultas circa hanc materiam, & arguitur multum apparenter; In extrema neceſſitate quilibet Sacerdos quemlibet abſolvit ſacramentaliter, etiam à quocumque peccato, & tamen non habet juridicam auctoritatem ſuper perſonam illam, ſed ſolùm per liberam ſubjectionem; ergo illa juridica auctoritas non requiritur. Quantum ad hoc, dico quod habet auctoritatem juridicam ex commiſſione, quia auctoritate Eccleſiæ vel Papæ abſolvit : nam Papa quemlibet Sacerdotem committere poteſt ut quemlibet abſolvere poſſit.

An Sacerdos excommunicatus, aliquem poſſit abſolvere in articulo mortis.

Alia difficultas quam tractat de Palude in Quartum. Sortes eſt in extrema neceſſitate vel in maximo periculo mortis, nullum habet Sacerdotem præter Sacerdotem excommunicatum, utrum teneatur illi confiteri, videtur quod non, quia non debet participare cum excommunicato, à fortiori nec cum illo in Sacramentis. Similiter videtur quod talis Sacerdos excommunicatus non poteſt illum abſolvere, quia ſententia lata ab excommunicato nulla eſt. Dicit de Palude quod tenetur confiteri illi & poteſt illum abſolvere, quia illa neceſſitas æquiparatur ignorantiæ, ideo excuſatur, & talis neceſſitas non habet legem. Nam participare cum excommunicato, qui ignoratur excommunicatus, non eſt peccatum, in cap. *ad probandum, de ſentent. & re judicata.* Si eſt publicè excommunicatus, ſententia & abſo-

absolutio est nulla, ergo per argumentum à contrario sensu, si est secretè, est bona. Item certum est quod teneor participare cum excommunicato in necessitate corporali, ergo à fortiori in spirituali, & animæ, ut si non possum sacramentaliter ab alio absolvi, teneor petere absolutionem ab excommunicato, & dicit de Palude quod iste excommunicatus non possit, est solùm de jure positivo: sed necessitas non subjicitur legi positivæ, quamvis semper subjiciatur divinæ. Cum ergo necessitas non sit subjecta legi positivæ, ergo potest contra rigorem juris positivi non autem contra intentionem. Ideo relinquitur satis probatum quod secundum hanc opinionem omnes Sacerdotes sunt impares quantum ad hanc secundam potestatem.

An Sacerdos possit conferre Sacramentum Confirmationis.

ALia est difficultas, utrum omnes Sacerdotes sint æquales in administratione Sacramenti Confirmationis. Dicit Armachanus & Marsilius quod omnes sunt æquales in collatione Sacramentorum, & quilibet potest de facto, quamvis non possit de jure. Sed opinio communior est quod solus Episcopus est minister hujus Sacramenti Confirmationis & Ordinis, patet de consuetudine, cap. *quando*.

Quarta Propositio, quantum ad hanc materiam non omnes Sacerdotes sunt æquales, puta quantum ad Ecclesiasticam Potestatem juridicam & publicam quæ respicit forum exterius, ad quam spectat peccata punire, conferre beneficia; constitutiones edere, excommunicare, degradare, indulgentias conferre: & quamvis ista Propositio non possit ex Sacris Literis deduci, est tamen firmiter tenenda, ita quod in uno est major potestas quàm in aliis: patet sic quia opposito dato sequitur quod Ordo Hierarchicus esset omnino inordinatus & confusus, quia quando unus ligaret, esset in potestate alterius solvere. Item sequitur quod nullus Presbyter haberet potestatem super alterum quantum ad hanc potestatem coactivam, quia par in parem nullum habet imperium: unde Papa omnes potest punire & nullus ipsum. Ergo sequitur quod ex institutione Christi non omnes sunt omnino æquales. Item, si Episcopus attentet excommunicare non suum, talis non est excommunicatus, ergo non habet auctoritatem à jure divino. Item arguitur apparenter, Christus fuit sapientissimus (quia plenus sapientia) & instituit optimam politiam, sed optima politia debet regi regimine regali, ut dicit Aristoteles in politicis,

hoc

hoc est quod sit unus qui in unumquemque habeat auctoritatem punitivam, & nullus alius in alium: ergo verisimile est quod in spiritualibus Christus instituerit superiorem qui habeat quemlibet coërcere & nullum super eum: ideo uni scilicet Petro & Successoribus ejus, data est Universalis Potestas constituendi Canones, & conferendi beneficia, dignitates Ecclesiasticas per totum universum orbem, & nulli alteri. Ipse enim in universo orbe habet præventiones, & potestatem conferendi indulgentias plenarias in toto orbe, & nullus alter hoc facere potest. Hic dicit Scotus quod Papa potest aliquem auctoritate à Christo sibi collata excommunicare majori excommunicatione. Et ratio ejus est, quando est aliquis excommunicatus majori excommunicatione, quilibet tenetur talem vitare: sed Episcopus in diœcesi alterius non potest hoc prohibere, neque ligare majori excommunicatione, ideo sequitur quod est major potestas secundum institutionem Christi in uno quàm in singulis. Imò in uno est suprema, & in quibusdam aliis est solum potestas inferior ad illam, quæ est suprema, & talis vocatur Potestas Papalis, & *est libera facultas propinqua utendi Potestate Ecclesiastica in quemlibet Christianum.*

Ideò resolutoriè dicendum est ad istam secundam quæstionem, quod quantum ad jurisdictionem quæ respicit forum exterius, quod non est in singulis Sacerdotibus æqualis, sed est una suprema, scilicet in ipso Papa etiam ex institutione Christi, & non solùm ex humana.

CAPUT V.

An Suprema Potestas Ecclesiastica possit duobus simul ex æquo conferri, & ex Monarchica in Aristocraticam aut Democraticam mutari.

CONsequenter videndum est, utrum ista Suprema Potestas, quæ est suprema in uno, possit duobus simul ex æquo conferri; ita quod Politia Christiana, quæ est regalis, possit commutari in aliam speciem, puta in Aristocratiam aut Timocratiam, & hoc lege Euangelica stante, propter aliquam legitimam supervenientem causam: & videtur quod sic, nam aliquando fuerunt duo, quorum quilibet erat Papa ex æquo; Unde unum est verisimile quod hic supponitur, quod Petrus usque ad mortem exclusivè fuit Papa, sed simul cum eo ipso adhuc vivente fuit Clemens etiam Papa, habens plenitudinem hujusmodi Potestatis. Ergo illa Potestas aliquando fuit duobus communicata ex æquo. Major est nota, quia Petrus habuit

habuit illam à Christo instituente ipsum, sed minor patet, in can. *Si Petrus*, 8. quæst. 1. ubi dicitur, quod Petrus Linum & Cletum adjutores ascivit, dans normam Apostolicam, & Potestatem ligandi non contulit Lino, sed tantùm Clementi, qui, beato Petro tradente Sedem Apostolicam meruit obtinere: habetur ex illo can. quod talis Potestas ligandi & solvendi, Petro vivente, fuit in Clemente, & hoc habetur in Historiis Summorum Pontificum, quod Petrus fecit Clementem Papam, & hoc ipso adhuc vivente. Item arguitur, possunt esse duo Episcopi ex æquo in eodem Episcopatu, similiter duo Curati in eadem Cura, ergo & duo Papæ: Consequentia tenet, quoniam Papa nihil aliud est, quàm Curatus Universalis Ecclesiæ: Probatur antecedens, Nam Augustinus accessit Valerio Hipponensi Episcopo & factus est coepiscopus. Ergo quilibet tam Valerius quàm Augustinus in solidum erat Episcopus Hipponensis: Ergo in utroque erat potestas illa ex æquo. Item, possunt simul esse duo Imperatores, quorum quilibet est Imperator, ex can. *Nunc autem*, 21. distinct. ubi dicitur, tempore Maximiani & Diocletiani Augustorum, ex hoc verbo Augustorum, sequitur quod quilibet erat Augustus, ergo erant tunc duo Imperatores: Item supponitur, quod omnis verus successor Petri habet eamdem vel tantam potestatem ex institutione Christi, quantam habuit Petrus: Item tunc arguitur sic, si sit possibile duobus istam Supremam Potestatem communicari, ut Lino & Cleto, quæritur an Linus possit ligare Cletum, vel non: si sic, ergo Cletus non est Papa, cùm habeat superiorem in spiritualibus scilicet Linum, imo implicat quod Papa habeat superiorem in spiritualibus & Potestate Ecclesiastica, & sit Papa: si non, ergo ista Propositio falsificatur de successore Petri, *tibi dabo claves, &c. & quodcumque ligaveris super terram, &c.* quia non potest ligare illum: ergo non habet tantam potestatem, quantam habuit Petrus ex institutione Christi, & non loquor de ligatione in foro interiori, sed exteriori coërcitivo, ubi implicat, quod Papa juridicè ab uno ligetur (non dico à Concilio) & si talis non potest ligare, ergo non est Papa; nam Nicolaus de Cusa dicit, quod *Papalis Potestas est libera ligandi, & solvendi facultas super alios à se:* sed in isto casu, Linus non esset Papa, quia non posset ligare Cletum, & sic videtur quod politia regalis Christiana non potest mutari in aliam speciem, & hoc quærit Occam in 2. parte dialogi, lib. 2. à cap. 20. usque ad 28.

Pro veritate elucidanda, termini prius declarandi sunt: nam Politia

tia regalis non est nisi Politia, in qua quidem unicus recte dominatur ad utilitatem totius communitatis: Aristocratica est quando pauci dominantur ad utilitatem communitatis: Timocratica quando valde multi dominantur ad utilitatem communem; hoc declarat Aristoteles 8. Ethic. cap. 10. dicens, quod triplices sunt Reipublicæ species, & totidem transgressiones, scilicet regnum, optimorum potestas, & tertia censupotestas; & inter has, summa & optima est regnum; infima autem censupotestas; & media optimorum potestas: & species oppositæ, sive transgressiones sunt, regni transgressio, tyrannis; optimatum potestatis, paucorum est potentia; & censupotestatis, popularis potestas. Ultra supponitur, quod nulla est Politia pure civilis, & nulla est regalis, quin possit mutari in aliam speciem, puta Timocraticam vel Aristocraticam, quia quælibet talis est instituta jure pure positivo, ergo quælibet potest in aliam mutari.

Istis suppositis sit Prima Propositio: In nullo est Suprema Potestas, Spiritualis, quin ipso vivente alteri conferri possit: patet; nullus habet istam plenitudinem potestatis, quin possit libere ea cedere, adveniente legitima causa, quo facto alteri poterit conferri: major patet per cap. *Quoniam* in 6. *de renunciatione:* Similiter habetur de Marcellino, qui cessit Marcello: similiter de Clemente qui cessit Lino, ergo nullus habet plenitudinem hujus potestatis, quin simpliciter cedere possit, sicut dicitur in illo capite præallegato, quia tum difficultas erat, utrum Papa posset papatu cedere, hoc est, renunciare illi potestati, quam tunc habebat. Dominus de Gersonio allegat tres rationes pro una parte, sed Glossa illius capit. dicit quod non, quia omnis renunciatio debet fieri in manibus Superiorum; sed Papa non habet Superiorem; igitur, &c. Rationes Gersonii valentiores sunt istæ, notum est quod quando Papa consentit electioni., facit votum de regenda Universali Ecclesia, sicut monachus de observanda regula, tunc sic, nullus potest dispensari à voto nisi à superiore, sed Papa nullum habet superiorem à quo possit dispensari super tali voto emisso de regenda Ecclesia, nec potest in melius commutari. Ergo non potest cedere papatu: Secunda ratio, quia est verum matrimonium spirituale inter Papam & Ecclesiam, sed sicut in matrimonio carnali non fit solutio, nisi in causa fornicationis; Ergo similiter nisi Papa fuerit hæreticus, non poterit cedere à potestate illa.

Tamen non obstantibus illis rationibus, fuit conclusum quod Papa

potest cedere & renunciare, inducti exemplo illo Sanctorum qui ita cesserunt. Contra non fit renunciatio nisi in manibus Superiorum: dico quod verum est si talis habeat Superiorem. Ad aliud, Papa emittit votum, sed quilibet tenetur observare votum nisi dispensetur ab isto habente auctoritatem hoc faciendi: sed nullus est qui hoc possit facere; igitur, &c. Dicit Gerson, quod quando votum, vel emissio & observatio voti vergit in detrimentum salutis, vel in pejorem exitum, puta in periculum mortis corporalis, non est observandum, ut si voverem toto isto anno manere in hoc loco, & vigeret pestis, non tenerer illud observare, vide in capit. de Jurejurando: Sed quando potest haberi superior, recurrendum est ad illum, ut declaret illud votum non obligare: Ideo quando tale votum Papæ vergit in pejorem exitum salutis, non amplius obligatur per illud, sed ubi est sufficiens, non debet cedere, nisi sit alius qui valde notabiliter sit sufficientior. Quantum ad tertium, dicit quod aliud est matrimonium corporale & spirituale: nam matrimonium corporale denotat matrimonium inter Christum & Ecclesiam præsentialiter, sed non significat ita præsentialiter matrimonium inter Papam & Ecclesiam, quod non est ita indissolubile sicut corporale.

Resolutio ergo est, quod Papa potest alteri cedere talem potestatem supremam.

Secunda Propositio; non potest duobus ex æquo ista potestas spiritualis, stante lege Euangelica, conferri, ita quod quilibet habeat plenam, hoc est, quod potestate remanente in ipso, alicui etiam alteri conferatur: ista Propositio ponitur in Glossa 7. q. 1. Can. *Non autem*, nam ista duo non stant, quod in isto remaneat plenitudo hujus potestatis & alteri conferatur, & ponatur quod sint duo, scilicet *A* & *B* habentes talem plenitudinem potestatis spiritualis ex æquo, tunc vel *A* potest ligare *B* vel non: si non potest, & prius potuit, ergo diminuitur ejus potestas; Si primum, sequitur videlicet, quod possit ipsum ligare, ergo *B* non habet istam supremam potestatem; Glossa allegat multas rationes: Prima est, quod Ecclesia Catholica est una; patet, habetur in uno articulo *Credo in unam sanctam Ecclesiam, &c.* & non est una nisi unitate capitis, & contra illum articulum non potest fieri dispensatio; Ergo non potest talis potestas simul duobus conferri. Secunda ratio, Christus instituit unicum caput Ecclesiæ, & non potest Ecclesia contra institutionem Christi; igitur, &c. Igitur Tertia ratio apparentior, Ecclesia est unum corpus

corpus mysticum cujus Papa est caput; Ergo si essent duo ex æquo, tunc illud corpus haberet duo capita non subordinata; Ergo esset corpus monstruosum (quamvis habeat duo capita unum alteri subordinatum, scilicet Papam, qui Christo vero & principali capiti Ecclesiæ subordinatur) consequens est falsum; Ergo secunda Propositio vera.

Et ad rationes in oppositum de Petro & Clemente, secundum historias, cum dicitur quod Petrus instituit Clementem Papam, dico quantum ad hoc, quod non est evidens ex Sacris Literis quod Petrus semper fuerit Papa usque ad mortem, fortasse videns Petrus quod erat propinquus morti, & quod non posset Ecclesia neque fideles, ipso mortuo facile congregari pro eligendo Successore, voluit utilitati Ecclesiæ consulere & cessit. Unde dicit Occam, quod non regulariter Papa potest instituere Successorem, sed solum in casu, puta quando sequitur magna utilitas Ecclesiæ, & periculum est in mora, tunc potest cedere & alterum constituere. Secundo, dicit quod in illo Can. prærallegato, non habetur quod Petrus instituerit Clementem Papam, sed solum quod dederit illi potestatem ligandi & solvendi sicut suo Vicario, sed tamen dependenter, sicut Episcopus potest instituere Vicarium, & tantum operabitur ad hoc quod est ligare & solvere, quantum proprius Episcopus, sicut Episcopi suffraganei, sed tamen dependenter, quia poterit retrahere quando voluerit. Dico etiam quod Petrus instituit Clementem Vicarium: sed tunc est difficile salvare quomodo Clemens successerit Papatui, nisi fuerit electus post mortem Petri. Quantum ad secundum argumentum, stat in eodem Episcopatu esse ex æquo duos Episcopos, ut de Augustino & Valerio in Can. *Non autem:* Glossa dicit quod Augustinus non erat adeo principalis Episcopus, ut Valerius, sed Valerius retento titulo administrationem dedit Augustino tanquam idoneo ac Suffraganeo, retenta tamen dignitate Episcopali. Verumtamen dato quod possint esse duo Episcopi ex æquo, tamen non sequitur quod duo Summi Pontifices simul esse possint; & ratio est, nam quod in Episcopatu Hipponensi vel alio sint duo Episcopi, hoc non est ex institutione divina & Christi, sed ex humana: Sed quod sit aliquis qui habeat regere totam Christianitatem, est ex institutione Christi, & quod aliquis regat hunc Episcopatum, est ex institutione humana, ideo potest committi duobus ex æquo, alia vero quæ est ex institutione Christi non potest; neque aliquis potest contra talem constitutionem

 quod

quod ex æquo duobus conferatur; Ideo consequentia non valet, videlicet possunt esse duo Episcopi in uno Episcopatu, ergo & duo Summi Pontifices. Ad secundum, cum dicitur possunt esse duo Imperatores ex æquo, transeat; nam Imperium non est dominium à jure divino introductum, sed solum à jure positivo, & ideo dominium regale potest mutari in Aristocraticum vel Timocraticum: sed ipsa Potestas Papalis Suprema in spiritualibus, est potestas ex jure divino introducta, & à Christo immediate instituta, ideo non potest mutari in aliud genus dominii, aliud ab illo quod Christus instituit.

Habetur ergo resolutorie, quod plenitudo illius potestatis in aliquo existente, non potest ex æquo alteri conferri, ita quod quilibet eorum seorsum habeat illam: Similiter, non potest aliquibus conferri, ita quod nullus eorum illam seorsum habeat, sed quod illi copulatim habeant, secluso Concilio Generali: nam Concilium, id est, illi de Concilio simul juncti, possunt facere ea quæ sunt jurisdictionis, & nullus eorum seorsum, nisi ex commissione plurium, sicut in Aristocratico dominio vel Timocratico: Similiter dico, quod ista plenitudo potestatis, non potest esse in pluribus, ita quod nullus eorum illam seorsum habeat: quod si hoc posset fieri, ponatur in esse videlicet quod duo habeant illam, & nullus seorsum sine alio, quantum ad exercitium, & sit Linus & Cletus: jam quæritur, vel Linus est verus Papa, vel non; si non, ergo Linus potest excommunicari: quæritur ergo à quo feretur sententia excommunicationis super Linum, non à solo Cleto, quia non solus habet illam potestatem, quia Linus habet etiam illam, & non consentiet, quia non potest Linus nec participaliter nec totaliter ferre sententiam super seipsum: similiter dicendum est è diverso quod Linus non posset excommunicare Cletum; Ergo videtur mihi quod hoc repugnet, videlicet quod aliquibus duobus copulatim conferatur, ita quod nullus eorum seorsum habeat illam, sed illi simul juncti; igitur soli uni potest conferri, & talis potest pro rationabili causa cedere, sed ipso cedente, necesse est quod unico supposito conferatur.

CA-

Caput VI.

An Supremæ duæ Potestates, scilicet Ecclesiastica & Laica, in eadem persona concurrant, & de Dominio jurisdictionis & proprietatis.

Visum est in præcedentibus quid Potestas Suprema Ecclesiastica, & quomodo illa non potest duobus ex æquo conferri, sed de necessitate ex institutione divina, residet in unico supposito, non tamen quin aliquando possit stare in nullo supposito, ut quando Papa est mortuus: sed si ipsa sit, oportet quod de necessitate sit in aliquo determinato, & non in duobus.

Quæritur nunc, utrum ista Suprema Potestas Spiritualis, & Suprema Potestas Laicalis in eadem persona concurrant. Circa hanc quæstionem, ponuntur Tres Opiniones, sed antequam accedamus ad illas, primo notandum est ex Joanne de Parisiis 7. cap. sui Tractatus, quod ista duo differunt scilicet habere dominium seu proprietatem in rebus temporalibus, & habere jurisdictionem in ipsis: nam habere dominium proprietatis in aliquibus rebus temporalibus, nihil aliud est quam habere facultatem propinquam utendi, disponendi, alienandi, & retinendi illas res pro libito, sicut habet unusquisque Laicus in rebus quas labore proprio, aut successione acquisivit sibi, & hoc regulariter. Sed habere potestatem jurisdictionis, est habere facultatem propinquam dicendi jus & sententiandi, quid justum aut quid injustum, & auctoritativè sententiandi, quæ res ad unum, & quæ ad alium spectet: unde in rebus meis habeo potestatem dominii, & non potestatem jurisdictionis, vel ipse Princeps vel substitutus à Principe: nam certum est quod potest perturbari pax & respublica, per hoc quod alius usurpat alienum, vel per hoc quod aliquis nimis amat quæ sua sunt, & non vult pro utilitate reipublicæ communicare: hinc est quod à populo constitutus est princeps, qui habeat auctoritativè sententiare quid hujus vel illius, & quid faciendum pro reipublicæ utilitate, & pro tuitione ipsius aliquid exigere.

Ex istis infero aliquot Corollaria: Primum, quod tria sunt de integritate potestatis jurisdictionis in rebus temporalibus: primum est potestas seu facultas propinqua (quod idem est) auctoritativè sententiandi quid ad unum spectet, vel quid ad alterum: & hinc orta disputatione inter duos dicentes hoc est meum, hoc est tuum, recurritur ad Principem ut

rectè sententiet: secundum est potestas injuriantem alterum afficiendi pœnis condignis ad ejus peccatum: tertium est potestas ab unoquoque, secundum debitam proportionem tributa & vectigalia exigendi: hinc est quod in Principibus, est potestas imponendi pedagia & tributa.

Secundum Corollarium est, quod ista duo simul stant, iste habet potestatem supremam jurisdictionis, & est pauperrimus quantum ad potestatem dominii aut proprietatis in rebus temporalibus: patet; si esset aliqua communitas, in qua esset unus pauper abundans sapientia, illa communitas posset illum constituere principem suum: tunc arguitur sic; ex ista electione, iste habet potestatem jurisdictionis, hoc est, sententiandi quid unius & quid alterius, & exigendi aliquid ab eis, & eos pœnis condignis afficiendi, & talis est pauperrimus, ergo Corollarium Secundum verum.

Tertium Corollarium est, quod talis ex jure naturali habet jus exigendi necessaria ab unoquoque secundum debitam proportionem ad condecentiam sui status: patet; si seminet inter eos jus, debet eorum temporalia secundum decentiam sui status metere, ergo jure naturali tales illi obligantur.

Quartum Corollarium, quamvis habent potestatem etiam in homines, illi tamen non sunt ejus servi sed manent liberi: Aristoteles dicit quod Rex est qui dominatur aliquibus tamquam liberis; & despotes, qui dominatur aliquibus tamquam servis, & talem ponit differentiam inter despotem & regem: unde de ratione regalis dominii est, quod rex dominetur aliquibus tamquam liberis; & de ratione despotis, quod dominetur aliquibus tamquam servis.

Quantum ad Primum Corollarium, multum refert de Christo quærere, an habuerit potestatem dominii in singulis rebus temporalibus, vel an habuerit potestatem jurisdictionis in singulis rebus temporalibus: patet; quia multum differunt habere potestatem dominii, aut jurisdictionis.

Ultimum Corollarium probabile, non repugnat fratri minori habere supremam potestatem jurisdictionis in rebus temporalibus, quamvis ei repugnet habere supremam potestatem dominii aut proprietatis in ipsis: prima pars probatur & apparenter; nam si aliquis frater minor eligatur in Papam, habet potestatem dicendi jus in illis rebus temporalibus, aut terris quæ immediatè, quo ad temporalia, subduntur jurisdictioni Papæ; hoc est, habet potestatem & auctoritatem duobus altercantibus de re aliqua, sententiandi hoc tuum & non illius; & hoc est habe-

re

re potestatem jurisdictionis in temporalibus. Ergo non repugnat professis habere potestatem jurisdictionis in temporalibus: quod autem repugnet ipsis habere dominium proprietatis, patet ex voto.

Ex institutione Christi Papa non habet dominium aut jurisdictionem temporalem in homines.

ISTis suppositis sit Prima Propositio: Summus Pontifex, vel ille qui habet supremam Potestatem in spiritualibus, non habet in singulis hominibus & singulis rebus temporalibus supremam Potestatem dominii seu proprietatis (quod idem est) ex institutione divina: patet sic; *lex Christiana ex institutione divina, est lex maxima libertatis* in ordine ad legem Mosaicam, quæ dicebatur lex servitutis in ordine ad novam: sed si Summus Pontifex haberet supremam Potestatem dominii in singulis rebus, esset lex intolerabilis & nullo modo libertatis: patet; quia quilibet esset servus Pontificis, & posset Papa de rebus cujuscumque disponere ad libitum, & ipsis invitis eorum res in dominium alterius transferre: sed hoc esset intolerabilis servitutis. Ergo ex institutione divina Papa non habet supremam Potestatem dominii in singulis hominibus & rebus ipsorum: imo dicere oppositum, ut dicit Occam, est multum hæreticale & perniciosum, quia aliqui voluerunt dicere quod erat dominus quantum ad proprietatem rerum, & poterat disponere de ipsis, dummodo non esset contra legem divinam, vel naturalem; sed hoc sapit hæresim.

Quantum ad id quod tactum est in probatione hujus Propositionis, notandum quod *Lex Christiana est Lex suprema libertatis*, præcipuè in ordine ad veterem legem, patet Jacobi 1. cap. *Qui autem perspexerit in Lege perfecta libertatis:* & ad Galat. 4. *Sumus filii liberæ & non ancillæ*, ubi comparat Legem novam ad veterem, &c.

Secunda Propositio in qua jacet difficultas totius materiæ, quæ est de intentione ipsius Occam, est, quod Summus Pontifex ex institutione Christi, non habet supremam Potestatem jurisdictionis in rebus temporalibus: patet; ille qui possidet res temporales jure alterius puri etiam hominis, non habet in illis supremam Potestatem jurisdictionis, imo alter, cujus jure possidet, habet majorem Potestatem in illis: sed Summus Pontifex est hujusmodi; ergo. patet minor ex Augustino, & ponitur in can. *quo jure*, 8. distinct. Dicitur quo jure defendis villas Ecclesiæ? (loquitur de temporalitate, & vocat jus humanum civile:) Ideo quærit quo jure, an divino vel humano: statim probat quod non jure divino, quia

quia *Domini est terra, &c.* Ergo jure Imperatoris dicitur hæc villa est mea, hæc est tua; ergo sequitur manifestè quod jure Imperatoris, hæc villa, vel hic servus dicitur esse Ecclesiæ, ergo jure alterius Papa possidet terras Ecclesiæ. Item, ille non habet supremam Potestatem jurisdictionis in rebus temporalibus, qui per cursum rerum temporalium habet alterius legibus uti, sed Papa est hujusmodi, igitur: Major est nota, quia iste cuius legibus utitur, habet majorem potestatem & proprietatem: Minor patet in can. *cum ad verum*, distinct. 96. ubi ponuntur duæ dignitates distinctæ, & unaquæque indiget altera. Item tertio, ille non habet supremam Potestatem (loquor ex jure divino) contra quem in temporalibus potest fieri præscriptio: (quia in his quæ debentur jure divino non potest fieri præscriptio.) Sed contra Papam in temporalibus potest fieri præscriptio; igitur. Nota quod numquam potest fieri præscriptio contra jus divinum, hinc est quod numquam potest fieri præscriptio de obedientia quæ debetur Papæ, &c. sed contra res temporales Papæ, saltem centum annorum potest fieri præscriptio: & istæ sunt rationes satis apparentes, quod Summus Pontifex non habet supremam jurisdictionem in rebus temporalibus, & hoc potest probari per auctoritates Scripturæ. Nam habetur Matth. 20. *Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic*, dicebat Christus Apostolis: Similiter videtur quod Christus non habuerit hanc potestatem, quia duobus litigantibus respondit, *quis me constituit divisorem inter vos?*

Utrum Potestas Laica & Ecclesiastica in eodem subjecto esse possint.

TErtia Propositio quæ magis est de mente Doctoris quàm opposita, & ponitur contra opinionem prius tactam, quod istæ duæ potestates ex natura rei non ita repugnant quin in eodem supposito possint inveniri: Patet multipliciter, nam ad habendam jurisdictionem supremam in temporalibus, satis est habere prudentiam de rebus temporalibus, per quam judicandum est quid agendum vel non agendum in illis, & justitiam per quam possit aliquis sententiare quid unius & quid alterius : sed ista duo non repugnant illis quæ requiruntur ad potestatem in spiritualibus; igitur. Item probatur secundo, ut dicit Durandus de origine jurisdictionis; nam in Moyse erat suprema potestas jurisdictionis in temporalibus, quia ad ipsum erat recursus pro justitia habenda: sed in ipso eodem fuit suprema potestas

ſtas in ſpiritualibus: major eſt ex Pentateucho Moſis: ſed minor probatur; nam Moyſes conſecravit Aaron in presbyterum; ergo erat ſuperior: ſimiliter ipſe Moyſes obtulit ſacrificium domino; ergo in ipſo erat ſuprema poteſtas tam ſpiritualis quam laicalis: Similiter Macchabei habuerunt ſupremam poteſtatem jurisdictionis in temporalibus & erant Sacerdotes; igitur ſuprema poteſtas, & utraque tam in ſpiritualibus quam in temporalibus non repugnat eidem ſuppoſito. Similiter matrimonium ex natura rei non repugnat in ſpiritualibus: item habens Ducatum qui efficitur Epiſcopus, non perdit juriſdictionem quam prius habuit; Ergo ſi aliqua poteſtas particularis in ſpiritualibus & temporalibus non repugnat, nec eidem ſuprema repugnabit poteſtas.

Reſolutio hujus quæſtionis eſt, Papa non habet ſupremam poteſtatem dominii aut proprietatis in hominibus aut rebus eorum: item non habet ſupremam poteſtatem juriſdictionis in temporalibus: & tertio habetur, quod iſtæ duæ ſupremæ poteſtates ex natura rei non repugnant, ita quod non implicat contradictiones eas eidem ſuppoſito convenire.

CAPUT VII.

De Suprema Poteſtate Laica, an jure divino ſit annexa Spirituali.

QUæritur conſequenter circa ſecundum Capitulum quod ponit Occam in 1. quæſtione, utrum Suprema Poteſtas Laicalis ex jure divino & ex inſtitutione Chriſti, ſit annexa Supremæ Poteſtati Spirituali: in iſto ſecundo Capitulo allegatur opinio contraria Secundæ Propoſitioni prius poſitæ, unde opinio prima fuit, quod ex natura rei iſtæ duæ Poteſtates ſunt ita diſtinctæ quod eidem ſuppoſito competere non poſſunt. Secunda opinio quod de facto cadunt in eundem hominem, ſcilicet in Summum Pontificem, non ad iſtum ſenſum quod Summus Pontifex ſit laicus, ſed ad iſtum ſenſum quod ſuper res temporales & homines, tanta uti poteſt poteſtate, quanta quicumque alius, etiam Imperator vel Rex: & ultra addunt aliqui de iſta opinione, quod Papa habet tantam poteſtatem in rebus temporalibus & ſpiritualibus, quod quicquid attentet facere circa illas, dummodo non repugnet juri naturali vel divino (quamvis repugnet juri civili vel Canonico) ipſum factum tenere, quamvis ipſe peccet faciendo, ut puta ſi tentet transferre rem meam in dominium

alterius, quamvis peccet hoc faciendo, tamen ipsum factum tenet. Similiter si tentet me obligare ad aliquid faciendum, quod non repugnet directe juri naturali vel divino, quod sum obligatus, quamvis peccet me obligando, & ut dicit Gerson ista fuit opinio adulatorum Papæ: & fundamentum hujus opinionis, videlicet quod suprema potestas laicalis residet in Summo Pontifice, habetur, ut dicunt, ex multis auctoritatibus Scripturæ, etiam ex institutione Christi.

Primo probatur; ille qui habet potestatem ligandi quemcumque, si tentet aliquem ligare, de facto est ligatus: sed Summus Pontifex habet potestatem unumquemque ligandi & solvendi; Ergo: Patet minor; dictum est Petro pro se & Successoribus suis, *quæcumque ligaveris, &c.* similiter *tibi dabo claves regni cælorum.* In istis verbis fuit facta promissio Summo Pontifici, Ergo aliquando Christus illam promissionem implevit, & nihil excepit dicens *quodcumque ligaveris, &c.* hoc argumento utitur Innocentius in ca. *Solitæ, de majoritate & obedien.* volens ostendere potestatem Ecclesiasticam majorem esse laicali. Item arguitur; ille qui à Christo constitutus est *super reges & super regna*, habet supremam potestatem in temporalibus; sed Papa ex ordinatione divina sic constitutus est; Ergo habet supremam potestatem in temporalibus: consequentia certa est; sed minor patet, nam dictum est Hieremiæ, qui non erat Supremus Sacerdos, *& misit Dominus manum suam, & tetigit os meum, & dixit ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce constitui te hodie super gentes & regna, ut evellas & plantes, &c.* Hierem. 1. cap. Ergo à fortiori illi qui erat Supremus Sacerdos conveniet: Item tertio; ille qui habet in temporalibus & secularibus judicare, & nullus alius super ipsum, habet supremam potestatem in secularibus & temporalibus: sed Summus Pontifex est hujusmodi, patet ad Corinth. 6. dicit Paulus *quod Angelos judicabimus, quanto magis secularia*; Ergo Summus Pontifex ex institutione Christi habet secularia judicare. Quarto arguitur; Christus habuit supremam potestatem in temporalibus, sed sic est quod omnis potestas quam habuit Christus, collata fuit Petro suo Vicario & Successoribus, alias non fuisset plene Vicarius Christi: patet major; dicit enim ipse Christus, *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*; Ergo habuit supremam potestatem in quibuscumque temporalibus, unde *misit dæmones in porcos, & submersi sunt.* Marci. 5. Et *maledixit ficulneæ & arida facta est:* Ergo si non habuisset potestatem in illis, damnificasset proximum; Ergo habuit supremam potestatem in temporalibus,

bus, & per consequens Successores ejus, sed de hoc postea videbitur.

Consequenter Occam allegat tertiam opinionem in 3. cap. cujus principium est tale. *Alia est opinio quodammodo media, &c.* Et in illo 3. cap. allegat Primum dictum hujus secundæ Opinionis, quod istæ duæ potestates non ita repugnant ex natura rei, quod eidem non possint convenire de facto: Secundum dictum est, quod non cadunt de lege in eundem ex institutione divina. Primum dictum probat cum tertia Propositione supra posita in 6. cap. aliquibus rationibus ipse Occam: Prima ratio; suprema potestas laicalis non repugnat Ordini; Ergo neque supremæ potestati in spiritualibus: patet antecedens; aliqua potestas in temporalibus, quamvis non sit suprema, non repugnat Ordini; Ergo nec suprema, quia non videtur major ratio de uno quam de alio: assumptum patet; si unus Comes vel Dux efficiatur Episcopus vel Sacerdos, remanet Dux; Ergo habet potestatem jurisdictionis, quia de ratione Comitis vel Regiæ potestatis hoc habet: Similiter, sunt multi Episcopi Duces, ut sunt illi qui dicuntur *Pares* in Francia; Ergo habent potestatem jurisdictionis, imo non repugnat fratri minori; Ergo nullomodo repugnat supremæ potestati in spiritualibus.

Sed quantum ad secundam partem, puta quod de lege non cadant in eundem hominem, imo ex ordinatione divina non debent cadere, quamvis eis non repugnet, ex natura sua: patet; ille qui habet supremam potestatem in temporalibus, debet se temporalibus implicare, qui vero habet supremam in spiritualibus, minime debet se implicare negotiis secularibus; Ergo illæ duæ potestates non debent cadere in eundem hominem: major pro prima parte patet; quia ille est finis suæ potestatis, scilicet mutuam pacem conservare, ergo debet illis se implicare: Alia pars patet; *nemo militans Deo, debet se negotiis secularibus implicare*, 2. ad Timoth. 2. capit. Similiter, Petrus in Canonica ait, *non sis fidejussor, &c.* vide alias auctoritates ad hoc propositum, quas citat ipse Occam cap. 4. Secundo ad idem arguitur; illæ duæ potestates quæ diversis actibus & dignitatibus sunt à Christo institutæ, non debent eidem personæ competere; sed illæ duæ supremæ potestates sunt hujusmodi; patet 96. distinct. Can. *Cum ad verum*, dicitur quod sicut Imperator non debet assumere Summum Pontificis honorem, ita nec Summus Pontifex Imperatoris honorem: ratio, quia Christus illa distinxit distinctis actibus, & distinctis personis competere voluit.

Item qui habet supremam potestatem in temporalibus, debet vel potest sanguinem fundere, vel jubere quod sanguis humanus fundatur à ministris suis pro justitia servanda, unumquemque plectendo pro peccatis, sed hoc non licet illi qui habet supremam potestatem in spiritualibus, licet in universali possit innuere maleficos esse puniendos, sed non in particulari, scilicet accusando, vel condemnando: Ergo illa suprema potestas in temporalibus non debet convenire illi qui habet supremam potestatem in spiritualibus: & istæ sunt rationes apparentiores, quas latius videbis in cap. 4. ipsius Occam si vis.

CAPUT VIII.

An Christus habuerit supremam potestatem in temporalibus.

VIsis tribus Opinionibus, quarum Prima fuit quod suprema potestas spiritualis, & suprema laicalis ex natura rei ita distinguuntur, quod in eandem cadere non possunt personam: Secunda, quod concurrunt in eandem personam: & Tertia, quod non distinguuntur ita ex natura rei, quin possint in eandem concurrere personam, verumtamen non concurrunt nec debent.

His positis, Doctor præcipue nititur impugnare Secundam Opinionem, in qua jacet tota difficultas: unum motivum Secundæ Opinionis fuit, quod qui habet supremam in spiritualibus est Vicarius Christi, sed Christus habuit supremam in temporalibus, quemadmodum & in spiritualibus, *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, &c.* Ergo qui habet supremam potestatem in spiritualibus, habet etiam in temporalibus: Sed Papa habet supremam potestatem in spiritualibus, cum sit verus Vicarius Christi, ergo habet etiam supremam in utraque, & sic habet supremam potestatem in temporalibus.

Occasione hujus rationis, talis movetur difficultas. Utrum Christus habuerit supremum dominium in quibuscumque rebus temporalibus: supponitur primo ex præhabitis, quod aliud est quærere an Christus habuerit in singulis rebus temporalibus proprietatem, vel an habuerit potestatem jurisdictionis. Secundo, supponitur quod quan-

quando quæritur, an Christus habuerit supremam jurisdictionem, quod dupliciter hoc intelligi potest, vel secundum divinitatem, vel secundum humanitatem, & quæritur de utroque: secundum divinitatem, non est difficultas, quia *Domini est terra, & plenitudo ejus*, Psalm. 23. Ideo secundum divinitatem habet potestatem unamquamque rem in dominium alterius transferre ad libitum suum, sicut patet de vasis argenteis Ægyptiorum, & de terra promissionis, quæ transtulit in filios Israël: ideo secundum divinitatem habet proprietatem rei, & potestatem jurisdictionis. Solùm ergo restat difficultas, an secundum humanitatem; & supponitur tertio, quod aliud est quærere de Christo secundum humanitatem, utrum habuerit in singulis rebus temporalibus proprietatem & potestatem jurisdictionis, jure hæreditario matris vel patris putativi: vel, utrum habuerit ab aliquo privilegio sibi à Deo collato, puta quod Deus transtulerit ei quo ad humanitatem verum dominium cunctarum rerum & potestatem jurisdictionis: quarto supponitur, quod aliud est quærere de Christo existente in mortali vita, vel post resurrectionem. Istis suppositis, non quæritur utrum Christus habuerit in temporalibus proprietatem aut potestatem jurisdictionis secundum divinitatem, sed secundum humanitatem: & in isto sensu dupliciter intelligitur, vel utrum jure hæreditario tamquam verus hæres Mariæ; vel utrum habuerit, quia divinitas in eum transtulit.

Pro solutione hujus quæstionis, sit Prima Propositio; Christus secundum humanitatem habuit proprietatem in aliquibus rebus temporalibus jure hæreditario. Patet; sic notissimum est quod Joseph pater Christi putativus, cujus Christus erat verus hæres legalis & successor, habuit dominium in aliqua re, & verisimile est, imo tenetur communiter quod Joseph mortuus est antequam Christus pateretur. Similiter Virgo Maria, cujus secundum humanitatem fuit verus hæres, habuit proprietatem in aliquibus rebus, ergo cùm Christus fuerit verus hæres ipsorum, verisimile est quod habuit dominium proprietatis in aliqua re cujus erant proprietarii; ergo Christus jure hæreditario, non solùm potestatem jurisdictionis, sed etiam habuit proprietatem in aliquibus rebus, imò male sonare videtur, quod Christus fuerit mendicus: quandoquidem dicitur verè mendicus qui solo titulo *indigentiæ* petit aliquid, & verè & realiter talis dicitur mendicus, & notum est quamvis Christus non habuisset proprietatem in aliquibus rebus, habuisse tamen jus

petendi, quia feminabat & docebat; Ergo non folùm titulo indigentiæ petebat; Ergo non fuit verè mendicus, ficut Rex adminiftrans justitiam fubditis & communitati, petens & exigens ab illis pro manutenentia fui ftatus, non eft mendicus, quia non titulo indigentiæ petit fed adminiftrationis, & fic de beneficiatis poteft dici: Patet igitur, quod Chriftus non fuit mendicus, fed habuit non folùm aliquarum rerum ufum, veruùmetiam proprietatem in illis rebus.

Sed difficultas eft, an habuerit in regno Ifraël veram proprietatem, hoc eft, an habuerit poteftatem jurifdictionis jure hæreditario in regno Ifraël, præcipuè in regno Judæ. Primo non eft difficultas de toto univerfo, quod non habuit fupremam poteftatem jurifdictionis in toto univerfo jure hæreditario: patet; nullus parentum ejus fuit verus monarcha totius mundi, nec David nec Salomon, igitur: fed difficultas eft utrum habuerit in regno Juda veram poteftatem jurifdictionis jure hæreditario, ita quod fuerit verus Rex Juda, non folo privilegio conceffo à Deo: refpondet Armachanus in.4. cap. 16. quod Chriftus fuit verus Rex Juda fecundum humanitatem jure hæreditario, & quamvis hoc non poffit evidenter probari, tamen affumit ad id quod habetur in Numeris cap. 27. quia in antiqua lege, *fi in domo aliqua non eft mafculus, filia eft hæres bonorum paternorum & maternorum:* & proinde non erat in regno Judæ ficut in regno Franciæ. Ultra fupponit, unum quod verum eft, fcilicet quod ipfa Virgo Maria realiter defcendit ex David, & non folùm ex Jofeph: patet, fi non defcendiffet virgo ex David, Chriftus non deberet vocari in Scripturis *femen & filius David*, quia non eft realiter filius Jofeph, fed filius virginis; Ergo fi virgo non realiter defcendiffet ex David, non fuiffet filius David, neque femen ejus. Sed quandocumque in lege antiqua non erat mafculus, filia fuccedebat; Ergo viro ceffante in domo David, ad virginem devolvebatur fucceffio, & fic Virgo Maria habuit verum jus hæreditarium in regno Juda, & ex confequenti Chriftus filius ejus.

Quantum ad hoc, utrum jure hæreditario fpectaret verum regnum Judæ ad Chriftum, apparet mihi quod non pertinet ad eum fecundum humanitatem, & ratio quæ me movet contra Armachanum eft, quia ut notum eft, Machabæi vere & realiter dominati funt in regno Juda, & non erant tyranni, ergo realiter habebant poteftatem jurifdictionis in regno Judæ, & tamen ipfi Machabæi erant de genere Levi, & fi defcendebant ex domo David, hoc erat per matres & fœ-

& fœminas, quia erant Sacerdotes; Ergo de domo Levi, & sic longo tempore antequam Virgo Maria nasceretur, erat ablata Potestas a domo David; Ergo ipsa Virgo Maria non habuit potestatem jurisdictionis in regno Judæ; ergo credendum est quod Christus non habuit potestatem in illo secundum humanitatem.

Resolutio ergo quantum ad tria puncta est, primum certissimum est quod Christus jure hæreditario habuit proprietatem in aliquibus rebus: Secundum punctum quod est ambiguum, Christus jure hæreditario non habuit potestatem in regno Judæ: tertium quod est certissimum, Christus jure hæreditario secundum humanitatem non habuit potestatem jurisdictionis in universo orbe, sive in singulis rebus, cum nec David, nec aliquis eorum à quibus descendit illam habuerit; Ergo non ipse Christus.

Restat modo difficultas inter Doctores, cùm Christus non fuerit verus monarcha jure hæreditario, an fuerit per privilegium sibi collatum à Deo verus Monarcha: aliqui dixerunt quod Christus non habuit illam Potestatem jurisdictionis eo tempore quo vivebat in carne secundum humanitatem; rationes habent multum apparentes: primo habetur Lucæ 12. Venit aliquis ad Christum dicens ei, *Magister dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit ei, homo quis me constituit judicem aut divisorem inter vos?* quasi diceret, nullus: Tunc ex illo arguitur sic, Christus non habuit potestatem dividendi hæreditatem inter istos duos fratres; ergo non habuit supremam Potestatem jurisdictionis in temporalibus, & hoc argumentum est multum apparens: nam quicumque habuit supremam Potestatem jurisdictionis in temporalibus, habuit potestatem dividendi & dicendi jus, puta quid justum, & quid injustum in quacumque re temporali quo ad omnia. Ergo videtur ex dicta auctoritate, quod Christus non habuit ex privilegio à divinitate concesso secundum humanitatem talem potestatem jurisdictionis in omnibus rebus temporalibus. Item Christus dixit, *Regnum meum non est de hoc mundo*; Ergo non habuit potestatem regiam in hoc mundo, & per consequens non habuit supremam jurisdictionis potestatem in temporalibus.

Unde quatuor dicit hæc opinio; primum, Christus secundum humanitatem non habuit proprietatem & potestatem in singulis rebus; patet; *volucres cæli nidos habent, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet:* Secundum jure hæreditario non habuit potestatem jurisdictionis

in

in ſingulis rebus temporalibus: tertium jure hæreditario non habuit poteſtatem juriſdictionis in regno Judæ: quarto, non habuit juriſdictionem in rebus temporalibus ex privilegio ſibi à divinitate conceſſo.

Sed contra hanc ſunt multi textus; primum quod Deus *fecit illum hæredem univerſorum*; Ergo ex privilegio habuit poteſtatem in omnibus: unde dicit ſanctus Thomas de regimine Principum, quod Chriſtus ex conceſſione à Deo ſecundum humanitatem habuit ſupremam juriſdictionis Poteſtatem in ſingulis rebus temporalibus, ideo elicitur ex dictis ſancti Thomæ, quod ſecundum humanitatem non jure hæreditario, ſed conceſſione à divinitate ſibi facta, habuit ſupremam Poteſtatem juriſdictionis in ſingulis rebus temporalibus. Similiter habetur in Apocalyp. *In cujus femme, id eſt, humanitate, Rex regum, &c.* Tunc bene ſequitur, Chriſtus ſecundum humanitatem habet poteſtatem ſuper reges; ergo habet poteſtatem ſuper ſingula quæ habent reges: Sed ipſi reges habent poteſtatem in temporalibus ad minus juriſdictionis, nam quamvis non habeant in ſingulis proprietatem dominii, tamen habent juriſdictionem, id eſt, poteſtatem dicendi jus, & definiendi de unaquaque re temporali, & dicto juri tenentur ſubditi obedire, quod ſi non fecerint, habent poteſtatem rebellantes & contumaces juſtis afficiendi pœnis; Ergo Chriſtus ſecundum humanitatem ex conceſſione habet poteſtatem juriſdictionis in ſingulis rebus temporalibus. Similiter habentur multæ auctoritates in Eſaia & in Euangelio facientes ad hoc; Propterea dicit Thomas, quod monarchia Chriſti incœpit à conceptione, & quod habuit ſupremam poteſtatem in temporalibus, & juriſdictionem in ſingulis rebus: & probatur à ſigno, reges adoraverunt eum tanquam ſubjecti temporaliter; ergo ſignum erat quod erat verus dominus & monarcha in ſingulis rebus temporalibus: Et pro iſta opinione facio talem rationem; Chriſtus habuit poteſtatem ſecundum humanitatem ex conceſſione à divinitate ſibi facta, obligandi homines etiam ad mortale; & Chriſtus ſecundum humanitatem non potuit errare; & quilibet alius ei ſecundum humanitatem tenebatur credere, & exequi quod Chriſtus ſecundum humanitatem ei aſſeruiſſet & præcepiſſet: Sed ſi Chriſtus aſſeruiſſet ſententialiter de aliqua re temporali, hæc res eſt iſtius & non alterius, tunc alter fuiſſet obligatus reddere illam rem illi cui Chriſtus adjudicaſſet, & illam reddere ſecundùm Chriſti ſententiam; Ergo erat in illo ſuperioritas & auctoritas juriſdictionis, etiam erga quoſcumque homines, imo habuit pote-

potestatem unumquemque Regem privare, & oppositam legem instituere, damnatis gratiam facere, & eos liberare: habuit igitur jurisdictionis potestatem secundum humanitatem, & omnes illi parere tenebantur, & ratione subjectionis ad illius sententiam adimplendam obligabantur, & hæc opinio est probabilior. Potest etiam suaderi hoc modo, nam Paulus habuit potestatem petendi temporalia pro seminatione spiritualium, quamvis non usus fuerit illa: similiter Christus habuit potestatem in singulis rebus, quamvis non sit usus illa potestate.

Jam quæritur, cum sit probabile quod habuerit istam potestatem in singulis rebus temporalibus, & fecerit Papam Vicarium suum, an concesserit Successoribus suis istam supremam potestatem jurisdictionis in temporalibus. Respondent communiter Doctores, ut dicit Joannes de Parisiis, quod non oportet Christum omnem potestatem, quam habuit in temporalibus, contulisse Petro: nam potestas Christi secundum humanitatem, non fuit alligata Sacramentis: nam secundum humanitatem habuit potestatem remittendi peccata, etiam absque Sacramentis, sed Papa non habet potestatem illam remittendi peccata sine Sacramentis; Ergo Christus non contulit Petro & ejus Successoribus omnem potestatem quam habuit: Ergo hoc dato, quod Christus habuerit supremam potestatem jurisdictionis in temporalibus secundum humanitatem, non potuit inferri quod illam totam contulerit Petro: similiter habuit potestatem faciendi miracula, & quamvis illam contulerit Petro, non tamen omnibus Successoribus ejus: Similiter non contulit Petro potestatem instituendi Sacramenta; Ergo quantum ad ista tria, non contulit omnem potestatem jurisdictionis, quam habuit in rebus temporalibus, Petro & Successoribus.

An Ecclesiastici sint subditi legibus directivis & coactivis Principum.

ALia difficultas est; cum ergo Summus Pontifex non habeat supremam potestatem laicam jurisdictionis, nec in corpora nec in res hominum, quæritur an ipse & Ecclesiastici sint Supremæ Potestati Laicali subjecti? vel, an sint ex institutione divina exempti, & hoc quantum ad judicium coërcitivum, quo ad bona & sua corpora? Pro cujus declaratione, supponitur quod qui habet jurisdictionem temporalem, non solum habet illam super res, sed etiam super corpora.

Secundo supponitur, quod habens illam, non solum homines pro demeritis justis potest afficere pœnis, sed etiam ab eis exigere aliquod tributum personale, sicut Ecclesiastici habent jus decimas petendi, non solum prædiales, sed etiam personales: ita ad istam Potestatem Supremam Laicam jurisdictionis, non solum spectat eos punire, sed etiam tributum personale exigere. Nam licite potest Princeps pro Republica & sustentatione sui status rationabilis, tributum petere: hoc fecit Cæsar, quod approbavit Christus cum dixit, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*: Similiter, dictum fuit discipulis, *Magister vester non solvit didrachma?* & verisimile est, quod didrachma erat tributum personale: istis suppositis quæritur an Prælati Ecclesiastici sint jure divino ab ipsa potestate laica coercitiva exempti, ita quod ille qui illam exercet, non possit Ecclesiasticorum peccata punire, nec ab illis tributa exigere?

Quantum ad hoc, sit Prima Propositio; Ecclesiastici quantum ad prædia sua & res immobiles, non sunt jure divino à jurisdictione laica coercitiva exempti, & loquor de omnibus Ecclesiasticis universaliter: Patet; Ecclesiastici jure divino nullam habent talem potestatem, sed ex jure divino habent jus petendi decimas, & quamvis jus sit immobile, tamen ipsæ res, puta decimæ sunt res mobiles. Præterea, notum est quod aliquod prædium aliquando donatur Ecclesiastico, & stat quod sit obnoxium alicui Principi quantum ad redditus annuos, quo facto si transferatur in dominium Ecclesiastici, transit cum onere suo, id est, cum obligatione ad solvendum tributum, vel censum annuum illi domino laico; Ergo non sunt jure divino exempti à tributo, quo ad res immobiles: Item, possident illi res solum jure Principum, quia tenent illas in feudum à Regibus & Principibus.

Secunda Propositio; Ecclesiastici non sunt subjecti Potestati Laicæ coërcitivæ, quantum ad res quæ eis competunt jure divino, puta quantum ad decimas, ita quod nihil ab eis exigi potest: Patet duplici ratione; nam laici exercentes potestatem laicam, tenentur ipsis Ecclesiasticis solvere decimas; Ergo Ecclesiastici ad nihil tenentur eis. Item, quandocumque quis possidet aliquid lege vel auctoritate Superioris, in illo quod possidet, lege superioris non obligatur inferiori, sed Ecclesiastici habent decimas & jus in illis immediatè, auctoritate Dei, qui est Supremus super omnes Reges exercentes jurisdictionem laicam & coërcitivam; Ergo quantum ad hoc, nullomodo obligantur illis exercentibus jurisdictionem coërcitivam.

Ter-

Tertia Propositio in qua jacet difficultas inter Doctores est, an Ecclesiastici quantum ad personas suas, sint exempti jure divino à potestate coërcitiva laica, ita quod laici Judices non possint pro demeritis Ecclesiasticos punire, nec ab eis tributum personale exigere? Dicit Marsilius de Padua, in 2. cap. 4. quod non sunt exempti jure divino: oppositum tenet Carlerius, in quibusdam Tractatibus quos edidit post Concilium Basileense de gestis in illo: dicit Marsilius, qui multum exaltavit potestatem laicam, quod Ecclesiasticæ personæ, sunt à Deo judicio laicali coërcitivo subjectæ, & ad probandum, adducit tres rationes præcipuas ex Sacris Literis; dicit quidem notum esse ex privilegio ipsos Ecclesiasticos esse exemptos, sed quantum ex institutione divina, judicio coërcitivo laicali subjectos, ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; dicit Glossa, quod in verbo *Omnis*, nullus excipitur & excluditur. *Omnis anima*, secundum Glossam, id est, omnis homo. Item, *quæ à Deo sunt, ordinata sunt, & qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit*: & subdit, *Reddite ergo omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem*; tamen non inde expresse videtur sequi, quod personæ Ecclesiasticæ sint subjectæ ad tributa, quantum ad corpora sua. Secunda auctoritas habetur 1. Petri 2. *Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei*; Ergo videtur quod personæ Ecclesiasticæ sint subjectæ, quantum ad corpora sua, ad tributum. Tertia ratio est magis apparens; nam habetur Actuum 25. quod Paulus declinavit jurisdictionem Sacerdotum legis, & appellavit ad tribunal Cæsaris, *à quo, inquit, oportet me judicari*: sed certum est, quod Paulus erat Ecclesiasticus, imo Episcopus, & non est mentitus, nec timore pœnæ hoc dicebat, imo pro veritate mori decreverat, & judicari volebat à Cæsare: ergo persona Ecclesiastica non est ex jure divino à laicali jurisdictione exempta, nec quantum ad corpus, nec quantum ad tributum; & hæc est opinio Marsilii.

Sed oppositum tenet Carlerius, quondam regalis Collegii Navarræ socius meritissimus, in quodam Tractatu quem edidit contra Bohemos, quod Ecclesiasticæ personæ ex jure divino sunt exemptæ, quo ad corpus, à jurisdictione coërcitiva laicali, & fundat se in cap. 17. Matthæi. Venerunt exactores qui didrachma accipiebant, & dixerunt Petro, *Magister vester non solvit didrachma? ait etiam*, & cum intrasset in domum, prævenit eum Jesus dicens, *quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus*

accipiunt tributum vel censum, à filiis suis, an ab alienis? & ille dixit, ab alienis: dixit illi Jesus, ergo liberi sunt filii: ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit tolle, & aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me, &c. Ex isto textu, videtur quod non solverit ex debito: dicit Carlerius, quod per liberos intellexit Ecclesiasticos; ergo exemit Ecclesiasticos à tributo personali solvendo laicis: & hoc est probabile, quod eo ipso quod aliquis est effectus Ecclesiasticus, Potestas Laica nullam habet in illum potestatem, quia est effectus filius & liber: & ista opinio videtur probabilior.

CAPUT IX.

In quo solvuntur Rationes Primæ Opinionis, recitatæ à Doctore Occam, in 1. cap. suæ Primæ Quæstionis.

Visæ sunt tres Opiniones, & Doctor ad tertiam se resolvit, probatque duo: Primum, quod ex natura rei non habent repugnantiam illæ duæ supremæ potestates: Secundum est, quod non debent de facto in eandem personam concurrere, restat modo solvere Rationes Primæ Opinionis, quas adducit in 1. cap. suæ 1. Quæstionis, quas jam solvit in 5. cap. ejusdem Quæstionis. Prima Ratio erat; Illa quæ ex opposito dividuntur, habent repugnantiam, quia non possunt omnimode convenire; sed potestas Laica & Ecclesiastica, ex opposito dividuntur; ergo, &c. Dicit Doctor ad majorem, quod quamvis ea quæ ex opposito distiguuntur, tanquam contraria ex natura rei, non possint idem subjectum primum habere (licet possint cadere in diversas personas ejusdem subjecti) tamen sæpe illa quæ distiguuntur ex opposito, tanquam diversæ species, aut aliquo modo ex opposito inter se distincta sunt (quamquam non secundum idem) etiam posse cadere in eandem personam, imo vero nonnunquam in idem subjectum: duo dat exempla; Primum, Ordo Sacer, & Ordo non Sacer, quodammodo ex opposito dividuntur, & tamen in eundem hominem cadunt: Secundum exemplum; Bonum honestum & bonum delectabile ex opposito dividuntur, & tamen in eundem cadunt. Secundo arguitur; Illæ Potestates quæ duo capita constituunt, simul in eodem esse non possunt, quia tunc unum corpus haberet duo capita, vel duo corpora unum & idem caput: sed illæ duæ potestates sunt hujusmodi, ut patet: igitur. Dico quod Laici & Ecclesiastici sunt unum corpus mysticum, quia omnes insigniti charactere baptismali, & qui habent charitatem, sunt membra illius corporis sana: & qui habent

habent fidem & non charitatem, sunt membra illius corporis, sed non sana: & qui carent utroque, sunt membra arida, & sic dico quod est unum corpus: unde dicit Gerson quod non est possibile de lege posita, quod in solis Laicis remaneat fides, vel quod in corpore mystico Ecclesiæ sint soli Laici, quia tunc esset possibile de lege posita, quod ab Ecclesia cessarent sacramenta omnia præter baptismum, sed hoc est falsum. Tertio & apparentius arguitur; Potestas Suprema Laica includit dominationem, nam Principes gentium dominantur terræ: sed spiritualis excludit illam dominationem coërcitivam auctoritate Petri, *Pascite qui est in vobis gregem, non dominantes in cleris:* Ergo Ecclesiastica Potestas excludit illam dominationem, & sic videtur quod ita ex natura rei distinguantur, ut in eodem convenire non possint. Dico quod dupliciter intelligitur quod Potestas Ecclesiastica excludat dominationem: uno modo; quod de ratione PotestatisEcclesiasticæ, & integritate ejus sit, quod habens eam dominetur dominio coërcitivo, quo dominatur Princeps Laicus, & sic dico, quod excludit illam dominationem: Alio modo; quod de ratione ipsius nullam habeat potestatem dominandi, & sic falsum est, neque excludit omnimodam dominationem. Dat Doctor exemplum; Lex Euangelica dicitur *Lex perfecta libertatis*, id est, non est de ratione Legis Euangelicæ, quod aliquis sit servus: quia nullum facit servum: Similiter Potestas Ecclesiastica de ratione sua, nullum facit dominantem, & est egregium verbum Occam, & bona similitudo de servo.

Patet ex dictis, quomodo Suprema Hierarchia Spiritualis, non habet plenam potestatem in temporalibus, & quomodo ex opinione Carlerii personæ Ecclesiasticæ, quantum ad personas suas, sunt exemptæ à potestate laica coërcitiva: possunt adduci aliæ rationes ad hoc probandum de Constantino, cui Episcopi, alius alium accusantes, libellos obtulerant: Dixit autem Constantinus, qui erat supremus hierarcha in temporalibus, vos ab homine judicari non potestis: ergo ipse qui erat verus Imperator, asseruit se nullam habere potestatem super ipsos Episcopos, ex quo verisimile est, quod Ecclesiastici, quantum ad personas suas, sunt à laicali jurisdictione exempti. Item, quando Joseph reddidit terram subjectam Pharaoni, terra Sacerdotum mansit libera, & sic valde apparenter probat Carlerius suam opinionem.

Solutio objectionum Marsilii de Padua.

MOdo autem veniunt solvendæ rationes Marsilii, prima erat auctoritas Pauli ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus*, &c. ubi per sublimes Potestates intelligit Imperatores & Reges, quia subdit, *Non sine causa gladium portat.* Quantum ad hoc, de Lyra solvit sic, *Omnis anima*, id est, hominis cujuslibet, puta laici laicis, & Ecclesiastici Ecclesiasticis: nihilominus, quia per sublimes potestates videntur intelligi Principes seculares, Carlerius alias dat expositiones: prima *Omnis anima*, id est, omnis homo animalem, id est, civilem vitam ducens: nam hominum, quidam animalem, id est, civilem, alii spiritualem ducunt vitam; & vocantur illi animales, isti vero spirituales, & hanc ponit Paulus, *Spiritualis homo omnia dijudicat, & à nemine judicatur:* & sic, nulli est subjectus, quo ad istam potestatem laicam coërcitivam. Secunda expositio ex intentione textus & glossæ, dicitur quod est ibi distributio accommodata, *Omnis anima*, hoc est, omnis homo, id est, de aliquo statu hominum aliquis homo est subjectus potestatibus sublimioribus. Ad secundum argumentum Marsilii, & auctoritatem 1 Petri 2. dupliciter exponit Carlerius, nam dicebant Bohemi, quod si Princeps negligeret punire Clericos, quod populus poterat sine peccato eos interimere: prima expositio Carlerii est, quod D. Petrus loquitur laicis, cum dicit *subditi estote omni creaturæ*, & primo loquitur servis ut sint subditi dominis, & filii parentibus, quia statim subjunxit de filiis, servis, & uxoribus. Secundo dicit Glossa communis, subditi estote per humilitatem, propter Deum (& est consilium) non subjectione juridica, sed humili subjectione. Ad tertiam auctoritatem fortissimam de Paulo, qui declinavit judicium sacerdotum, videtur quod erat subjectus Cæsari juridica subjectione: primo istud verbum Pauli, *à quo me oportet judicari*, sic primo exponitur, hoc est, à quo judicabor, quia fuit condemnatus à Cæsare, non quod habuisset potestatem judicandi, sed quod eum judicabit: secundo appellavit Paulus Cæsarem, non quod esset superior ejus, sed quia erat superior judicibus volentibus condemnare Paulum, quia habebat potestatem decernendi quod malè judicabant Paulum, & ut declararet eorum judicium nullum, & sic solvuntur auctoritates quas adducit Marsilius. Aliæ autem sunt auctoritates, scilicet, *Non haberes potestatem adversum me ullam nisi tibi datum esset desuper*, quod intel-

intelligitur de potestate permissiva, nam Pilatus judicavit Christum de facto, non de jure, sicque relinquitur opinio Carlerii probabilior quam altera; imo altera videtur condemnata in Concilio Basileensi, cap. 10. in quo ostenditur quænam potestas data sit Petro per ista verba, *quodcumque ligaveris super terram, &c.*

An vi excommunicationis Papa possit destituere Reges.

DOctor in 2. cap. suæ 1. quæstionis, adducit rationes aliquorum, quibus nititur probare Papam habere Potestatem plenariam, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, ad quas respondetur in 7. capite ejusdem quæstionis: Prima ratio ex cap. 16. Matthæi, ubi Christus illam plenitudinem potestatis promisit Petro per illa verba, *quodcumque ligaveris, &c.* Ergo promisit potestatem unumquemque ligandi, nullum excipiendo, & circa hoc argumentum, movebuntur quatuor bonæ quæstiones.

Et pro intellectu notandum Primo, quod contingit hominem dupliciter solvi, uno modo ab aliquo præcepto quo prius obligabatur, & illud vocatur dispensatio. Jam difficultas est an per ista verba *quodcumque ligaveris, &c.* promiserit Petro potestatem unumquemque à quocumque præcepto solvendi? similiter contingit hominem ligari multipliciter: ligari autem, est ad novum quid obligari, ut si voveam paupertatem, ligor de novo, id est, ad novum quid obligor: Secundo contingit hominem ligari, id est, ad certam pœnam obligari in foro interiori, & ista verba, *quodcumque solveritis & ligaveritis*, non intelliguntur de ligamine peccati, quia Papa non posset unum facere peccatorem, sed de ligamine ad pœnam solvendam ratione peccatorum: alio modo contingit aliquem ligari ligatione excommunicationis: utrum autem Christus promiserit Petro hanc potestatem ligandi pro quacumque re, dicit Doctor, hanc auctoritatem recipere duas solutiones: Prima, quod per talia verba, *quodcumque ligaveris*, &c. solùm promisit & dedit Petro duas potestates, Prima est potestas absolvendi hominem peccatorem à peccato, non quod ipse remittat peccatum, vel det gratiam & gloriam æternam [quia hoc solus Deus operatur.] Secunda est, datam Petro auctoritatem pœnam in tali foro secreto taxandi, non quod habeat potestatem coërcendi ad pœnam sustinendam: & est opinio Marsilii de Padua; quod nec Papæ, nec Clericis dedit potestatem coërcitivam: Sed dicit Doctor,

ctor, quod præter illas duas potestates, adhuc dedit potestatem coërcitivam, qua unumquemque fidelem ea, quæ sunt necessaria pro consecutione felicitatis æternæ, cogeret observare, vel si omitteret punire posset: ideoque data est potestas *coërcitiva* Petro unumquemque fidelem coërcendi ad divina præcepta servanda, & non observantes excommunicandi; unde numquam Papa habuit potestatem coërcitivam ad consilia, sed bene ad præcepta. Dicit Doctor (*salvis juribus & libertatibus eorum qui non meruerunt*) quia Christus numquam dedit auctoritatem Petro aliquem regem temporalem à jurisdictione sua deponendi: Ergo in ista auctoritate *quodcumque ligaveris*, promisit potestatem absolvendi sacramentaliter, & taxandi pœnam, & potestatem coërcitivam ad observationem mandatorum Dei, & non ad consilia, & non dedit potestatem Laicos suis proprietatibus & dominiis privandi nisi in casu, si contingeret Principem secularem abuti re sua in perniciem Christianitatis, vel fidei, ita quod ille abusus esset in maximo nocumento pro consecutione felicitatis æternæ, non negat quin in tali casu Papa possit eum deponere, etsi alii Doctores hoc negent. quamvis doceant Papam habere solùm potestatem declarandi ipsum Principem esse deponendum. Patet; quia esset occasio quod ratione talis potestatis Papa efferretur in maximam superbiam, & illa plenitudo potestatis esset multum damnosa subjectis, ideo illa etiam esset nociva Papæ & subjectis, & sic non est verisimile quo Christus ei talem contulerit potestatem: Dices, si neminem excepit, quo modo audes aliquem excipere? Respondetur, quod Christus verbo & exemplo & Apostoli docuerunt aliqua excipienda, *Reges dominantur, vos autem non sic, &c.* similiter exemplo quando voluerunt eum facere regem effugit.

Et sic patet quomodo contingit multipliciter hominem ligari, primo ligamine peccati, id est, esse in mortali: secundo ligari, id est, ad pœnam obligari: tertio ligari ligamine excommunicationis, quæ est obligatio ad non participandum in sacramentis Ecclesiæ, & cum fidelibus: quarto ligari, id est, obligari ad aliquam operationem faciendam vel omittendam. Similiter, quadrupliciter intelligi potest quomodo Petro data fuerit potestas solvendi: primo solvendi, id est, absolvendi à peccato per sacramentum pœnitentiæ: secundo solvendi, id est, à pœna debita peccatis per indulgentiarum largitionem: tertio solvendi ab excommunicatione: quarto solvendi, id est, dispensandi in præceptis.

Circa prædicta movetur difficultas, utrum Petro fuerit collata potestas

ſtas unumquemque fidelem, pro quocumque peccato mortali, ligandi ligamine excommunicationis: apparet quod ſic, quia dictum eſt indifferenter *ſi peccaverit in te frater tuus, &c.* non diſtinguendo de quocumque peccato, *ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus*, id eſt, excommunicatus: ibi autem eſt collata poteſtas excommunicandi; ergo videtur quod pro quocumque peccato poſſit excommunicare: Secundo, eidem data eſt poteſtas pro regimine fidelium ad conſequutionem felicitatis æternæ: ſed à quocumque mortali exire neceſſarium eſt unicuique fideli, pro conſequutione vitæ æternæ; Ergo poteſtatem habet Summus Pontifex, unumquemque peccatorem pro quocumque mortali excommunicandi, cum excommunicatio ſit medicinalis.

In oppoſitum arguitur, quia tunc unus malefactor poſſet à duobus ex æquo puniri pro eodem peccato, quod eſt inconveniens; igitur, &c. Pro ſolutione, primo ſupponitur, quod non loquimur de veniali, quia nullus poteſt excommunicari pro veniali, imo nec corrigi fraternaliter, niſi ſit de proximis mortali, non enim perditur anima pro veniali: ideo veniale non eſt materia coërcitionis. Secundo ſupponitur, quod mortalium quædam conſiſtunt in actu interiori, qui ex natura rei eſt incognoſcibilis hominibus, ſicut eſt volitio occidendi, vel odium quod nondum progreſſum eſt in opus: & illud peccatum, eſt incognoſcibile hominibus, quia ſolus Deus eſt qui intuetur cor: aliud eſt peccatum, quod eſt progreſſivum ad opus, ut furtum, percuſſio Clerici, &c. & eſt multiplex: primum, quod quamvis ſit cognoſcibile, non poteſt tamen propter defectum teſtium cognoſci juridice, ut cum Sortes occidit Platonem, & ipſi ſoli erant. Aliud eſt peccatum exterius, quod poteſt juridice probari & conſtare hominibus juridice: peccatum vero quod conſiſtit in opere exteriori primo modo, eſt multiplex: nam eſt aliquod ſic ſe habens, quod nec poteſt probari peccatum nec peccans, hoc eſt, nec factum, nec factor, ut cum aliquis dat alapam alteri, & nullum ex illa reſtat veſtigium; ergo, nec factum nec reus facti probari poteſt: contra, aliquando & factum & actor facti probari poſſunt. Supponitur tertio, quod peccatorum, quoddam eſt ſpirituale, quoddam vero temporale: ſpirituale, quod de directo eſt contra legem Euangelicam & contra Sacramenta, ita quod ſecluſa lege Euangelica non foret peccatum: Aliud eſt temporale ſeu ſeculare, quod ſecluſa quacumque revelatione divina & Euangelica, ſtando in lege naturæ, adhuc eſſet peccatum. Exemplum primi, ut ſunt peccata commiſſa

contra Sacramenta: exemplum secundi, ut peccata contra præcepta decalogi. Quarto supponitur, quod in temporalibus contingit dupliciter peccare: uno modo peccato erroris sive oppositionis, hoc est, judicando de peccato quod committitur circa temporalia non esse peccatum, ut judicando furtum non esse peccatum, similiter & homicidium, &c. Alio modo contingit peccare peccato vendicationis, id est, sibi vendicando vel retinendo quod est alterius.

Ecclesia potestatem tantum habet super actus exteriores.

ISTis suppositis, respondetur ad quæstionem quâ quæritur utrum Petro fuerit collata potestas unumquemque fidelem pro quocumque peccato excommunicandi: & sit Prima Propositio, nec Petro nec Successoribus ejus, nec Judicibus Ecclesiasticis, est collata potestas excommunicandi pro peccato interiori, & hanc tenent omnes Theologi: patet ex Euangelio, & ex parabola zizaniorum Matth. 13. ubi prohibuit zizania eradicari ex frumento, per zizania intelligit malum hominem eradicari, id est, excommunicari propter duas causas; prima propter defectum cognitionis: secunda, propter periculum inquietatis, seu perturbationis Reipublicæ: nam propter hoc, prohibuit Salvator zizania, id est, malum hominem ab agro, id est, ab Ecclesia eradicari, id est, excommunicari; Ergo ex tali parabola apparet, quod non est collata potestas excommunicandi Judici Ecclesiastico pro tali peccato, quod nullomodo cognosci potest. Item probatur de pœnitent. dist. 1. cogitationis pœnam nullus patiatur, supple ab homine, sed ab illo qui cognovit corda: breviter dicunt communiter Doctores, quod Summus Pontifex, non habet potestatem super actus interiores, sed solum exteriores.

Sed tenentes oppositum adducunt aliquas rationes: Prima, argumentum Glossæ in Clementina de hæreticis, quia secundum illam Glossam, excommunicantur inquisitores fidei, quando omittunt inquirere; ergo: Item præcepto Papæ & Ecclesiæ, homo tenetur semel in anno confiteri (sed præcepto divino, semel in vita) ergo habet jurisdictionem supra peccata secreta. Similiter in Clementina multorum, excommunicantur pro negligentia. Dico quod illa negligentia est aliquid exterius, & sicut opus exterius probari potest, ita & ipsa omissio exterior potest probari. Quantum ad secundum, dicit Durandus in 4. quod verum est quod tenemur confiteri semel in anno præcepto humano, & non

non divino; ergo habet jurisdictionem supra secreta cordium: distinguo, per se negatur, per accidens conceditur. Nam sumere Sacramentum Eucharistiæ, est opus exterius, & super tale opus exterius, habet Ecclesia jurisdictionem per se, & quia non potest aliquis digne illud Sacramentum suscipere nisi prius contritus & confessus fuerit secreta cordis, sic per accidens Ecclesia præcepit peccata confiteri, in quantum confiteri est unum necessarium ad opus exterius, quod per se præcipit Ecclesia, alias nullomodo posset præcipere illam confessionem interiorem.

Secunda Propositio, Judex Ecclesiasticus, ut Supremus Pontifex, habet potestatem infligendi pœnam pro exteriori peccato manifesto, quamvis peccator sit secretus: aliqui tamen dicunt oppositum, ut Gotofredus in quodlibetis: probatur ista secunda Propositio, & habetur 1. qu. 1. de quodam qui edidit libellum diffamatorium, qui erat ignotus: dicit Greg. nisi talis confessus fuerit, ipsum privamus perceptione corporis & sanguinis, & si sumat, à corpore Ecclesiæ sit divisus; ergo quamvis peccator sit occultus, & peccatum publicum, potest feriri sententia excommunicationis, si peccatum sit publicum, & juridice probatum, in Can. *quidam maligni spiritus* 5. q. 1. & illud est unum Argumentum, quod si Secularis Judex non potest exercere suam jurisdictionem coërcitivam in aliquem peccatorem, quia secretus est, Ecclesiasticus debet suam exercere in illum.

Tertia Propositio, difficilis & problematica est inter Doctores, nempe si utrumque sit ignotum (*id est, peccator & peccatum*) an talis possit feriri sententia excommunicationis; dicunt multi quod non, primo habetur ex jure divino parabola zizaniorum: secundo de processu Euangelico. [Matth. 18. ubi docetur monendum prius esse fratrem] Tertio, quia excommunicare est actus jurisdictionis, & tria requiruntur antequam aliquis possit excommunicari: primo jurisdictio ex parte ferentis, secundo convictio, tertio pax salva; ergo sententia lata nulla esset in illo casu. Primum habetur expresse in cap. *Ex tua fraternitatis literis, de Simonia*, ubi constat secretos simoniacos in tantum culpabiles, quod si eorum excessus esset Ecclesiæ manifestus, venirent sententia excommunicationis feriendi; ergo per oppositum, quod est fortissimum argumentum in jure, si excessus non sit manifestus, non sunt feriendi censura Ecclesiastica; ergo ubi nec peccatum est publicum, nec peccator cognitus, non potest aliquis excommunicari. 32. dist. Can. *Tua nos.*

Alii dicunt oppositum ex Can. *Si Sacerdos*, 1. q. 1. quod si Sacerdos aliquem cognoverit reum, etiam ex confessione solum, quamvis non possit juridice probari, tenetur illum excommunicare, ipso qui passus est damnum petente, quamvis tenetur non nominare; nam neque peccatum, neque reus est notus juridice, quia talis Sacerdos cognoscens in confessione, scit ut Deus; Ergo potest aliquis feriri sententia excommunicationis, quamvis actor & peccatum sint secreta. Pro ista difficultate supponitur, quod contingit aliquem multipliciter feriri ista pœna spirituali, scilicet excommunicatione: uno modo, quod excommunicetur sententia lata à jure, quando scilicet facit contra præceptum juris, quod datum est cum additione pœnæ, & isti Canones sententiæ latæ, non dantur nisi pro peccatis futuris, & nunquam pro præteritis, ita quod ante Canonem latum, *si quis suadente*, &c. qui percussisset Clericum non fuisset excommunicatus. Aliquando contingit aliquem excommunicari ab homine, & hoc fit è contrario, puta pro peccatis præteritis: & adhuc ab homine dupliciter, uno modo nominatim, hoc est, quod nominetur in prolatione sententiæ, alio modo non nominatim, sed excommunicatione generali.

Quantum ad ista, cum quæritur quando peccatum est ignotum & actor etiam, an possit excommunicari, supposito quod peccatum sit exterius: dico primo, quod potest ferri sententia lata à jure, ut percutiens Clericum (quamvis hoc probari non possit) non est dubium quin sit excommunicatus: sed utrum possit excommunicari ab homine nominatim, dico quod non, per Can. *Si Sacerdos:* nam si sit secretum, certum est quod non debet nec potest nominari: sed si feratur sententia isto modo, *quicumque fecit hoc, sit excommunicatus:* dicunt plerique quod talis non est excommunicatus, nisi factum fuerit juridice probatum, est opinio multorum Doctorum in Theologia, & utrumque est probabile, vel quod potest, vel quod non potest excommunicari.

Ad auctoritates, prohibuit Christus zizania eradicari antequam cognoscerentur: dicunt qui tenent oppositum, quod prohibuit solum excommunicari nominatim: similiter ad processum quem Christus servandum dixit Matthæi. 18. Eodem modo dicunt esse intelligendum caput *Ex tua fraternitatis literis, de simonia*, quod si excessus esset manifestus Ecclesiæ essent excommunicandi, verum est nominatim: & ideo quamvis excessus non sit manifestus, veniunt excommunicandi sententia generali.

Sed.

Sed tenendo oppositum, difficultas est, quo modo debent absolvi: dicunt quod in foro conscientiæ absolvuntur ab illa excommunicatione, imo si non possint se separare à fidelibus, nisi prodendo suum crimen, tenentur non se separare, quia non tenentur se diffamare & scandalizare: sed si possint se separare sine scandalo, tenentur se separare.

CAPUT X.

An ex ordinatione divina spectet ad Papam de quolibet peccato ordinariè cognoscere.

CONsequenter quæritur, utrum ex institutione Christi, Petro regulariter sit concessa potestas excommunicandi pro omni mortali, etiam supposito quod actor & peccatum nota sint: Supponuntur quæ jam dicta sunt, quod duplex est peccatum, scilicet seculare & spirituale: similiter peccatum seculare est duplex, scilicet erroris & vendicationis: istis suppositis, sit Prima Propositio.

Ad Judicem Ecclesiasticum, ut est Papa, Episcopus, Officialis, &c. spectat ordinariè cognoscere de quocumque mortali, etiam oppositionis & erroris in rebus secularibus, ex ordinatione divina, & in ista propositione coincidunt omnes Doctores, & loquor de mortalibus semper: patet; nullum est mortale nisi quia contra legem Dei, ut patet ex definitione peccati data ab Augustino *peccatum est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei*, sed sic est, quod ad Judicem Ecclesiasticum, quia Ecclesiasticus est, secundum hanc considerationem, de omni quod est contra legem Dei, spectat ordinariè judicare an sit contra legem Dei vel non: *Ex ore enim ejus legem requiram*; Ergo ad Judicem Ecclesiasticum ordinariè & juridicè spectat cognoscere de omni peccato erroris, vel oppositionis in rebus secularibus, ut si quis diceret furtum non esse peccatum, imo si cum pertinacia diceret, talis esset hæreticus: sed notum est quod spectat ad Judicem Ecclesiasticum de talibus cognoscere.

Secunda Propositio; regulariter ad Judicem Ecclesiasticum non spectat ordinariè cognoscere de vendicatione rerum secularium, puta cujus sint, aut cujus non sint: patet; nam quod ista res sit istius, & illa illius, hoc est ex jure civili ex can. *quo jure*, supra allegato. Ergo hoc debet judicari secundum leges civiles: sed ad Ecclesiasticum, ut Ecclesiasti-

 siasti-

siasticus est, non spectat cognitio juris civilis, in can. *quo jure*, & cap. *novit*, *de judiciis:* non intendimus judicare de feudo cujus ad ipsum spectat judicium, id est, ad Regem vel Imperatorem: in criminibus non in possessionibus vestra potestas est: & istud apparenter deducitur ex Sacris Literis. Nam Summus Pontifex non habet majorem auctoritatem quam habuit Christus secundùm humanitatem, sed Christus secundùm humanitatem non habuit hanc auctoritatem discernendi de feudis, & de rebus secularibus, & de vendicatione rerum secularium: nam ipse quidem negans à se auctoritatem illam, respondit juveni interroganti eum, ut juberet fratrem suum dividere hæreditatem, *Quis me constituit divisorem inter vos?*

Contra hanc auctoritatem sunt duæ auctoritates quæ videntur expresse sonare oppositum. Prima habetur 11. q. can. quæcumque dissentiones oriuntur inter Christianos, ad Ecclesiasticos sunt deferendæ, & ab eis terminandæ; Ergo etiam dissentiones quæ oriuntur de vendicationibus: dico istum Canonem expresse poni à Palea, & ideo nec approbatur nec reprobatur, imo nullius est approbationis. Alia auctoritas habetur 1. ad Corinth. 6. *Angelos judicabimus, quanto magis secularia?* Ergo magis, quia Clerici sunt, ex officio spectat de secularibus judicare. Quantum ad hoc, Occam optimè solvit, reprehendebat enim Paulus fideles qui conveniebant sese mutuo coram Judicibus infidelibus, admonebat enim eos ut componerent inter se antequam adirent judicium, & si non possent, quod ex consensu partium aliquos deligerent arbitros: si autem non, tandem recurrerent ad ordinarium Judicem, & ita debet facere quilibet bonus vir. Unde *nos angelos judicabimus*, supple judicio approbationis, approbando beatitudinem bonorum, & damnationem malorum, *quanto magis secularia judicabimus*, judicio supple approbationis? approbando illud esse [justum aut injustum,] unde in istis duabus Propositionibus concordat major pars Doctorum.

Jam difficultas est, nam notum est hoc esse meum & illud esse Sortis, & nihilominus Sortes detinet meum, & notum est ipsum peccare detinendo me invito: & illud peccatum Sortis est seculare & non spirituale, quia non est de directo contra sacramenta, unde quæritur modo, utrum ad Summum Pontificem vel Judicem Ecclesiasticum spectet ordinariè tale peccatum punire, vel solùm ad Judicem Laicum. Quantum ad hoc, sunt tria dicta; primum non spectat ad Summum Pontificem quemlibet, de quolibet tali peccato, etiam quod noscitur esse

esse peccatum, ordinariè judicare seu punire, & hoc conceditur ferme ab omnibus Doctoribus: patet; non spectat ad Summum Pontificem de tali peccato punire infidelem purum ordinariè: patet 1. ad Corinth. 5. *Quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare?* id est, de infidelibus, hoc est, nullam habeo potestatem coërcitivam super eos: hoc dato de peccato puri infidelis, quod sit notum & quod ipse concedat se realiter alienum detinere, adhuc tamen ad Pontificem, ut Pontifex est, non spectat istum de tali peccato ordinariè punire, quod major pars Doctorum concedit, & hoc satis Paulus innuit, qui postquam idololatras, ebrios, maledicos, rapaces præmisit, statim subjunxit, *quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare?* Panormit. in cap. *Novit. de judiciis*, tenet oppositum, videlicet quod Summus Pontifex in peccatis quæ sunt contra legem naturæ, potest infideles excommunicare, & coërcere censura Ecclesiastica: sed communis sententia Doctorum tenet oppositum.

Ex isto dicto sequuntur aliqua Corollaria: Primum infidelis non tenetur vitare excommunicatum fidelem: ratio est quia Summus Pontifex non potest obligare illum ad vitandum, quia nullam habet jurisdionem in ipsum. Secundo, sequitur quod fidelis excommunicatus non tenetur vitare infidelem: nam in excommunicatione sunt duo, excommunicatus enim tenetur vitare fratres suos Christianos, & illi ipsum: & ultra tenetur à sacramentis abstinere. Tertium quod sequitur est, quod vitare excommunicatum, quantum ad collocutionem, & quantum ad illa quæ sunt merè civilia, non videtur esse de jure divino, ut dicit Occam in dialog. sed solùm de jure positivo, tamen videntur aliquæ auctoritates oppositum sonare.

Utrum vitare excommunicatum, quo ad civilia, sit preceptum divinum.

DIfficultas est utrum vitare excommmunicatum sit præceptum divinum vel humanum: dicit Occam quod est solum humanum, ratio est, quia si esset divinum, nulla indigentia etiam extrema posset aliquem excusare de participando cum excommunicato: quia propter nullam indigentiam etiam extremam, sunt præcepta divina frangenda: sed indigentia extrema excusat de participando cum excommunicato; Ergo illud est solùm jure humano prohibitum. Et hoc argumentum est multum apparens, ideo vitare illum, quantum ad civilia ista, & non sacramenta, est solùm de jure humano, & non divino.

Secundum dictum in quo non est difficultas, quod ad Pontificem spectat:

ſpectat ordinariè judicare unumquemque, pro crimine quod eſt purè ſpirituale, puta pro peccatis contra ſacramenta vel articulos fidei commiſſis; patet, ad ipſum ſpectat noſcere jus divinum & aliis manifeſtare, & inobedientes aliqua pœna punire; igitur, &c.

Sed ſola eſt difficultas in hoc, puta ſit Sortes fidelis qui peccat mortali peccato quod ſolum eſt ſeculare peccatum, utrum ad Summum Pontificem ordinariè ſpectet judicare de tali crimine, vel ad laicum. Apparentia eſt, quod ſolum ad laicum, quia pro eodem peccato nullus debet puniri diverſis pœnis, ſed talis punietur à Judice laico, igitur non ab Eccleſiaſtico. Quantum ad hoc, eſt difficultas in qua ſibi adverſantur Doctores, Durandus, 3. quæſt. de juriſdictione Eccleſiaſtica, tenet quod ad Judicem Eccleſiaſticum ſpectat, ordinariè de omni actione humana cognoſcere, præſertim ſi conſideretur per modum injuriæ aut peccati: & ſic unumquemque pro omni peccato mortali pœna Eccleſiaſtica punire, & loquitur ſemper de fidelibus: patet multis Argumentis, & faciam duo apparentiora; Primum eſt, cujus eſt conſiderare finem, ejus eſt ſemper conſiderare media ordinata ad illum finem, quia ſemper media ſumunt rationem à fine, & illa propoſitio videtur ſatis nota: ſicut enim medicus, cujus eſt conſiderare ſanitatem, conſiderat ea quæ inducunt ſanitatem, & quæ impediunt ipſam; ſed ſic eſt quod corpus eſt propter animam, & temporalia propter ſpiritualia, & qualibet actio humana debet ordinari in ultimum finem, id eſt, beatitudinem; Ergo, cujus eſt ordinariè cognoſcere de ſpiritualibus & fine ultimo, & de ſpiritu, eiuſdem eſt cognoſcere de omnibus ordinatis ad illa, & præſertim de actionibus humanis, quando ponuntur ſub ratione convenientis vel impedimenti ad illum finem. Et ipſe Durandus vocat hanc rationem irrefragabilem. Secunda ratio, quæ eſt apparentior, ſumpta eſt ex auctoritate Chriſti Matth. 18. *ſi peccaverit in te frater tuus, &c.* nam ſi detineat mea, vel percutiat me, peccat in me, tandem ex proceſſu dicitur *dic Eccleſiæ*, id eſt, Prælato Eccleſiæ poteſtatem habenti illum excommunicandi pro quocumque peccato, quod eſt in fratrem commiſſum: & hoc eſt multum apparens & probabile, quod ad Summum Pontificem & Eccleſiaſticos Judices ſpectat ordinariè judicare de omni actione humana, propoſita vel conſiderata ſub ratione injuriæ vel peccati, & unumquemque pro tali peccato pœna aſficere, præcipuè pro peccato contumaciæ.

Eccle-

Ecclesia suasive tantum & directive, non autem coactive, judicat de mediis necessariis ad beatitudinem.

ALiter dicit Joannes de Parisiis & Occam, quod Summus Pontifex regulariter non debet judicare; seu aliquem punire pro peccato quod est pure seculare (quod dico propter adulterium, quod non est pure seculare, imo contra matrimonii Sacramentum: similiter, usura non est peccatum pure seculare) sed solum in tribus casibus: exemplum; Judex Ecclesiasticus non debet punire furantem pro furto, nec homicidam pro homicidio, supposito quod sit laicus: unde dicit Augustinus super Amos Prophetam, quædam sunt peccata enormia, quæ non veniunt à Judice Ecclesiastico punienda, sed à seculari. Ultra dicit Occam in fine dialogi, quod Papa in tribus casibus potest, cui concordat Gerson; Primus, quando peccans est juridicialiter subjectus jurisdictione laica Summo Pontifici, tunc potest ipsum punire: Secundus est, quando in terra in qua talis peccat non est aliquis dominus temporalis, vel si sit, perniciose negligit peccatorem punire: patet per cap. *Licet, de foro competenti*, ubi expresse ponitur talis casus: Tertius, quando Judex secularis nullam pœnam potest infligere, ut in casu cum peccator est occultus. Nam pœna temporalis non infligitur nisi personæ cognitæ: ideo in istis tribus casibus ad Summum Pontificem & Judices Ecclesiasticos spectat punire de tali crimine pure seculari: sed illis exceptis dicit Occam, quod non spectat ad Summum Pontificem ipsum laicum de crimine pure laico regulariter punire: Quid ergo respondebit Occam ad argumentum Durandi: dicit Joannes de Parisiis ad majorem; Cujus est judicare de fine, ejusdem est judicare de mediis, supple innuitive, id est, innuere quæ sunt media necessaria ad illum finem consequendum, & quæ impedimenta, & hoc verum est, quod spectat ad Ecclesiasticum, quia ad eum spectat ostendere quod est necessarium ad felicitatem consequendam. Sed si intelligas, cujus est judicare de fine ejusdem esse judicare judicio coërcitivo & correctivo de quolibet necessario ad illum finem, negatur: imo illa est falsa universaliter, cujus est judicare de fine, illius est judicare de mediis judicio coërcitivo: & hoc ordinarie de quolibet necessario vel impediente, respectu talis finis. Etiam dico, quod Summus Pontifex non judicat de beatitudine æterno isto judicio de quo loquimur, sed per modum doctrinæ & incitamenti, ostenden-

do de mediis necessariis ad salutem: regulariter ergo civilia ad laicos pertinent. Ad secundum, *Si peccaverit in te frater tuus, &c.* non excludit aliquod peccatum, neque spirituale neque temporale; Ergo Ecclesiasticus super quodlibet peccatum habet auctoritatem: dicit Occam primo, *Si peccaverit dic Ecclesiæ*, quod per Ecclesiam non ibi intelligitur Ecclesiasticus solum, sed quæcumque Communitas fidelium, sive sint soli Ecclesiastici, sive soli laici, sive utrique simul juncti, & hoc modo exponit *dic Ecclesiæ*, id est, tali Communitati, puta tali Parochiæ: Dicit secundo, quod per illam auctoritatem non datur potestas coërcitiva Judici Ecclesiastico, sed solum datur eadem potestas quæ datur ipsis testibus; nam dicitur, adhibe duos testes, & non datur testibus auctoritas excommunicandi, sed increpandi & admonendi: ideo dicit quod similiter non datur Judici Ecclesiastico potestas excommunicandi, sed declarandi ipsum esse excommunicatum. Verum videtur Durandi opinio probabilior & conformior processui Euangelico, quod quandocumque de aliquo certum est quod peccavit mortaliter (salvo ordine juris, puta salvo processu de correctione fraterna) tandem ille pro contumacia venit excommunicandus, quia non vult desistere ab illo peccato. Hanc defensat & ad longum nititur probare Carlerius, ponens ultimum suum Corollarium tale; nempe, quod asserere Judicem Ecclesiasticum non posse cogere laicum ad solvendum debitum, quando certum est quod debet illud, vel ad cedendum bonis, est errare in materia clavium.

Habetur ergo resolutorie, quando de aliquo exteriori facto certum est, quod est peccatum, potest Judex Ecclesiasticus, servato ordine juris, de quocumque tali ordinarie cognoscere, & in foro exteriori publico peccantem, censura, id est, excommunicatione Ecclesiastica, punire, & præcipue si fuerit contumax, & hæc opinio est Sacris Literis conformior.

CA-

CAPUT XI.

An Papa possit aliquid præcipere, cujus transgressio inducat mortale peccatum.

CONsequenter videndum est de secundo ligamine, utrum Papa unumquemque ligare possit ligamine præcepti obligantis ad peccatum, hoc est, utrum Petro & Successoribus ejus fuerit illo verbo *quodcumque ligaveris, &c.* à Christo collata vel promissa potestas unicuique præcipiendi aliquid sub pœna peccati. Arguitur primo, quod non, nam non est peccatum nisi contra legem Dei, patet per definitionem peccati ab Augustino datam superius; ergo nullus Legislator humanus habet potestatem præcipiendi sub pœna peccati. In oppositum arguitur quod habetur in Sacris Literis ut 1. Petri cap. 2. *Obedite præpositis vestris etiam dyscolis:* similiter habetur, *qui vos audit me audit.*

Communiter habetur circa hoc controversia inter Doctores: de Gersonio in 4. parte de vita spirituali animæ dicit, quod nulla transgressio legis naturalis aut humanæ, ea ratione qua est naturalis aut humana, est peccatum mortale, & hæc Propositio est conformis ad dicta Durandi: dicit notanter ea ratione qua naturalis vel humana, quia eadem lex potest esse naturalis & divina: unde voco legem naturalem illam quæ omnibus ratione utentibus ex judicio rationis communis inest, secluso quocumque signo sensibili exteriori: unde dicit Gerson, quod mortale est quod operatur reatum ad pœnam æternam, id est, obligationem ad pœnam æternam sine Dei acceptatione. His suppositis sic arguitur, Legislator non potest condere legem cum adjectione pœnæ quam non potest infligere: nam Legislator Civilis frustra conderet legem de aliquid faciendo sub pœna excommunicationis, quia illam non potest infligere nec exercere: similiter Legislator Ecclesiasticus Civilis, frustra conderet legem sub pœna suspendii, quia illam non posset exercere: sed sic est, quod nullus Legislator humanus potest infligere pœnam æternam quæ debetur mortali, nec de ea cognoscere in suo foro; ergo nullus Legislator humanus potest condere legem, quo ad adjectionem pœnæ æternæ; ergo non potest obligare sub pœna peccati mortalis, capiendo mortale pro illo quod operatur reatum ad pœnam æternam, alias Legislator posset condere legem cum adjectione pœnæ impossibilis: unde dicit Durandus, quod Legislator non potest condere

legem de actibus interioribus, quia de illis non potest aliquid cognoscere in suo foro nec eos punire. Sed solius Dei est pœnam æternam cognoscere & eam infligere; ergo non spectat ad Legislatorem humanum, &c. hoc est, nullus Prælatus Ecclesiasticus, aut Civilis magistratus, potest subditis aliquid præcipere sub pœna peccati mortalis.

Ex ista prima Propositione sequitur secunda Corollaria, quod aliquis potest satisfacere & adimplere præceptum humanum per mortale peccatum, sicut & aliquis potest mereri transgrediendo præceptum humanum: Patet primum de illo qui jejunat propter appetitum vanæ gloriæ: nam actus interior non subjacet imperio hominis, & per illum interiorem, dummodo impleatur exterior, non transgreditur præceptum humanum. Exemplum secundi, patet de illo qui aliquam mulierem desponsavit clandestine per verba de præsenti, & postmodum cum alia contrahit in facie Ecclesiæ, & sub pœna excommunicationis cogitur habitare cum secunda, quæ non est sua uxor, talis nolendo habitare cum secunda, propter Deum, meretur, & transgreditur præceptum humanum; & ista est summa opinionis de Gersonio.

Sed pro opinione opposita, quæ videtur rationabilior, sit prima Propositio: non solum Papa, sed quilibet Sacerdos virtute clavium, in foro pœnitentiali & secreto, potest sibi subjecto in tali foro, ex vi præcepti aliquam pœnam imponere, quam ipse subjectus tenetur acceptare & facere sub pœna peccati, quia secluso suo præcepto, nullomodo peccaret transgrediendo, & hæc est etiam opinio sancti Thomæ, quamvis Scotus oppositum dicat: Ratio est, unusquisque Judex ordinarius, suum subditum convictum & accusatum de peccato, cujus cognitio ad suum forum spectat, potest punire, & certam pœnam imponere quam tenetur sufferre: hinc dicit Sanctus Thomas, 2. 2. quæst. 69. art. 4. quod juste condemnatus ad mortem, etiam si pateat ei locus fugæ, tenetur obedire illi sententiæ, & si aufugiat, peccabit: sed sic est quod iste Sacerdos est ordinarius, quantum ad forum pœnitentiale & secretum, & alter subditus quantum ad illud forum, & sufficienter convictus & accusatus, quia sua confessio est sufficiens convictio, cum in tali foro, idem sit reus, testis, & accusator; ergo potest illi indicere & imponere pœnam quam tenetur sufferre, & secluso tali præcepto de illa pœna sufferenda, quamvis fuisset confessus, non fuisset obligatus sub pœna peccati. Verumtamen apud Thomam, (& apparentia est) superveniente tali præcepto Sacerdotis, cui se subjecit, tenetur il-

lam

lam ferre, & non poteſt renuere, dummodo ipſa pœna ſit rationalis. Imo tenetur ſub pœna peccati adimplere illam pœnam. Unde auctoritas illa, *quodcumque ſolveris*, intelligitur à peccato, *& ligaveris*, ſupple ad pœnam, *erit ligatum, &c.* videtur hoc ſonare: ergo ex vi præcepti ſacerdotis ordinarii, pœnitens ſub pœna peccati tenetur illam implere, & hæc opinio videtur probabilior quam oppoſita: Scotus dicit, quod ſi ſubjiciat ſe, ad vtrumque tenetur.

Utrum Concilium poſſit aliquid præcipere ſub pœna peccati.

SEcunda Propoſitio, Concilium Generale quantum ad forum exterius (quia per ſe non habet poteſtatem ſuper actus interiores, nam non poteſt audire confeſſiones) poteſt aliquid præcipere ſub pœna peccati mortalis, quod ſecluſo præcepto non foret peccatum, ſtando præciſe in lege divina, & communiter Doctores ſatis concordant in hoc: Patet; Concilium Generale eſt tantæ poteſtatis ſicut erat in primitiva Eccleſia, ſed in primitiva Eccleſia poterat condere legem & ſtatutum, cujus tranſgreſſio erat mortale peccatum, ergo & nunc: Patet major, tempore Apoſtolorum Actuum 15. *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil vobis imponere præterquam hæc neceſſaria, ut abſtineatis ab immolato & ſuffocato ſanguine & fornicatione*, nam licitum erat gentibus ante & poſt converſionem, ſuffocatum in ſanguine, id eſt, occiſum ſine emiſſione ſanguinis comedere, & hæc prohibebantur in lege Moyſi, quæ non obligabat gentiles, & abrogata fuit per Euangelium quantum ad cæremonialia: nihilominus in Concilio Apoſtolorum, prohibitum fuit ſub pœna peccati, ut gentiles abſtinerent ab immolato & ſuffocato, & erat eis neceſſarium pro mutua converſatione: Similiter fornicatio erat ſimpliciter prohibita, & ſic tranſgreſſio erat peccatum: Ergo, poteſt Concilium aliquid prohibere ſub pœna peccati. Præterea eſt præceptum ſub pœna excommunicationis (quæ non poteſt ferri niſi pro peccato) ſumere ſemel in anno Euchariſtiam: Similiter poteſt Concilium Generale ipſam Eccleſiam obligare ad aliquid, ad quod prius non erat obligata, quia Concilium gerit vices Eccleſiæ, & repræſentat totam Eccleſiam, ideò poteſt ipſam Eccleſiam obligare.

Tertia Propoſitio quam pono ſecundum hanc opinionem, Summus Pontifex in foro exteriori, poteſt aliquid præcipere ratione cujus tranſgreſſio erit mortalis, quæ non eſſet tali præcepto ſecluſo: pro cujus ſuaſione dicit Gerſon, quod ſi medicus expertus & ſcientificus dice-

ret mihi iste cibus est pestifer, si ex illo comedas morieris, teneor non comedere, non vi præcepti medici, sed vi hujus præcepti, *Non occides*, quia teneor non me occidere: similiter, quando Prælatus dat mihi aliquod præceptum, teneor illud adimplere, non vi præcepti Prælati, sed vi præcepti divini & superioris. Dico ultra, quod potest Pontifex virtute potestatis sibi datæ condere præceptum, cujus transgressio erit peccatum,& adæquatè contra tale præceptum Summi Pontificis,non autem contra præceptum divinum directè, neque contra aliquam alteram legem, præterquam contra legem Summi Pontificis: Patet sic; Summus Pontifex obligat ex vi præcepti sui, consanguineos in quarto gradu non contrahere, ita quod illegitimi reputantur in quarto gradu, vel statu prohibito geniti, ut habetur Extravaga. de clandestina desponsatione, cap. *cum inhibitio*: Sint ergo Sortes & Berta consanguinei in quarto, tunc obligantur non contrahere ad invicem: ita quod si contrahant peccabunt mortaliter, & non erit matrimonium, & ad hoc non obligantur virtute præcepti divini, sed quod notificetur nobis per præceptum Summi Pontificis. Ergo ex præcepto Summi Pontificis obligatur, & nihil ultra. Igitur talis transgressio ex hoc solum est peccatum, quia est contra præceptum Summi Pontificis, & non quia est contra præceptum divinum. Quare si post istam obligationem factam à Summo Pontifice in quarto & tertio gradibus, Sortes cognosceret Bertam carnaliter, gravius peccaret quam faceret seclusa tali illegitimatione, quia committeret incæstum; ergo illud peccatum efficitur notabiliter gravius in esse peccati mortalis, quam foret sine tali constitutione Summi Pontificis: igitur talis constitutio ligat ad mortale. Item, possunt adduci ad hoc suadendum multæ rationes & auctoritates variorum auctorum; nam ponit Occam in fine primæ partis dialogorum, & circa tertiam, quod Summus Pontifex ratione delicti prius commissi in foro exteriori, potest aliquem detrudere in monasterium, & ligare eum ut servet perpetuam castitatem, ita quod si attentet contrahere peccabit, & secluso præcepto Pontificis posset contrahere; Ergo potest aliquem ligare ad aliquid cujus transgressio inducit peccatum mortale.

Præterea,ante præceptum de non participando cum excommunicato, nullus peccabat communicando cum illo, ergo potest Pontifex in foro publico & exteriori ratione clavis sibi datæ à Christo, aliquem ligare ad mortale: similiter ratione delicti, potest præcipere pœnam in foro exteriori, & ille cui præcipit illam tenetur adimplere: ideo quan-

quantum ad pœnam solvendam, potest ligare sub pœna peccati. Item in Sacramentis ut in matrimonio, potest aliquem ligare sub pœna peccati mortalis, ut visum est de non contrahendo in tertio & quarto gradibus. Similiter quantum ad specificationem præceptorum Dei, potest ad aliquid ligare sub pœna peccati mortalis: nam ex jure divino teneor confiteri & suscipere Eucharistiam: sed non ex jure divino specificatum tempus quando teneor, nisi ex vehementi probabilitate, quod numquam postea daretur opportunitas: Et Summo Pontifici data est auctoritas à Christo certum tempus determinare, in quo quilibet fidelis Christianus rationis compos sub pœna peccati mortalis teneretur, ut dictum est in lectione Quarti Sententiarum, in allegatione & declaratione illius capitis, *omnis utriusque sexus, de pœnitentiis & remissionibus*, & sic in istis tribus casibus, se extendit Potestas Summi Pontificis, ad arctandum fideles ad aliquid sub pœna peccati mortalis; primus ratione culpæ, quia habet potestatem punitivam: secundus in Sacramentis præcipuè matrimonii, quia potest materiam illegitimare: tertius præcepta divina ad certum tempus limitando.

Solutio Objectionum Gersonii.

AD rationes Domini de Gersonio ad primam præcipua est inter alias, nullus Legislator potest condere legem cum adjectione & appositione alicujus pœnæ, quam non potest in suo foro infligere, ut argutum est de laico, qui non potest statuere aliquod statutum observandum sub pœna excommunicationis. Distinguo; nam si talis Legislator non habeat auctoritatem ab aliquo qui possit eam infligere in suo foro, verum est; sed ubi habet auctoritatem ab illo qui potest cognoscere de crimine, & pœnam condignam illi infligere, negatur. Unde dico quod Summus Pontifex, quia est Vicarius Christi, habet auctoritatem ab illo cognoscendi in suo foro de crimine, & aliquid etiam præcipiendi sub obligatione ad pœnam æternam. Et non est simile de Prælato civili, puta Rege, vel alio temporali jurisdictionem habente in temporalibus, cum talis non habeat potestatem aliquem obligare ad aliquid, cujus transgressio inducat pœnam æternam, quia non est immediatè Vicarius Christi, sicut Summus Pontifex cui potestas immediatè ab ipso Christo commissa & collata est. Igitur, &c.

CA-

CAPUT XII.

An Papa possit dispensare in præceptis.

Visum est de prima parte auctoritatis, quo modo Papa potest unumquemque ligare, puta ligamine excommunicationis pro peccato: secundo ligare potest, id est, ad pœnam obligare pro culpa præcedente: Item, ligare potest ligamine præcepti ad aliquid faciendum vel omittendum: jam videndum est de secundo membro auctoritatis: Utrum Summus Pontifex auctoritate à Christo sibi collata, immediatè possit unumquemque fidelem solvere, & non loquor an Pontifex possit unumquemque solvere fidelem à ligamine excommunicationis, quia satis notum est quod sic: Similiter non quærimus an Papa possit solvere à ligamine peccati, quia certum est quod sic, si sit presbyter (at non Presbyter in Papam electus, habet auctoritatem in foro exteriori) nec est difficultas, an Papa possit solvere à pœna post remissionem culpæ, puta per indulgentiarum largitionem. Difficultas ergo præcipua est, utrum Papa possit unumquemque Christianum ligatum ligamine præcepti, id est, obligatum, solvere, id est, deobligare; & hoc est quærere, an possit dispensare à præcepto. Secundo supponitur quod inter præcepta aliqua sunt purè naturalia, juris purè naturalis, & illa sunt quæ unicuique utenti ratione nota sunt, vel saltem ex eis deducibilia immediatè: prima, vocantur principia; & secunda, conclusiones ex illis deductæ. Alia sunt præcepta positiva, quæ unicuique utenti ratione non sunt nota, neque deducibilia ex eis in consequentia evidenti, sed forte multum eis conformia, & propter illam conformitatem ab ipso superiore præcepta, & ista sunt duplicia: nam quædam sunt divina, altera vero humana: Exemplum primi, ut præcepta à Christo data pro lege Euangelica, puta quod unusquisque baptizetur, confiteatur, &c. & quamvis sint divina, sunt tamen positiva, quia non sunt de lege naturali, sed ex tempore posita, & non necessariò unumquemque obligantia: Exemplum secundi, ut sunt multa præcepta humana. Tertiò supponitur quod dupliciter homo obligari potest: nam est quædam obligatio, qua obligatur homo absque suo consensu, etiam ipso invito, & ista obligatione obligatur homo ad omnia præcepta quæ à Deo sunt data. Ex quo sequitur, quod quilibet homo obligatur ad susceptionem baptismi, & talis obligatio non dependet à consensu libero hominis.

Alia

Alia est obligatio, quæ ortum habet à consensu obligati, & secluso tali consensu, nunquam oriretur talis obligatio, ut obligatio qua obligatur religiosus servare obedientiam & castitatem. Nam per liberum consensum suum. ad hoc se obligavit, & per promissionem liberam: Similiter, sit Sortes maritus Berthæ, obligatur illi quantum ad actus matrimoniales ex libero consensu & promissione illius.

Quomodo differunt revocatio, abrogatio, dispensatio, derogatio, epieikeia, & interpretatio legis.

IStis suppositis, quæritur an Papa possit aliquem solvere à prima obligatione vel secunda. Tertio supponitur, quod isti sex termini differunt, scilicet revocatio legis, & abrogatio ejusdem: dispensatio in lege, & derogatio illius: interpretatio legis, & epieikizatio. Nam revocatio & abrogatio in hoc conveniunt, quod lex totaliter aufertur quantum ad omnes actus, & quantum ad conditionem legis etiam in ordine ad quodlibet tempus, ut lex Mosis est revocata & abrogata, quantum ad cæremonialia & judicialia, quia nullus mansit obligatus ad illa; sed differunt, quia revocatio fit à Legislatore vel superiori, & abrogatio à consuetudine, & in hoc solum differunt: Revocatur lex quando cassatur obligatio illius ab ipso qui illam condidit vel à superiore: sed abrogatur, quando cassatur ejùs obligatio omnimode per consuetudinem oppositam. Ex quo sequitur, quod lex divina, nullomodo potest abrogari, quamvis possit revocari: sed lex humana, potest & abrogari & revocari. Item, dispensatio & derogatio in hoc conveniunt, quia dispensatio & derogatio non auferunt totaliter legem, sed solum in ordine ad quandam certam personam, vel in ordine ad certum tempus, ut data est Sorti potestas contrahendi in tertio gradu cum Bertha, & cum tali est facta dispensatio in lege, quia non nisi ad certam vel certas personas hoc extenditur: Sed differunt, quia dispensatio fit à Legislatore, & derogatio à consuetudine. Item, interpretatio & epieikeia differunt, quia interpretatio fit à Legislatore, & præcipue ubi lex habet duos sensus: sed epieikeia est quando occurrit casus particularis, in quo servare legem esset contra rationem legis, & judicare in tali casu legem non esse observandam, est uti epieikeia.

Istis suppositis, est nunc quæstio terminanda, qua quæritur utrum Summus Pontifex auctoritate à Christo sibi collata, habeat po-

testatem unumquemque obligatum, tam præter consensum quam ex consensu suo, ab illa obligatione solvendi. Quantum ad illud, sit Prima Propositio, Papa non potest in lege pure naturali aut divina dispensare aut eam revocare, & sic neminem nec totam communitatem à debito illius legis potest solvere: Patet sic, quandocumque sunt duo Superiores, & inter illos est Ordo, quia unus est superior, si talis superior præcipiat aliquid uni tertio, & inferior oppositum, vel prohibeat, obediendum est superiori, neglecto præcepto vel prohibitione inferioris; Ergo, cum Deus sit superior in ordine ad omnes, præcipiens aliquid vel prohibens contra illud, non potest Papa nec dispensare nec revocare, nec oppositum præcipere vel prohibere. Nam ita est ordinatum inter homines, puta si Imperator aliquid præcipiat, & Dux oppositum, obediendum est Imperatori: & à fortiori inter Deum & homines: Ista Propositio patet manifeste ex cap. 22. Apocalips. *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ & de civitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto dicit qui testimonium perhibet istorum.* Ergo Summus Pontifex nullo modo potest dispensare in his quæ sunt de lege Euangelica, & ista Propositio ponitur in multis Canonibus 25. quæst. 1. Omne quod actum est contra legem naturæ aut Euangelicam, irritum habetur. Ideo ferme conceditur ab omnibus, quod non potest Papa obligationem ortam à jure divino vel naturali, etiam in invitum aliquo modo revocare, nec in ea dispensare.

Aliqui tamen Juristæ tenent oppositum istius Propositionis, ut Panormitanus in cap. *licet*, *de Feriis*, quod Papa potest dispensare in lege divina, in præceptis affirmativis saltem: patet de sanctificatione Sabbathi: & hoc est, contra præceptum divinum. Similiter hoc tenet Angelus in summa: nam Martinus V. consilio maturo habito, dispensavit inter aliquos in secundo gradu consanguinitatis, qui est lege divina prohibitus: similiter temporibus nostris, Papa dispensavit cum aliquo quod haberet duas sorores, unam post alteram contra legem Dei, quia habetur Levitici 18. *Non revelabis turpitudinem uxoris fratris tui*, ut patet in Rege Portugalliæ, qui successive duas habuit sorores, imo nunc tenet secundam, & Rege Angliæ, qui cœpit uxorem fratris defuncti; Ergo potest Papa dispensare in illis quæ sunt lege divina prohibita. Item, est contra legem naturæ, maleficos non punire. Exodi 22. *Maleficos non patieris vivere*: Sed Princeps laicus

sæpe

sæpe condonat vitam malefactoribus; ergo dispensat contra legem non solum divinam sed naturæ.

Quantum ad Primum, nego quod Papa dispenset in præceptis divinis, & cum arguitur de dispensatione Sabbathi; dico quod non dispensat sed declarat. Aliquando capitur dispensatio pro juris declaratione, & sic potest, sed non potest dispensare, id est, jus divinum relaxare: & cum dicitur, de jure divino est nullum opus servile exercere, dico quod in antiquo Testamento erat, ut nullum opus servile in Sabbatho exerceretur, & istud erat cæremoniale, & proinde non est de jure divino Euangelico, etsi multum tamen conforme sit juri divino Euangelico, sed non est simpliciter de jure divino, sed præcise de humano. Item, in Antiquo Testamento, quamvis esset prohibitum nullum opus servile exercere, tamen si fuisset necessarium, erat eis licitum, puta extrahere bovem de puteo, & hoc ostendit Christus Judæis reprehendentibus discipulos evellentes spicas die Sabbathi, & non loquitur hic de servitute peccati, quia talis, omni tempore jure divino est prohibita, &c. Item fuit licitum Machabæis pugnare, ideo dispensare in illo est solum jus declarare, & non revocare sive relaxare: unde Papa permittit piscari & capere haleces die festo, & in hoc jus declarat, & non relaxat. Ad aliud de affinitate in secundo gradu, dico quod non habetur quod sit prohibitum jure divino, & si de facto ita esset, dico quod non erat dispensatio sed dissipatio: & ad auctoritatem *non revelabis turpitudinem uxoris fratris tui*, dico quod illud in Veteri Testamento erat cæremoniale, ideo non manet in lege Euangelica. Sed instatur, quia Ecclesia tenet esse de jure divino non contrahere in illis gradibus affinitatis, & licet hoc non reperiatur in Sacra Scriptura, tamen dicit hoc tenere verbo tenus ab Apostolis, sicut tenet formam Sacramentorum, quæ tamen non reperitur in Sacra Scriptura, & est de jure divino: solutionem quærat Rex Portugalliæ qui successive duxit duas sorores. Ad aliud de laico, præcipue qui multis malefactoribus dat gratias & condonat: dico primo, quod de lege naturæ est maleficium punire: secundo dico, quod nulla determinata pœna de lege naturæ determinatur isti maleficio: Tertio dico, quando non punire non cedit in detrimentum Reipublicæ, non esse contra jus naturale non punire: sed ubi punire est necessarium ad tranquillam conversationem Reipublicæ, & non punire cedit in detrimentum Reipublicæ & in perditionem, tunc est de jure naturali punire,

nire, & tunc neque Rex, neque Princeps potest legitime malefactori dare veniam: Ex dictis relinquitur prima Propositio manifesta.

Secunda Propositio, Papa auctoritate à Christo sibi immediate collata, potest obligatum obligatione pure humana solvere etiam quamvis non habeat ortum à suo consensu: Patet per illud commune, Cujus est legem condere, illius est revocare; Sed Summi Pontificis est condere legem obligantem Christianos (habet enim à Christo auctoritatem constituendi Canones & præcepta) Ergo ipse habet auctoritatem solvendi ab illo ligamine obligationis: unde Papa non est sub jure, sed supra jus, supple Canonicum. Nam *illud quod est institutum pro charitate & communi utilitate non debet contra charitatem militare:* sed leges humanæ sunt tales; ergo si in aliquo casu observatio illarum esset in detrimentum charitatis, aut communis utilitatis, in tali casu apud Legislatorem est auctoritas removendi talem legem.

Difficultas prima, utrum sine causa quacumque, sed ex sola voluntate sua, Papa possit legem Canonicam revocare vel dispensare: exempli gratia; nulla est causa neque utilitas magna quod Sortes capiat consanguineam in tertio gradu, an Papa pro suo beneplacito possit dispensare quod illam ducat, & quod uterque, tam Papa quam cæteri cum quibus dispensavit, sint securi in sua conscientia: Occam in dialogis ponit decem & novem casus in quibus Papa non potest, & ejusdem est sententiæ Durandus de origine juris, & Bonaventura affert rationem, quia non potest licite & sine causa rationabili lex observata revocari vel cassari à quocumque Legislatore, vel Successore ejus, & præcipue quando adfert detrimentum Reipublicæ ejus revocatio vel cassatio. Ergo non potest revocari vel cassari, nisi tantum utilitatis, vel plus afferatur Reipublicæ, quantum ex revocatione vel cassatione ejus auferatur: Patet antecedens, consuetudo multum valet ad observationem legis humanæ, & quæ contra consuetudinem fiunt, quamvis minus mala sint, graviora tamen æstimantur. *Nam consuetudo mala pervertit intellectum, & facit judicare illud quod est peccatum non esse peccatum*, ideo lex quæ diu observata fuit & consueta observari in aliquo populo, si revocetur vel auferatur, aliquid detrimenti Reipublicæ illius revocatio afferet, consuetudo enim multum confert ad observationem legis.

Utrum Papa possit dispensare de Canonibus Conciliorum.

ALia difficultas est, an Papa possit solvere ab obligatione ortum habente à statuto Concilii Generalis : nam communiter dicitur quod Concilium Generale est supra Papam : Gerson 10. Consider. de potestate Ecclesiastica dicit resolutoriè, quod si occurrat casus in quo servando fiat aliquid contra intentionem Concilii, ita quod si Concilium esset congregatum (nam rarissimè congregatur) dispensaret in tali statuto, Concilium in tali casu reliquisse auctoritatem Papæ dispensandi, ideo potest dispensare, non tamen regulariter, quoniam Concilium est supra ipsum.

CAPUT XIII.

An contra Apostolorum statuta possit Papa dispensare.

COnsequenter quæritur, utrum Papa dispensare possit contra statuta alicujus Apostoli, & quæritur hoc 27. quæst. 4. an possit dispensare de bigamia, nam statuit Paulus, quod nullus bigamus esset Presbyter &. Episcopus : & apparet quod Papa non potest in tali casu, quia postquam illud est in Sacro Canone, est de jure divino, & quidquid in illo continetur : Ergo Papa non potest super illo dispensare. Sed in oppositum arguitur; nam quantum ad ea quæ sunt jurisdictionis, Paulus erat inferior Petro ; ergo Papa in illis statutis Pauli & constitutionibus Apostolicis potest dispensare, imò etiam in constitutionibus Petri.

Juristæ dicunt quod potest dispensare in can. *auctoritatem* 5. quæst. 6. in Glossa habetur quod potest dispensare contra Apostolum : similiter & plerique Theologi, in 4. dist. 27. Durandus, sanctus Thomas, de Palude, qui multas rationes adducunt : ratio Durandi; in omnibus pœnis quæ non sunt de jure divino vel naturali potest dispensare; quia est supra omne jus positivum non divinum : sed irregularitas, quæ sequitur ad bigamiam, est una pœna quæ non est de jure divino nec naturali; Patet; nihil est de jure divino positivo, nisi quod est de veritate fidei vel necessitate sacramentorum : sed quod Sacerdos non sit bigamus, non est de veritate articulorum fidei, nec de necessitate sacramentorum: ergo non est de jure divino. Quantum ad hoc dicit quod Apostoli fuerunt revelatores multarum constitutionum quæ fuerunt

S 3 statu-

statutæ à Christo, quamvis non sint scriptæ in Euangelio, sed in Apostolo, & verisimile est quod numquam retulit Paulus aliquid sub præcepto, quin illud habuerit à Christo: De bigamia apparet mihi, quod Papa non potest consequenter dispensare, quia Paulus posuit per modum præcepti; & habuit auctoritatem præcipiendi toti Ecclesiæ, ideo referebat præceptum illud tamquam acceptum à Christo: contra, Lucius Papa dispensavit cum Panormitano qui erat bigamus, dico quod si dispensaverit cum vero bigamo qui de facto habuerit duas uxores, non fuit vera dispensatio sed dissipatio, quia eadem auctoritate qua Paulus dicit, *Episcopos oportere esse pudicos, non vinolentos, &c.* eadem auctoritate dicit, *& unius uxoris virum*: Sed illa concedunt omnes dixisse tamquam tradita à Christo, igitur illud est de jure divino.

Habetur igitur ex resolutione, quod Papa potest in statutis à puro homine dispensare, sed non sine causa rationabili. Item, non potest solvere aliquem obligatum obligatione ortum habente à jure divino vel naturali. De obligatione autem quæ oritur ex jure positivo, etiam sine consensu obligari, potest dispensare, & solvere ab illa obligatione.

An Papa possit dispensare in voto.

RESTAT difficultas de illa obligatione quæ oritur ex consensu obligati, qua scilicet non potest obligari invitus, ut obligatione quæ oritur ex juramento, voto, promissione, matrimonio, &c. Nam nullus obligatur ad castitatem antequam consenserit, neque ad aliquid quod juravit se facturum, priusquam liberè consentiat & juraverit, & ista est duplex difficultas: Prima, utrum Papa possit dispensare in obligatione quæ oritur ex voto simplici: Secunda, an in obligatione quæ oritur ex voto solemni: Quantum ad primum conveniunt Doctores omnes in hoc, quod Papa potest dispensare seu solvere hominem ab obligatione quæ oritur ex consensu proprio per votum simplex. Sanctus Thomas 2. 2. q. 78. articul. 10. dicit quod dispensatio voti, intelligenda est ad modum dispensationis quæ fit in observantia alicujus legis. Nam lex fertur vel ponitur à Legislatoribus, respiciendo ad id quod est, ut in pluribus, bonum: sed cum contingit in aliquo casu non esse bonum, oportuit per aliquem determinari, in illo particulari casu legem non esse servandam, & hoc propriè est dispensare in lege. Similiter, qui vovet quodammodo statuit sibi legem,

legem, obligans se ad aliquid quod secundum se est bonum saltem ut in pluribus, potest tamen contingere quod in aliquo casu sit vel simpliciter malum vel inutile, vel majoris boni impedimentum, quod est contra rationem ejus quod cadit sub voto: & ideo necesse est quod determinetur in tali casu votum non esse servandum, & siquidem absolutè determinetur votum aliquod non esse servandum, dicitur esse dispensatio voti, si autem pro hoc quod servandum erat, aliquid aliud imponatur, tunc dicitur commutatio voti: Vnde minus est votum commutare quam in voto dispensare, utrumque tamen in potestate Ecclesiæ consistit, hæc Thomas.

Contra hoc, est difficultas totius materiæ, nam ex deductione sancti Thomæ, sequitur quod Papa non potest dispensare in voto, capiendo dispensare pro relaxare jus, id est, solvere ab obligatione, sed solùm videtur quod potest dispensare, id est, jus declarare: Patet consequentia ex illo discursu, Papa non dispensat nisi pro casu in quo illud de quo votum est malum, vel majoris boni impedimentum, sed in tali casu votum prius emissum non obligat amplius; ergo in tali casu non dispensat, id est, non relaxat, sed jus declarat tantum: Patet minor, nullum votum periculosum est obligatorium (& hoc conceditur ab omnibus) sed in in casu, illud est perniciosum, quia vovere aliquid malum, est perniciosum: similiter vovere aliquid non malum, sed majoris boni impedimentum, est etiam perniciosum: Tunc bene sequitur, istud est nunc malum, vel saltem majoris boni impedimentum, ergo votum de illo est incautum, vel perniciosum, & per consequens non obligatorium. Dices si nunc emitteretur votum de illo, verum est quod esset malum & incautum, sed pro tempore quo fuit emissum, non erat malum nec majoris boni impedimentum; ergo. Contra est maxima Doctoris, & hanc ponit Bonaventura in 3. circa finem. *Quandocumque est votum de aliquo, & in casu, illud observare, vergit in pejorem exitum, vel impedit profectum majoris boni, & in casu non vergit, superveniente casu in quo vergit, non obligat pro tunc.* Propterea dicit sanctus Thomas in 4. illud quod si præsens esset impediret votum ne fieret, si post votum superveniat aufert obligationem: Ergo quamvis in casu in quo emittebatur votum, tale non fuisset incautum, si tamen superveniat casus in quo de novo emittere esset incautum, & incautè vovere; votum prius emissum non obligat, & sic videtur quod Papa non dispensat, id est, relaxat, sed tantum declarat. Dicit Bonaventura quod in nullo voto potest Papa dispensare, id est, jus relaxare, sed tantummodo

modo declarare: Ratio ejus eſt, poſtquam votum eſt emiſſum, non à jure poſitivo oritur obligatio, ſed eſt à jure naturali vel divino quod remanet talis obligatio: ſed Papa nihil poteſt ſuper diſpoſitione juris naturalis aut divini, quia inferior nihil poteſt ſuper diſpoſitione juris ſuperioris: Ergo, quamvis emittere votum ſit quid liberum, & ſupererogationis, poſtquam tamen emiſſum eſt, oritur obligatio à jure divino & naturali de obſervatione illius qui vovit. Nam obligatio voti, ex duobus quæ ſunt de jure naturali conſurgit: Primum, quod homo ſit verax in promiſſis: Secundum, quod non poſſit impediri per ſuam obligationem liberam à profectu majoris boni, vel ab aliquo quod cedit in divinæ majeſtatis honorem, ideo poſtquam emiſſum eſt, & non accidit caſus in quo votum eſt pernicioſum, nec majoris boni impeditivum, à jure naturali oritur & continuatur obligatio, & ſic nullomodo poteſt Papa pro tunc diſpenſare: ſed ſi accidat caſus in quo obſervare ſit malum, vel majoris boni impedimentum, ad Pontificem ſpectat declarare talem non eſſe obligatum in tali caſu.

Aliter dicunt ſanctus Thom. in 4. & Richardus, quod Papa poteſt ipſam obligationem ſolvere & non ſolum declarare, ſed etiam jus relaxare: Ratio ſancti Thomæ quæ apparens eſt, ſic ponitur; Votum non poteſt eſſe de illicito; ergo per votum non poteſt auferri ab aliquo illud quod ſuum eſt; quia illud eſſet illicitum, incautum & pernicioſum, & cum quilibet Chriſtianus tenetur ad obedientiam reſpectu Summi Pontificis, ſequitur quod per votum non poteſt fieri quin ſuperveniente cauſa rationabili, teneatur vovens obedire Summo Pontifici præcipienti oppoſitum illius de quo emiſſum eſt votum. Obedientia enim pertinet ad Summum Pontificem, & in caſu poteſt aliquid mihi præcipere & teneor illud adimplere: Ergo, quamvis prius emiſiſſem votum de tali re, tamen ipſi Pontifici teneor obedire præcipienti oppoſitum. Alias auferrem Pontifici quod ſuum eſt, nam in tali caſu ſi alteri præcepiſſet, fuiſſet alter obligatus parere, ergo & ego, qui votum emiſi; ergo Summus Pontifex non tantum jus declarat, ſed etiam relaxat, id eſt, per ſuam operationem facit quod non ſum amplius obligatus, & ſecluſa ſua operatione manerem obligatus. Ratio autem Richardi eſt talis; Papa habet poteſtatem tantam vel majorem ſuper fideles, ſicut Prælatus Religioſus ſuper Religioſos ſibi ſubjectos: ſed Prælatus Religioſus diſpenſat in votis extrinſecis, hoc eſt, quæ non ſunt de eſſentia religionis; ergo Papa in voto extrinſeco poteſt diſpenſare (dicuntur enim vota extrinſeca reſpectu votorum quæ emittuntur in baptiſmate)

te) & ista opinio videtur securior, quod Papa non solum potest jus declarare, sed etiam relaxare: nam postquam votum emissum est, quamvis illud observare esset voventi bonum, & non impedimentum majoris boni (& sic nondum cassata esset obligatio voti) si tamen sit vehemens probabilitas & suspicio, quod talis infringet votum propter causam apparentem, & quod est valde difficile eum observare, & quod franget illud, nisi Papa dispenset: certe cum tali, & in tali casu Papa non solum potest jus declarare, sed etiam relaxare. *Illud enim quod est institutum pro charitate, non debet militare contra charitatem*, unde recta ratio naturalis dictat unicuique, quod in Ecclesia debet esse aliquis loco Dei, qui inspectis periculis, & personis, & commoditatibus earum, possit providere utilitatibus, infirmitatibus, & damnis, & sic adveniente casu, quo observatio voti vergeret in malum & detrimentum voventis, potest Papa cum tali dispensare, ut evitetur malum, quod alias magnum accideret communitati, sine tali dispensatione. Unde differentia est inter opinionem Sancti Thomæ & Bonaventuræ, quia Bonaventura diceret, quod Papa non potest dispensare de voto simplici, nisi in casu in quo de facto votum efficitur perniciosum, & non amplius obligans, & hoc est tantummodo declarare jus, hoc est, declarare quod tunc votum non obligat. Sanctus Thomas ultra hoc diceret, quod non solum in illo casu, sed adveniente causa rationabili cum qua tamen de facto adhuc votum tenet & obligat, Papa potest dispensare pro illa causa rationabili, & hoc est, jus relaxare, quia ibi non declarat, sed cassat obligationem.

Solutio objectionum.

AD rationes alterius opinionis, quod postquam votum emissum est, oritur obligatio non jure positivo sed divino & naturali, quia de jure naturali est, quod homo sit verax in promissis, & super jus divinum aut naturale nihil potest Papa: dicunt aliqui quod in omni voto, intelligitur conditio explicite vel implicite, puta si Superiori placeat: sed ut dicit Sanctus Thomas talis solutio nihil valet, quia si postea Papæ non placeret quod observarem, non essem amplius obligatus, quod est falsum. Et ratio Sancti Thomæ est, sunt aliqua in quibus sumus liberi, & dato quod Papa illa prohibeat, possumus tamen licite illa facere, ut servare castitatem, si Papa mihi prohiberet illam servare, possum oppositum facere, & ipso prohibente possum vovere, & illam servare. Et ad argumentum, ex jure naturali oritur obligatio voti;

ergo de jure naturali est quod observetur; verum est quousque obligatio à superiore gerente vices Dei, pro causa rationabili sit ablata, & non alias. Ad aliud, si Sortes promittat aliquid quod potest facere & non facit, mendax est: similiter, si jurat perjurus est: sed Papa non potest dispensare, nec in perjurio nec in mendacio, verum est remanente obligatione: sed quando est ablata vel soluta obligatio, nec est mendax, nec perjurus.

Resolutio ergo est, quod Papa potest solvere aliquem ab obligatione voti simplicis, & sic jus relaxare, & non tantum declarare.

CAPUT XIV.

An Papa possit dispensare in voto solemni.

QUantum ad secundam partem de qua est major difficultas, an videlicet Papa possit solvere ab obligatione voti solemnis, hoc est, dispensare in voto solemni, dicit Sanctus Thomas quod non, & hoc non ratione objecti seu materiæ de qua est votum, quod non possit recompensari in melius, sed ratione solemnitatis, quia *quod semel Deo sanctificatum est, amplius ad humanos usus trahi nequit.*

Alia est opinio aliorum communiter tenentium oppositum, videlicet Durandi, Richardi & aliorum, quod *quando emittitur votum de aliquo, & postea supervenit casus in quo esset incautum & perniciosum vovere de novo, votum prius emissum non amplius obligat:* & hoc fatetur etiam Sanctus Thomas: sed potest accidere talis casus Sorti in voto castitatis perpetuæ; ergo votum prius emissum à Sorte de castitate perpetua non amplius obligat, & sic in tali casu, Papa potest dispensare, ad minus jus declarare, ut patet in casu quo regnum adveniret filio Regis unico religioso, & est verisimile quod regnum exponeretur maximis bellis & discriminibus, nisi capiat illud, & videtur quod plus tenetur ad servandum bonum commune quam castitatem, & hoc argumentum videtur mihi apparentissimum, quod non possit emitti votum solemne (de quocumque bono de consilio, ut de castitate) quantumcumque sit solemne, quin possit accidere casus in quo Papa possit dispensare, id est, jus relaxare. Et arguitur contra Thomam sic, solemnitas voti est solum ex institutione Ecclesiæ, & non ex jure divino aut naturali, sed in casu aliquo in omni jure positivo humano, potest Papa dispensare, vel saltem jus declarare; ergo in voto solemni castitatis, cum votum solemne nihil importet ultra simplex votum, nisi aliquid pure positivum, ex institutione Eccle-

Ecclesiastica, sed in omni jure positivo & humano, potest Papa dispensare, saltem epieikizare; ergo si potest in voto simplici castitatis, potest in solemni. Votum duplici tantummodo solemnisatur, scilicet per professionem religionis, & per sacri Ordinis susceptionem.

Sed contra hoc est argumentum fortissimum pro parte Sancti Thomæ: arguitur sic; votum solemne, saltem religionis, dirimit matrimonium contractum ratum & non consummatum, & non dirimit jure humano; ergo divino: & ultra; ergo à fortiori jure divino impediet matrimonium futurum; ergo jure divino illegitimat hanc personam ad contrahendum: sed Papa in personis illegitimis jure divino, dispensare non potest; ergo nec etiam in voto solemni dispensare potest.

Quod autem matrimonium ratum non dirimatur jure humano sed divino, patet per illud, *quos Deus conjunxit homo non separet*; ergo Papa non habet potestatem separandi matrimonialiter conjunctos: & matrimonium per jus humanum non dirimetur, si sit prius contractum: hinc dicunt communiter Doctores, quod gentiles in tertio gradu contrahentes, & qui ita contraxerunt, si convertantur ad fidem, debent manere in tali matrimonio, quia illud est verum matrimonium, & non potest solvi jure positivo humano; ergo minor satis probata, quod tale votum non dirimit matrimonium jure humano, sed divino.

Quantum ad hoc argumentum, est diversitas inter Doctores, nam dicit de Palude in 4. duo, quæ non videntur cohærere & stare simul: primum, quod ista mors civilis, quæ fit per votum solemne religionis, dirimit jure divino matrimonium ratum non consummatum: secundum, quod ista mors impedit contrahendum, idque solum esse jure humano, & solum ex illegitimatione humana: sed arguitur contra hoc, ex dictis Paludani ista simul starent, matrimonium ratum dirimitur, & tamen si postea attentet contrahere sine causa legitima, contrahet de facto: patet, illa simul stabant antequam esset talis mors, puta si esset abrogatum illud jus illegitimationis, tunc si tentet contrahere, de facto contrahet; ergo stando præcise in lege divina, posset desponsare duas viventes simul absque morte. Item, postquam contraxit cum secunda, utrum ad dirimendum illud matrimonium sit necessarium aliud votum solemne de novo, non est apparentia quod sic; ergo difficile est dicere quod votum solemne divino jure dirimat matrimonium ratum, & tamen jure positivo solum impediat contrahendum.

Dicunt Juristæ aliter, quod Papa potest dispensare in matrimonio rato, item quod potest statuere quod per secundum matrimonium rum-

T 2 patur

patur primum. Ultra & habetur in quadam Glossa, quidam Princeps quæsivit dispensationem à Papa, & allegavit Papæ unam Glossam dicentem quod potest: Respondit illi Papa, maledictus qui te docuit illam Glossam quæ dicit quod possum; possum quidem, sed non nisi pro magna necessitate: & illa Glossa dicit, quod Papa potest relaxare obligationem mutuam quæ oritur ex mutuo consensu ante consummationem matrimonii: & ad auctoritatem *quos Deus conjunxit*, *&c.* verum est quando est conjunctio corporum & animorum simul. Istud tamen videtur mirabile, quod Papa possit dissolvere matrimonium ex beneplacito suo, & quod possit statuere quod per secundum matrimonium rumpatur primum, *quia tunc aliquis posset omnes mulieres desponsare.* Videtur mihi dicendum quod tale votum solemne religionis, jure divino dirimat matrimonium ratum, & impediat eodem jure matrimonium contrahendum.

Doctor, à capite 7. ad undecimum, quæstione 1. disputat an Papa supremam habeat potestatem in temporalibus.

SOlvit Doctor argumenta Innocentii, quibus nitebatur probare plenitudinem potestatis in temporalibus competere Summo Pontifici ex verbis Christi, *quodcumque ligaveris*, *&c.* nam dicit Innocentius, quod *ly quodcumque*, nihil excipit: solvit auctoritatem Innocentii, quod non solum est falsa sed etiam hæreticalis, & quod multa verba Innocentii sapiunt hæresim. Postea mitius agendo cum Innocentio, dicit quod Christus nihil excepit, sed postea excipienda docuit, vel aliter nihil excepit quod sit necessarium ad consecutionem felicitatis æternæ. Quod ad auctoritatem Hieremiæ 1. *Ecce constitui te super gentes & super regna*, *&c.* Ostendit Doctor, quatuor rationibus illam esse sophisticam; Primo, quia Hieremias non erat Summus Sacerdos, & hoc dato quod fuisset; dictum fuit illi tantummodo sicut Prophetæ; unde & ibidem præmisit Dominus *Prophetam in gentibus dedi te*, *&c.* Ergo Doctor non multum curans de auctoritate Innocentii, dicit illam auctoritatem, qua fundat se in Hieremia, non esse multum curandam: Nam Innocentius in eodem capit. dicit, quod extra Ecclesiam nullum est verum dominium, & quod non est concessum sed tantummodo permissum à Deo; sed dicit Doctor, quod hoc est hæreticale, & circa hoc movebuntur duæ quæstiones.

An

An liceat fidelibus litigare coram Judice infideli.

IAm Doctor in cap. 12. solvit rationem positam in 2. cap. cum arguitur probando quod Papa habeat supremam Potestatem, & plenitudinem in temporalibus: ille qui habet temporalia seu secularia judicare sine exceptione, habet plenam Potestatem in illis; sed Papa est hujusmodi; ergo, consequentia est certa cum majore: sed minor probatur 1 Corinth. 6. *Angelos judicabimus, quanto magis sæcularia*; hoc dicit sine exceptione; ergo. Respondet Doctor negando minorem, & ad auctoritatem Pauli dicitur, quod Paulus non dicit hoc in sua propria persona quia loquitur in plurali, neque erat Papa, neque loquebatur in persona Pontificis, sed dicit hoc loquens de toto cœtu fidelium, volens dicere quod inter fideles esset aliquis constituendus à fidelibus sive Laicus, sive Clericus, & adhuc magis Laicus quàm Clericus, qui haberet causas temporales & seculares inter ipsos dijudicare, salvo tamen jure judicis infidelis. Ultra dicit Doctor, quod non vult dicere Paulus, quod sit constituendus judex in secularibus, qui in rebus temporalibus habeat omnimodam plenitudinem potestatis in ipsis, quia hoc esset perniciosum reipublicæ, posset enim me privare bonis meis sine culpa: sed est aliquis constituendus in rebus temporalibus qui habeat dicere jus, puta hoc est justum vel non, hoc est tuum vel alterius, non quod habeat omnimodam plenitudinem potestatis, neque omnium dominium: dicitur tamen salvo jure infidelium, nam tempore Pauli & Apostolorum, erant multi conversi Christiani, qui nullam habebant jurisdictionem, & proinde eorum jurisdictio temporalis erat apud infideles: neque prohibuit Paulus fidelibus quod non agerent causas coram infidelibus superioribus, sed fecit Paulus vt quilibet bonus judex debet facere. Primò incitavit partes ut concordarent inter se sine strepitu judiciali, & si non possent, caperent arbitrum, ne eorum malitia cognosceretur ab infidelibus. Ultra dicit Doctor, quod fidelis potest in quibusdam causis litigare coram infideli, & Paulus noluit omnino præcipere quod nullo modo litigarent coram infideli, sed prius componerent si possent, quod in aliquibus casibus est licitum. Primus casus, quando infidelis convocat fidelem ad infidelem Judicem, habentem ordinariam Potestatem super eum, ut Sortes fidelis habitat in regno infidelium, convocatur ab infideli coram Judice infideli, tenetur parere: Secundus casus, si alter fidelis quamvis malitiose trahatur ad Judicem

dicem infidelem, habentem potestatem jurisdictionis inter reos, oportet quod se defendat: Tertius casus, si Sortes fidelis est actor, & tenetur rem propriam recuperare, & pro tunc non potest nisi coram Judice infideli, in hoc casu tenetur partem convocare coram Judice infideli: Paulus ergo non vult dicere quod sit illicitum litigare coram infideli Judice, sed dicit quod in primitiva Ecclesia debebat potius contumeliam aliquam pati, quam litigare coram illo.

An Sacerdotes legis Mosaicæ fuerint superiores Regibus quantum ad temporalia.

VEniendum est nunc ad solutionem quartæ rationis quæ tangitur à Doctore in 2. cap. & refutatur in cap. 12. Ibi, AD QUARTAM ALLEGATIONEM INDUCTAM, &c. Arguitur quod Papa habeat supremam potestatem laicam in temporalibus: nam in antiquo Testamento, Sacerdotes semper fuerunt superiores Regibus; ergo habebant majorem potestatem quam ipsi Reges: patet de Samuele qui unxit Saulem in Regem, & dedit ei potestatem regalem, & cum nullus det quod non habet, sequitur quod habebat potestatem regalem ad minus eminenter: Similiter, 4. Regum, cap. 18. Joiada constituit Joas Regem: Item patet de Carolo magno, & Constantino Imperatore, qui exhibuerunt semper reverentiam Summis Pontificibus, & sic patet quod tam in Veteri Testamento quam apud gentiles & Christianos, Sacerdotes unxerunt Reges & deposuerunt eos à regno, ut dictum est de Samuele qui unxit Saulem & eum deposuit. Quantum ad hoc, est solum difficultas in exponendis Sacris Literis, nam 1. Regum 8. quæsiverunt filii Israël à Samuele, qui erat eorum Judex, Regem, & consuluit Dominum, dicit ei Dominus *constitues super eos Regem.* &c. Respondet Doctor, quod Samuel non constituit super eos Regem tamquam habens auctoritatem constituendi, sed fuit promulgator constitutionis Dei, & hoc est satis conforme illis textibus, nam Samuel non habebat potestatem regiam: tenet de Alliaco, quod Deus erat immediatus Rex filiorum Israël, antequam esset constitutus Rex Saul, & Samuel erat sicut sunt Domini de Parlamento sub Rege, ita quod Samuel erat minister Regis, exercendo actus potentiæ regiæ tamquam minister & judex: patet 8. cap. 1. Regum, *Ipsi non te spreverunt sed me ne regnem super eos*; Ergo Samuel erat solus minister, & Deus verus Rex Judæorum: Ultra dicit Doctor, quod Samuel non habebat potestatem

statem instituendi Regem, sed solum ab illo habuit ministrationem, qui habuit potestatem instituendi Regem scilicet à Deo, & ratio est, non enim constituit Samuel Saulem Regem auctoritate sua, sed auctoritate illius cujus mandato tenebatur parere tamquam minister: neque Samuel eum deposuit, sed Deus: nam dicitur in textu, *quia abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne regnes amplius:* Ideò fuit solum sententiæ deponentis insinuator & promulgator: Ideo quantum ad primum argumentum, nego quod Samuel instituerit & deposuerit Saulem, sed fuit minister sicut Domini de Parlamento proferunt sententiam de deponendo aliquem à ducatu, non auctoritate quam habent in se, sed regia. Non potest hoc etiam esse, dato quod Samuel fuisset Levita, nam omnes de genere Levi non erant Sacerdotes, licet bene essent Levitæ, sed soli de domo Aaron erant Sacerdotes. Quantum ad aliud cum dicitur quod Joiada fecit Joas Regem, hoc negatur; imò erat Joiada filius Regis, & remansit & erat tutor & custos Joas veri Regis, unde postea mandavit Athaliam occidi, sed ex hoc nihil potest inferri. Quod autem Alexander magnus exhibuerit reverentiam Summis Sacerdotibus, dico quod etiam Reges debent hoc facere; nam potestas Ecclesiastica est præferenda regali, non in temporalibus, ideò Alexander non exhibuit reverentiam Joiadæ Sacerdoti, tamquam supremo in temporalibus, sed tamquam majori se in altero genere potestatis, spiritualis scilicet: pariter dicendum est de Carolo Magno.

Ex dictis patet, quod Samuel non contulit potestatem regiam Davidi, eo quod potestas regia fuerit collata Sacerdotibus, imò Samuel non erat Sacerdos, quia non erat de domo Aaron. Ergo Doctores attribuentes Papæ plenitudinem potestatis in temporalibus, in hoc male se fundabant quod in antiquo Testamento fuit collata potestas Regibus per ipsos Sacerdotes, nam hoc solutum est.

Constantinus neque dedit, neque dare potuit Imperium Romano Pontifici.

DOctor jam in 12. capit. ibi, QUOD VERO PRÆDICTI, &c. nititur probare quod istæ allegationes sunt contra allegantes, & quod Constantinus, Justinianus, & Carolus Magnus, non recognoverunt Sacerdotes tamquam superiores in temporalibus: Primò patet de Constantino qui dedit temporalia Summo Pontifici; ergo illa non erant Summi Pontificis, sed ipsius Constantini ante donationem: Item, non legitur quod Constantinus resignaverit potestatem Imperialem, tamquam non

non suam, & postea habuerit eam ex dono Pontificis: legitur tamen quod ipse temporalia dedit ex can. *Constantinus*, dist. 96. Ergo hoc erat suum, igitur non recognovit Papam suum superiorem in temporalibus. Non est difficultas apud opinionem communiorem, quæ fatetur quod ante Constantinum Magnum, Papa non habebat auctoritatem Imperialem, & sic eam non habuit auctoritate Dei, vel ex institutione Christi: sed difficultas est inter Doctores, an post illam collationem factam Sylvestro Papæ, Papa habuerit illam auctoritatem Imperialem, & videtur quod sic per illos duos can. *Constantinus*, ubi dicitur, quod Constantinus coronam & auctoritatem Imperialem dedit Apostolis; ergo ex resignatione facta, jam Summus Pontifex habet supremam Potestatem in temporalibus, saltem in regionibus Occidentis. Item ex 2. can. *Constantinus*, habetur quod consilio Satraparum omnem potestatem Imperialem contulit Sedi Apostolicæ; ergo, &c. Dicitur quod in capite illorum canonum, tamquam non habentium auctoritatem, ponitur *palea*. Nam dicunt communiter Doctores, quod numquam legerunt in historiis authenticis, quod Constantinus resignaverit Imperium: legitur bene quod Constantinus fundavit Ecclesias Romæ, & eas dotavit, sed quod resignaverit Imperium Occidentale, numquam legitur. Ultra dicunt plerique Doctores, quod quamvis nisus fuisset resignare, hoc tamen non potuit, nam dicitur Imperator Augustus ab augendo, potest enim augere sed non diminuere Imperium, & non habet auctoritatem neque potestatem dandi, neque regiones illius alienandi, sicut Rex Franciæ non habet auctoritatem resignandi regnum, neque provinciam datam fisco, alteri dare: regnum enim non est Regis sed communitatis, & ipsa potestas regia est ipsius communitatis, ideò non potest alteri ad libitum resignare; de patrimonio potest, sed non de regno, ita dicunt de Constantino. Unde donatio videtur quædam esse, sed unus Imperator non potest condere legem quæ successorem liget & obliget; ergo non potest quantum ad ea quæ sunt Imperii, donationem facere quæ obliget sequentes.

Regnum Franciæ numquam fuit subjectum Imperio.

DIcunt tertiò, supposito quod Constantinus habuerit potestatem dandi, adhuc propter hoc non potest argui quod Papa habeat auctoritatem super regnum Franciæ, quia illud non erat subjectum Constantino: numquam enim Rex Franciæ habuit superiorem in temporalibus,

bus, & dato quod aliquando Regnum Franciæ tyrannice occupatum fuisset, nunquam tamen pacifice. Hoc etiam patet capite, *per venerabilem, qui filii sunt legitimi*, & Glossa in illo Capite corrumpit textum, neque quadrat cum textu.

Justinianus & Carolus Magnus non agnoverunt Papam superiorem in temporalibus.

DE Justiniano expresse dicit Doctor, & bene ex verbis Justiniani in legibus positis habetur, quod ipse non recognoscebat Papam suum superiorem in temporalibus, imo inferiorem: Patet, Ille non recognovit illum suum superiorem in temporalibus, qui condidit leges, quas vult ab illo observari, super dispositione temporalium; sed Justinianus edidit leges super dispositione temporalium, quas volebat etiam à Summo Pontifice observari: Patet, edidit legem quod contra Romanum Pontificem non curreret præscriptio nisi centenaria, per hoc enim fatebatur se habere supremam jurisdictionem in temporalibus super Pontificem, quamvis recognoscat se simpliciter inferiorem, quia potestas spiritualis est excellentior temporali, & potest excommunicari & absolvi; ergo est simpliciter inferior, sed quantum ad res temporales Justinianus non recognovit superiorem: Similiter dicendum est de Carolo Magno, quod non recognoscebat superiorem in temporalibus.

CAPUT XIII. DOCTORIS.

Christus non contulit Petro potestatem excellentiæ, sed ordinariam & limitatam.

AD QUINTAM ALLEGATIONEM, &c.

ARguit quinto, & circa hoc mota est quæstio, Christus habuit supremam potestatem in temporalibus; sed Papa est ejus Vicarius; ergo habet supremam in temporalibus: & Innocentius III. adducit pro se, quod Imperator accepit à Papa ensem, & eum vibrat, ad denotandum quod habet potestatem illam à Papa uti ense. Dictum est de Christo quo ad divinitatem, quod habuit supremum dominium, & utrum, quo ad humanitatem, dictum est ample

supra, jam difficultas est an habuerit supremam jurisdictionis potestatem in temporalibus: non habuit à patre nec à matre, an à Deo? aliqui dicunt quod non ut mendicantes, qui tenent quod Christus fuit vere mendicus: sed quidam Doctor hoc reputat hæreticum: Dico quod si illam habuit, tamen non sequitur, Christus habuit supremam jurisdictionis potestatem in singulis rebus temporalibus; ergo etiam ejus Vicarius, non valet consequentia: nam Christus secundum humanitatem, majorem potestatem habuit quam Papa habeat, puta instituendi legem Euangelicam, neque etiam habuit potentiam alligatam Sacramentis, poterat enim condonare sine applicatione Sacramentorum: & Vicarius ejus non habet illam, sed solum illam quæ explicatur in suo Vicariatu, nam dedit ei potestatem remittendi peccata, prædicandi, instituendi ministros Ecclesiæ, excommunicandi, dandi Indulgentias, &c. sed nullibi reperitur quod dederit ei potestatem instituendi & destituendi Reges temporales: ideo ex collatione potestatis sibi factæ à Christo, non habet potestatem supremam jurisdictionis in temporalibus. An Christus illam habuerit à Deo, credo quod sic, *Data est enim*, inquit, *mihi summa potestas in cælo & in terra:* & aliquando illam exercuit, videlicet quando misit dæmones in porcos, alias intulisset damnum proximo: similiter, quando acceptis funiculis ejecit vendentes & ementes de templo.

CAPUT XIV. DOCTORIS.

Aliquas esse actiones corporis, quæ non subjiciuntur animæ.

AD SEXTAM ALLEGATIONEM, &c.

AD sextam, cum sic arguitur, sicut se habet anima ad corpus, ita spiritualia ad corporalia: (nam gratia est præferenda cuicumque bono temporali: Item sicut corpus regitur per animam ita corporalia regi debent per spiritualia, & per illos qui potestatem spiritualem habent, & tales debent impedire ne habentes temporalia, utantur illis contra legem Dei, & eos coërcere:) dico quod corpus quantum ad aliquas actiones non subjicitur animæ, ut in descensu & multis aliis operationibus: eodem modo dico, quod habentes administrationem rerum temporalium, quantum ad aliquid, non subjiciuntur habentibus jurisdictionem spiritualem, ut in istis contractibus, emptione,

ven-

venditione & multis aliis: ideo est aliquantulum simile, & aliquantulum dissimile, quare nihil ex hoc concludi potest.

CAPUT XV. DOCTORIS.

Papa non est omnibus legibus humanis solutus.

AD SEPTIMAM, RESPONDETUR, &c.

QUantum ad septimum arguitur sic, ille qui est omnibus legibus solutus, habet potestatem supremam & civilem, sed Papa est ejusmodi, &c. negatur minor, quia Papa non est lege divina solutus, sed est bene solutus legibus humanis aliorum Pontificum, nam sicut ille qui edit & constituit legem non obligat seipsum, ita nec suos Successores. An sit autem solutus legibus Conciliorum Universalium, dico quod est obligatus illis, imo vovet observare leges Conciliorum, sed hoc infra tractabitur. Dico etiam quod aliquibus legibus civilibus non est solutus, ut patet in præscriptionibus: imo Papa fatetur contra se currere legem præscriptionis, imo si sint aliquæ leges de obligatione & jure alterius, tenetur eas observare, ut si aliquis transtulerit rem suam in Papam cum aliqua conditione, Papa tenetur ad illam conditionem (Prælati seculares sunt capaces donorum temporalium, secus de regularibus) ut si Rex aliquam civitatem donaret Ecclesiæ Romanæ cum conditione de solvendo tributo, vel recognitione honorum, illa lege Pontifex obligatur, quia res transit cum conditione apposita per dantem, ideo falsum est simpliciter, quod sit Papa omnibus legibus humanis solutus.

CAPUT XVI. DOCTORIS.

Semper in dubiis obediendum est Pontifici.

AD OCTAVAM ALLEGATIONEM, &c.

AD octavum, ille cui est obediendum in omnibus, habet supremam potestatem in omnibus; Papa est ejusmodi: nego quod universaliter sit Papæ obediendum in omnibus, imo si præciperet Papa quod contraherem matrimonium, non teneor obedire: sed hoc intelligitur in omnibus necessariis ad consequendum felicitatem æter-

nam, & ad observationem legis Euangelicæ: sed quis judicabit hoc esse necessarium? dico quod docti viri judicabunt doctrinaliter, & Papa auctoritative: similiter & Concilium Generale potest auctoritative judicare. Sed si Papa falsè judicaret, ad prudentes spectat judicare illum male judicasse, & talis non obediendo est tutus, dummodo sit apparens quod male præcepit, sed in dubiis semper est ei obediendum.

CAPUT XVII. DOCTORIS.

Tribus de causis Papa subire debet humanum judicium.

AD ALIAM ALLEGATIONEM IBIDEM, &c.

AD ultimam allegationem, arguunt pro secunda opinione; Ille est supremus in temporalibus à cujus judicio in quacumque re non licet appellare, nec de ejus judicio judicare: sed Papa est ejusmodi; igitur, &c. minor patet 9. q. 3. Can. *patet*. Sed negatur minor, imo Papa in tribus casibus judicari potest, primus ponitur dist. 40. Can. *si Papa*, cæteros judicaturus, à nemine judicabitur nisi in crimine hæresis vel fidei: Ergo per illud Capitulum, Papa tenetur subire judicium humanum in materia hæresis. Dicit tamen Doctor, quod contingere potest Papam de facto esse hæreticum sive interiori hæresi sive exteriori: contingit secundo non esse hæreticum, sed de hæresi diffamatum vel suspectum: Si autem fuerit hæreticus qualicumque hæresi, sive mentali, sive exteriori non est amplius Papa, & est opinio Doctoris quam tenet hic, & in 1. libro dialog. quod quicumque cadit in hæresim sive manifestam, sive occultam, tam jure divino quam humano est Ecclesiastica potestate privatus, & hoc de potestate Ecclesiastica jurisdictionis, secus est de Ordine. Adducit Doctor unam auctoritatem & unam rationem: auctoritas est ad Titum 3. *Hæreticum hominem post primam & secundam admonitionem devita*, & ex hoc sumitur tale argumentum; nullus obligatur suum caput supremum devitare, imo tenetur eum sequi; sed quilibet Christianus cognoscens Summum Pontificem esse hæreticum, tenetur eum devitare post primam & secundam monitionem; ergo de facto non est amplius Summus Pontifex. Unde dicit Glossa 24. q. 1. Cano. *Achatius*, *si scirem meum Prælatum hæreticum, & excommunicaret me, non dimitterem*

rem celebrare in secreto, non tamen in publico. Secundò arguitur sic, ille qui non est membrum Ecclesiæ, non est caput Ecclesiæ: sed hæreticus qualicumque hæresi, non est membrum Ecclesiæ, quamvis sit membrum putridum vel aridum, non est tamen simpliciter membrum, & ablata fide nulla est conventio ad Christum, ergo non est amplius membrum corporis mystici, scilicet Ecclesiæ, ergo non est caput, quamvis Ecclesia existimaret eum Papam, quia potest tota Ecclesia errare in facto, non autem in jure: tamen non est amplius Papa neque caput Ecclesiæ si sit verè hæreticus, & est opinio Doctoris. Sed posito quod non sit de facto hæreticus, sed solum diffamatus de hæresi. Dicit Doctor quod tenetur subire judicium humanum: sed quis judicabit eum? Respondet quod Episcopus loci in quo tunc est Papa, & si non sit Episcopus, tunc Episcopi vicini debent eum judicare, & supposito quod tales Episcopi nolint audire accusantem & denuntiantem, & per consequens neque eum judicare, tunc quilibet habens potestatem coërcitivam, ut Rex vel Imperator, ubi non potest aliter judicari, possunt violenter eum capere. Sed si sit aliquis eum accusans vel plures, & non sit hæreticus, verumtamen tenetur subire judicium humanum, puta Concilii, & si non sit congregatum, debent congregari Episcopi propinquiores.

Secundus casus in quo debet subire judicium humanum est, quando est diffamatus de peccato publico notorio, in prædicto can. *Si Papa*, in Glossa: ut si sit notorius fornicator, & frequenter charitativè correptus, & nolit emendari, & præcipuè si tale crimen cedat in perniciem Ecclesiæ: dicit Glossa quod *pertinacia æquivalet hæresi*, & eodem modo de eo judicium fieri debet sicut de hæretico.

Tertius casus est, quando Pontifex aliquid detinet quod est alterius, ut aliquam regionem, vel provinciam alicujus Ducis, debet subire judicium humanum, sed quis eum judicabit? dicit Doctor, vel ille cujus bonum detinet, habet superiorem vel non; si non habet, ut Imperator, debent ex communi consensu dare potestatem arbitro judicandi: sed si Papa nolit se subjicere, tunc armis ille poterit recuperare res suas, & movere arma contra Summum Pontificem, quoniam est invasor: Si autem ille cujus possessionem detinet, habet superiorem, recurrere debet ad illum, & ejus auctoritate potest movere bellum & arma contra ipsum: quare movetur quæstio sequens circa istud Capitulum 14.

CAPUT. XV.

An à sententia Summi Pontificis possit appellari.

JAm quæritur utrum à sententia Summi Pontificis possit appellari, & an sit altera potestas super potestatem Summi Pontificis, quod est quærere, utrum Summus Pontifex in sua potestate alteri potestati etiam ordinariè subjiciatur, etiam manendo Summus Pontifex. Arguitur quod non, canone *nemo* 9. q. 3. *nemo judicabit Primam Sedem*, id est, Apostolicam: *neque enim à Clero neque ab Augusto, neque à Regibus, neque à populo judex judicabitur*; Ergo non est potestas quæ sit ordinariè superior ad Summum Pontificem.

Quid, & quando Concilium sine Pontifice congregari possit.

OPpositum deducitur ex deductione Constantiensis & Basileensis Conciliorum, quibus, quilibet Christianus, etiam in Papali dignitate constitutus obedire tenetur; ergo, &c. Pro cujus declaratione videndum est quid sit Concilium Generale, communiter autem definitur sic, & præcipuè à Joanne de Gersonio, *est congregatio auctoritate legitimè facta ad aliquem locum, ex omni statu Hierarchico, nulla persona fideli petente audiri exclusa, ad tractandum ea quæ concernunt publicam Ecclesiæ utilitatem & mores ipsius*. Ex prima particula sequitur quod omnis congregatio non legitimè vocata & congregata, non est Concilium Generale: & generaliter, auctoritas legitima, est auctoritas Pontificis. Verumtamen in tribus casibus sine ejus auctoritate potest Concilium congregari: primus casus si Papa sit mortuus, vel morte civili vel naturali: nam aliquando vacavit duobus annis Sedes Apostolica, tunc sine ejus auctoritate potest Generale Concilium convocari: Secundus casus, si Papa legitimè requisitus, renuat convocare Concilium: Tertius quando tempus & locus fuerunt assignata per Concilium præcedens, sicut in Concilio Basileensi assignatum fuit Concilium futurum Lugduni infra septennium: & in primis duobus casibus, non refert quis convocaverit, tamen inprimis recurrendum est ad Cardinales. Secundò dicitur Concilium debere congregari *ex omni statu Hierarchico*, nam sunt duo status Hierarchici in Ecclesia, scilicet status Prælatorum superiorum & inferiorum: unde in tali Concilio debent interesse singuli Episcopi: similiter ex parte Cleri & Curatorum, de singulis Episcopatibus,

bus, aliquis debet interesse, & tales habent vocem, & auctoritatem deliberandi in Concilio. Deinde dicitur, *nulla persona fideli petente audiri exclusa, ad tractandum ea quæ concernunt Ecclesiam & mores ipsius*, & quia Ecclesia non potest tota congregari in uno loco, Concilium Generale repræsentat illam.

Concilium Generale immediatè à Christo habet potestatem coërcitivam supra Summum Pontificem.

QUæritur nunc, utrum tale Generale Concilium ritè congregatum, ordinariam habeat jurisdictionis potestatem supra Papam. Respondetur quod hoc potest dupliciter intelligi, uno modo quod Papa teneatur obtemperare statutis & decretis per Concilium sub pœna peccati, quod si non obtemperaverit, quod Concilium habeat auctoritatem & potestatem feriendi Papam, etiam ipso remanente Summo Pontifice, pœna Ecclesiastica, id est, excommunicatione: Supponitur ulterius, quod sex sunt potestates Ecclesiæ, quæ tactæ sunt prius: Prima super corpus Christi verum: secunda super corpus Christi mysticum, item potestas Apostolica, coërcendi, instituendi Prælatos Ecclesiæ, & sexta sumendi necessaria vitæ.

Istis suppositis sit Prima Propositio, Concilium Generale legitimè congregatum, immediatè à Christo habet illam potestatem coërcitivam in foro exteriori & publico, loquor enim de potestate quæ respicit forum exterius: nam Concilium Generale non habet potestatem consecrandi neque absolvendi sacramentaliter, cum non sit Sacerdos, est solummodo quæstio de potestate jurisdictionis in foro exteriori, quam auctoritatem habet à Christo immediatè, & non à Papa, ut dicunt Juristæ. Patet Propositio Matth. 18. loquebatur Dominus ad Petrum immediatè, *si peccaverit in te frater tuus, &c.* tandem dicit, *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus & publicanus:* postea subjunxit in plurali *quæcumque solveritis*, &c. Ergo Christus dedit auctoritatem Ecclesiæ cognoscendi, per hoc quod dicit DIC ECCLESIÆ, & sic, ut bene dicit Gerson, non dicit DIC ECCLESIÆ, id est, Prælatis Ecclesiæ, quia *loquebatur Petro, qui non potest esse accusator, testis & Judex:* Ideò ibidem capitur Ecclesia pro aggregatione Prælatorum. Dedit ergo potestatem Ecclesiæ cognoscendi, &c. Ergo Concilium Generale immediatè repræsentat Ecclesiam Universalem, quia constituitur ex cujuslibet Ecclesiæ partiali membro, habet potestatem cogno-

cognoscendi super quemcumque, & cognitione habita sententiandi, & contra non parentes exercendi pœnam & censuras Ecclesiasticas: & in illa auctoritate fundant se Doctores, quod Concilium Generale habet immediatè à Christo potestatem jurisdictionis coërcitivam. Habitum est supra, quomodo Potestas Ecclesiastica jurisdictionis, saltem quæ respicit forum publicum, est toti Ecclesiæ à Christo immediatè communicata, quod patet, Matth. 18. *si peccaverit in te frater tuus*, statim subdit DIC ECCLESIÆ, in quo verbo est data auctoritas cognoscendi de crimine, quia frustra fuisset dicere Ecclesiæ, nisi Ecclesia auctoritatem haberet, & si est data Ecclesiæ potestas cognoscendi, & per consequens puniendi, id est, excommunicandi; Ergo ex prima institutione Christi auctoritas jurisdictionis est Ecclesiæ communicata, & per consequens Concilio Generali Ecclesiam Universalem repræsentanti, quia constituitur ex aliquo membro cujuslibet Ecclesiæ particularis.

Concilium exercere potest omnes actus jurisdictionis, excepta Sacramentorum administratione.

CIrca hanc Propositionem, quæ est multum universalis, ponuntur aliquæ particulares de actibus jurisdictionis Ecclesiasticæ, unde multi sunt actus jurisdictionis, seu effectus Potestatis Ecclesiasticæ, quos exercere potest Concilium Generale, scilicet *edere canones, dare indulgentias, excommunicare*, & sub excommunicatione continentur sive intelliguntur aliæ pœnæ quas Ecclesia exercere potest ratione criminis, ut *interdicere, degradare*, &c. & ultra, potest *dispensare*: & isti sunt quatuor effectus Potestatis Ecclesiasticæ quos exercere potest Concilium Generale, & similiter omnes similes actus qui respiciunt jurisdictionem, excepta absolutione sacramentali, & qui sunt actus jurisdictionis exterioris potest exercere, & quantum ad istos actus, ponit aliquis Doctor aliquas Propositiones.

Prima Propositio, Concilium Generale potest ex hac auctoritate sibi à Christo immediatè data, edere canones punitivos: patet sic; primò Concilium Basileense edidit canones punitivos contra Sacerdotes publicè fornicarios, quod per trimestre fructibus suorum beneficiorum priventur, & si recidivarent, & non corrigerentur perpetuò privarentur beneficio, 82. *distinct. Cano. Presbyter.* Item, dicit textus de Presbytero qui dedit literas quibus docetur de possessionibus Ecclesiæ, quod ille tenebitur secundum Concilium Gangrense restituere damnum quod

quod incurrit Ecclesia propter revelationem illarum literarum, vel perditionem possessionum, & quod privaretur perceptione Sacri Corporis & Sanguinis. Ideo Concilium Generale ex illa auctoritate potest edere Canones punitivos.

Secunda Propositio; Concilium Generale potest dare Indulgentias, & hoc fuit practicatum in Concilio Basileensi: nam Græci excusabant se quod propter paupertatem non poterant venire ad Concilium, tunc Concilium dedit Indulgentias largientibus bona & pecunias pro expensis Græcorum, pro sublevatione paupertatis ipsorum. Ista Secunda Propositio sic suadetur; Indulgentiæ procedunt à clave, ita quod datio Indulgentiarum est effectus clavis Ecclesiæ: sed clavis Regni cælorum est data Petro, non tanquam personæ privatæ, sed ut repræsentanti totam Ecclesiam 24. q. 1. *Cano.* quodcumque; *nam fuerunt claves Ecclesiæ datæ Beato Petro, non ut singulari personæ*, dicit Augustinus, sed ut repræsentanti Ecclesiam; ergo Concilium Generale repræsentans immediate totam Ecclesiam Universalem, & immediatius quàm Petrus, habet istam potestatem. Item; Concilium Generale potest limitare largitionem Indulgentiarum in ipsis Episcopis & Prælatis; ergo potest largiri Indulgentias: nam si potest limitare, ergo eminentius habet illam potestatem. Patet antecedens in cap. *Cum ex eo, de pœnitentiis & remissionibus*, ubi limitat Concilium, quod in dedicatione non dentur Indulgentiæ ultra annum, & in anniversariis, ultra quadraginta dies; ergo Concilium habet potestatem limitandi Indulgentias, & per consequens conferendi.

Tertia Propositio, potest Concilium excommunicare, patet in verbis Christi, Matthæi 18. *Si non audierit te, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus*, id est, excommunicatus: similiter in cap. *Omnis utriusque sexus*, quod editum est in Concilio Generali, ubi excommunicantur non communicantes semel in anno, & arceantur ab ingressu Ecclesiæ. Ergo Concilium excommunicat eos; ergo Concilium potest excommunicare.

Quarta Propositio; Concilium Generale potest dispensare Can. *Presbyter* distinct. 82. nam est editus Canon quod presbyter fornicator deponatur, & ab illo Canone dispensatum fuit in Concilio Gangrensi, quod permitteretur in Ordinibus susceptis ministrare post peractam decem annorum pœnitentiam: ideo contra Canones punitivos potest Concilium dispensare.

Ergo habetur resolutorie, quod Concilium in istis quatuor supra no-

nominatis, potest exercere potestatem Ecclesiasticam jurisdictionis, & quod habet potestatem edendi Canones punitivos, dandi Indulgentias, &c. similiter talem potestatem habet qualem Papa, ut notum est, & proinde potest edere Canones, conferre Indulgentias, excommunicare, dispensare, &c.

Utrum Papa judicari possit à Concilio.

CUm ergo in Concilio & in Papa sint istæ duæ potestates, utrum respiciant se ex æquo, hoc est, an neutra habeat potestatem super aliam, ita quod una non sit super aliam, vel an una habeat auctoritatem super aliam, ut puta utrum auctoritas Concilii sit super auctoritatem Papæ, de hoc est controversia inter Doctores: pro cujus declaratione notandum est, quod multa sunt annexa auctoritati alicujus superioris: Primum est, quod ab inferiori ad superiorem licet appellare, ut ab Episcopo ad Archiepiscopum, ab Archiepiscopo ad Primatem; & à Primate ad Papam: similiter à Baillivo ad Curiam Parlamenti, &c. Secundum est, quod ille habens auctoritatem superiorem, potest habentem auctoritatem inferiorem *judicare, punire, deponere, ejus leges infringere:* nam fungens auctoritate superiori, habet potestatem coercitivam super illum qui habet inferiorem. Tertium, habens auctoritatem superioris, sive superior, potest edere leges & constitutiones, & tenebitur inferior secundum illas judicare, ita quod si oppositum faciat, de facto ejus judicium nullum erit, ita quod potest potestatem inferioris certis legibus arctare ad se conformandum illis. Quartum, superior vel habens auctoritatem superioris, certis de causis aliquos potest eximere à potestate inferioris, ut Papa multos exemit à potestate inferiorum sive Episcoporum.

Istis suppositis est difficultas, utrum à Papa ad Concilium, vel è contra, possit appellari, vel neutrum ad alterum: Item, utrum Concilium possit Papam deponere & judicare, vel è contra: vel neutrum alterum: Item, utrum possit Concilium aliquos à potestate Papæ eximere, vel è contra neutrum alterum: Item, utrum Concilium possit edere Canones quibus teneatur Papa parere, vel è diverso, vel neutro modo.

Est apparentia in multis textibus, quod Papa non possit judicari à Concilio, ut allegatum est supra, Canone *Nemo judicabit primam sedem, neque à Cæsare, neque à Clero, neque à Regibus*, &c. Ergo Concilium

lium non potest judicare Papam, ideo non est supra ipsum, & per consequens Papa non est inferior Concilio: Similiter in capite *significasti. de electione & electi potestate.* Omnia Concilia sunt auctoritate Summi Pontificis celebrata; ergo auctoritas Concilii dependet ab auctoritate Papæ; Igitur, &c. Item, statuta Concilii Generalis non possunt ligare Papam, quia de ratione superioris est, quod possit inferiorem suis legibus arctare; ergo istis testibus videtur quod nullo modo dici possit quod Concilium sit supra Papam, & quod auctoritas Papæ sit sub Concilio vel infra Concilium collocata.

Resolutio Scholæ Parisiensis & Ecclesiæ Gallicanæ est, in omnibus actibus Jurisdictionis, Papam subesse Concilio.

QUantum ad ista, est Conclusio quam tenent *omnes Doctores Parisienses & Galli*, quod potestas Papæ est subjecta potestati Concilii: & dico primo, quod quantum ad originem seu institutionem, potestas Papæ non est supra Concilium, neque è diverso, quia utraque immediate est à Christo instituta; ergo quantum ad hoc, una non est super aliam, neque una dependet ab altera. Sed dicunt communiter omnes Doctores Parisienses, quod potestas Papæ est sub potestate Concilii quantum ad hoc quod Concilium potest certis legibus Papam arctare, ita quod teneatur Papa judicare secundum leges & constitutiones à Concilio latas, & quantum ad hoc, est expressa determinatio Concilii Constantiensis & Basileensis, quod *Concilium in Spiritu Sancto congregatum, Universalem Ecclesiam repræsentans, immediate habeat à Christo potestatem, cui omnis Christianus, etiam in Papali dignitate constitutus, obedire tenetur.* Ergo Concilium potest Papam certis legibus arctare, &c. Et isto modo quantum ad collationes beneficiorum, est arctata potestas Papæ in regno Franciæ, neque potest sibi ea reservare amplius; Ergo quantum ad ista, est ei data certa lex, & si faciat contra, ejus sententia erit nulla: & apparentia est in ista opinione. Nam quandocumque sunt duæ potestates ejusdem generis, *& una est deviabilis & altera non, potestas quæ est in supposito deviabili, debet dirigi secundum potestatem indeviabilem. Sed quilibet Papa est deviabilis, & Concilium Generale rite congregatum est indeviabile.* Ergo potestas Papæ debet dirigi secundum dispositionem Concilii Generalis. Apparentia est maxima in majore: sed minor est vera, nam Papa potest deviare, imo potest hæreticari, est enim homo non confirmatus in gratia, & remanet æqua-

liter peccator sicut prius. Quod autem Concilium rite congregatum non possit errare, patet; semper enim dirigitur specialiter à Spiritu Sancto, quantum ad exercitium suæ potestatis, & ideo non potest errare, secundum id, secundum quod dirigitur; igitur, &c. Patet major Actuum 15. *Visum est Spiritui Sancto & nobis*, præponitur Spiritus Sanctus quasi regens Concilium, & gubernans; ergo signum est quod Spiritus Sanctus semper regit, & gubernat Concilium; ergo ratione indeviabilitatis nituntur ostendere quod Concilium sit supra Papam, quantum ad istud, quod est de ratione superioris potestatis, certis legibus posse arctare inferiorem.

Quantum ad aliud, quod est de ratione superioris potestatis, quod licet ab inferiori ad eum appellare qui superiorem habet auctoritatem, videtur satis manifestum, quod licet à Papa ad Concilium appellare, quoniam Papa est deviabilis, & Concilium non potest errare; ergo quantum ad hoc, apparet Papam esse inferiorem.

Quantum vero ad aliud, videlicet quod potestas superior potest inferiorem judicare, utrum scilicet ipsum Concilium possit Papam judicare aut deponere à Papali dignitate, & alium instituere: dico quantum ad hoc, quod Concilium est supra Papam, & ipsum judicare potest & habet auctoritatem immediate à Christo, & est maxima apparentia, cum Papa sit defectibilis, quod possit ab ipso Concilio pro erratis puniri. Dicit dominus de Gersonio, quod quemadmodum Papa potest dare libellum repudii sponsæ suæ, id est, Ecclesiæ, hoc est, cedere Papatu, eodem modo si Papa sit inutilis sponsæ, id est, Ecclesiæ, poterit sponsa eum repudiare, & ipsum à Papatu auferre; Ergo, quantum ad istum effectum jurisdictionis, quod superior potestas potest inferiorem judicare, videtur apparenter, quod Concilium sit supra Papam. Difficultas autem, quantum ad istum modum dicendi, an Concilium possit excommunicare Papam, manente in Papatu, id est, adhuc ipso existente Papa, postea tractabitur.

Quantum ad alium effectum superioris potestatis, an Concilium possit aliquos eximere à potestate Papæ, sicut Papa aliquos eximit à potestate Episcoporum, dico quod Concilium, quantum ad aliquos effectus, potest aliquos eximere à potestate Papæ: nam potest facere Concilium quod Papa non possit aliquos actus jurisdictionis exercere in aliquam personam, sicut prius potuisset ante illam prohibitionem, verumtamen non potest quantum ad omnes, ita ut non possit postea aliquos exercere, imo non potest prohiberi universaliter ab

ab omnibus actibus circa aliquam personam. Dat Gerson exemplum de quodam Cardinali respectu cujus inhibitum est Papæ, ne posset pro peccatis præteritis illum punire, & quod remaneret perpetuus Legatus, videlicet quod Papa non posset illum privare perpetua Legatione: sed sic est quod Papa illos actus jurisdictionis non potuit exercere in illum post tale privilegium; ergo Concilium potest aliquas personas eximere à potestate Papæ, quantum ad certos actus jurisdictionis, sed de peccatis futuris non potest Concilium hoc facere, neque aliquos eximere à potestate coërcitiva Papæ, nisi Concilium esset tunc congregatum, & hoc sibi reservaret.

Adhuc restat difficultas de illo, an Concilium possit aliquem omnino eximere à potestate Papæ, ita quod Papa non posset eum excommunicare, nec pro peccatis præteritis, nec pro futuris, ut dicunt aliqui de Rege Franciæ, quod Papa non potest eum excommunicare. Sed credo quod Concilium non potest illum omnino eximere quin possit ab ipso Papa verè excommunicari pro causa justa, & pro vera contumacia, nisi Concilium tunc esset congregatum, & reservaret sibi talem punitionem.

Potestas Concilii intensivè, extensivè, & indeviabiliter, major est potestate Papæ.

Resolutio ergo est, quod Potestas Papæ potest à Concilio certis arctari legibus, & ab ipso ad Concilium potest appellari, & potest judicari à Concilio, puta & maximè si esset hæreticus & obstinatus, & in perniciem Ecclesiæ gubernaret, tum potest deponi à Concilio: Potest etiam Concilium certas personas eximere à potestate Papæ, quantum ad aliquos casus; ideo quantum ad ista, potestas Papæ est sub Concilio, & Concilium super ipsum Papam propter multa. Primò ratione indeviabilitatis: secundò quia potestas Concilii ad plura se extendit quàm potestas Papæ: nam ad quemcumque effectum se extendit potestas Papæ, similiter & Concilii, & cum Concilio ad ipsum Papam; ideò ratione extensionis potestas Concilii est supra Papam, quamvis potestas Papæ non sit à Concilio, sed immediatè à Deo; sicut & potestas Concilii non est à Papa, sed etiam immediatè à Deo, nihilominus potestas Papæ est subdita potestati Concilii, sicut potestates Baillivi & præpositi sunt immediatè à Rege, & tamen potestas Baillivi est sub potestate præpositi.

Conclusio Synodi debet fieri non Papæ, sed nomine Concilii.

PRopter difficultatem supra tactam, orta est quæstio sub qua forma deberet poni Conclusio in Conciliis Generalibus. nam reperitur in Statutis Conciliorum hoc modo, *Nos sacro approbante Concilio statuimus*, &c. aliquando reperitur, *Sancta Synodus statuit, &c.* aliquando reperitur, *Sacri Concilii auctoritas*, in ca. *de jurejurando*, ubi est conclusio sub ista forma: *Sacri auctoritate Concilii inhibemus, &c.* fuit ergo controversia, sub qua forma deberet poni Concilii Conclusio, an nomine Concilii, an nomine Papæ: dicit de Alliaco, quod melior modus est dicere sic, *Sancta Synodus statuit, &c.* vel sic, *auctoritate Sacri Concilii statuimus*, &c. Isti duo sunt meliores modi ponendi Conclusiones in Conciliis, & non nomine Papæ.

CAPUT XVI.

An Concilium possit errare.

COntra hunc modum dicendi, sunt aliqui in oppositum & pro ampliori declaratione, resumenda sunt aliqua prius dicta: nam dictum est primò, quod Concilium est supra Papam ratione indeviabilitatis: secundò, quia potest ipsum Papam judicare, & non è contra, & eum deponere pro rationabili causa: tertiò, quia Concilium potest potestatem Papæ certis arctare legibus.

Circa primum, Panormitanus in cap. *significasti*, *de electione & electi potestate*, ponit oppositum, & dicit, & plerique Juristæ cum eo, quod falsum est quod Concilium non possit errare, bene verum est quod Ecclesia Universalis non potest errare, & quod extra Ecclesiam non est salus, sed Concilium non est Ecclesia, nam quilibet Christianus est de Ecclesia & non de Concilio, deinde semper manet Ecclesia & non Concilium. Quamvis ergo Ecclesia Universalis errare non possit, nihilominus Concilium errare potest in moribus & fide, ut dicit Panormitanus. Hujus ratio est, Concilium Meldense erravit, ergo Concilium potest errare: Patet antecedens, nam 36. q. 2. duo proponuntur Canones, unus Concilii Meldensis, alter Hieronymi: Canon Concilii est talis, *Placuit ut hi qui rapiunt fœminas, vel furantur aut seducunt, eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis postmodum conveniat, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint.* Sed Hieronymus can.

Tria,

Tria. Tria legitima conjugia in Scripturis leguntur, Primum legitimum conjugium est, virgo casta in virginitate viro data legitimè, &c. *Secundum, virgo in civitate deprehensa à viro, & illi per vim copulata, si voluerit pater ejus dotabit eam iste vir, quantum judicaverit pater, & dabit pretium pudicitiæ ejus. Tertium est filia prædicta deprehensa, si non fuerit voluntas patris, trahet eam à prædicto viro, & tradet eam alii,* &c. Unde arguitur sic, illud matrimonium secundum, est legitimum teste Hieronymo, imo videtur dicere Gratianus, quod auctoritas Hieronymi fulcita auctoritate Sacræ Scripturæ, est præferenda auctoritati Concilii, hoc est præcipuum argumentum Panormitani, ad probandum quod Concilium potest errare.

Sed respondetur ad hoc, negando quod Concilium Meldense erraverit, & ad probationem, dico, quod Concilium decernit quod raptor non potest raptam virginem habere, nisi prius subjaceat publicæ pœnitentiæ, & ita solvit Martinus in de temperantia, in materia de raptu. Bene verum est, quod si sit solus consensus cum dote, raptor non potest raptam habere, sed si cum hoc subjaceat publicæ pœnitentiæ, consentientibus parentibus, potest illam habere, & illud est secundum legitimum matrimonium, quod dicit Hieronymus in can. *Tria*, & sic non probat Panormitanus intentum. Item, Hieronymus fuit ante Concilium, & certum est quod *Concilium potest illegitimare personas quæ prius erant legitimæ*, & potest esse quod tempore Hieronymi illæ personæ erant legitimæ ad contrahendum, sed postea sunt illegitimatæ à Concilio Meldensi, & sic resolutoriè tenendum est, & est probabilius quod Concilium rite congregatum non potest errare in fide, & in bonis moribus.

Concilium errare non potest in quæstione Juris; de Sanctorum Canonizatione, dubium est, quia factum est.

VTrum Concilium in aliquibus aliis possit errare, communiter dicunt Doctores quod sic, in iis quæ sunt facti & non juris: exemplum, si Sortes verè contrahat cum Bertha, non in facie Ecclesiæ, & postea attentet contrahere cum Thiberga in facie Ecclesiæ, si materia deferatur ad Concilium, judicabit Sortem debere manere cum secunda, & de facto errabit in illo facto, judicando Sortem esse virum Thibergæ: sed istud est unum factum & non unum jus: Ergo in iis quæ consistunt in facto & non in jure, errare potest Concilium. Utrum possit erra-

errare in canonizando Sanctos est difficultas, quia quod iste sit sanctus vel non, est unum factum. Utrum possit errare in quolibet facto, dicit Occam quod multiplicia sunt facta, quædam ex Sacris Literis elici possunt: exemplum quod Christus circuierit per totam Judæam, est unum factum, quod trahitur ex Sacris Literis: similiter quod Moyses deduxerit filios Israël per desertum: aliud est factum quod ex Sacris Literis non trahitur, ut quod Sortes sit vir Berthæ: istis suppositis sit ista Propositio.

Non potest Concilium errare in facto quod potest trahi ex Sacris Literis, quia consequenter erraret in iis quæ sunt fidei: sed in facto quod non potest trahi ex Sacris Literis, Concilium errare potest: sed in fide & bonis moribus non potest errare, quia in his specialiter dirigitur à Spiritu Sancto. Actuum 15. dicitur, *Visum est Spiritui Sancto & nobis*, ubi ponitur primò Spiritus Sanctus, tamquam director Concilii Generalis; sed Spiritus Sanctus non potest errare, vel aliquem facere errare, neque decipere; ergo Spiritus Sanctus non potest etiam dirigere, vel aliquem facere errare, errore facti, plusquam errore juris; & ideo Spiritus Sanctus non potest esse director erroris facti, nec juris. Dico quod *Concilium Generale dirigitur specialiter à Spiritu Sancto in omnibus necessariis*, dico etiam quod in sententiando quod Sortes est vir Berthæ in casu prædicto, Concilium dirigitur à Spiritu Sancto, imo quod benè sententiat, quia secundum allegata & probata, & tenetur sic sententiare: sed non oportet quod Spiritus Sanctus sit specialiter director omnium aliorum quæ sunt in Concilio, puta judiciorum intellectus * speculativorum: nam hoc est unum judicium † speculativum. Hic est vir hujus mulieris, sed semper Spiritus Sanctus est specialis director quarumcumque sententiarum & judiciorum latorum per Concilium.

Concilium repræsentat Ecclesiam propinque, Petrus verò remotè.

QUantum ad primum argumentum Panormitani, dicentis quod falsum est quod Concilium non potest errare: dico quod ista Propositio quæ assumit est falsa, scilicet sola Ecclesia Universalis errare non potest; & cùm arguit sic Panormitanus, sola Universalis Ecclesia est pro qua Christus oravit ne deficeret fides sua, dixit enim Petro repræsentanti totam Ecclesiam [*ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua*] ergo non potest trahi ex Sacris Literis quod Concilium errare non potest, sed solum universalis

* *Practicorum*. † *Practicum*.

ſalis Eccleſia: nego, imo dico etiam, quod rogavit pro Concilio. Unde dicit quidam Doctor, quod ſicut Petrus repræſentat Uiverſalem Eccleſiam (per Can. *Quodcumque* 24. q. 1. *data ſunt claves Petro, ut repræſentanti Eccleſiam Univerſalem*) ſimiliter Concilium Generale repræſentat Univerſalem Eccleſiam immediate, quia conſtituitur ex cujuſlibet Eccleſiæ particularis aliquo membro, & datæ ſunt claves Petro repræſentanti Univerſalem Eccleſiam de remote; Ergo dicit Doctor, quod quamvis Petrus ſit deviabilis, nihilominus Concilium Generale immediate Univerſalem Eccleſiam repræſentans errare non poteſt: & ecce quantum ad Primum Argumentum.

Secundum erat, quod Concilium Generale eſt ſupra Papam, quia ipſum judicare poteſt ratione indeviabilitatis, & ab ipſo ad Concilium poteſt appellari. Contra autem arguitur 9. q. 3. Can. *Nemo judicabit primam ſedem.* Item, 40. diſt. Can. *Si Papa*, ubi dicitur quod Papa niſi in materia hæreſis non poteſt judicari, &c. Quantum ad Can. *Nemo*, Occam optime ſolvit, nemo judicabit primam ſedem juſtitiam temperate deſiderantem, hoc eſt, quandiu juſte agit, non debet judicari. Alii textus ſunt conſtitutiones Papæ, & conſtitutiones Pontificum, qui pro ſe loquebantur, & nemini credendum eſt in ſua cauſa.

Aliæ ſunt meliores apparentiæ, Chriſtus erat ſuper totum Concilium & non ſubjectus Concilio, ſed conſtituit Petrum & ejus Succeſſores ſuos Vicarios; ergo Petrus & ejus Succeſſores ſunt ſuper Concilium. Secundo, non eſt difficultas quin Chriſtus inſtituerit Politiam Chriſtianam in optimo genere Politiæ, alias non fuiſſet bonus inſtituens: ſed optimum genus Politiæ eſt Politia regalis, puta quando unus ſolus principatur: ſi ergo Concilium principatur ſuper Papam, Politia Chriſtiana eſſet ariſtocratica & non regalis; ergo oportet de neceſſitate fateri quod Concilium ſit Papæ ſubjectum, & non è diverſo.

Quantum ad Primum, non eſt difficultas quin Chriſtus fuerit ſuper Concilium, concedo etiam quod ſecundum humanitatem, fecit Papam ſuum Vicarium, tamen conſequentia non valet; ergo Papa eſt ſuper Concilium: nam non eſt difficultas quin Chriſtus fuerit ſuper infideles, & tamen Papa non habet poteſtatem ſuper illos; ergo conſequentia non valet, Chriſtus fuit ſuper Concilium Generale, & fecit Papam Vicarium ſuum; ergo Papa eſt ſuper Concilium

cilium Generale : ficut non valet, Chriftus fuit fuper infideles & fecit Papam fuum Vicarium; ergo Papa eft fuper infideles.

Ad Secundum, optimum genus Politiæ eft regale ; ergo Politia Chriftiana eft regalis: concedo, quia dicit Petrus *vos eftis genus electum*, *facerdotium regale* : fed illa dicitur regalis, quando unus folus dominatur & non plures : verum eft regulariter, nam in civilibus non dicitur Politia regalis ex eo quod nulla congregatio fit fuper Regem, nam congregatio nobilium Politiæ civilis, immediate eft fupra Regem, & pro inidoneitate poffunt deponi Reges, ut patet de Childerico & Zacharia. Non vocatur ergo regalis, eo quod nulla congregatio fit fuper illum qui gubernat, fed in communitatibus, eft congregatio femper regens, & femper manet in effe congregationis : fed in Politia regali non fic eft, quia non eft femper congregatio nobilium congregata, quæ fit femper fuper Regem: fic eft de Ecclefia Univerfali, femper eft unus Papa regulariter, fed tale Concilium Generale quod eft congregatum ex omnibus aliis Prælatis, vel eorum Vicariis, non femper eft congregatum ut femper gubernet totam Chriftianitatem: hinc eft quod Politia Chriftiana eft regalis, & non ariftocratica vel timocratica. Concilium politicum eft fupra Regem & ipfum judicare & deponere poteft pro inidoneitate & certa culpa: Similiter, non eft aliqua congregatio, quæ regulariter maneat, quæ fit fupra Papam, fed nihilominus tota congregatio Prælatorum effet fupra Papam, & nihilominus Politia Chriftiana eft regalis, & eft argumentum præcipuum de Turre cremata, quod Politia Chriftiana eft regalis, & per confequens, Papa eft fuper Concilium, & quod Eugenius Papa, poterat diffipare Concilium Bafileenfe, fed fatis vifum eft quomodo folvitur argumentum.

Ad alias apparentias, poteftas Papæ eft immediate à Chrifto inftituta & non à Concilio, neque poteft inftitui à Concilio, fed à folo Deo eft inftituibilis, tunc arguitur fic, quandocumque eft aliquis inftitutus in aliqua poteftate fuper aliquam communitatem (quæ poteftas non eft ab ipfa communitate, fuper quam conftituitur, inftituta, fed folum ab aliquo qui eft fuperior ad illam totam communitatem) ille non poteft auferri nec deponi ab illa tota communitate (nam fecus eft de poteftate regali & civili quæ eft inftituta ab ipfo populo, & per populum alicui communicata) fed poteftas Papalis non eft communicabilis nec inftituibilis ab aliquo de communi-

munitate humana, nec dissolubilis; nam illam Papalem auctoritatem Concilium non potest instituere nec dissolvere, imo à solo Deo Papalis illa dignitas institui potest.

Dico primo, quod Ecclesia non potest auferre potestatem Papalem, quia non potest illam instituere, & *unumquodque dissolvitur per easdem causas ex quibus componitur*, ut habet regula juris. Sed difficultas est, an possit illa dignitas auferri ab isto, quia antequam habeat illam potestatem Papalem, aliquid communitatis requiritur, puta quod ab ipsis Cardinalibus eligatur, & quo facto est electus, consequitur illam dignitatem Papalem, non ab illa communitate eligentium, sed ab ipso Deo : Nam datur analogia, baptismus est unum requisitum ad gratiam, & gratia solum à Deo est, & non à baptismo ; ergo videtur quod Communitas non potest auferre potestatem Papalem ab isto. Quantum ad hoc argumentum, haberet magnam apparentiam, nisi esset ab illo, qui instituit, potestas auferendi : Sed Ecclesiæ est collata à Deo potestas auferendi Papam si peccaverit, & super quemcumque, & illa potestas est collata in ædificationem Ecclesiæ, & non in destructionem : imo, à superiore Communitatis collata est in ædificationem : hinc est, quod apud Communitatem relicta est potestas, si in detrimentum Ecclesiæ agat, ipsum auferendi, & per consequens Concilium immediate à Christo habet auctoritatem jurisdictionis exterioris super quemlibet Christianum. Et argumentum de facto haberet bonam apparentiam, nisi Deus illam potestatem deponendi, Concilio reliquisset. Et hæc de Prima Quæstione sufficiant.

SECUNDA QUÆSTIO.

De Suprema Potestate Laica.

CAPUT I.

De Proprietate essentiali Potestatis Laicæ, & in quo præcipue fundetur.

IN Prima Quæstione, visum est an Suprema Potestas Laicalis, & Suprema Spiritualis in eandem personam cadere possint, & quid sit Potestas Spiritualis, & in quo est subjective, & qui sunt actus illius potestatis, & quia omnis potestas dicitur potestas in ordine ad actum, propterea visum est qui sunt actus illius potestatis supremæ in spiritualibus, & tandem visum est an Papa sit subjectus Concilio Generali.

Jam quæritur in hac Secunda Quæstione, utrum Potestas Suprema Laica seu temporalis, proprietatem sibi proprie propriam habeat immediate à Deo. Unde videndum est, quid sit potestas in temporalibus: & potestas in proposito capitur pro potestate jurisdictionis, quod nihil aliud est, quam facultas propinqua dicendi jus, id est, sententiandi quid justum, & quid injustum, ideo potestas in temporalibus, est potestas dicendi jus in temporalibus, & suprema potestas in temporalibus, est suprema potestas dicendi jus in temporalibus, & ab illa ad alteram non est appellatio, neque ab altera judicari potest.

In Primo Capitulo circa Quæstionem motam, sunt duæ opiniones, una dicentium supremam potestatem in temporalibus, proprietatem proprie propriam habere, non immediate à Deo sed à Papa, & fuit recitata in 2. cap. Primæ Quæstionis, quod Papa habet supremam potestatem jurisdictionis in temporalibus, sed hoc repudiatum fuit multis argumentis. Alia opinio ponit aliquas Distinctiones. Prima, proprietas alicujus dicitur alicui proprie propria dupliciter, & quælibet potestas, tam laica quam spiritualis, habet suas proprietates proprie proprias. Nam proprietas spiritualis proprie propria, est posse *excommunicare*, *absolvere*, *Indulgentias conferre*, & alias potestates, de quibus actum est prius, exercere, sunt enim proprietates propriæ illi potestati spirituali. Sed potestas proprie propria potestati laicaili, est *discernere* de-

de possessionibus cujus sint, judicare, condemnare hominem ad mortem civilem, solvere à morte civili, posse à populis subditis tributa exigere pro necessitate reipublicæ, &c. Unde tripliciter intelligi potest, quod aliqua proprietas dicatur alicui propriè propria uno modo, quod sit illi propriissimè propria, ita quod illi soli conveniat, & sic quod nulli alteri: Alio modo, dicitur alicui propriè propria sic, quod licet non sit ei propriissima, nihilominus inter omnes proprietates magis illi convenit, & sic respectu istius, dicitur propriè propria, quod quamvis alicui conveniat, tamen isti magis propriè quam cuicumque alteri. Secunda Distinctio, aliquid esse immediatè à Deo dupliciter intelligitur. Primo modo, quod illud sit à Deo sine quocumque signo creato, & sine quacumque dispositione creata prævia, ita quod nullum signum creatum præcedit, ut hoc fiat à Deo, & isto modo, Moyses habuit Ducatum populi Israël immediatè à Deo, quia sine quacumque dispositione prævia, Deus per semetipsum contulit Ducatum Moysi: Secundo modo, quod ad illum solum Deus concurrit, tamen aliqua dispositione prævia, ut cum Sortes baptizatur, gratia quæ infunditur Sorti, est immediatè à Deo, sed non est à Deo nisi præsupposito signo & dispositione prævia: similiter cum aliquis eligitur in Papam, illa Potestas Pontificalis, est immediatè à Deo, quia non est instituibilis à creatura, verumtamen, Deus isti non illam confert, nisi aliqua electione prævia: similiter anima rationalis est immediatè à Deo, sed non creatur nisi aliquo disposito ad illam suscipiendam.

De fundamento Civilis dominii.

ISTIS distinctionibus positis, est quæstio utrum talis potestas sit à Deo, videlicet quod non sit à Deo nisi præsupposito ministerio alicujus creaturæ prævio: vel quæstio potest intelligi, utrum à solo Deo, videlicet quod concursus creaturæ nihil faciat, verumtamen instituit ministerium creatum antequam illam conferat: Pro cujus declaratione, primò est inquirendum, in quo fundatur illa potestas Laica, utrum in gratia gratum faciente, vel in altero dono supernaturali gratuito, vel in fide, vel charactere, & de ista quæstione fuerunt controversiæ inter Doctores.

Utrum Civile Dominium fundetur in charitate.

ARmachanus in Tractatu de Paupertate Christi, tenet quod omne dominium seu originale, seu civile, seu principativum, quod dicitur jurisdictionis, fundatur in gratia gratum faciente, ita quod quam cito peccator perdit gratiam, tam cito perdat dominium. Hanc propositionem nititur aliquibus rationibus probare, prima Genes. 1. ubi dicitur *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ut dominetur omnibus bestiis terræ*; Ergo dominium ipsius Adæ fundabatur in charitate, ergo & quodlibet aliud dominium: quod autem fundetur dominium Adæ in charitate, patet per hoc quod dictum est, *faciamus ad imaginem*, supple, per collationem gratuitorum antequam dominetur; ergo signum est quod illa dispositio requiritur ad dominium: Item, Abel habebat dominium in aliquibus rebus Genes. 4. *Obtulit Domino de gregibus suis, sed Cain de fructibus terræ*; ergo per hoc quod dicit *de suis gregibus*, signum est quod Abel habebat dominium & ipse Cain non, quia erat peccator. Tertium argumentum, usus rerum necessarius ad vitam conservandam fundatur in charitate; ergo à fortiori dominium fundatur in charitate: Patet antecedens 1. Regum, cap. 21. cùm David pateretur famem, petiit panes propositionis, cui respondit Abimelech, *mundi sunt pueri?* signum erat quod nisi essent mundi, non potuissent vesci illis panibus; ergo cùm minus sit uti, quam habere dominium, si talis usus fundetur in charitate, ergo & dominium. Quartò, justè vivere est homagium Deo debitum, propter dominium nobis impensum, ergo si non justè vivit homo, perdit dominium rerum, quemadmodum vassallus propter ingratitudinem, & scelus contra dominum perdit feudum. Quintò & ultimò, peccator non est dignus pane quo vescitur, ergo quilibet peccator est dignus morte, ergo est indignus vita. Imò à fortiori est indignus iis quæ necessariò requiruntur ad sustentationem vitæ, scilicet comestibilibus & potu: Propter has rationes, tenet Armachanus, quod omne dominium tam civile quàm originale, fundatur in gratia gratum faciente.

Dominium Civile non fundatur in dono supernaturali.

QUantum ad hoc de Alliaco ponit multas Propositiones. Primo consequenter ad Occam dicit tria, Dominium Civile vel Temporale, sive potestas laica, non fundatur in gratia prædestinationis: secundò, non

non fundatur in gratia gratum faciente: Tertiò, nec in dono supernaturali creaturæ infuso: Patet primum evidenter, quia tunc non posset esse certitudo in mundo de dominio alicujus: Patet sequela, non potest esse certitudo quod iste sit prædestinatus, *Nemo enim scit an odio vel amore dignus sit*, igitur: Si dicas, hoc aufert certitudinem dominiorum purè civilium, & ponit quemlibet possessorem alicujus rei in statu peccati mortalis: Patet; quia quilibet habet dubitare de qualibet re an sit sua. Ultra dicit, & bene, quod tale dominium non fundatur in gratia gratum faciente, hoc est, non requiritur gratia gratum faciens ad hoc quod aliquis sit dominus alicujus rei: præcipua ratio habetur 1. Exodi, *Dominus fecit domos obstetricibus Ægyptiacis quia ad mandatum Pharaonis non interficiebant pueros Judæorum*; ergo illæ domus erant earum; sed illæ obstetrices non erant in charitate, imò erant idololatræ, ideò dicit Gregorius, quod illud obsequium remuneravit Dominus bono temporali, quod aliàs remunerasset bono æterno: ideò non solùm falsum est, imo hæresim sapit, dicere quod dominium civile fundetur in gratia gratum faciente. Infert de Alliaco contra Armachanum, quod si Rex peccaret mortaliter, devolveretur regnum ad filium, similiter si Rex habeat duos filios, & junior prius baptizetur, quod regnum devolveretur ei: Patet, merebatur illum habere, & non perdit propter peccatum ut suppono; igitur, & multa alia infert absurda. Dico ultra quod non fundatur in fide, nec in charactere, nec in aliquo dono supernaturali, nam apud gentiles fuit verum dominium civile antequam Christus veniret, sed in ipsis non fuit character, nec gratia gratum faciens, quamvis haberent gratias gratis datas, igitur: unde supra cùm assignabantur differentiæ inter dominium spirituale & civile, dictum est in una illarum differentiarum, quod spirituale fundabatur in dono supernaturali, & non civile dominium: quæritur ergo in quo fundatur. Dicit de Alliaco quod in duobus communiter, scilicet *in aliquo titulo creato*: secundo, *in approbatione divina*: nam antequam aliquis sit alicujus rei verus Dominus, oportet de necessitate Deum approbare, id est, Deum velle quod illo dominio sive illa potestate potiatur: ratio est, quia Deus supremus est Dominus omnium, *quia Domini est terra*: cæteri verò domini sunt solùm sub ipso, ergo antequam aliquis sit dominus, oportet de necessitate approbatio Domini superioris, nam sicut est impossibile causam secundam agere sine prima, ita est impossibile dominum inferiorem, habere justum dominium vel potestatem nisi ex approbatione divina: hoc dicit Apostolus, *non est potestas nisi à Deo*, ergo nullus habet potestatem jurisdictionis nisi ex approbatione divina:

sed

ſed Deus communiter approbando, habet vel utitur aliquibus titulis creatis, quibus mediantibus approbat, ſcilicet, vel *titulo ſucceſſionis, hæreditatis, venditionis, donationis, vel aliqua permutatione*, &c. Tota ergo reſolutio de Alliaco eſt, quod Dominium Civile non fundatur in gratia prædeſtinationis, nec in gratia gratum faciente, nec in fide, aut charactere, ſive aliquo dono ſupernaturali, ſed in ſola approbatione divina, fundatur quæcumque poteſtas juriſdictionis Civilis & laicæ, ita quod cauſa efficiens, quare iſte eſt Dominus huius vel illius rei, vel habet juriſdictionem, eſt quia Deus vult & approbat illum eſſe dominum illius.

Solutio Argumentorum Armachani.

RESTAT modo ſolvere argumenta Armachani, quantum ad Primum Argumentum de Adam, quod præpoſitus eſt Dominus cæteris, per dona ſpiritualia: dico quod non eſt inconveniens, quod aliquando Deus ſumpſerit pro titulo, dona gratuita, forſitan ſicut fecit in Adam & Abel, ſed hoc non requiritur ultra, imo eſſet erroneum hoc dicere. Quantum ad aliud de David, quod non poterat juſtè uti panibus propoſitionis ſine charitate, ergo nec habere juſtum dominium ſine charitate: negatur conſequentia, nam quod non potuiſſet illis panibus juſtè uti ſine charitate, hoc non eſt quod ad dominium requiratur charitas, ſed hoc erat quia panes ſancti erant, ſicut ad hoc quod aliquis utatur Euchariſtia, hoc non eſt quod ad dominium illius requiratur charitas, ſed hoc eſt ratione diſpoſitionis illius requiſitæ ad tali cibo veſcendum. Quantum ad aliud, peccator quilibet eſt dignus morte & indignus vita, utrumque concedo; nam Deus poſſet juſtè abſtrahere ea quæ requiruntur ad vitæ peccatoris ſuſtentationem, & eum juſtè dare morti ratione peccati, & auferre quæcumque neceſſaria vitæ, & tamen non aufert, ſicut vaſſallus rebellans, eſt indignus feudo quem habet, ergo Dominus aufert: non valet conſequentia; imò poteſt ei relinquere tale feudum: Similiter conſequentia non valet; offendens Deum eſt indignus pane quo veſcitur, ergo Deus aufert & privat talem offendentem tali pane: ſed bene ſequitur, ergo juſtè poſſet privare ſi vellet: & ſic patet quomodo iſta argumenta Armachani nihil concludunt contra concluſionem principalem, videlicet, quod dominium Civile non fundatur in charitate ſed in approbatione divina.

CAPUT II.

An habens Supremam Potestatem in temporalibus, habeat proprietatem in aliquibus rebus particularibus.

Consequenter Doctor in 2. capit. ponit duos modos dicendi circa quæstionem, videlicet, utrum habens supremam potestatem laicam, ex ratione illius potestatis supremæ, habeat aliquam proprietatem sibi proprie propriam, supponitur quod dictum est prius in præcedenti capitulo, quid est habere potestatem proprie propriam, & quid est habere immediate à Deo: Item, dictum est prius, quod quamvis Rex, vel aliquis Dominus temporalis habeat jurisdictionem super bona mea, & corpus meum, nihilominus bona mea & corpus meum non sunt ejus: nam non sum servus ejus, ideo non habet dominium proprietatis in illis.

Istis suppositis, difficultas est, utrum ipsi supremæ potestati laicæ (quia talis) sint aliqua bona, quorum proprietas ad eum spectet qui fungitur tali potestate, dicit Doctor in principio quod habens supremam potestatem laicam, habet proprietatem in aliquibus rebus, puta quas habebat antequam fungeretur tali dignitate & potestate suprema, & quas obtinet nomine privato & non nomine Regio vel Imperatorio, in talibus habet proprietatem proprie propriam: sed difficultas est utrum sint aliqua bona ita connexa illi supremæ potestati laicæ seu temporali, quod quantum ad proprietatem proprie propriam, semper sint illius qui fungitur tali potestate, & quod habeat proprietatem in illis rebus, & talis est difficultas de Curatis & Prælatis Ecclesiæ, nam Curæ Pastorali & Episcopatui aliquando sunt annexa aliqua bona. Quæritur inter Doctores, utrum talia bona, quo ad proprietatem, sint illius qui habet talem Curam pastoralem, ita quod realiter sint ejus: Similiter, quia Imperiali dignitati annexa sunt aliqua, utrum talia, quo ad proprietatem proprie propriam, sint illius qui de facto fungitur dignitate Imperiali.

Prima opinio dicit quod non sunt ejus, & argumentum hujus opinionis est, quandocumque aliqua, quo ad proprietatem, sunt alicujus, potest qualitercumque vult, & pro libito de illis disponere, & si donat de facto tenet talis donatio, si prodige exponat, licet

peccet, non tenetur ad restitutionem illorum : sed si Imperator disponat prodige de rebus annexis Imperio, non solum peccat, sed tenetur etiam de bonis propriis restituere Imperio; Ergo talia non sunt ejus quantum ad dominium & proprietatem proprie propriam, talia in quam annexa dignitati Imperiali : Similiter dicunt hoc argumento, quod Episcopus prodige exponens bona Episcopatus, tenetur ad restitutionem, quia non sunt ejus, sed totius cleri, & est ut dicunt solum administrator : Item, qui habet supremam potestatem laicam regalem, regit ad utilitatem publicam & communem, & ille non regit, qui regit pro suo privato bono; Ergo annexa tali regimini, sunt communitatis & non dominantis, ideo Rex non est nisi administrator, & est apparentia pro ista opinione.

Alia est opinio, quod Imperator habet proprietatem, & quod illa sunt ejus proprie, ita quod habens Imperium habet proprietatem proprie propriam in aliquibus rebus, & motivum illius est; ille qui habet dignitatem Imperialem, debet maxime pollere virtutibus Politicis, inter quas magnificentia & liberalitas sunt maximæ; sed non potest illis virtutibus pollere, nisi habeat abundantiam rerum, & nisi sit proprietarius, non potest donare; ergo in talibus habet proprietatem: & quando est in tali dignitate constitutus, aliqui efficiuntur inimici ejus, quibus non potest facile resistere, sine acquisitione amicorum & manutenentia & largitione bonorum : sed sic est quod non potest illa largiri, nisi habeat proprietatem in illis; igitur. Utrum ergo Rex vel Imperator habeat proprietatem in illis bonis, quæ sunt à communitate deputata dignitati Regiæ, vel Imperiali, vel utrum sit administrator, nam levantur tributa, & pedagia, salagia, &c. similiter, sunt aliquæ possessiones, & urbes, & castra data Regi, non pro persona sua, sed pro utilitate regni. Quod non sint ejus, est apparentia, quia Rex non potest alienare regnum, neque præcipuas urbes regni in alterum transferre.

CA-

CAPUT III.

An Imperator habeat suam potestatem immediate à Deo, vel à Papa.

QUantum ad Tertium Caput, supposito quod Rex vel Imperator habeat proprietatem proprie propriam, est difficultas à quo habet immediate, vel à Deo, vel à Papa: Prima opinio quod immediate habet à Deo, quemadmodum quando eligitur Sortes in Papam, eo facto quo est electus, & electioni præbet consensum, Deus ei confert immediate auctoritatem Papalem, sive Spiritualem, & illam non habet ab electoribus, quia illam non habent: ita eo facto quo aliquis est electus Imperator & præbuit consensum, habet potestatem temporalem supremam à Deo immediate: Istius opinionis est Glossa, 96. distin. Can. *Si Imperator*. Ratio istorum est; quandocumque aliquis eligitur ad potestatem aliquam, & non habet illam ab electoribus, nec à coronante, nec à confirmante, illam habet immediate à Deo: sed Imperator, non habet potestatem Imperialem ab electoribus, quamvis requiratur electio, nec à confirmante; ergo habet immediate à Deo: Præterea, dicunt Doctores, quod Papa habet immediate à Deo potestatem, non à confirmante, quia non indiget confirmatione, & si sit aliquis confirmans, est solum propter pompam, & non propter necessitatem (sed Episcopus requirit de necessitate confirmationem, ideo non habet Episcopus immediate potestatem nisi à confirmante; & non habet antequam confirmetur & consecretur) eodem modo dicunt de Imperatore, quam cito est electus, antequam confirmetur, habet potestatem supremam laicam jurisdictionis, & de facto potest uti illa, & exercere; & exercitium tenet, & propterea dicunt, quod nec habet à confirmatore, nec ab electore, sed immediate ab ipso Deo.

Secunda opinio, quod Imperator non habet immediate illam à Deo sed immediate à Papa, & mediante Papa ab ipso Deo: Ista opinio, adducit multas rationes. Prima est apparentior, quando est aliquis in aliqua potestate constitutus, & alteri, ratione talis potestatis, præstat juramentum fidelitatis, videtur habere illam ab illo cui præstat juramentum fidelitatis; sed sic est quod Imperator præstat juramentum fidelitatis Papæ; ergo habet illam à Papa (in Gallia Episcopi præstant

juramentum Regi, quantum ad temporalia, & Papæ quantum ad spiritualia) sed Imperator in coronatione ultima, præstat juramentum fidelitatis Papæ; ergo habet illam potestatem laicam à Papa, & non immediate à Deo, videantur aliæ rationes in Doctore.

Visum est utrum Imperator habeat proprietatem proprie propriam in rebus appropriatis dignitati Imperiali, quia non est difficultas quin habeat in aliquibus rebus quas habebat antequam esset Imperator, & in rebus postea acquisitis propria industria: sed difficultas erat de rebus dignitati Imperiali annexis, & sicut dictum est, est eadem difficultas sicut de Clericis, an habeant proprietatem rerum annexarum beneficio, & hanc difficultatem quærit Doctor in 2. Tractatu 2. partis dialog. lib. 2.

Utrum autem Imperator sit dominus omnium rerum, apparet quod sic; nam Imperator est dominus totius mundi; ergo & omnium rerum, temporalium: Item, Imperator est dominus aliorum hominum à se; ergo à fortiori est dominus omnium rerum quæ possidentur ab illis hominibus. Alia est apparentia; Rex quilibet est dominus omnium quæ sunt in Regno suo; ergo Imperator mundi omnium quæ sunt in mundo: Patet antecedens, 1. Regum 8. dicit Samuel, ad populum petentem Regem, *hoc erit jus Regis, filios vestros tollet in curribus, & faciet sibi Centuriones, &c.* si hoc erit jus Regis; ergo poterat hoc juste facere: *Præterea, filias vestras tollet & faciet unguentarias, vineas & agros tollet, & dabit servis suis:* Ex illis verbis, patet quod Rex habet proprietatem & dominium & personarum & bonorum, quia potest & filios tollere, & filias ad servitium suum & ad utilitatem propriam: similiter tollet vineas & agros; ergo unusquisque Rex, jure & juste habet dominium singularum rerum quæ sunt in regno suo. Pro ista Quæstione supponendum est quæ dicta sunt supra, quod Dominus potest *importare * dominium proprietatis, vel dominium jurisdictionis*, ita quod sit sensus, utrum Imperator habeat dominium juris, hoc est, potestatem dicendi jus super singula quæ sunt in regno, vel utrum habeat proprietatem illarum rerum, ita quod sit verum dicere, quælibet res regni est Imperatoris vel Regis. Secundo, supponendum, quamvis ille qui non habet dominium proprietatis, habeat tamen dominium jurisdictionis in aliquo casu, ideo habere potestatem transferendi, invito domino particulari, rem ejus in proprietatem alterius, ut Sortes qui de facto est verus Rex, nihilo-

* *Duplex dominium.*

nihilominus non habet potestatem proprietatis, id est, proprietatem in rebus Platonis, sed solum potestatem jurisdictionis: Dico quod Sortes Rex habet aliquando in casu potestatem transferendi res Platonis in Ciceronem, & hoc spectat ad dominium jurisdictionis: nam Plato potest peccare, ratione cujus peccati res suæ erunt fisco applicandæ, quo facto ad Sortem Regem spectabit, non ratione dominii proprietatis, sed ratione dominii jurisdictionis, res Platonis in dominium alterius transferre. Isto modo Imperatores & Reges, quamvis in illis rebus non habuissent proprietatem, nihilominus per leges usucapionis & præscriptionis, transtulerunt illas auctoritate jurisdictionis in præscribentes & usucapientes. Notandum ultrà, quod dominium jurisdictionis, non solum se extendit ad res possessas, sed etiam ad personas: ad Rom. 13. *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram, ei qui malum agit.* Item, notandum, quod rerum existentium in regno, quædam sunt immobiles, aliæ verò mobiles: immobiles, quæ non possunt transferri, ut ager domus, &c. mobiles, quæ transferri possunt, ut aurum, argentum, lectus, vasa, &c. & istarum vtræque, quædam appropriantur Imperatori, sic quod nulli alteri: aliàs verò appropriantur quibusdam alteris: exemplum primi, ut fructus pædagiorum, taliarum, salinarum, &c. similiter, castra & quædam urbes sunt appropriatæ Imperatori vel Regi, sic quod nulli alteri. Istis suppositis, utrum Imperator sit dominus omnium rerum, sit prima Propositio.

Imperator non est dominus, quantum ad proprietatem omnium rerum quæ sunt in mundo, imo non est dominus omnium rerum quæ sunt in Imperio suo, & capio Imperatorem, ac si esset dominus totius mundi: patet; quilibet qui est dominus alicujus rei, potest illam vendere, sed non potest Imperator omnem rem vendere, ergo non est dominus quantum ad proprietatem cujuslibet rei: ista propositio ponitur in can. *eos*, 1. q. 1. habetur ibidem quod omnis dominus rem suam vendere potest si vult, sive servum sive aliquid eorum quæ possidet: sed sic est quod Imperator non potest singulas res Imperii vendere si vult: Patet; non potest res meas ad libitum suum vendere sine peccato, ergo ipse non habet proprietatem in illis rebus. Unde expresse habetur 23. q. 8. can. *qua omnia sunt Imperatorum*: dicit expresse Glossa, non quo ad proprietatem, sed quantum ad jurisdictionem: Relinquitur ergo prima Propositio vera, quod quamvis esset aliquis Imperator totius mundi, tamen non esset dominus omnium rerum, ut *ly* dominus importat dominium proprietatis: Secundo, patet ista Propositio; quicumque dat rem, cedit proprietati

 illius,

illius, & transfert illam in alium, & non remanet amplius illius rei proprietarius, imo hoc est donare, sed Imperator multa dat & dedit, ergo non remanet amplius illarum rerum proprietarius: & ista propositio est manifesta, videlicet quod Imperator non est dominus singularum rerum: Pariformiter Rex Franciæ non est dominus omnium quæ sunt iu regno suo, imo nihil proprietatis habet in agris meis, licet habeat proprietatem jurisdictionis in illis.

Regnum Franciæ non dependet ab Imperio.

SEcunda Propositio, Imperator non est dominus omnium rerum, ut *ly* dominus importat dominium jurisdictionis, & non proprietatem: Patet primò, non est dominus Regni Franciæ, neque illorum qui sunt in illo regno, capite *per venerabilem, qui filii sunt legitimi*, Rex Franciæ in temporalibus nullum recognoscit superiorem. Hanc Propositionem ponit de Mironis in Tractatu quem edidit de re Ecclesiastica, & deducitur in proœmio Pragmaticæ sanctionis: apparentia est; multi Reges qui nullum recognoverunt superiorem in temporalibus, fuerunt optimi viri canonizati, ut sanctus Ludovicus, & non est verisimile quod si habuissent superiores in temporalibus, quod non recognovissent illos; igitur. Et ista est Propositio Doctoris, quam credo veram, videlicet quod Imperator, quantum ad ea quæ sunt in Regno Franciæ, nullam habet potestatem jurisdictionis.

Utrum Ecclesiastici jure divino sint exempti à jurisdictione civili.

SEcundò, Imperator non habet potestatem in viros Ecclesiasticos, præcipuè in Sacerdotes; imò sunt exempti jure divino, ut dictum est prius, à jurisdictione Laica: hoc expresse habet Innocentius, in cap. *solitæ, de majoritate & obedien.* & cùm dicitur, *non sine causa gladium portat*, hoc est intelligendum, quod solùm in eos gladio utitur, id est, jurisdictione temporali, qui sunt illi subjecti, puta in Laicos: hujus opinionis est Innocentius III. quod Sacerdotes & Ecclesiastici nullo modo potestati, id est, jurisdictioni Imperiali sunt subjecti, & hoc dicit Panormitan. in cap. *soluta.* Ergo, Secunda Propositio vera, quod Imperator non habet dominium jurisdictionis in singulis hominibus, & rebus mundi. Consequenter apud Doctorem dicitur, quod in rebus mobilibus appropriatis Imperio, habet dominium proprietatis: pa-
tet

tet sic, ille habet dominium proprietatis in aliqua re, qui potest illam qualitercumque & ad libitum exponere, quamvis aliquando peccet exponendo, qui tamen non tenetur ad restitutionem: sed Imperator qualitercumque exponat proventus Imperii & fructus, id est, res mobiles, ut fructus urbium, &c. nullomodo tenetur ad restitutionem quocumque modo exponat, hoc est certissimum; ergo quantum ad istas res mobiles Imperator habet dominium proprietatis. Eodem modo dicitur de Ecclesiasticis, quod in rebus mobilibus, id est, in fructibus beneficiorum qui proveniunt ex rebus, hoc est, ex agris & possessionibus annexis beneficio, habent proprietatem, & qualitercumque exponant illos fructus, non tenentur ad restitutionem, ut dicit Dominus de Gersonio: Similiter Imperator, quantum ad res mobiles sibi provenientes ratione dignitatis Imperialis, habet in illas proprietatem propriè propriam: sed quantum ad res immobiles, dicit Occam in loco prælallegato, si alienatio illarum rerum immobilium non sit in detrimentum Imperii, tunc Imperator potest donare & alienare, ut quædam castra, quosdam agros non notabiles, sed si alienatio illarum rerum sit in maximum detrimentum Imperii, nullomodo potest alienare pro libito, imò si tentet alienare, alienatio est nulla, & tenetur restituere.

Resolutio; Imperator sive Rex, non habet dominium proprietatis in singulis rebus regni vel Imperii: secundò, non habet dominium jurisdictionis in singulis rebus, nec in singulis personis, sed quantum ad res mobiles annexas Imperio, habet proprietatem & dominium proprietatis ad libitum suum disponendo: quantum verò ad immobiles, ut est Imperium ipsum, Urbes, Castra, Jura Imperialia, Ducatus, quorum alienatio esset in detrimentum Imperii, non habet dominium proprietatis, quia ut dictum est, non potest pro libito alienare, vel donando, vel vendendo, vel commutando, eodem modo dicendum de quolibet Rege, & suo regno. Unde filia in regno Franciæ succedit in rebus mobilibus, sed quantum ad immobilia ad regnum spectantia, ut regnum ipsum, & cæteras urbes quæ sunt regno annexæ, numquam succedit: ratio est, quia numquam fuerunt patri Regi appropriata, quia numquam potuisset pro libito disponere, neque uti, imò quantum ad res mobiles, habet proprietatem propriè propriam: similiter quantum ad res immobiles quæ non sunt de annexis, vel propriis regni.

His dictis restat solvere auctoritatem, 1. Regum 8. *Hoc erit jus Regis*,

gis,&c. fil os & vineas tollet, &c. Quantum ad hoc, dicit Occam quod ibi jus non notat dominium proprietatis, sed jurisdictionis: nam istud jus, scilicet sumere filios & agros, erit solum jus illa assumendi in utilitatem publicam: nam Rex pro utilitate & conservatione reipublicæ, occurrente necessitate, potest accipere homines ad hoc,& cujuscumque hominis bona, licitè sumere ad tuitionem reipublicæ & regni, & ideo hoc erit jus Regis, hoc est, hanc habebit potestatem, ut pro utilitate, cùm fuerit opportunum, sumat & filios & vineas & agros; sed ex illo textu non intelligitur quod Rex illis utatur pro utilitate privata & propria, sed publica.

CAPUT IV.

In quo recitantur tres Opiniones variæ, quomodo Imperium sit à Papa.

HAbitum est de duabus Opinionibus; Prima erat, Imperator habet proprietatem à Deo immediatè, præsupposito aliquo humano, id est, electione: Secunda, quod habet à Papa, & ista dividitur in tres opiniones, ut patet in 4. capit. Doctoris: Prima, quod Papa habet plenitudinem potestatis omnimodam in rebus temporalibus, ita quod potest absque peccato unumquemque dominum temporalem removere, sed hoc fuit impugnatum.

Secunda, dicit quod Imperator habet illam potestatem à Papa, quia Petro commissæ sunt claves & terreni, & spiritualis regni, nam *dati sunt Petro duo gladii, scilicet temporalis & spiritualis*, sed cùm aliquis est institutus in illa potestate, non potest Summus Pontifex eum removere, ideo ista Secunda Opinio dicit, quod potestas Imperialis est à Papa, & ipse Imperator electus nihil habet potestatis, quousque confirmetur à Papa, & Papa dat ei summam potestatem in temporalibus, sed ipso confirmato, non potest Papa ipsum destituere, nisi propter duas causas; Prima pro delicto, sicut privantur vassalli feudo pro delicto admisso in dominos suos: Secunda propter necessitatem & utilitatem reipublicæ, puta si talis efficeretur omnino inidoneus ad imperandum, in illis casibus potest Imperator destitui à Papa: habet ergo secundum hanc opinionem potestatem Imperator à Papa, sicut Curatus ab Episcopo, & quemadmodum Episcopus postquam instituit aliquem Curatum in beneficio, non potest illum privare beneficio, nisi pro certa causa, ita etiam Papa non potest Imperatorem, postquam est institutus, deponere.

Tertia

Tertia Opinio est, quod Imperator sumit potestatem à Papa, non jure divino, sed jure humano, ita quod tempore Constantini Magni, ex consensu Romanorum, convocavit ipse Constantinus suos satrapas & nobiles, & inito consensu communi, translatum est jus Imperii Occidentalis ad Papam. Dicit ergo Tertia Opinio, quod Imperator habet potestatem jurisdictionis à Papa, sed non est jure divino, puta quod Christus contulerit Papæ potestatem constituendi Imperatorem, sed jure humano, inquantum ipse Imperator ex consensu Romanorum transtulit jus Imperii in Summum Pontificem.

Et sic resolutio est ista: Prima Opinio dicit, quod Imperialis potestas est immediate à Christo: Secunda, quod est immediate à Papa, & ista secunda dividitur in tres modos dicendi: Primus, quod Papa potest pro libito disponere & deponere: Secundus, quod Papa jure divino potest disponere & instituere Imperatorem, sed ipso instituto non potest deponere sine causa: Tertius, quod talis potestas est immediate à Papa, sed solum jure positivo, puta post collationem factam à Constantino: & isti tres modi dicendi, ponuntur in 4. capit. Doctoris.

Caput V.

An Imperator habeat sibi appropriata immediate à Papa vel à Deo.

Visum est in præcedentibus de Duabus Opinionibus, & de subdivisione secundæ in tres modos dicendi, visum est etiam quomodo Imperator est dominus, aut quantum ad proprietatem aut quantum ad jurisdictionem de rebus datis Imperio; puta de immobilibus, non habet dominium pinguissimum; quia illas non potest alienare, quod est proprietas dominii pinguissimi, in Can. *eos* 1. quæst. 1. qui potest alienare cum vult habet dominium pinguissimum, sed quantum ad fructus perceptos, & res mobiles, habet dominium pinguissimum: eodem modo dicendum est de Ecclesiasticis; nam Episcopus non habet dominium pinguissimum in rebus immobilibus concessis Episcopatui, scilicet in villis, agris, castellis, illa enim alienare non potest, sed in fructibus perceptis de illis rebus immobilibus. Opinio communior est, quod habet dominium pinguissimum, & quamvis peccet male utendo illis fructibus, non tenetur tamen

restituere, & potest illos donare cuicumque voluerit, & donatio tenet, licet aliquando peccet donando. Alii dicunt quod est solum dispensator.

Consequenter in isto Capite ponitur Tertia Opinio, quam credo solam veram inter cæteras, quæ dicit, quod Imperator non habet proprietatem sibi, vel non habet ea dona quæ sunt appropriata sibi immediate à Deo, nec à Papa, primo vel secundo modo habendi, sed habet immediate à Deo tertio modo habendi: nam, ut visum est, habere immediate à Deo primo modo, est sic habere à Deo, quod à nullo alio habeatur, nec etiam aliquid aliud prævium præsupponitur, ut illud habeatur à Deo, sicut habuit Moyses ducatum filiorum Israël immediate à Deo: sed habere immediate à Deo secundo modo, est habere à solo Deo, aliquo tamen præsupposito: verum habere tertio modo immediate à Deo, est illud in principio habere ex donatione hominis, sed postquam donatum est, non tenet quod est donatum nisi à Deo, ita quod in possidendo illo, possessor nullum recognoscat superiorem præter Deum: tunc dico quod Imperator non habet illa quæ habet, immediate à Deo, primo vel secundo modis, sed tertio modo: Patet, quantum ad primum, nam illa quæ habet ratione Imperii, non est dicendum quod illa habeat immediate à Deo nisi constet vel per revelationem, vel per Scripturam: sed non constat neque revelatione, neque Scriptura Sacra, Imperatorem illa quæ habet, habere immediate à Deo; ergo non habet immediate à Deo primo vel secundo modis habendi. Unde quando aliquid potest haberi ab hominibus, non est dicendum quod immediate habeatur à Deo, nisi per revelationem, vel per Scripturam Sacram habeatur notum & constet: sed bona Imperatoris possunt haberi ab hominibus: Patet, Deus fecit humanum genus dominum cunctarum rerum, Genes. 1. Ergo humanum genus potest in alterum transferre aliquarum rerum dominium; ergo illa quæ habet Imperator possunt humanitus vel ab hominibus acquiri, & non constat quod habeantur immediate à Deo, neque per revelationem [neque per Scripturam Sacram] nam Deus nunquam revelavit alicui vel aliquibus, quod in aliquem transtulerit Imperium, saltem in istum qui nunc est, nec habetur per Scripturam; ergo non est dicendum quod immediate sit à Deo. Dices per illud habetur, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*: dico quod per illa verba, non habetur quod Deus dederit aliqua Cæsari, quia Imperator, sed habetur solum quod quæ dedistis prius, & ad

ad quæ reddenda, estis prius obligati ex vestro consensu, reddite, & sic ex illa auctoritate, non potest haberi quod Imperium sit immediate à Deo. Secundum dictum, illud est immediate à Deo tertio modo (nam postquam Sortes factus est Imperator, quæ sunt data Imperio non sunt data intuitu suæ personæ) in quo non recognoscit superiorem præter Deum; ergo post illam donationem, habet illa immediate à Deo tertio modo habendi, scilicet à Deo, & non est vassallus alicujus: ideo quantum ad ea quæ habet ratione Imperii, tenet illa immediate à solo Deo, ideo bene dicit Doctor, factum est quod Imperator habeat potestatem in illis, & ad regendum communitatem indiget bonis. Ideo sunt assignata quædam, quæ sunt adjuncta dignitati Imperiali, & hoc ab hominibus, licet post adjunctionem non recognoscat Imperator illos homines superiores qui talia dederunt, sed solum in istis habet Deum pro superiore, quia amplius nullum recognoscit superiorem, sed quantum ad donationem, tenet immediate à congregatione populi, vel generis humani, & ista opinio est facillima & verior, videlicet, quod Imperator non tenet immediate Imperium, nec à Papa, nec à Deo primo vel secundo modo tenendi, seu habendi, sed tenet immediate à Deo tertio modo habendi.

Imperator non habet Imperium à Papa.

Nititur jam solvere argumenta in oppositum pro secunda Opinione, quæ dicit, quod immediate Imperator habet Imperium à Papa, nam dicit Nicolaus Papa, quod *Deus Petro terreni & cælestis Imperii claves contulit* sive commisit; ergo, sicut Petro est commissa spiritualis potestas, ita & terrena; ergo Imperator tenet illam à Papa: unde Nicolaus, & Innocentius, maxime loquuti sunt pro potestate Papæ: unde committere claves cælestis regni, est dare potestatem spiritualem; & terreni, est dare potestatem laicam. Quantum ad hoc sane exponenda sunt verba Nicolai Papæ, ne videantur sapere hæresim, unde dicit Nicolaus in eodem Can. quod Christus immediate fundavit Ecclesiam Romanam, & supra petram fidei nascentis erexit, hoc nisi sane intelligatur, est contra decursum Sacræ Scripturæ; nam Christus non erexit immediate super fidem nascentem Ecclesiam Romanam: Patet, quia Ecclesia Hierosolymitana & Antiochena erant prius erectæ quam Romana: Ergo illa verba secun-

dum rigorem verborum, ſapiunt hæreſim manifeſtam: eodem modo iſta duo verba, quod Beato Petro claves regni cæleſtis & terreni commiſit, &c. niſi exponantur ſane, ſapiunt hæreſim, & maxima inconvenientia ſequerentur: Primum, quod Reges Francorum qui nunquam recognoverunt ſuperiorem, extravag. *qui filii ſunt legitimi*, cap. *Per venerabilem*, fuiſſent manifeſte hæretici: patet; quia habuiſſent aſſenſum firmiſſimum contra articulum fidei, quia ſi Chriſtus commiſit Petro poteſtatem laicam, hoc eſt articulus fidei, quod omnis illam habens, immediate habet ab illo. Sed dico quod illa verba Chriſtus commiſit Petro curam cæleſtis & terreni regni, dupliciter exponuntur; uno modo quod cæleſtis regni habeat poteſtatem, hoc eſt, Eccleſiæ triumphantis; & hoc eſt falſum, quia non habet Papa poteſtatem ſuper illos qui ſunt de Eccleſia triumphante, ſed ſolum in eos qui ſunt in carne mortali: ſed per cæleſte regnum intelligit bonos, & per terrenum malos, & in utroſque habet poteſtatem, ſcilicet ſpiritualem, quæ vocatur poteſtas clavis: Secunda expoſitio eſt, quod per cæleſte regnum, intelligit eos quorum converſatio eſt in cælo, hoc eſt, qui totaliter ſunt dati vitæ ſpirituali, ut ſunt contemplativi, & qui non curant temporalia, & per regnum terrenum intelligit eos qui ſe dant vitæ activæ, & terrenis negotiis, ideo Papa intelligit per regnum cæleſte, congregationem Eccleſiaſticorum, & per terrenum congregationem laicorum, & data eſt Petro à Chriſto ſuper utroſque poteſtas ſpiritualis. Tertio, illa verba poſſunt ſic exponi; commiſit Petro claves terreni & cæleſtis regni, hoc eſt, dedit ei poteſtatem ſuper Imperatorem qui habet regnum terrenum, non quod dederit poteſtatem temporalem, ſed ſpiritualem, quæ poteſtas vocatur clavis ſpiritualis, & quælibet iſtarum expoſitionum ſufficit: Ideo per regnum cæleſte, non debemus intelligere paradiſum, nec per terrenum, Imperium; ſed per cæleſte, bonorum; & per terrenum, malorum congregatio intelligitur: & tunc fateor quod Petro data eſt utraque poteſtas, ut viſum eſt, nam habet poteſtatem juriſdictionis ſpiritualem coërcitivam ſuper bonos & malos.

CA-

CAPUT VII. DOCTORIS.

AD SECUNDAM ALLEGATIONEM, &c.

Jure divino Ecclesiastici non sunt exempti à Jurisdictione Civili.

SEcundo arguit: ab illo est Imperium qui est supremus Judex inter mortales & cunctorum mortalium, sed Papa est ejusmodi, ergo: dico quod minor est falsa; primò Papa non est Judex infidelium, in cap. *gaudemus, de divort. Statuta Apostolica non ligant infideles*, & 1. Corinth. 5. *quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare?* Secundò, si intelligas quod sit Judex cunctorum fidelium, ex hoc non infertur quod Imperium sit à Papa: nam Imperator, qua Imperator, habet potestatem super infideles qui sunt in terrâ Imperii, & Papa nihil potestatis habet super illos; ergo Imperator non habet suam potestatem Laicam à Papa: sed dico quod Papa est supremus Judex cunctorum fidelium in spiritualibus, sed non in temporalibus, imò Imperator est Judex Papæ in temporalibus: Unde Doctor ponit talem Propositionem, Imperator est Judex Papæ in temporalibus: patet; antequam aliquis efficitur Papa, Imperator est Judex ejus; ergo postquam est effectus Papa: patet consequentia ex illo verbo Apostoli. *Unusquisque maneat in eadem vocatione in qua vocatus est, si sit servus, non sit ei curæ:* Tunc arguitur sic; Jus divinum nullum liberat à servitute; ergo si Sortes sit servus Imperatoris, antequam electus in Papam, post electionem non liberabitur à servitute Jure divino, & loquor semper de Jure divino, sed si liberatur, hoc est solùm jure positivo: patet ex Apostolo, *Unusquisque maneat, &c.* Ergo cum Papa subdatur Imperatori, quantum ad temporalia antequam eligatur, ipso electo, saltem ex Jure divino, non liberabitur ab illa servitute & subjectione, ideo Imperator, quantum ad temporalia est Judex supremus Summi Pontificis, & ista est sententia Doctoris, quod Ecclesiastici non sunt exempti Jure divino, sed solum jure humano, si sint.

CAPUT VIII. DOCTORIS.

An Papa possit deponere Imperatorem.

AD TERTIAM ALLEGATIONEM, &c.

Tertiò arguitur ad idem, ab illo est Imperium qui potest Imperatorem deponere, sed Papa hoc potest, igitur: major est certa, quia cujus est constituere ejusdem est destituere & è diverso; Sed Papa potest constituere Imperatorem; ergo & deponere: patet in can. *alius* 15. q. 6. Zacharias Papa, deposuit Regem Francorum, & instituit Pipinum patrem Caroli: Similiter Innocentius deposuit Federicum Imperatorem; ergo Papa potest deponere ipsum Imperatorem.

Ad primum respondet Doctor, transeat major, & ad minorem notat quod Imperator potest esse dignus depositione dupliciter, uno modo propter crimen spirituale, ut propter hæresim, quia hæreticus & schismaticus, & utitur potestate sua in detrimentum Christianitatis: Alio modo propter crimen civile, ut puta, quando negligit administrare justitiam quam tenetur administrare ex officio, vel quando utitur sua potestate in utilitatem propriam, subtrahendo bona à subditis pro suo commodo particulari, & non communi: Tunc si Imperator sit dignus depositione propter crimen primi generis, puta propter crimen spirituale, potest deponi à Papa, cum habeat plenam potestatem in puniendis peccatis spiritualibus; Sed si fuerit dignus depositione propter crimen civile & politicum, non spectat tunc ad Papam Imperatorem deponere, sed ad eos ad quos spectat eum ordinare, hoc est, ad communitatem civilem, vel ad eos qui gerunt vices communitatis civilis, in quos scilicet communitas transtulit suam potestatem: ideo, propter crimen spirituale potest à Papa deponi Imperator, propter vero crimen civile ab ipsa communitate, &c. Aliter dicit Joannnes de Parisiis breviter, quod propter nullum crimen sive spirituale sive civile, spectat ad Papam Imperatorem deponere, nisi per accidens: Unde notandum, quod ad illum spectat juridicè aliquem deponere ab aliqua potestate, qui sententia lata de depositione est depositus, hoc est, qua sententia lata, nihil habet amplius potestatis: hoc supposito, dicit qualicumque crimine irretiatur Imperator, non potest Papa ferre sententiam, qua lata ipse Imperator sit à potestate pristina depositus, sed per accidens potest, quia potest excommunicare ipsum pro crimine, & singulos cum eo participantes, & sic inhibere subditis

ditis ne participent cum illo, & per illam excommunicationem illos cogere ad depositionem ipsius Imperatoris: ideo non spectat ad Papam (dicit) sententialiter deponere ipsum, licet spectet sententialiter excommunicare, & finaliter per censuram excommunicationis, eos, qui habent auctoritatem deponendi, cogere ut illum deponant, & sic per accidens deponit solummodo, & non directè. Eodem modo dicit Ioannes de Parisiis, quod Imperator potest Papam deponere, puta si Papa utatur sua potestate in detrimentum reipublicæ, potest Imperator sub pœna confiscationis bonorum purè civilium, quæ tenet ab Imperatore, vel à Rege, tamquam vassallus, propter hujusmodi sententiam latam ab Imperatore, illi ad quos spectat, cogentur tandem ipsum auferre à sua potestate Summi Pontificatus; sed non potest per se, qualicumque crimine sit irretitus, deponere. Verumtamen, dicit Doctor, quod Papa potest Imperatorem deponere in duobus casibus: primus pro crimine purè spirituali, ut est hæresis: secundus quando illi ad quos spectat jure ordinario sunt negligentes ipsum deponere, unde dicit Doctor 3. part. dialog. 2. lib. quod universaliter si negligat Judex secularis exercere jurisdictionem laicam pro loco & tempore, devolvitur potestas exercendi ad Judicem spiritualem: ergo ubi ad quos spectat Imperatoris depositio, non possunt auferre, vel negligunt, devolvitur potestas auferendi ad Summum Pontificem. Jam respondendum ad can. *alius*, & dico, quod sic intelligitur, *Zacharias deposuit Regem, id est, deponentibus consensit*. Unde tunc temporis non erat adhuc Universitas Parisiensis, quia tempore Caroli Magni fundata fuit, & sic pauci erant Docti in Fraucia, & habuerunt recursum ad Papam, & sic deposuit, id est, consensit ut possent deponere, & sic non deposuit auctoritativè. Quantum ad aliud de Innocentio qui deposuit Federicum Imperatorem, dicit Doctor quod Innocentius deposuit in Concilio, non quod habuerit auctoritatem deponendi, sed Concilium quod habuerat auctoritatem deponendi, deposuit, & Innocentius tulit sententiam, vel loco Concilii, à quo acceperat auctoritatem deponendi, deposuit.

Resolutio Doctoris in hoc argumento est cum apparentia, quod numquam potest Papa Principem secularem (seclusis suis Vassallis) deponere nisi in duobus casibus prætactis.

CA-

CAPUT IX. X. XI. DOCTORIS.
AD QUARTAM ALLEGATIONEM, &c.

PApa potest supremum Imperium transferre de gente in gentem, ergo ab ipso dependet Potestas Imperialis: Patet; Papa transtulit Imperium à Græcis in Germanos, dicit Doctor quod Papa potest transferre Imperium, sed hoc est solùm casualiter: Unde Papa potest exercere jurisdictionem in purè temporalibus casualiter, hoc est, quando non est judex secularis, ita si desit congregatio populi, potest Papa transferre, & hoc casualiter. Secundò, potest pro crimine purè spirituali, ut si gens illius Imperii efficeretur hæretica, vel transferret se ad aliam sectam, dimittendo religionem Christianam, posset propter hoc Papa illam gentem privare dignitate Imperiali, & sic transferre in aliam gentem, sed hoc non est regulariter, sed solùm casualiter: Regulariter potest pro crimine hæresis, sed non pro crimine civili, nisi casualiter, puta in defectu alterius, quia potest pro negligentia ut dictum est.

Coronatio nihil juris tribuit Imperatori, aut Regi Francorum.

COntrà ab illo est Imperium, à quo Imperator examinatur, inungitur, & coronatur; sed post electionem Imperator futurus electus examinatur, inungitur, & coronatur à Papa; ergo, &c. nego antecedens, & ratio est, quia per talem examinationem, Imperator nihil juris & potestatis accipit à coronante vel examinante, sed eo facto quo electus est, habet summam potestatem Imperialem, sicut Papa electus ante confirmationem, quamvis etiam non sit Sacerdos, habet omnimodam potestatem jurisdictionis in Ecclesia: similiter dicendum de Imperatore isto modo. Idem argumentum curreret de Rege Francorum, qui inungitur ab Archiepiscopo Rhemensi, & tamen nihil potestatis ab illo accipit: nam illud est solum solemnitatis, & non potestatis: Similiter multi fuerunt Imperatores qui non coronabantur à Papa, & erant veri Imperatores, nam talis coronatio saltem jure divino, nihil dat Potestatis, sed est tantummodo solemnitas.

Quærit consequenter Doctor, quare Imperator præsentetur examinandus Papæ, postquam est electus: dicit, ut corrigatur de magnis criminibus à Papa, si commiserit: secundò, & apparentius, ut Papa cognoscat

ſcat & declaret electionem eſſe validam: unde quando Papa mittit Legatum ad Regem, literæ præſentantur Parlamento, non quod Parlamentum aliquid poteſtatis exhibeat Legato, ſed ut Parlamentum declaret poteſtatem eſſe in tali Legato: ſimiliter, poſtquam Imperator eſt electus, præſentatur Papæ ut declaret talem electionem fuiſſe legitimam, & auctoritatem Imperialem eſſe in electo, & eſt reſolutio Doctoris, quamvis multi textus decretalium videantur ſonare oppoſitum: in cap. *per venerabilem*, dicit Papa, quod ad ipſum ſpectat Imperatorem confirmare, ita quod ante confirmationem nihil habet poteſtatis, hanc tribuit ſibi Papa poteſtatem, ſed oppoſitum eſt probabilius; & Primo dico, quod ut repræſentetur electus Papæ, eſt de jure poſitivo: Secundo, præſentatur Imperator non ut habeat auctoritatem à Papa: Tertio, præſentatur ut declaretur quod talis electio eſt legitima. Dico ergo quod nihil habet poteſtatis à Papa ſed ab electione, & non habet à Deo apud Doctorem, & eſt opinio probabilior; ſed habet à populo, & populus poteſt dare Papæ auctoritatem inſtituendi Imperatorem, quia populus illam habet, & poteſt in alterum transferre, & ſi ſic, hoc eſt ſolum jure poſitivo; ſed non legitur paſſus, in quo trahi poſſit quod populus talem poteſtatem inſtituendi Imperatorem contulerit Papæ; Ergo, &c. Ad argumentum, Imperator tenetur præſtare juramentum fidelitatis Papæ, ſed illud juramentum fidelitatis eſt ſignum vaſſallatus; ergo Imperator eſt vaſſallus Papæ; ergo habet poteſtatem à Papa, &c. Quantum ad hoc, nego quod teneatur præſtare juramentum Papæ; imo potius è diverſo, Papa habens prædia, tenetur potius præſtare juramentum fidelitatis Imperatori ratione prædiorum, & ad tributum ſolvendum: Paulus enim ad Rom. 13. *Reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal:* & Chriſtus, Matth. 22. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* Secundo, fateor quod Imperator præſtat juramentum Papæ, non ratione Imperii, ſed quod tuebitur & defenſabit Eccleſiam ſicut Rex jurat in Curia Parlamenti ſe defenſurum regnum, &c. & tamen non accipit poteſtatem Regiam ab illa Curia: unde jure naturali, inter dominum & ſubditum, eſt mutua obligatio, quia Dominus ſive Princeps, tenetur ſubditos defendere & tueri, & ipſi tenentur ad tributum ſolvendum Principi. Dico ergo, quod non jurat, neque præſtat juramentum Papæ, tanquam recognoſcens illum ſuperiorem in temporalibus, ſed ut dictum eſt.

CAPUT XII. DOCTORIS.

AD SEPTIMAM RATIONEM ADDUCTAM, &c.

An Papa habeat jus utriusque gladii, & potestatem absolvendi Vassallos a juramento fidelitatis.

VIsum est de quibusdam rationibus quibus nitebantur adversæ opiniones probare Imperium esse immediate à Papa, & allegatus est Canon Alius 25. q. 6. Sed difficultas est ex ca. sequentibus, quia dictum est quod Papa non potest deponere Regem nisi in duobus casibus, scilicet pro crimine Ecclesiastico, id est, hæresi, quia Papa habet plenam potestatem in illis criminibus: Secundus, quando non sunt alii ad quos spectat ordinarie & juridice depositio, quia sicut tenet Doctor, & habetur de Foro competen. quod vacante Sede Imperiali quia non est tunc Judex ordinarius, jus cognoscendi de causis Imperialibus devolvitur ad Papam: sunt apparentiæ pro opposito: Unde aliquem esse Regem, nihil aliud est quam habere superioritatem erga subditos, & in subditis est obligatio parendi Regi, & sententiæ definitivæ ipsius, quantum ad res quæ sunt jurisdictionis.

Tunc arguitur sic: Papa potest unumquemque absolvere à juramento fidelitatis quod præstitit Regi; ergo Papa potest unumquemque Regem deponere, quantum ad illam potestatem regalem & jurisdictionem quam habet erga subditos. Tunc bene sequetur, isti absolvuntur à juramento fidelitatis præstito Regi; ergo Rex non est amplius superior eorum: Sed Papa potest facere antecedens, id est, ipsos absolvere ab obligatione juramenti fidelitatis; ergo potest facere etiam consequens, puta quod Rex non habeat amplius superioritatem super ipsos, & quod non sint amplius vassalli & subditi ejus; ergo Papa potest facere quod non sit amplius Rex, non solum casualiter, sed etiam ordinarie & ultra; ergo potest istum ab illa potestate destituere. Patet antecedens, ad Papam ordinarie spectat dispensatio in votis & juramentis; ergo Papa potestate ordinaria & regulari, potest illos absolvere ab obligatione juramenti & fidelitatis quod præstiterunt Principi: & ecce ratio præcipua Juristarum, probantium ex illa, quod potest dominium temporale auferre ab ipso Principe.

Secundo arguitur sic: Papa potest excommunicare dominum temporalem in cap. *novit, de judiciis*, ubi se ostendit habere potestatem ex-

com-

communicandi Regem Francorum: sed in casu quo Rex esset excommunicatus, vassalli ejus pro tunc non tenerentur ei præbere obedientiam, & pro tunc sententia lata à Rege nulla esset, quia sententia ab excommunicato lata, nullius est efficaciæ; ergo pro tunc deponit Papa dominum temporalem à jurisdictione quam habet, & ista sunt duo apparentiora argumenta pro parte adversa.

Quantum ad primum; concesso quod Papa potest absolvere subditum à juramento fidelitatis, negatur antecedens; saltem capiendo solvere, ut tantum valet sicut relaxare, & non jus declarare: & ad probationem cum dicitur Papa potest unumquemque dispensare à juramento sicut à voto, cum sit eadem obligatio utriusque, imo secundum Holcot, juramentum magis obligat quam votum; ergo potest omnes vassallos à juramento fidelitatis absolvere: Dico quod duplex est juramentum, quoddam, quod fit solum in reverentiam Dei: aliud est quod fit in favorem certæ personæ, altera à jurante: ut Sortes jurans perpetuo servare castitatem hoc juramentum non fit in utilitatem alterius personæ à jurante, sed solum in utilitatem propriam ipsius jurantis, & reverentiam Dei: exemplum secundi, Sortes jurat se soluturum Platoni decem aureos, istud juramentum fit in utilitatem alterius personæ à jurante, scilicet in utilitatem Platonis: similiter juramentum fidelitatis præstitum Principi à subditis, fit in utilitatem domini & non solum propter reverentiam Dei. His suppositis,

Quantum ad juramenta primi generis, Papa potest dispensare, cum sit Vicarius Dei: quantum vero ad juramenta secundi generis, non potest dispensare, hoc est, jus relaxare, quia Papa non habet potestatem aliquam faciendi contra ea quæ sunt in perniciem, & damnum alterius. Nam non potest solvere Sortem ab obligatione qua Platoni obligatur, ut in casu prædicto: Similiter si Papa solveret vassallos à juramento fidelitatis Principis, hoc esset in perniciem & detrimentum Principis, & libertatis Regiæ; ideo à quocumque juramento vel obligatione, quæ obligatio est in utilitatem alterius personæ à persona obligante, non potest Papa talem ab alterius obligatione solvere: nam faciendo de obligato non obligatum, hoc esset in injuriam alterius personæ; & si hoc faceret, teneretur ad restitutionem: & sic resolutio est, quod à juramento præstito in favorem & utilitatem alterius personæ à persona quæ juravit, Papa non potest dispensare, neque alterum ab obligatione ex juramento proveniente solvere: Quare non potest Papa regulariter solvere vassallum ab obligatione, qua obligatur suo superiori.

Ad aliud cum dicitur, Papa ordinaria potestate & regulari potest Regem & Principem excommunicare, concedo, nec potest aliquis eximi à tali juridica potestate nisi per Concilium, ut dictum est supra, sed in casu quo temporalis dominus erit excommunicatus, vassalli tunc non tenentur ei obedire; ergo tunc non habet potestatem jurisdictionis in subditos quam prius habebat.

Hoc argumentum tangit multa satis difficilia: nam habetur ex multis testibus, & ex practica, quod familiares excommunicati possunt participare cum eo, ad minus in rebus civilibus; ergo cum Rege excommunicato vassalli & subjecti possunt participare, cum sint quodammodo servi ejus, nam obedientiam tenentur illis dare & exhibere. Quantum ad hoc, dicitur in ca. *Nemo*, & in Glossa, quod illa obligatio vassalli & subditi qui non est servus domesticus, pro tempore quo dominus est excommunicatus, *est sopita sed non ablata*, imo pro tempore excommunicationis Principis, servi locatitii non tenentur communicare cum illo in rebus civilibus: Sed alii subditi, dicit Glossa, *absolvuntur ab actu obligationis, sed non ab obligatione*, & tenentur pro tali tempore cum eo non participare & non ei obedire: sed ipso absoluto ab excommunicatione tenentur ut prius.

Circa hoc est alia difficultas, si Sortes sit excommunicatus, & Plato habeat aliquid à Sorte quod accepit furto vel mutuo, utrum Plato teneatur illi pro tunc restituere: si sic; ergo tenetur cum eo participare: Resolutio Glossæ est, quod pro tali tempore est sopita obligatio, ita quod in tali tempore si non possit restituere aliter nisi participando cum eo, non tenetur, neque potest licite tunc restituere, & sic restitutio aliquando ratione excommunicationis sopitur eodem modo, dicendum est, in vassallis, quod ratione excommunicationis Principis sopitur eorum obligatio sed non solvitur simpliciter.

Opinio Doctoris simpliciter probabilior est, quod nec per excommunicationem, nec alio modo potest Papa Principem deponere à sua dignitate Imperiali & Regali.

Sed arguit Doctor contra hoc in septima ratione: ab illo est Imperium, qui habet utrumque gladium scilicet tam spiritualem quam temporalem; sed Papa est ejusmodi; ergo: Patet antecedens supponendo quod per gladium materialem intelligatur potestas regia, ad quam spectat uti gladio in malos, ad Rom. 13. *Non sine causa gladium portat*: sed Petro & Successoribus commissus est uterque gladius Lucæ 22. Quæsivit Christus an essent gladii, respondit Petrus; *Ecce duo gladii sunt*, & cum

& cum eruisset Petrus unum illorum, dixit Christus, *mitte gladium tuum in vaginam*, & non dixit aufer gladium, & per hoc ostenditur quod *prohibuit usum illius, & non potestatem*; & ex illo passu arguunt, quod utraque potestas est commissa Petro, & ista sententia videtur esse Innocentii III. quod in gremio Ecclesiæ ambo gladii sunt, & qui extra Ecclesiam sunt, nullius habent gladii potestatem. Respondet Doctor negando quod uterque gladius sit commissus Petro,& ad probationem Lucæ 22. dicit, quod duo sunt in sensu literali, & hoc intelligitur de gladiis materialibus, & tempore quo Christus hoc quæsivit, nondum Petrus erat Papa, sed post resurrectionem factus est, ideo tunc non quærebat an haberet gladium spiritualem: Bene verum est quod in sensu mystico potest intelligi per istos duos gladios ista duplex potestas, sed ex sensu mystico non potest efficax argumentum ad aliquid probandum sumi, nisi fuerit per alium passum Scripturæ habitum. Ideo per illos duos gladios non potest inferri quod fuerit Petro & successoribus commissa utraque Potestas. Secundò, ego dicerem, quod quamvis intelligatur in sensu literali,non tamen sequitur quod fuerit commissa Petro, nam licet in Ecclesia sit utraque Potestas, non tamen in eadem persona: nam illa Potestas quæ significatur per gladium materialem, est Petro prohibita: dicit enim Christus Petro, *mitte gladium in vaginam. Reges gentium dominantur eorum, &c.* si vero in sensu literali per utrumque gladium, utraque Potestas acciperetur, solum *potest inferri, quod utraque potestas est in Ecclesia, sed non potest inferri, quod utraque potestas sit in Ecclesia in eadem persona.* Et ad verba Innocentii, si intelligantur quod extra Ecclesiam nullus habebat legitimam Potestatem qua utatur gladio materiali, illa sapiunt hæresim: nam & apud fideles, & apud infideles, est vera Potestas laica, ideo parum curandum est de auctoritate Innocentii in proposito.

CAPUT XIII. DOCTORIS.

AD OCTAVAM RATIONEM EJUSDEM, &c.

ARguitur sic: ab illo est Imperium in ordine ad quem se habet Imperator ut discipulus ad magistrum; sed Imperator in ordine ad Papam, est ejusmodi,in cap. *solitæ, de majorit. & obedient.* ergo Imperium est à Summo Pontifice. Item dicitur, quod quidquid lucis habet luna hoc à sole; ergo à simili, quidquid potestatis habet Imperator, hoc est à Papa: dico quod tales comparationes Imperatoris

ad Papam non fuerunt propter temporalia, sed solum propter spiritualia, quæ suscipit ab ipso Papa: Imperator enim est filius Papæ, non propter temporalia, sed propter spiritualia, & sic ex his non potest inferri quod Imperium sit à Papa.

CAPUT XIV. DOCTORIS.

AD DECIMAM RATIONEM RESPONDETUR, &c.

ARguitur sic, ab illo est Imperium, qui vacante Imperatore, habet Imperium regere: sed mortuo Imperatore Imperium habet regi à Papa, ergo: Dico quod cum deest Imperator ex institutione Christi Imperium non debet regi à Papa, imo ab Electoribus Imperatoris, & de facto ita est quod regitur ab eis, & tamen si Papa ex institutione Christi haberet regere Imperium, mortuo Imperatore, male facerent Electores si non permitterent eum regere, & *in potestatibus male factum est cedere juri suo*: sed si Papa habeat regere, illud est solum ex institutione humana, ideo vacante Imperatore, qui habent illum instituere, debent illud Imperium regere: Similiter vacante Papatu, qui habent Papam eligere & instituere, ut sunt Cardinales, debent Papatum regere: Similiter vacante Episcopatu, Canonici qui habent alium præficere & eligere, debent Episcopatum regere. Et hæc pauca circa secundam quæstionem dicta sufficiant; jam ad tertiam sequentem quæstionem.

QUÆSTIO TERTIA.

CAPUT I.

An jurisdictionis temporalis auctoritas dependeat à Papa & Romana Ecclesia.

IN præcedenti quæstione quærebatur, an Imperator habeat possessiones quas possidet ratione Imperii à Papa vel à Deo, & tandem resolutio Doctoris fuit, quod non habet immediatè, nec à Deo, nec à Papa ad istum sensum, quod nec Deus nec Papa immediatè ei contulerit tales possessiones, sed immediatè à populo sic, quod sunt collatæ ipsi ab ipso populo, & post collationem, nullum recognoscit superiorem in illis præter Deum, & sic in isto sensu, habet immediatè à Deo

à Deo illas possessiones. Visum est etiam principaliter de duobus punctis: Primum, utrum bona annexa dignitati Imperiali sint Imperatoris, quantum ad proprietatem, & de hoc fuerunt duæ opiniones. Secundò, visum est an Imperator sit proprietarius omnium rerum Imperii, puta an sit proprietarius in bonis Sortis Gulielmi, Joannis, &c. & satis ad hoc responsum est secundum mentem Doctoris.

Jam in ista tertia quæstione quæritur, utrum Papa & Romana Ecclesia habeat committere jurisdictionem Imperatori & cæteris Principibus, non recognoscentibus superiorem in temporalibus, ita quod potestas judicandi, quam habent temporales Domini cujuscumque conditionis fuerint, non recognoscentes superiorem in temporalibus, sit à Papa, ex ordinaria sua potestate, hoc est, an Papa ex ordinaria potestate habeat committere jurisdictionem Dominis temporalibus, ita quod sine tali commissione inordinatè illam jurisdictionem exerceant. Et antequam aggrediamur quæstionem, primò supponenda sunt aliqua pro intellectu illius. Primò, quod Imperator vel Rex habet multas potestates judiciarias; primò habet potestatem punitivam in corpus hominum subditorum, & in bonis, ita quod potest illos ad mortem condemnare, ad mutilationem membri, ad carceres perpetuos, & ad bonorum perditionem, & ista vocatur potestas punitiva in corpus subditorum, & auferendi eorum bona & libertates: Præter hanc punitivam, habet aliam potestatem jurisdictionis, secundum quam potest & tenetur adjudicare unicuique quod suum est: nam quando est quæstio de possessione, potest Rex auctoritativè definire cujus sit, & sic judicando non punit aliquem, nam per hoc quod judicat hanc rem esse Platonis, quam Sortes nitebatur usurpare, non punit ipsum Sortem, ideo illa potestas non est punitiva, aut correctiva, est tamen iurisdictionis: habet etiam potestatem dividendi dominia in can. *quo jure*, 8. distinct. habet etiam potestatem præceptivam ad quam spectat leges condere: & potestatem imponendi talias, & tributa pro exigentia boni communis, reipublicæ & Regni: Utrum autem illas potestates habeat à Papa vel à Romana Ecclesia.

Quantum ad Primam Potestatem, scilicet punitivam, & super corpus & membra & bona subditorum, sunt difficultates: Prima an liceat Imperatori & Regi sive Domino temporali occidere maleficos. Secunda, an liceat Principi occidere innocentem. Tertia, supposito quod aliquem justè condemnare potest ad mortem, an liceat condemna-

demnato fugere si possit, similiter se defendere à morte, & istæ sunt tres difficultates præcipuæ circa potestatem punitivam, quantum ad punitionem mortis.

An liceat Principi punire maleficos.

QUantum ad Primam difficultatem arguitur quod non: Deus enim vult eos vivere Ezechielis 1. *Nolo mortem peccatoris*, *&c.* Ergo cum Imperator debeat se conformare voluntati divinæ, non debet aliquem morte punire. Oppositum arguitur Exod. 22. *Maleficos non patieris vivere*, *&c.* Pro solutione hujus difficultatis advertendum est, duplices esse homines malos in politia, quidam sunt mali solùm sibi, ut mali malitia cordis, & cogitationis, & non operis exterioris, qui non progrediuntur ad opus exterius, tamen illud opus, & malitia eorum non est nota: similiter quamvis aliquando progrediuntur ad opus exterius, tamen illudopus non est perturbativum Reipublicæ, neque damnum proximo inferens, ut prodigè exponens sua bona. Alii verò sunt mali, & sibi & aliis, ut fures & homicidæ qui damnum proximo inferunt: supponendum ulterius, quod quælibet persona se habet in ordine ad Communitatem, sicut membrum in ordine ad corpus: Nam sicut corpus hominis constituitur ex pluribus membris, sic corpus humanum politicum constituitur ex pluribus personis, & quælibet particularis persona in ordine ad totam politiam, se habet sicut membrum unum in ordine ad suum corpus. Tertiò supponitur, quod Principes imperantes debent intendere bonum commune & non proprium, & hoc habetur ex Aristotele, ponente differentiam inter Despotem & Regem sive Principem, quia Despotes intendit bonum proprium, & Princeps bonum commune: Nam Despotes principatur aliquibus tamquam servis, intendendo solum bonum particulare: his suppositis, sit Prima Propositio.

Homini privato non licet maleficum occidere.

NOn licet alicui privatæ personæ maleficum occidere, quantumcumque nocivum Communitati, & hoc capiendo privatam personam quæ non habet potestatem neque commissariam neque ordinariam in Republica. Ista Propositio est Augustini 1. *de Civitate Dei*, dicentis qui sine auctoritate publica maleficum occidit, ab homicidio immunis esse

non

non potest, & ista Propositio deducitur etiam ad longum 23. q. 5. per totum, videlicet quod non licet cuique privatæ personæ quemcumque maleficum occidere. Unde rationem assignat S. Thomas 2. 2. quæst. 64. artic. 3. non est licitum quemquam interficere, nisi ejus vita fuerit Communitati nociva, sicut non est licitum membrum abscindere, nisi propter utilitatem totius corporis, ita nec est licitum membrum Communitatis removere, nisi propter utilitatem totius Communitatis. Ergo, solum ad illum spectat interimere maleficum, qui habet curam totius Communitatis, nec amore vindictæ, nec odio personæ, sed solum propter bonum publicum, & amorem justitiæ & æquitatis: ideo solum qui habet intendere bonum Communitatis, habet hoc facere: sed hujusmodi non est persona privata, alias non esset privata sed publica. Igitur, &c.

Secunda Propositio responsiva ad Quæstionem; licet personæ publicæ maleficum occidere Communitati nocivum, hæc patet manifeste, & sunt multæ auctoritates Augustini *in libr. de civitate* ad hoc facientes, & Exodi 24. *non patieris maleficos vivere*, imo est præceptum: verumtamen ratio potest haberi ex supradictis; quilibet homo particularis in ordine ad totam Communitatem est membrum; ergo sicut licet gerenti curam totius corporis, abscindere membrum pro sanitate totius corporis, similiter licebit gerenti curam Communitatis, pro utilitate ipsius Reipublicæ, aliquam personam interimere; ideo licet Principi, Regi, & habentibus curam Communitatis, maleficos interficere: & ad præceptum divinum *non occides*, dicitur quod prohibetur occidere auctoritate privata, sed non publica.

Circa Primam Propositionem, est difficultas, & ponitur talis casus; Sortes cognoscit quod Plato vult & potest totam Rempublicam destruere & incendio dare, nihilominus antequam hoc faciat Plato, non potest ipse Sortes aliter providere Reipublicæ, quia est privata persona, nisi Platonem interficiat, an in tali casu teneatur Sortes, qui est privata persona, Platonem occidere? & videtur quod sic, quia magis tenetur tueri totam Communitatem quam vitam propriam sive personam propriam; sed in casu quo Plato invaderet Sortem, volendo eum interficere, nisi aliter posset evadere quam occidendo Platonem, non malefaceret illum occidendo, quia vim vi repellere licet ut clamant jura; ergo ubi non potest aliter subvenire Reipublicæ nisi interficiendo Platonem, videtur quod teneatur illum occidere, quia tenetur se morti exponere pro salute Communitatis; ergo licet in casu personæ privatæ maleficum occidere.

Circa Secundam Propositionem potest esse difficultas, & arguitur sic; Persona publica non habet auctoritatem nisi à personis privatis & præcipue quando fit per electionem; ergo personæ privatæ habent auctoritatem quam dant isti; ergo licet privatis personis maleficum interficere. Unde certum est quod ubi Rex fit per electionem, non habet potestatem nisi à subditis eligentibus; ergo illi habent talem potestatem & per consequens licet eis exequi actum illius potestatis; ergo licet personæ privatæ sicut publicæ maleficos occidere.

Quantum ad primum; dicunt aliqui præcipue Buridanus, quod in tali casu potest occidere Platonem, & hoc non facit ut persona privata, sed publica gerente vices Communitatis. Verumtamen Dominus de Gersonio in Tractatu quem fecit super isto præcepto *non occides*, dicit quod quamvis Plato sit tyrannus, volens totam Rempublicam destruere, & sit Sortes persona privata nullam habens auctoritatem super Platonem, neque commissionem ordinariam, non licet illi occidere Platonem, & ratio sua est, quia *Non sunt facienda mala, ut inde eveniant bona*; licet ergo teneatur Sortes destructionem Reipublicæ impedire pro posse suo, hoc tamen est per media licita. Sed argumentum est forte in oppositum, & multum apparens, si Sortes cognoscat Platonem velle ipsum interficere nisi possit aliter evadere quam eum occidendo, non peccat illum occidendo; Ergo à fortiori, cum plus teneatur Reipublicæ quam propriæ saluti, simpliciter videtur posse, &c. Quantum ad hoc argumentum, licet Sorti occidere Platonem ipsum impetentem, ubi non potest aliter evadere, sed est diversitas inter Doctores: nam tenet de Anchona, quod non licet occidere invasorem, etiam quamvis non pateat evasio nisi per occisionem; imo dicit quod occidendo peccat, unde dicit quod tripliciter potest homo occidi, uno modo odio personæ vel amore vindictæ, & prohibetur per illud *non occides*: alio modo occiditur amore justiciæ, & hoc per illud præcipitur *maleficos ne patiare vivere*: tertio modo, *occiditur necessitate inevitabili*, & hoc permittitur, Exodi 22. ubi permittitur quod fur nocturnus occidatur: unde dicit, quod permissio est de minori malo, & ideo dicit quod non debemus vim vi repellendo occidere, quamvis non possimus aliter evadere, & ratio ejus est, plus teneor diligere animam proximi quam corpus meum, sed occidendo istum qui me injuste & malo animo aggreditur, perdo animam ejus, quia ipse peccat mortaliter, cum sit in actu peccati me nitendo occidere: sed si permittam me occidere, solum perdo corpus meum, & non animam; ergo lege charitatis plus obligor permittere quod interfi-

terficiat me, quam illum occidere in tali actu peccati, cum lege charitatis plus tenear diligere animam proximi quam corpus meum: nam corpus meum est ultimum in ordine charitatis quod teneor diligere. Adducit ipse de Anchona auctoritates Augustini, quæ videntur hoc expresse sonare: nam dicit *lib.* 1. *de libero arbit.* homo qui inculpata lege alium aggreditur & occidit, qualiter immunis sit à peccato videre nequeo; ergo ex auctoritate Augustini, talis realiter occidens aggressorem peccat.

Tamen ista opinio videtur multum dura & difficilis, cum communis omnium Doctorum opinio sit in oppositum: nam secundum illam opinionem sequitur quod nullus posset licite in bello justo alterum occidere, nam si est justum ex parte mea, tunc ex parte partis adversæ est injustum, & ideo scio adversarium esse in peccato, cum injuste pugnat contra me: & propter hoc argumentum, dicit de Anchona, quod non licet unquam gerenti bellum ex parte sui justum, adversarios occidere, quod tamen videtur absurdum. Propterea ab aliis aliter dicitur, unde Sanctus Thomas 2. 2. q. 64. dicit *quod invasus, si intendat invasorem occidere, ita quod ex intentione occidat, de facto peccat: sed si intendat se solum defendere, & vitam conservare, & se defendendo occidat, nullo modo peccat.* Ita quod nullo modo intendit occisionem, sed ei displicet talis occisio, imo alius seipsum occidit in quantum non resistit ei qui impetit, & dicere oppositum, esset multum durum, & videtur contra æquitatem naturalem, permittere se interficere ubi potest evitare.

Ad Argumentum quod est fortissimum, licet Sorti occidere Platonem pro defensione suæ vitæ propriæ, dico quod verum est, sed non licet intendere voluntarie. Unde dico duo, primum sum certus quod Plato aggreditur me, & non adhuc aggreditur, quare non licet mihi illum tunc occidere, sed quando est in actu aggrediendi, licet occidere si non possim aliter evadere: Similiter, dico si Plato esset in actu oppugnandi civitatem, licet cuilibet de civitate illum occidere, quia sunt defensores, sed quando solum constat de proposito, dico quod non licet mihi privatæ personæ illum occidere nunc, quamvis constet mihi certitudinaliter quod cras evertet civitatem.

Resolutio est, licet privatæ personæ invasorem occidere, modo non habeat intentionem occidendi: Secundo, licet civiliter cuilibet de civitate occidere oppugnantem civitatem, quando est in actu destruendi, sed non licet quando est solum in proposito destruendi.

Quantum ad Argumentum contra Secundam Propositionem; Rex nul-

nullam habet potestatem nisi à populo; ergo tota Communitas habet auctoritatem occidendi. Dico quod si nullus esset Rex, sicut quilibet potest abscindere membrum putridum à corpore suo, quando non est alius qui abscindat, ita similiter tota Communitas potest, &c. sed ista persona singularis, vel illa, non potest: unde sicut Rex potest, ita Communitas à qua Rex habet auctoritatem, sed particularis persona non potest. Ideo quantum ad primam potestatem correctionis, quilibet Imperator & Dominus temporalis habet auctoritatem auferendi vitam.

An aliquando liceat Principi vel Judici occidere innocentes.

QUantum ad Secundam Quæstionem, quâ quærebatur an liceat Principi occidere innocentes; nam visum est quomodo licet Principi occidere, non tamen omnes maleficos, puta maleficos malitia interiore & exteriore, quando talis malitia non perturbat Rempublicam, &c. quæritur an liceat Principi occidere innocentem? & apparet quod sic: nam licet Principi exponere urbem igni & gladio pro rebellione, sed in illa sunt aliqui innocentes ut parvuli; ergo licet Principi occidere innocentem: consequentia est certa; & antecedens quo ad primam partem videtur practicari sæpe. Oppositum tamen arguitur Exodi 23. *Insontem & justum non occides.* Pro solutione dupliciter potest intelligi quæstio: uno modo sic, an liceat Principi occidere illum qui realiter est innocens, est tamen probatus nocens & malefactor, & Princeps vel Judex non habet certitudinem de opposito, puta de ejus innocentia? Quantum ad hoc, nulli Doctori est dubium, quin possit Princeps vel Judex talem damnare ad mortem.

Sed tota difficultas est inter Doctores, utrum liceat Principi vel Judici (qui ut persona privata habet certitudinem de innocentia istius, sed non potest illam probare, quia convincitur nocens per testes omni exceptione majores) an liceat illum innocentem damnare ad mortem? Circa hoc est multiplex modus dicendi: de Lyra dicit duo super illud, Exodi 23. *Insontem & justum non occides.* Primum est, si Judex vel Princeps est certus de maleficio Platonis, puta quod est homicida, nihilominus Plato probatur innocens coram Judice ab illo facto cujus Sortes Judex habet certitudinem de-

de opposito, non licet Sorti occidere Platonem: hoc probatur, nam si liceat tunc Sorti occidere Platonem, vel licitum est ei ut privatæ, vel ut publicæ personæ: non primum, quia nulli ut privatæ personæ licet quemquam interficere: nec potest dici secundum, quia non habet viam convenientem ut occidat ut publica persona, quia non est ei ordine juris probatus nocens, ut publicæ personæ: ergo in tali casu non licet Sorti occidere Platonem, & hoc de necessitate est fatendum, habetur *de consecrat. distinct.* 2. quod non licet Sacerdoti Curato expellere à mensa Christi illum quem scit peccatorem ut privata persona; ergo eodem modo hic dicendum est. Secundum dictum ipsius de Lyra est, si Sortes Princeps vel judex sciat Platonem innocentem, nihilominus per testes omni exceptione majores est probatus nocens, ut puta homicida, non licet etiam, dicit de Lyra, ipsi Sorti damnare Platonem ad mortem vel occidere, & hujus sententiæ est Gulielmus Odonis super libros Ethicorum, & ratio præcipua est ex textu jam allegato Exodi 23. Nam si est innocens, ergo est indignus morte, ergo occidens & sciens, peccat contra justitiam: & sic resolutio de Lyra est, quod judex non tenetur judicare secundum allegata & probata, quando habet scientiam particularem de opposito, quamvis non possit repellere testes, neque probare innocentiam accusati, imo tenetur non judicare secundum allegata & probata: & ista duo dicta differunt, quia in primo casu *non habet viam occidendi*, & in secundo *habet viam non occidendi*, sed cedendi officio: Primum patet; quia quamvis sciat illum dignum morte: non habet viam occidendi; nam non habet viam occidendi tunc nisi ut privata persona, sed non licet ei ut privata persona; igitur: secundum patet; puta quod habeat viam non occidendi, quia potest cedere officio, &c.

Licet Judici Innocentem probatum nocentem damnare:

OPpositæ sententiæ est sanctus Thom. 2. 2. q. 67. artic. 2. & idem dicit Altisiodorensis, & Richardus, & Glossa, *de consecr. dist.* 2. & idem habetur 3. q. 7. can. *judicet*, in Glossa: tenent omnes cum sancto Thoma, qui in tali casu dicit, aut Sortes est supremus Judex, puta Imperator, vel Rex non recognoscens superiorem in tali potestate juridica, aut non est supremus Judex: Si non sit Judex supremus, vel potest remittere ad superiorem, vel non; si non, puta quia vel superior

rior

rior præcepit ei ut cognoſcat de cauſa, dicit quod propter hoc tenetur renunciare. Si non poteſt tunc, vel poteſt ſine ſcandalo ab injuſtitia ipſum liberare vel non. Nam aliqui ſunt caſus ita enormes, in quibus etiam ſupremus Judex non poteſt dare vitam ſine ſcandalo juſtitiæ, in tali caſu non poteſt non occidere, imo tenetur condemnare.

Reſolutio Thomæ eſt Quæſtione allegata, articulo 2. quod *Judex poteſt cognoſcere aliqua dupliciter, uno modo ut privata perſona, alio modo ut publica: ſi ut privata, nec licet condemnare nec abſolvere, quia ſecundum talem cognitionem nullam habet poteſtatem:* Sed ut perſona publica, aliquid poteſt cognoſcere dupliciter, uno modo in communi, alio modo in particulari: in communi per legem naturalem, divinam, aut humanam, hoc eſt, per leges publicas, divinas, aut humanas, contra quas nullas probationes admittere debet: unde in communi cognoſcit quod omnis malefactor eſt occidendus, quando malefactor eſt perturbativus Reipublicæ. Alio modo poteſt cognoſcere in facto particulari ut perſona publica, puta per inſtrumenta, & teſtes, & alia ejuſmodi legitima documenta, quæ debet ſequi in judicando, magis quàm id quod ipſe novit tamquam privata perſona: Dicit ergo quod in caſu, in quo Sortes Judex ſcit Platonem innocentem, nihilominus probatur nocens, & fecit omnem indaginem ad refellendum teſtes, & non poteſt illum liberare ſine ſcandalo juſtitiæ, in tali caſu, licet Sorti Judici Platonem innocentem damnare ad mortem, & iſtam opinionem dicit Præpoſitivus probabiliorem, & hoc intellige ſanè, puta ſupponendo quod non tenetur cedere officio, contra id quod dicit de Lyra, & non poteſt remittere ad alterum, & ſi non cedat officio, tenetur condemnare. Ratio mea fortiſſima pro iſta opinione eſt iſta, capio Sortem Epiſcopum coram quo agitatur materia de matrimonio inter Sortem & Bertham: nam Sortes probat Bertham eſſe ſuam uxorem, nihilominus Epiſcopus ſcit oppoſitum, ſed non poteſt probare, & Plato probat per teſtes omni exceptione majores, quod Bertha ſit uxor ejus, quia eam deſponſavit in facie Eccleſiæ; tunc Epiſcopus tenetur adjudicare illam adhærere Sorti, & ei reddere debitum, & poteſt caſus poni diſtrictius, puta quod cauſa agitetur coram Papa, qui non poteſt cedere Papatu niſi ex conſenſu Cardinalium & Eccleſiæ; & ratione inſufficientiæ, & ſuppoſito quod non poteſt cedere; ergo oportet de neceſſitate quod judicet, & non poteſt judicare quod non ſit uxor illius: patet; per opinantem oppoſitum non poteſt judicare de aliquo niſi ſciat ut perſona publica, quia ſcientia ut perſona particularis, non ſufficit ad ferendum judicium; ergo

ergo saltem in casu Judex tenetur judicare contra scientiam quam habet ut persona privata sive particularis. Eodem modo Judex laicus debet facere: nam si probaverit hanc rem esse meam, quæ de facto non est mea, & Judex certo scit quod non est mea, tenetur tamen adjudicare illam rem mihi; similiter tenetur condemnare innocentem probatum nocentem, quamvis ut persona privata sciat oppositum, & hoc servato ordine juris, quem tenetur observare. Quid ergo ad argumentum, Exodi 23.? exponunt insontem, id est, quem cognoscis insontem & justum ut persona talis, id est, ut persona publica, non debes condemnare; sed in casu Judex non cognoscit istum insontem ut Judex, imo habet ea quæ sufficiunt ad oppositum, ut persona publica, ideo in tali casu potest illum adjudicare morti. Dices; nunquam licet alicui facere contra conscientiam; sed iste occidendo facit contra conscientiam; ergo, non licet istum occidere: verum est quod nunquam licet alicui facere contra conscientiam, sed nego quod iste faciat contra conscientiam. Contra, judicat istum esse innocentem neque dignum pœna & morte, & judicat eum non esse occidendum: dico, quod judicat eum esse occidendum si recte judicat, unde ista consequentia nihil valet, Iste est innocens; ergo non est dignus morte: Unde dico, quod ex parte judicis juste occiditur; & istud judicium esset erroneum in judice, Iste non est judicandus à me; imo istud judicium est verum, Iste est judicandus à me, & non tenetur illud deponere. Contra; ergo faciet contra conscientiam, nego, & dico quod *facere contra conscientiam est facere contra dictamen practicum de aliquo faciendo vel non faciendo:* quamvis ergo Judex judicet quod est innocens, & vere tamen judicat recte quod est occidendus: eodem modo dicendum est de lictore qui cognoscit certitudinaliter condemnatum ad mortem per Judicem, esse innocentem, debet eum suspendere, quamvis sciat illum esse indignum morte, postquam habet mandatum à Judice juste præcipiente, & juste condemnante; & ista opinio videtur probabilior, quod postquam non potest ad alterum remittere, neque absolvere sine scandalo, & concesso quod non tenetur cedere officio (nam esset valde difficile quod Rex teneretur cedere regno propter istum casum particularem) quod ipse Judex debet talem innocentem condemnare.

An

An potestas coërcitiva laica sit à Papa vel Ecclesia.

HIs prælibatis, circa materiam Tertiæ Quæstionis, accedendum est ad illam Tertiam Quæstionem, qua quærebatur utrum talem potestatem coërcitivam Imperator vel Dominus temporalis habeat à Papa & Romana Ecclesia. Prima opinio est, quod ex institutione Christi, habuit talem à Papa, cujus opinionis sunt qui dicebant in præcedentibus Quæstionibus, quod Papa habet plenitudinem potestatis tam in temporalibus quam in spiritualibus, & quod in utrisque, potest facere sine peccato omne illud quod non est contra legem naturæ aut divinam: sed Papam committere talem jurisdictionem non est contra legem naturæ aut divinam sive Euangelicam: Item, qui exercet illam sine commissione Summi Pontificis, injuste exercet: patet, nisi Papa committeret negligenter faceret opus sibi commissum, & non potest Papa per se exercere: nam data est ei potestas, & prohibitum est ei ne illam exerceat; ergo oportet quod alteri committat, & nisi alteri committeret negligeret opus sibi commissum: Quod autem exercens sine commissione Papæ injuste exerceat, patet, *quicumque assumit honorem nisi ad illum sit vocatus tanquam Aaron*, etiam loquendo de honore tam in spiritualibus quam in temporalibus, præsumptuose assumit, & talis est notandus de ambitione, & non intrat per ostium, unde ad Prælatum spectat juridice & ordinarie providere de beneficiis particularibus. Ergo eodem modo, cum ad Papam ordinarie spectet istam jurisdictionem committere, etiam ex institutione Christi, si aliquis eam assumat libero suo arbitrio, ambitiose assumit, & iste est primus modus dicendi, quod omnes exercentes jurisdictionem temporalem, habent illam potestatem exercendi à Papa. Ultra dicit Doctor, quod ejusdem sententiæ debent esse qui tenent, quod licet Papa non habeat illam plenitudinem potestatis, de qua dictum est quæst. 1. capite 1. tamen habet plenitudinem potestatis quantum ad omnia quæ necessaria sunt pro communitate fidelium gubernanda, sed ad debitum regimen fidelium necesse est quod sint aliqui exercentes usum gladii; ergo, si Papa habet plenitudinem potestatis, ita quod potest quicquid non est contra legem naturæ aut Euangelicam, sive dicatur quod habet plenitudinem potestatis, & quod teneatur providere de regimine fidelium, tenetur committere istas jurisdictiones temporales.

An

An liceat condemnato capitis fugere.

TErtia Quæstio proposita in principio hujus tertiæ quæstionis erat, an condemnato à Principe ad mortem liceat fugere, si pateat ei locus fugæ; & apparet quod non, per illud quod scribitur ad Rom. 13. *Qui potestati resistit ordinationi Dei resistit*, & loquor de potestate Principum: sed non licet resistere ordinationi Dei; ergo non licet resistere Principi seculari. Si igitur damnatus ad mortem aufugeret, resisteret hujusmodi potestati; ergo non licite faceret, & per consequens peccaret & injuste ageret. Oppositum tamen arguitur: quilibet naturaliter inclinatur ad servandum vitam suam; ergo licet servare quando hoc fieri potest sine jactura alterius, puta sine percussione vel læsione alterius vel damno, ut puta, si aliquis haberet damnatum custodire sub aliqua pœna, non licet ei aufugere. Pro ista Quæstione advertendum est, quod aliud est loqui de injuste damnato, & de juste damnato: & iterum de juste damnato potest intelligi dupliciter, vel de illo qui est juste damnatus ex parte Judicis, & non ex parte sui: *Ex parte Judicis, puta quia Judex servavit ordinem juris* judicando illum secundum allegata & probata, & tamen ipse de facto est innocens; aut de juste damnato, & ex parte Judicis, & ex parte sui; quia videlicet servatus est ordo juris in damnando ipsum, & realiter merebatur damnari, quia nocens erat, & malefactor.

His suppositis, sit Prima Propositio: injuste damnatus ad mortem ex parte Judicis, puta quia non servavit ordinem juris, vel non habuit probationes sufficientes ad damnandum ipsum, potest, imo tenetur fugere si ei pateat locus fugæ: Patet sic, quod teneatur fugere: nam jure naturali, quilibet tenetur servare vitam propriam quantum potest medio licito; Ergo Sortes qui est injuste damnatus ex parte Judicis, si pateat ei locus fugæ & non fugiat, peccat contra legem naturalem, qua tenetur servare vitam suam quantum potest; Ergo, cum istud medium, puta fugere, sit Sorti licitum ad servandum vitam, imo est ei licitum quemadmodum esset ei licitum fugere contra hostes eum injuste aggredientes; nam persequentes se, tenetur jure naturali fugere. Alia ratio adducitur ab aliquo Doctore quæ talis est: ille Judex adjudicando illum morti peccavit; Ergo dando sententiam executioni peccabit, & Sortes qua lege scilicet divina tenetur diligere proximum, etiam vitare peccatum in proximum; Ergo cum teneatur vitare peccatum in proximum,

etiam tenetur fugere, si ei patet locus fugæ. Dices; ergo martyres obligabantur fugere cum multis pateret locus fugæ; & essent injuste damnati ad mortem. Dico quod quando ex fuga imminebat scandalum fidei, non tenebantur fugere; imo oportet quod injuste damnatus maneat, præcipue si ex fuga illius immineret periculum in fide.

Secunda Propositio; licet damnato injuste isto modo, impetere Judicem & rebellare si possit, ita quod posset vincere vi sua, patet unicuicuique vim vi repellere licet, & hoc quando infertur vis injuste; sed in illo casu infertur vis injuste; Ergo in illo casu licet vim vi repellere, cum moderamine inculpatæ tutelæ: & hoc expresse habetur Ecclesiastici 24. *Erue eos qui ducuntur ad mortem, & ad interitum liberare non cesses*, & loquitur de illis qui ducuntur injuste ad interitum: & arguitur sic; Quilibet tenetur se magis diligere & liberare quam quemcumque proximum; sed sic est, quod quando proximus injuste ducitur ad mortem, quilibet tenetur eum liberare si possit, etiam per violentiam; ergo à fortiori si possit, ipse illam vi repellere debet, imo ad hoc tenetur.

Tertia Propositio; juste damnatus ex parte Judicis, tamen injuste ex parte sui, licite potest aufugere si pateat ei locus fugæ, quia est realiter innocens, patet apud omnes Doctores. si A. possessio sit mea, nihilominus Plato probat eam suam, & per Judicem adjudicatur Platoni, si possum *sine periculo corporis & famæ* eam occupare & rapere, bene facio; dicitur notanter, *sine periculo famæ*, quia si eam capiendo reputarer fur & latro non debeo eam capere, nam bona fama præstantior est bonis fortunæ; dicitur notanter etiam *sine periculo corporis*, quia corpus magis est diligendum quam fama, & fama quam bona externa, & super omnia ista vita est magis diligenda; Ergo à simili, si Sortes sit juste damnatus ex parte Judicis, & juste ex parte sui, adhuc corpus suum remanet ejus; Ergo potest fugere etiam cum periculo famæ, quia corpus magis est diligendum quam fama.

Quarta Propositio, in qua est difficultas inter Doctores; si Sortes sit juste damnatus ad mortem ex parte Judicis & sui, & pateat ei locus fugæ, an teneatur aufugere: dico, quod potest licite aufugere & sine peccato, & in hoc major pars Doctorum convenit: hoc tenet de Gandavo, quodlib. 9. quamvis oppositum imputetur Sancto Thomæ; tamen non legi in ipso, sed dicit, quod licite potest aufugere, ut patet 2. 2. q. 69. ultimo art. in solutione 2. argumenti, ubi dicit quod nullus condemnatur ad manendum in loco unde ducatur ad mortem: tenetur tamen non resistere agenti quin patiatur quod justum est eum pati, sicut etiam si ali-

aliquis sit condemnatus ut fame moriatur, non peccat si cibum sibi occulte ministratum sumat, quia non sumere, esset seipsum occidere: Patet sic; *Unusquisque tenetur servare vitam suam jure naturali indispensabili, dummodo possit hoc medio licito, & sine jactura alterius*; sed ita in tali casu, Sortes potest conservare vitam suam: Primo, Judex non patitur jacturam ex ejus fuga, neque custos, supposito quod non servet eum sub pœna; ergo, &c. Holcot in 3. sententiarum, adducit multas rationes ad istam Propositionem; nam Sortes potest postea majus bonum communitati facere, quam mors ejus fuisset communitati bona, quia non licet interficere nisi propter bonum commune: similiter potest pœnitere & multa alia bona facere; ergo in tali casu Sorti proponenti illa bona facere, licet aufugere: & hoc satis suadet Sanctus Thomas in loco præallegato, de condemnato ut fame pereat, qui potest comedere si ministretur ei cibus, quia nullus potest condemnari ut seipsum interficiat: imo dicit de Gandavo, si posset violenter à custode carceris vel quovis alio panem subtrahere, licite potest, quia in tali casu, cum sit in extrema necessitate, omnia sunt ei communia. Diceret aliquis, & est apparentia major quæ possit haberi pro parte opposita, si Sortes esset condemnatus ad perditionem bonorum, post illam condemnationem non potest illis bonis uti, neque retinere, imo committeret furtum, quia non sunt amplius ejus: similiter, si Sortes justo judicio condemnetur in servitutem alicujus, non potest post sententiam latam aufugere ab eo, imo tenetur parere ei cujus est servus, imo si fugiat tenetur de damno domino suo, & eum recompensare de injuria facta; Ergo à simili, si Sortes sit juste damnatus ad mortem, corpus ejus & vita non videtur amplius esse ipsius sed Reipublicæ; ergo si fugiat, injuriam facit communitati cui vita ejus adjudicata est, & per consequens ipse peccat; & ista est & major apparentia quæ haberi potest pro opposito, & hoc assumunt alii Doctores tenentes oppositam partem.

Quantum ad hoc, optime respondet de Gandavo, dicens, quod dupliciter contingit habere dominium in aliqua re, *uno modo, quantum ad substantiam rei, alio modo, quantum ad exercitium operationum aliquarum circa illam rem*: primo modo ille habet dominium qui substantiam rei alienare potest: secundo modo, qui locavit equum, vel domum, habet dominium isto secundo modo: hoc supposito, dicit ulterius, quod *nullus potest habere dominium in corpore alterius quantum ad substantiam, præter animam informantem tale corpus*, ut sit Sortes quantumcumque servus damnatus ad mortem, nullus habet dominium

quantum ad substantiam corporis ejus & vitam, præter animam ipsius quæ id habet à Deo, quia quantum ad substantiam, semper remanet corpus animæ; Ergo anima tenetur regere ipsum, nutrire, & conservare in esse quantum potest, sed quantum ad aliquas operationes exercendas circa corpus, Judex habet dominium, ut putacitare eum, provocare, incarcerare, mortem inferre, &c. & sic malefactoris corpus, quantum ad substantiam, semper remanet animæ ejus, sed quantum ad aliquas operationes exercendas, dominium est apud Judicem: propterea dicit idem de Gandavo, & consequenter Sanctus Thomas, quod si Sortes sit vinculatus, non licet ei frangere vincula & carcerem, quia non habet dominium sui corporis quantum ad hoc, neque rebellare: nam si rebellaret, liceret Principi illum invadere; bellum enim est injustum ex parte Sortis; ergo illicite rebellat: & est argumentum efficax; quia si rebellat & Princeps aggrediatur, bellum est justum ex parte Principis; ergo injustum ex parte alterius; ergo propositum verum.

Resolutio igitur istius materiæ est, quod quamvis sit Sortes juste condemnatus & non vinculatus, neque clausus in carcere, neque datus alteri in custodiam sub pœna, ita quod non immineat alicui personæ detrimentum ex ejus fuga, licet ipsi fugere.

Sed est difficultas, utrum teneatur fugere in tali casu, vel solum sit consilium: dicit de Gandavo, quod satis elici potest, quod tenetur fugere, imo si non fugiat est homicida sui: nihilominus dicit Joannes de Gersonio in Tractatu quem fecit de esu carnium, quod potest licite expectare mortem pro suis demeritis, & satisfacere pro peccatis: videtur tamen mihi, quod si sit ei licitum fugere, quod pro tunc etiam tenetur fugere, quia jure naturali tenetur servare vitam corporis, & quia patet ei medium licitum ad illam servandam; ergo tenetur: & hoc dicit de Gandavo, & Thomas, de illo qui est damnatus ut pereat fame, quod tenetur comedere si habeat panem, quia illud est medium licitum ad servandam vitam suam: unde de Gandavo ponit differentiam inter istos quatuor terminos, *necessitas*, *fas*, *jus*, *& licitum*, unde non solum in tali casu est jus, fas, aut licitum, sed necessitatis est fugere; & ista opinio videtur probabilior.

Ar-

Argumenta quibus probatur jurisdictionem Principum laicorum dependere à Summo Pontifice.

PRo ista opinione potest sic argui: habita sunt tria dicta; Primum, quod Papa habet potestatem committendi jurisdictionem laicam & temporalem: Secundum, quod tenetur illam committere, quia alias negligeret onus sibi commissum: Tertium, quod quilibet qui assumit jurisdictionem illam sine commissione Papæ, est arguendus de ambitione, quia assumit honorem non vocatus, & intrat non per ostium. Prima ratio hujus opinionis est: necessarium est in omni Communitate habere supremum à quo cunctorum jurisdictiones dependeant; sed tota Communitas Christianorum, est Communitas volentium ad invicem communicare; ergo oportet esse supremum in illa Communitate, &c. Sed nullus alius potest assignari præter Papam; Ergo ab ipso dependet jurisdictio omnium aliorum: populus enim si est bene ordinatus, uni gubernatori, & non pluribus debet esse subjectus, Proverb. 11. *Ubi non est gubernator populus corruet*, loquitur enim in singulari, & non in plurali, cum inquit gubernator, & non gubernatores; ergo videtur innuere, quod uni populo, unus supremus debet esse gubernator & non plures, & cum totum genus humanum unus populus sit, qui optima constitutione & institutione (volentium ad invicem vivere & communicare) regi debeat, necesse est esse Principem supremum, à quo cæteri dependeant, & illi supremo in omnibus pareant. Præcipua ratio inter cæteras est ista; si non sit Supremus aliquis à quo cæterorum jurisdictio dependeat, poterunt esse aliquæ in aliqua Communitate non subordinatæ jurisdictiones, quarum quilibet illas exercens erit supremus & nulli alteri subjectus; Ergo poterunt esse plures Superiores non habentes Superiorem: sed hoc optimo modo regendi, obviare videtur, quia si sint plures, Superiorem non habentes, quorum neuter sit alteri subjectus, vel præerunt eidem populo, vel diversis. Si eidem populo; ergo non poterit populus exhibere quod est exhibendum Superiori, quia si ambo simul contraria præcipiant, non poterunt subditi suis Superioribus parere; Ergo necesse erit ut sint alteri inobedientes, & ad impossibile obligati, quod est impossibile; Ergo in Communitate bene ordinata, non possunt esse duo Principes non subordinati: Si autem illi duo Superiorem non habentes præsint diversis populis; ergo illæ Communitates non erunt bene ordinatæ: Patet, inter illos populos possunt

esse dissensiones, cum natura humana sit prona ad dissentiendum, & inter diversos Superiorem non habentes leviter poterit oriri discordia, quæ per Superiorem sedari non poterit: discordia autem inter majores Superiorem non habentes periculosa est, secundum Aristotelem 6. politic. cap. 9. Ergo si non sit aliquis superior ad utrumque illorum populorum, & ad utrumque istorum qui præsunt istis duobus populis, tales Communitates non sunt bene ordinatæ. Ergo dicit Doctor, oportet confiteri quod sit unus aliis omnibus superior, à quo cunctorum potestates & jurisdictiones dependeant, & non videtur alius à Summo Pontifice; ergo si jurisdictio omnium aliorum dependeat à Summo Pontifice, tunc nec Imperator, nec alius Princeps debet jurisdictionem temporalem exercere, nisi sibi à Summo Pontifice committatur: & hæc est summa hujus opinionis, scilicet quod omnis juridictionis auctoritas dependeat à Summo Pontifice.

CAPUT II.

ALIA EST OPINIO, QUOD NEC PAPA, NEC ROMANA ECCLESIA, &c.

Jurisdictio civilis, nec actu, nec regulariter, potest competere Pontifici, aut Ecclesiæ Romanæ.

VISUM est de Jurisdictione Principum secularium, ad quos spectat maleficos & in corpore & in bonis punire, & illa prima est jurisdictio quæ vocatur coërcitiva, & auctoritas publica maleficos damnandi, contrahitur à populo: & in primo capite fuerunt allegatæ opiniones, una quod nullus Princeps temporalis potest juste actum jurisdictionis exercere, nisi ex commissione Papæ & Romanæ Ecclesiæ: Nunc in isto secundo capite ponitur secunda opinio, quæ dividitur in tres modos dicendi partiales, & universaliter ista opinio dicit, quod Principes seculares absque commissione Papæ & Romanæ Ecclesiæ, possunt jurisdictiones seculares licite exercere, ita *Quod nec Papa, nec Ecclesia habent ex institutione Christi, quod debeant illas jurisdictiones illis Principibus secularibus committere.*

Marsilius de Padua, circa hanc materiam ponit tria dicta; Primum, quod Papa nullam habet potestatem coërcitivam sive coactivam ex institutione Christi, & quod nullus habet potestatem excommunicandi, nisi

nisi ex beneplacito populi aut Principis, & nititur hoc deducere ex auctoritate Pauli, qui excommunicavit fornicatorem convocato populo: Secundo dicit, quod Papa non est exemptus ab habente potestatem coactivam, imo ipse subjectus est Principi seculari habenti potestatem coactivam: Tertium dictum, quod si delinquat vel in spiritualibus, vel in temporalibus, à Principe venit coërcendus: Sed ista opinio quantum ad multa, est damnata & scandalosa, quod patet per usum contrarium: nam excommunicare potest Papa, & quotidie facit sine consensu populi; ergo, &c.

Secundus modus dicendi est, quod Papa quantum ad spiritualia, habet potestatem coactivam per censuras spirituales, puta per excommunicationem, ut in peccatis contra Sacramenta, & contra Euangelium, sed in temporalibus, nec habet regulariter nec casualiter potestatem coactivam ex institutione Christi, sed si habeat, hoc est, à Principe vel populo.

Tertius modus dicendi est, Papa habet potestatem coactivam per censuras spirituales in spiritualibus, sed in temporalibus non habet illam *regulariter, sed solum casualiter:* Et videtur difficultas ex varietate textuum, an videlicet Papa ex institutione Christi, in causis pure laicis, habeat potestatem discernendi, judicandi, & cogendi.

Opinio Juristarum, quantum ad hoc, est, quod Summus Pontifex non habet regulariter, sed casualiter: regulariter, hoc est, non debet exercere illa quæ sunt potestatis puræ laicæ, ideo dicunt illum illam *habere in habitu, sed non in actu*, quia casualiter potest & debet, puta in duobus casibus: Primus, quando deest Princeps secularis: Secundus, si Princeps secularis non possit vel negligat illam exercere: In talibus casibus potest, imo tenetur Papa administrare justitiam in rebus temporalibus: Ideo casualiter orta quæstione de possessione aliqua Ecclesiastici possunt se intromittere, non tamen regulariter, sed in duobus tantum casibus prius tactis: quantum ad primum extravag. in cap. *licet, de foro competen.* quod vacante Imperio, potest Papa se intromittere de negotiis temporalibus: quantum ad secundum in cap. *ex tenore*, eodem titulo: nam si Imperator non vult causam terminare, Papa debet ex institutione Christi illam terminare; propterea ex institutione Christi, habet jurisdictionem laicam in habitu sed non in actu: datur simile; si Duces subjecti Regi, nollent jurisdictionem administrare, tunc debet Rex illam administrare, & illam habet in habitu: similiter dicendum est de Summo Pontifice.

Doctor

Doctor arguit pro ista opinione, & non arguit particulariter pro aliquo istorum trium modorum, sed universaliter pro tota opinione ille non habet suam jurisdictionem ab illo, cujus est dominus, quia nunquam dominus habet jurisdictionem à servo, sed Imperator est dominus Papæ in temporalibus, nam habetur Textus. 11. q. Can. *Sacerdotibus*, ubi Papa vocat Imperatorem dominum suum; ergo est dominus ejus. Secundo, ad rem, arguitur ratione, quod Papa sit subjectus Imperatori, in qua fundant se Doctores quæ videtur eis peremptoria: quælibet res quæ transit cum onere suo, nisi super hoc habeatur speciale privilegium; sed prædia quæ transierunt de novo in dominium Papæ, puta per collationem Principum ut Constantini, & Regis Franciæ, puta in Avinione, illa erant Imperatori & Principibus subjecta; ergo transierunt cum tali onere, nisi super hoc habeatur speciale privilegium; Ergo Papa quantum ad illa est Imperatori & Regibus subditus: unde dictum est, quod Principes non solum habent potestatem in res, sed etiam in personas, quia possunt incarcerare & occidere. Dico tamen quod quantum ad istam potestatem quæ respicit personas, est apparentia quod Papa sit exemptus, ita quod Imperator non potest incarcerare, nec occidere eum, quamvis commiserit crimen tali pœna dignum, sed quantum ad ipsas res, quod jure divino sit exemptus, nulla est apparentia; Ergo dicit Doctor, ad minus habetur quod ratione prædiorum quæ transierunt cum onere suo in dominium Papæ (& quæ antequam transirent erant subjecta Principi, quantum ad jurisdictionem, ratione illorum habens dominium) efficitur subjectus alteri habenti jurisdictionem super illa. *de foro competen.* cap. ultim. patet hoc, persona dupliciter efficitur subjecta, uno modo ratione criminis, alio modo ratione possessionis.

Resolutio est quantum ad primum modum dicendi Marsilii de Padua: erroneum est quod Papa non habeat potestatem coactivam in nullis rebus: Item uterque duorum secundorum modorum est probabilis, videlicet quod Papa in rebus pure civilibus nullam jurisdictionem nec regulariter nec casualiter habeat jure divino, & ex institutione divina; vel quod habeat non regulariter, sed casualiter, puta in duobus casibus tantum supra numeratis, scilicet si nullus sit Judex temporalis, & si non potest exercere vel negligat, probabile est quod casualiter in illis duobus casibus habeat jurisdictionem administrandi in temporalibus.

CA-

Caput III.

His opinionibus breviter, &c.

Papa in ſpiritualibus, non in temporalibus, eſt ſuperior Principum laicorum.

Jam nititur ſolvere unam rationem opinionis præcedentis, & reſolutio Doctoris eſt, quod Papa non habet committere Principibus ſecularibus juriſdictionem civilem, ſed illam habent à populo: Sed arguitur pro parte oppoſita ſic, Communitas volentium ad invicem vivere, & in actibus civilibus converſari, inter quos poteſt oriri diſcordia, non eſt bene ordinata, niſi ſit aliquis ſuperior qui poſſit illorum cauſas & diſcordias terminare, alias ſequerentur bella & multa alia inconvenientia; ſed tota Communitas omnium Chriſtianorum eſt Communitas volentium ad invicem vivere, &c. Ergo non eſt bene ordinata niſi ſit unus ſuperior: ſed non poteſt dari talis ſuperior niſi Papa; ergo eſt omnium Chriſtianorum ſuperior: ſed inferiores non habent juriſdictionem niſi à ſuperiore; ergo omnes habent ſuas juriſdictiones ex commiſſione Papæ.

Quantum ad hoc argumentum, conceſſa majore negatur minor, puta quod talis Supremus non poteſt eſſe alius præter Papam; imo ſecundum unum modum dicendi, eſt aliquis alter à Summo Pontifice ex electione populi, & conſenſu majoris partis aut ſanioris, cui etiam Papa eſt ſubjectus, ſaltem in temporalibus, ſcilicet Imperator: & iſta eſt prima ſolutio: hoc etiam Marſilius dicit de Padua. Secunda ſolutio tangitur à Doctore ubi aliter reſpondetur, & iſta ſecunda ſolutio eſt melior, & dico quod omnium Chriſtianorum eſt unus ſuperior, qui poteſt cauſas terminare ſpirituales, ut Papa, & alter qui poteſt cauſas civiles ut Imperator. Sed quid dicendum, ſi Reges non ſunt ſubditi Imperatori? dico, quod ſufficit quod ſint duo vel plures ſuperiores, unus uni parti præſidens, & alter alteri, ut Sortes Gallus, & Plato Hiſpanus, nullus eſt amborum ſuperior: ſed quilibet habet ſuum ſuperiorem, & orta diſcordia inter illos, *Actor ſequatur forum rei*, ut Gallus conveniat Hiſpanum coram ſuo Judice, & Principe Hiſpano, & Hiſpanus Gallum etiam coram ſuo; ideo non requiritur quod utriuſque ſit unus ſuperior, ſed quod quilibet habeat ſuum ſuperiorem, & dum-

modo isti superiores sint prudentes, poterunt suas Communitates optime regere.

CAPUT IV.

PORRO QUIA ISTA VIDENTUR, NON, &c.

Principatus omnis, tum Ecclesiasticus cum laicus, non est institutus propter Principem, sed propter populum.

VIDENDA sunt pertinentia ad bonum Principatum, primum quod sit ordinatus in bonum commune, & non in utilitatem alicujus personæ privatæ, unde Aristoteles non solum ponit differentiam boni Principatus à tyranno, sed etiam à despotico licito, quia Principatus est ordinatus ad communem utilitatem: isto modo, Christus instituit Principatum sacerdotalem propter utilitatem communem, & non propter bonum privatum Petri & Successorum; talis autem Principatus Papalis & Episcopalis, est ex ordinatione Christi, quod insinuatum est à Christo, cum Petrum fecit Papam, dicendo *Pasce oves meas*, quasi dicat super oves meas te Principem constituo, ut non tollas ab eis lac & lanam nisi pro necessitatibus tuis, juxta illud ad Corinthios 9. *Quis pascit gregem, & de lacte ejus non manducat?* Ecclesiastici enim habent titulum petendi & exigendi temporalia pro spiritualibus, ut patet ex illa auctoritate Pauli: Principatus ergo Apostolicus est ordinatus, non propter bonum principantis, sed propter bonum commune subjectorum, ad obtinendum regnum cælorum: & ideo Petrus dicit aliis Pastoribus, *Pascite qui est in vobis gregem Dei:* Ex istis auctoritatibus habetur manifeste, quod Principatus Apostolicus est institutus propter bonum commune: *Propterea, si Petrus aliquid instituisset contra libertatem alicujus particularis personæ, ubi non fuisset necessitas aut magna utilitas, illa institutio sive preceptio, non obligasset:* nam quæ fiunt à Judice, & non in illa materia in qua non habet potestatem judicandi, nullius sunt efficaciæ: unde non fuit data Petro potestas, nisi in utilitatem subditorum: quare si Papa ferat sententiam excommunicationis, & non pro causa vera vel apparente, non est timenda.

CA-

CAPUT V.

SECUNDO AD OPTIMUM PRINCIPATUM, &c.

Monarchiam præferendam esse omnibus aliis formis Principatuum aut Politiarum, & de fine eorumdem Principatuum.

VISUM est an Principes seculares habeant suas jurisdictiones à Papa, & *est opinio communis inter Doctores Parisienses quod non*; Imo antequam esset aliquis Summus Pontifex, erant Principes seculares habentes suas jurisdictiones, & ille modus est tripartitus ut visum est: nam dicebat Marsilius, quod Papa nullam habet potestatem coactivam: Alii quod habet in spiritualibus coactivam, sed non in temporalibus, nec regulariter nec casualiter: Alii, quod in temporalibus non regulariter, sed casualiter; & est opinio Juristarum cap. *licet*, & cap. *ex tenore*, *de foro competenti.* Item dictum est, quod ad optimum Principatum requiritur quod unus principetur propter utilitatem communem; & hoc fuit deductum in 4. cap. in isto 5. cap. Doctor assumit secundum quod convenit optimo Principatui, quod principans sit unus, sicut Principatus est unus, itaquod ad optimum Principatum de necessitate requiritur quod unus principetur, qui sit superior cæteris omnibus.

Pro isto potest multipliciter argui ex mente Aristotelis in 3. politic. nihilominus Doctor adducit præcipuam rationem Aristotelis, quam facit loco præallegato, volens probare quod Principatus Regalis, in quo principans est unus, sit melior Principatu Aristocratico, in quo pauci principantur; & Timocratico, in quo multi principantur: & sub Regali Principatu, comprehenditur omnis principatus in quo unus solus dominatur, sive sit Dux, sive Comes, vel Baillivus: Et arguitur sic; ille Principatus est melior, qui conservat subjectos in amicitia, pace, charitate, & concordia, prohibendo & impediendo discordias, rixas, & tumultus inter subditos: sed Principatu Regali ista maxime vitantur; ergo est principalis inter cæteros, & omnium optimus: & ista Propositio est manifesta, quia *omnis Principatus est ordinatus ad conservandam charitatem & pacem inter subditos, & ad vitandum dissensiones & rixas inter illos*; Ergo ille est optimus, quo maxime servantur illa, & maxime vitantur ista, cujusmodi est Regalis: igitur quod talis sit optimus qui talia facit, patet per multas auctoritates scripturæ.

 Unde

Unde & Princeps pacis Christus, super cujus humerum factus est optimus principatus, corporaliter ab Apostolis & cæteris fidelibus recessurus, ipsis dilectionem & amicitiam singulariter imponebat, dicens: *Hoc est præceptum meum ut invicem diligatis*, & Joannis 14. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, & 16. ait, *ut me pacem habeatis*, & Matth. 10. dicit Apostolus: *intrantes domum salutate eam dicentes Pax huic domui.* Finis ergo Principatus cujuslibet, est conservatio pacis subditorum, & vitatio discordiarum: sed hoc maxime fit per Principatum Regalem: pro cujus declaratione, notandum est, quod dissensio proveniens in Regno non potest nisi tripliciter provenire, vel provenit inter subditos, puta cum subditi dissentiunt inter se. Secundo, vel cum est dissensio subditorum ad Principem, vel Principis ad subditos, & isti duo ultimi modi coincidunt. Sed in Principatu Aristocratico vel Timocratico, potest provenire dissensio & subditorum ad subditos, & subditorum ad principantes, & unius partis principantium ad alteram partem principantium: sed per Principatum Regalem, facilius conservatur pax subditorum, & vitatur discordia inter ipsos; Ergo. Insuper dicit Doctor, quando dissentiunt subditi inter se, illa dissensio facile sedari potest per principantem: sed si oriretur dissensio principantium ad principantes etiam ad omnes alios, faciliter se diffundet ut testatur Aristoteles politic. 5. cap. 9. Ideo difficile esset illam sedare, propterea quod subditorum pars adhæret uni parti, & altera alteri, & sequitur dissensio in populo; ergo dissensio proveniens in Principatu Aristocratico vel Timocratico, est multo gravior & perniciosior, quam illa quæ provenire potest in Principatu Regali.

Resolutio Doctoris post Aristotelem, & communiter omnium Doctorum est, quod ad optimum Principatum requiritur, quod sit unus principans, ratio præcipua Aristotelis est, quia quando est unus principans in dissensionibus, facilior est recursus ad principantem, quam quando sunt plures principantes; ergo Regalis est melior.

Dices, dicit Sapiens, Proverb. 11. *Salus ubi Consilia multa*, sed in Principatu Aristocratico & Timocratico sunt multa Consilia & plura quam in Regali; ergo est præstantior Regali, nam Princeps ad hoc est ordinatus ut prævideat pericula imminentia & illis obsistat: sed hoc melius prævident plures sapientes quam unus solus, *plura enim vident oculi quam oculus*; quod unus non videt alter videt, & hoc de necessitate requiritur, puta prævisio periculorum imminentium, & eorum quæ possunt ducere Rempublicam ad interitum & ruinam. Ergo melior est

Prin-

Principatus Aristocraticus vel Timocraticus, quam Regalis, & hoc est præcipuum argumentum partis adversæ tenentis oppositum. Ad hoc respondet Sanctus Thomas in lib. de regimine Principum, & post eum Ægidius de Roma, supposito quod omnes homines essent boni, non quærentes nisi quod justum est, & homini & Reipublicæ melior esset Principatus Aristocraticus vel Timocraticus quam Regalis: nam duo aut tres quærentes bonum commune, melius provident quam unus; sed supposita conditione & perversitate, quæ jam reperitur inter homines, quia unusquisque saltem pro majori parte quærit quod suum est, & non bonum commune: supposita ergo tali perversitate hominum pro majori parte, & etiam quia stultorum infinitus est numerus, & ex multis principantibus, quilibet niteretur acquirere sibi majores divitias & honores, & ex hoc facile oriretur dissensio inter principantes in perniciem boni communis, ideo supposita conditione hominum nunc viventium, præstantior est Principatus Regalis.

CAPUT VI.

CONSEQUENTER RESTAT INQUIRERE, &c.

De Plenitudine Potestatis, & aliis quæ repugnant aut conveniunt optimo Principatui.

VISUM est quo modo duo requiruntur ad optimum Principatum. Primum, quod instituitur propter bonum commune: Secundum, quod sit unus principans. Nunc videndum est quæ sunt incompatibilia illi Principatui optimo, & quæ sunt impertinentia. Primo est incompatibile illi Principatui, in quantum hujusmodi, habere servos proprie dictos, non dico locatitios, imo necesse est illos locatitios habere; Ratio est, nullus est in servitutem redigendus nisi propter ejus culpam; ergo de ratione optimi Principatus, repugnat illi habere servos proprie dictos, puta quod necessario sint servi tali principanti, & est præcipua ratio quæ majorem habet apparentiam. Nam secundum Aristotelem 1. polit. melior est Principatus liberorum quam servorum, quia melior est Principatus qui est meliorum subditorum, sicut melior est Principatus hominum quam bestiarum: liberi autem sunt meliores quam servi, quare

Principatus servorum non est optimus judicandus: melius est enim principari bonis quàm malis, ergo iste principatus qui est super omnimodo liberos, hoc est, qui non sunt servi emptitii, est melior, & hunc vocat Aristoteles regalem: Unde in plerisque locis habentur tales servi emptitii & abjecti, sed hoc repugnat optimo Principatui, puta quod de ratione illius sint tales servi abjecti & addicti principanti, sive sint boni sive sint mali.

Ultrà, repugnat optimo Principatui plenitudo potestatis in temporalibus: patet, illud repugnat quod est in damnum & perniciem subditorum; sed ista plenitudo potestatis in temporalibus est ejusmodi: Nam est in perniciem Reipublicæ quod Princeps possit res cujuscumque privatæ personæ in dominium alterius transferre pro libito suo, & hoc posset si haberet illam plenitudinem potestatis, de qua dictum est prima quæstione in cap. 6.

Consequenter restat inquirere quæ possunt adesse & abesse optimo Principatui, & breviter dicitur quod ad optimum Principatum spectat unicuique quod suum est reddere, hoc est, justitiam administrare, leges condere, judices inferiores & alios officiales deligere & constituere, operationes quarumcumque virtutum præcipere, & quilibet Princeps ex officio ad ista tenetur: sed tamen ad hoc videtur esse principalissime constitutus ut corrigat & puniat delinquentes. Patet 1. ad Cor. 1. *Lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis*: Præcipuum igitur quod pertinet ad Principem est peccatorum correctio: Patet, Principes ad hoc maximè sunt creati, propter mutuam & pacificam tranquillamque conversationem subditorum fovendam, & discordias dissidiaque sedanda, & nihil aliud vult dicere in isto 6. cap. quam quod Princeps inter cætera, magis debet intendere punitioni malorum, ita quod actus principalis, propter quem Princeps est institutus, est delinquentium punitio & correctio.

Ex his patet quæ sunt optimo Principatui necessario annexa, & quæ incompatibilia & quæ impertinentia, & dictum est quod ad optimum Principatum, necesse est quod sit propter bonum commune, & quod principans principetur liberis, & non servis, & quod sit unus principans & non plures: Item, repugnat optimo Principatui habere plenitudinem potestatis, puta quod possit ad placitum suum transferre rem meam in alterum, sine quocumque meo peccato vel causa, & facere quidquid non repugnat juri naturæ & divino: & visum est etiam quo modo præcipuus actus principantis est, malorum punitioni intendere.

His

HIS VISIS DICITUR QUOD OPTIMO, &c.

De iis quæ non repugnant optimo Principatui.

JAM Doctor infert aliqua Corollaria. Primum: non repugnat optimo Principatui Supremo optime ordinato, aliquam esse potestatem juridicam alicujus vel aliquorum de communitate illa, quæ nullomodo ab ipso supremo Principante dependeat, & quæ non sit ab ipso instituta, hoc est quæ non dependeat ab ipso, nec quo ad institutionem, nec quo ad destitutionem, saltem regulariter. Patet, dictum est quod optimus Principatus est institutus propter bonum commune & malorum correctionem; ergo si non impediat malorum coërcitionem, ita quod nullus delinquens in illa communitate justam & debitam effugiat ultionem, non repugnat Supremo Principatui esse aliquam talem jurisdictionem, quæ nullomodo dependeat ab ipso supremo, nec quo ad institutionem, nec quo ad destitutionem; nec etiam talis jurisdictio bono communi repugnat. Patet sic, undecumque coërceantur malefactores, dummodo coërceantur per potestatem aliquam, undecumque sit talis potestas, vel à supremo, vel ab altero, non est impertinens bono communi, si puniantur per potestatem publicam & coërcitivam; ergo corollarium verum. Hinc est quod in aliquibus regnis, ut fertur in regno Arragoniæ, Rex non habet instituere jurisdictiones, imo est aliqua potestas juridica quæ habetur ex successione parentum. Ita quod post patres, filii sunt Judices, & filii filiorum erunt Judices, nec illos Rex potest destituere, imo sunt supra Regem, quantum ad illam jurisdictionem.

Secundum Corollarium: non repugnat optimo Principatui, aliquam personam politiæ esse regulariter exemptam ab ejus jurisdictione, dummodo sit casualiter subjecta, puta ratione criminis ab ea commissi: dicitur regulariter, quia ut patet in 1. Corollario, non repugnat optimo Principatui aliquam personam habere jurisdictionem, quæ nullomodo dependeat à supremo principante; ergo illa non regulariter est subjecta, sed bene casualiter, puta si peccat talis persona in Rempublicam, tunc ad supremum principantem spectat illam punire.

Tertium Corollarium: non repugnat optimo Principatui & supremo, correctionem illius personæ sic regulariter exemptæ ad aliquem alte-

alterum, vel ad aliquos spectare, quam ad supremum principantem: Patet sic, quicquid non repugnat bono communi est compatibile optimo Principatui & supremo, sed quod ista persona sic exempta puniatur ab aliis quam à supremo principante, non est repugnans bono communi, & punitioni malorum; ergo, &c. Unde ponit iste Doctor volens dicere quod Papa non est supremus principans in politia, sed Imperator, si foret aliquis ex universali consensu totius populi. Ultra dicit, quod non obstante quod ipse Imperator sit supremus principans, non tamen repugnat quin Papa habeat potestatem coërcitivam, puta excommunicandi illum. Similiter Papa est regulariter exemptus à Principe, quia non potest eum Imperator pro qualicumque crimine punire, dato quod Papa committeret crimen quod scandalizaret totam Ecclesiam, adhuc regulariter non spectat ad supremum principantem eum punire, sed ad Concilium Generale.

Resolutio ergo talis est: Non repugnat optimo Principatui & supremo, esse potestatem aliquam in politia quæ non dependeat ab eo, neque quo ad institutionem, neque quo ad destitutionem: prætereà non repugnat esse personam exemptam à tali principante, quantum ad correctionem, quin possit per alios fieri, quam per supremum principantem.

CAPUT VII.

SANE LICET PRÆSCRIPTA OPINIO, &c.

Quo in casu Monarchia mutari debeat in Aristocatiam, aut Democratiam.

IN hoc septimo capit. vult dicere Doctor quod quamvis supradicta de optimo Principatu sint vera, tam de Principatu universali quam particulari regulariter, nihilominus, ille Principatus Regalis in casu, non est optimus, imo mutandus in Aristocraticum, vel Timocraticum: Patet, in casu quo principans esset tyrannus, vel quando plures aspirarent ad principandum, & melius servaretur bonum commune per plures principantes, ideo casualiter alius Principatus potest esse melior quam regius, dummodo semper servetur prima conditio necessario requisita ad bonum Principatum, puta quod sit propter bonum commune: Et secunda conditio, puta quod unus principetur, casualiter potest esse falsa, puta si ille unicus ad tyrannizandum aspiraret, & de-

declinaret, tunc optimus Principatus non esset simpliciter omnium optimus, imo multis esset nocivus, quemadmodum declarat Doctor in præsenti capite. Reliqua autem quæ dicit, clara sunt, quare transeo ad aliud, in quo solvuntur rationes probantes, quod debet esse unus Supremus principans.

CAPUT VIII.

PER SCRIPTA PUTA, &c.

Solutio argumentorum capitis primi, unicam Monarchiam confirmantium.

IN hoc cap. solvuntur rationes probantes quod debet esse unus supremus principans. Arguitur sic; in omni Communitate aliquorum volentium communionem habere adinvicem, & habere contractus, ratione quorum possent oriri dissensiones & discordiæ, necesse est habere Supremum in illa Communitate, à quo cæteræ potestates & jurisdictiones dependeant: sed tota Communitas mortalium est congregatio, &c. Ergo oportet quod sit unus Supremus à quo cæteræ potestates & jurisdictiones dependeant: Sed nullus potest esse nisi Papa, quia potestas ejus non dependet nisi à Deo, & non à Principe, vel Regibus. Ad hoc argumentum, negatur major; quia non repugnat optimo Principatui esse aliquam jurisdictionem quæ non dependeat ab illo, ut dictum est in primo Corollario, & sufficit, quod casualiter dependeat & non regulariter.

Alia ratio præcipua; si sint duo præcipientes non subordinati, & ambo vocent eandem personam juridice, talis persona erit perplexa: exemplum; ut si Imperator vocet Sortem pro re civili, & Papa eodem tempore vocet eundem pro re Ecclesiastica, si istæ potestates sic se haberent quod nulla ab altera dependeret, jam Sortes esset perplexus; nam si vadat ad Papam, contemnit Imperatorem & peccat, quando res est licita, & è contra, si vadat ad Imperatorem, contemnit Papam; Ergo Politia non erit optime ordinata si sint duæ Potestates coërcitivæ in Communitate, & nulla dependeat ab altera. Doctor respondet, negando quod sequatur personam in aliquo casu esse perplexam, quia vel in vocatione ambo explicant causam quare vocant: si explicant causam, vadat ad eum qui urgentiorem explicat causam, ut Rex vo-

vocat Sortem, ut defendat civitatem, quia imminet periculum, similiter Papa vocat illum pro causa non tam urgenti, debet tunc obedire Regi, ideo debet ire ad illum qui causam urgentiorem explicat, secundum quod vir prudens judicabit in illis exercitatus: Si vero nullus explicat causam, dico quod necessarium est ire ad Supremum Principantem, ut si Papa & Rex vocant me, apparentia est quod debeo ire ad Regem: *Nam Rex habet majus dominium in corpora nostra quam Papa, quia non dominatur corporibus.*

Contra, potestas Papæ à nullo dependet nisi à Deo, sed potestas Regalis ab alio dependet, puta à populo; ergo Papa habet potestatem immediate à Deo, & per consequens majorem. Respondent, quod dupliciter intelligitur potestatem aliquam dependere à Deo, uno modo quod nullus præter Deum illam instituit, & sic potestas Papalis dependet à Deo: Alio modo, quod Deus illam conferat, nullo requisito creato, & sic potestas Papalis nunc non sic dependet à Deo, quia prærequiritur electio, sed illa quæ fuit in Petro à solo Deo dependebat: tertio modo, quod à solo Deo dependeat quantum ad destitutionem, & sic potestas Papalis non à solo Deo dependet, quia Concilium Generale potest destituere ipsum Papam. Dico ergo tria. Primum, Potestas Papalis dependet à solo Deo quantum ad institutionem: Secundum, non dependet à solo Deo quantum ad novam collationem, quia requiritur electio: Tertium, neque dependet à solo Deo quantum ad destitutionem. Dico ultra quod Potestas Regalis non dependet à solo Deo, quantum ad illa tria supradicta: unde argumentum bene probat, quod Potestas Papalis est dignior quam Regalis, sed non probat quod ipsa sit supra potestatem Regiam, quantum ad institutionem & destitutionem.

Resolutio ergo hujus quæstionis tertiæ est; Potestas jurisdictionis Principum secularium non dependet nec à Papa nec à Romana Ecclesia, imo Papa illam jurisdictionem laicam non habet, nisi ex collatione Imperatorum & Principum, aut ex præscriptione. Opinio vero Juristarum est communis, quod Summus Pontifex *habet eam, saltem in habitu*, hoc est, si talis Princeps qui habet eam regulariter negligat illam exercere, vel non possit, tunc ad Papam spectat illam exercere, & hoc *est habere in habitu*, in capit. *novit, de judiciis.*

QUÆ-

QUÆSTIO QUARTA.

CAPUT UNICUM.

IN præcedenti Quæſtione, viſum eſt utrum Principes ſeculares habeant ſuas juriſdictiones à Summo Pontifice, vel ab Eccleſia Romana: Reſolutio fuit quod non, & Doctor in 3. Quæſtione nihil aliud requiſivit niſi quæ requiruntur ad optimum Principatum, & quæ ſunt illi repugnantia & quæ compatibilia, & quæ impertinentia, & præſupponebat Summum Principatum non eſſe in Summo Pontifice, ſed Supremum Principantem, ſi aliquis eſſet in toto orbe, eſſe laicum, &c. Conſequenter in iſta Quarta Quæſtione quærit, *Utrum electio alicujus in Regem Romanorum, eo ipſo quod eſt electus, habeat in terris Imperialibus juriſdictionem & plenitudinem adminiſtrationis, vel eo ipſo quo eſt unctus & coronatus per Summum Pontificem*, & hæc materia amplius tractabitur in Octava Quæſtione. Hujus duo ſunt modi dicendi: & primo ſupponendum eſt, quod poſtquam Conſtantinus ceſſit Imperio Occidentali, & tranſtulit Imperium in poteſtatem Papæ, primus qui imperavit ab illo tempore in partibus Occidentalibus fuit Carolus Magnus filius Pipini, qui ſubſtitutus fuit loco Childerici ab ipſo Zacharia Papa depoſiti, in Can. *alius*, 15. qu. 6. Secundo ſupponendum eſt, quod antequam Carolus Magnus imperaret, erat Rex Françorum jure hæreditario, proveniente à patre ſuo Pipino: Item, ſupponitur quod antequam ipſe Carolus Magnus eſſet Imperator, vi belli juſti, multas terras & regiones acquiſiverat, ſcilicet majorem partem Italiæ, & Alemaniæ, & Vaſconiam: nam qui ibidem regnabant, vel erant infideles, vel inimici Eccleſiæ, & ſic juſto bello acquiſiverat, ideo antequam eſſet Imperator, in multis regnis erat Princeps.

Iſtis ſuppoſitis, dicit Prima opinio, quod Rex Romanorum antequam ſit coronatus habet juriſdictionem in rebus & provinciis in quibus Carolus Magnus juſte dominabatur antequam eſſet Imperator, & iſta prima opinio dicit duo: Primum, quod Rex Romanorum, eo ipſo quod eſt Rex Romanorum, antequam confirmetur & coronetur, in rebus, in quibus Carolus Magnus habebat poteſtatem principativam antequam eſſet Imperator, habet etiam antequam ſit Imperator: Secundum dictum, quod in rebus Occidentalibus, in quibus nihil adminiſtrationis habebat Carolus Magnus antequam eſſet Rex Romanorum, nihil habet juris.

Secunda opinio quam tenet Communitas Principum Germaniæ, quod eadem est jurisdictio penitus & administratio Regis Romanorum & Imperatorum, ita quod solum est acquisitio novi nominis in consecratione & coronatione, & non alicujus novi juris, ita quod quamcumque administrationem habet Imperator, eandem habet Rex Romanorum, & in quibuscumque terris & regnis: ita quod confirmatio, vel coronatio quæ fit per Summum Pontificem, vel Legatum ejus, non dat electo novam administrationem, sed solum novum nomen, quia vocatur Imperator tunc, & non prius vocabatur. Unde ista opinio opinatur & supponit, quod antequam esset aliquis Papa, institutus erat Imperator, & vocabatur Rex Romanorum. Tunc arguitur sic; Rex Romanorum qui nondum est coronatus, est successor & hæres illorum Imperatorum qui erant ante Papam; sed quilibet successor in re, succedit in tanta potestate quantam habebat ille cui succedit per regulam juris, *Si quis* lib. 6. Ergo iste qui nunc est Rex Romanorum, quamvis non sit coronatus, succedit in tanta potestate quantam habebant Prædecessores ejus qui fuerunt antequam unquam esset Papa; Ergo eo ipso quod Rex est Romanorum, habet tantam administrationem & potestatem, quantam habuerunt illi qui præcesserunt Papam.

Doctor in tertio capite nititur ponere differentiam inter has duas opiniones: Prima dicit, quod nullus est legitimus Rex Romanorum & Imperator inter illos qui fuerunt post Carolum Magnum, & quod nihil juris habent in Regno & Imperio, nisi in quantum sunt ejusdem Caroli Magni Successores, non solum in quantum fuit Imperator, sed etiam in quantum fuit Francorum Rex, hæreditate succedens Pipino patri suo, qui deposito Childerico, Rex Francorum subrogatus fuit, ut ad longum patet in historiis, & in quantum idem Carolus Magnus per bella justa & licita sibi multas terras acquisivit, & Regno Francorum adjunxit.

Secunda opinio, ut aliquis sit Rex Romanorum & Imperator, non oportet quod succedat Carolo ut Regi Gallorum, sed sufficit quod succedat Carolo Imperatori, imo succedunt & sunt Successores principaliter primorum Imperatorum & Regum Romanorum, quorum nonnulli fuerunt temporibus Christi & Apostolorum, ideo non sunt successores Caroli, nisi in quantum ipse fuit Successor primorum Imperatorum. Patet, nam est magis apparens quod Cæsar Augustus fuit Imperator quam Carolus Magnus; est enim approbatum ex Sacris Lite-

ris,

ris, & ex verbo Christi, quod fuit verus Imperator ipse Cæsar Augustus: dicit enim Christus, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, & non dicit reddite quæ Cæsar dicit esse sua, sed quæ de facto sunt Cæsaris: Ex illo passu habetur certitudo, quod Cæsar erat verus Imperator. Similiter Actuum 20. Paulus appellavit ad Cæsarem; ergo testatur Paulus quod habebat potestatem judicandi ipsum; Ergo in Judæa habebat Cæsar verum dominium jurisdictionis; ergo ex Sacris Literis satis habetur quod fuit verus principans; Ergo si aliquis sit verus Rex Romanorum & Princeps, est magis illorum successione qui erant tempore Christi, quam Caroli Magni; Ergo Imperator qui nunc est magis Successor illorum qui fuerunt tempore illo. Unde non est nobis certum de Carolo Magno, nisi per quasdam historias & decreta Pontificum: sed est articulus fidei, quod alii fuerunt tempore Christi veri Imperatores. Prima opinio dicit, quod nullus est verus Rex Romanorum nisi ut succedit Carolo filio Pipini & Regi Gallorum. Secunda opinio dicit, quod sufficit quod succedat Carolo Magno ut Imperatori; sed verius succedit ut Augusto, & vocantur Imperatores Augusti.

Ultra dicit Secunda opinio, in quo jacet difficultas, quod nunquam fuit aliquis legitimus Rex Francorum ante Carolum Magnum, ita quod Pipinus & Childericus non fuerunt veri Reges Francorum; ergo Carolus Magnus non fuit verus Rex Francorum, nisi postquam Imperator factus est. Patet sic; nam si aliquis fuerit legitimus Rex Francorum, antequam Carolus Magnus esset Imperator, vel fuit eo ipso quod pater ejus erat verus Rex Francorum, vel fuit cum consensu populi, vel ex eo quod Papa illam potestatem ei contulit: sed nullum istorum est dicendum, & supponitur quod Romani aliquando verum principatum habuerunt in Regno Francorum: hoc supposito, Galli post illud jus rebellaverunt Imperatori, & sibi Regem constituerunt; hoc supposito vult probare Doctor quod antequam Carolus Magnus esset verus Imperator non fuit aliquis verus Rex Francorum: Patet; si ante, vel fuit per hæreditariam successionem, vel per consensum populi, id est, per electionem veram, vel interpretativam, vel alio modo: sed nullum istorum est dicendum, igitur. Unde primus Rex Francorum tyrannice regnum occupavit: si erat verus principatus Regni Francorum apud Romanos, sicut nullus potest modo intrare in Regnum Francorum, & illud occupare, nisi ex consensu Regis, vel Gallorum, nisi intret tyrannice; Ergo principium hujus principatus nullius fuit efficaciæ;

ergo nec successio. Forte diceret aliquis quod successu temporis præscripserunt. Contra, *ad præscriptionem requiritur bona fides*; ergo si fuit mala fides non potuerunt præscribere. Item, contra Supremum Principantem, non currit præscriptio, quia non subjicitur legi; ergo si Regnum Francorum primo spectabat ad Imperatorem, non potuit currere præscriptio: Ergo cum prima introductio in Regnum Francorum fuerit post Principatum Romanorum legitime acquisitum, non potuit aliquis, contradicente Romano Imperatore, intrare, nisi tyrannice.

Dico quod incœpit esse legitimus Rex in Gallia ex consensu populi, quia consensit populus in aliquem ut regeret: Contra, quamvis populus qui non habet Regem per consensum suum posset libere aliquem Regem facere: populus tamen qui habet Regem, Rege non peccante, non potest alterum facere Regem; ergo si contradixerit Imperator, qui habebat legitimum Principatum in Gallos, nullus consensus illorum potuit facere quod ille qui intravit tyrannice esset verus Rex Galliæ: unde non potest populus Galliæ facere Regem novum, absque demerito illius qui nunc est, & non cedente eo, sed si non haberet Regem posset aliquem instituere. Dicit Chrysostomus super hoc, *Solvite & adducite mihi*, quod populus qui elegit Regem, non potest amplius illum destituere, nisi propter peccatum. Si ergo populus consenserit in novum Regem, altero contradicente, nihil juris habuit; ergo non potuit esse Rex per talem consensum, nec potuit fieri per donum Papæ, quia non potest alterum in damnum alterius constituere; Ergo si Principatus fuit apud Regem Romanorum, Papa non potuit transferre sine peccato, aut consensu: Et ista opinio dicit quod antequam Carolus Magnus esset Imperator, nullus fuit verus Rex Gallorum.

Sed non est apparentia, quia Clodoveus fuit sanctus, & allata sunt illi insignia Gallorum: Ad rationes dico, quod Imperator intravit tyrannice in Gallias, & contradicebat populus, & quamvis fuerit victor, nihilominus tyrannice occupavit Galliam, & non regulariter. Contra, postea populus consensit, dico quod non constat de consensu populi: Secundo dico, quod licet consenserit populus, *ille consensus fuit exactus per metum cadentem in constantem virum*; Ergo non dabat potestatem, &c. Nam si aliquis populus esset absque Rege, & consentiat per metum cadentem in constantem virum, talis in quem consentit non est verus Rex, cum talis consensus non det potestatem plenariam: Et dato quod postea consensissent Galli, non sequitur quod Imperator ha-

habuerit super Gallos potestatem, quia talis consensus fuit per metum, qui non dat potestatem: Dico ergo, quod credo ita esse, quia Galli non fuerunt longo tempore sine rebellione; ergo signum est, quod non consenserunt, & sic argumentum non habet magnam apparentiam.

Resolutio secundæ opinionis, quæ est conformior practicæ modernæ est, quod Rex Romanorum non succedit Carolo Magno, in quantum erat Rex Francorum, quia aliquando fuit Carolus Magnus Rex Francorum, & nondum erat Rex Romanorum, sed longo post tempore effectus est Rex Romanorum & Imperator; igitur Rex Romanorum non succedit Carolo ut Regi Francorum, sed ut Imperatori. Ultra dicit, quod Rex Romanorum, postquam à Principibus Germaniæ est electus, antequam coronetur habet omnem administrationem in temporalibus, quam habet post coronationem: & hanc opinionem tenent Juristæ multi, & habent tenere qui ponunt Imperatorem non esse in temporalibus Papæ subjectum, quod patet: Nam bene sequitur, iste in temporalibus nullum habet recognoscere superiorem; ergo quantum ad istam administrationem, quæ respicit temporalia, à nulla singulari persona accipit auctoritatem. Nam si ab ista singulari persona acciperet auctoritatem; ergo illa singularis persona haberet universaliorem potestatem quam alius qui ab ea accipit, & ejus potestas acciperetur ab illa, unde Rex Francorum, nullam administrationem sumit ab Archiepiscopo Rhemensi, quamvis inungat ipsum: sed illud est solemnitatis solum. Dico similiter, quod postquam Rex Romanorum est rite electus, illa coronatio post electionem, est solum solemnitatis, sicut concordant Juristæ, & Theologi, quod Papa postquam est electus, habet supremam administrationem in spiritualibus, & omnimodam jurisdictionem, & per hoc quod coronatur ad altare S. Joannis Lateranensis, nihil potestatis de novo accipit, cum nulla singularis persona potestatem spiritualem illi conferre possit: Similiter est de Rege Romanorum, cum nullum recognoscat in temporalibus superiorem, nullus potest potestatem illi conferre, sed quod confirmetur & coronetur à Papa, hoc est solemnitatis & non necessitatis.

Dices practica videtur in oppositum; nam Imperator iste Maximilianus, fuit electus antequam moreretur ultimus, & tamen post electionem non habuit administrationem Imperialem in temporalibus; Ergo Imperator aliunde sumit istam potestatem quam ab electione, & non potest dici Imperator, nisi à confirmatione & coronatione; Ergo ab illa sumit illam potestatem Imperialem. Si dicas quod electus habeat admi-

administrationem antequam præcedens moriatur, tunc duo haberent administrationem ex æquo, & sic Imperium non esset regale, quod non est dicendum, unde eligitur, ut eo mortuo succedat priori in tali dignitate, & potestate quam habuit præcedens. Nam qui habent providere Imperio, possunt pro rationabili causa eligere illum qui debet succedere, ita quod priore mortuo, electus realiter immediate post mortem prædecessoris, consequitur actualem auctoritatem, quam prius habebat in potentia, sicut Rege mortuo, proximus masculus consequitur potestatem Regiam in Regno Franciæ: Similiter possunt qui habent providere Imperio determinare certam personam, quæ habeat talem potestatem, & ex rationabili causa id faciunt ante mortem, ad evitanda jurgia & bella. Patet igitur, quod antequam moriatur Imperator, ille qui jam electus est in Regem Romanorum, non habet illam potestatem Imperatoriam actu. Dices à quo sumit postea, dico quod ab electione præcedente, quæ priore mortuo, electum constituit in tali potestate, quemadmodum filius est hæres patre mortuo. Hæc autem est resolutio Doctoris, & opinio quæ videtur probabilior inter duas opiniones, & communis practica.

Sed Doctor movet difficultatem de Carolo Magno; nam sicut dictum est, fuit verus hæres Pipini, sed mortuo Pipino, acquisivit Carolus Magnus multas terras, in quibus ante acquisitionem nihil juris aut potestatis Regalis habebat, ut in Tholoza, Vasconia, Alemania, & Hispania, & post acquisitionem, habebat in illis potestatem non ut hæres Pipini. Doctor supponit tanquam certum ex historiis, quod Carolus Magnus fuit verus Rex Gallorum ex successione Pipini: Sed quo jure possidebat illas terras in quibus nihil habuit? dicit Doctor, quamvis ante acquisitionem nihil juris in illis habuerit, forte diceretur bene quod jure belli habuit: nam qui in bello justo aliquid acquirit, illud efficitur suum, & æstimandum est quod Carolus Magnus justò bello acquisivit multa: & dicit Doctor duo: Primum, quod quamvis ante acquisitionem nihil juris in illis habuisset, nihilominus aliqui tyrannice regebant illas provincias in perniciem subditorum, & in contumeliam Dei & fidei, ideo quilibet potens, ut Carolus Magnus, potuit juste movere bellum contra eos, & illos, terris illis & provinciis spoliare, in quibus terris & provinciis Carolus habuit Regiam potestatem, illo jure quo alii Reges in Regnis suis, qui potestate Regia decorantur, in illis tamen terris, ut nonnullis apparet, Carolus, antequam esset Imperator, non habuit Regiam potestatem.

Conse-

Consequenter ponit aliquos casus, in quibus quæ capiuntur in bello non efficiuntur capientis & detinentis: Primus; quando bellum est de rebus repetundis in bello justo, & tantum est acceptum ab hostibus, quod secundum sanam conscientiam, est ei satisfactum de omni damno dato, & labore, & operibus, tam suis quam suorum; tum si capiatur aliquid ultra, quamvis bellum sit justum, illud non efficitur capientis; Ergo non semper in bello justo, quod capitur ab hoste, efficitur ejus qui capit. Secundus casus est, quando ille contra quem geritur bellum justum, offert jus, & vult satisfacere. Alius est casus, quando ille qui gerit bellum justum, non habet jurisdictionem super illos quibus facit bellum justum, sed tantummodo pugnat, & alii eum invadunt, tunc enim, nec bona nec personam adversam capere licet, nec invasorem detinere: sed potest ille qui juste pugnat, & repellit injuriam, res quibus spoliatus est vendicare & recuperare. Alius casus, quando habens justum bellum capit rem alterius ab hoste injuste detentam. Res enim vel servus innocentis, aut etiam innocens homo, si detinetur ab hoste, & post capiatur à juste pugnante, non transit in dominium capientis. Item, si subditi & vassalli alicujus domini, auctoritate sui domini pugnant contra invasores & detentores rerum domini, si illas capiant & recuperent, non efficiuntur detinentium & occupantium, non enim propter hoc quod bello justo illas res capiunt, dominus illarum perdit dominium. Patent igitur casus, in quibus gerentes bella justa, non efficiuntur domini rerum quas in illis bellis justis occupant.

His suppositis, dicit Doctor, quod licet Carolus per bella justa occupaverit multas provincias, & terras, non potuit tamen per ejusmodi bella justa, facere eas suas, quia pertinebant ad dominium & jus Imperatoris, & forte aliquæ illarum ad jus & dominium aliorum, qui non poterant per Carolum privari jure quod habebant in eis: verumtamen Carolus poterat illas terras licite occupare, & fructus accipere, quousque sibi satisfactum esset de laboribus & expensis & operibus suis & suorum, præsertim si veri domini illarum terrarum ipsas modo debito minime repetebant: sicut autem per hujusmodi occupationem, non potuit illorum dominium acquirere, saltem principale, ita nec per eam in eis potuit dignitatem Regiam adipisci, sed postquam fuit Imperator, nactus fuit in eis Imperialem & Regiam potestatem: quamobrem quia Imperatores successores

Caroli, non ſuccedebant Carolo, inquantum erat Rex Francorum, nec inquantum per bella juſta, terras aliquas occupavit, aliquas aſſignavit Imperio, ut Imperator Succeſſor ſuus omnes illas eodem jure poſſideret: Aliquas autem attulit cuidam filio ſuo aut nepoti: ideo Imperatores Romanorum, ſeu Succeſſores Caroli, eodem jure vel diverſo poſſident omnes terras ſibi ſubjectas, quo poſſidebat Carolus, inquantum Imperator erat, & quas poſſidere debent, inquantum Reges ſeu Imperatores Romanorum: ut autem ſciatur, quare dicitur eodem jure vel diverſo, notat Doctor quod Carolus, & quidam alius Imperator, non habent omnino idem jus, ſeu poteſtatem in omnibus terris ſibi ſubjectis: Nam Imperator vel Rex aliquibus terris & urbibus præeſt immediate, aliis vero mediate: dicitur præeſſe immediate, quando nullum alium recognoſcunt Dominum præter illum: dicitur præeſſe mediate, quando alter Dominus præeſt immediate, qui habet immediatum dominium, quamvis talis ſit Regi vel Imperatori ſubjectus.

Concludit Doctor in fine hujus Capituli tertii, quod Carolus antequam eſſet Imperator, non habuit regularem in Italia poteſtatem; & ideo Italia nunquam fuit à dominio Regni Germaniæ, quaſi regnum Acceſſorium à principali, ſeparata: ſi præſertim Italia comprehendat etiam Romam, quæ eſt Caput Imperii: ſed aliquo tempore tam Italia quam Germania fuit prædictis cauſis Imperio deputata ad onera Imperii ſufferenda.

CONCLUSIO VINCENTII DOESMIER AUDITORIS JACOBI ALMAIN.

ET hæc ſunt, amantiſſime Lector, quæ ego ipſo legente excepi, nec alias quæſtiones legit: tum quia faciles, tum legitimo impedimento irretitus ceſſavit. Poterit ſtudioſus Lector quod reſidui eſt percurrere & errata corrigere, & nobis veniam dare. Viſum eſt tamen nobis bonum libellum à ſe compoſitum de Auctoritate Eccleſia ſeu Sacrorum Conciliorum in Calce hujus Lecturæ propter materiarum affinitatem poſuiſſe.

EXPLICIT.

Por-

PORRO, *idem Almainus Commentariis in aliquot distinctiones quarti Sententiarum, ubi agit de Pœnitentia, disputans de Præcepto Confessionis distinctione 17. articulo tertio quærens an Summus Pontifex teneatur semel in anno ad diem Paschæ confiteri. Juxta Præceptum* Omnis utriusque sexus, *hæc subjicit* Aliqui dicerent, *ait*, quod Papa non obligatur ad illud Præceptum: TAMEN TENENDO PARTEM VERAM, quod Summus Pontifex obligatur per statuta Conciliorum, & qui diceret oppositum, SALTEM IN FRANCIA, REPUTARETUR HÆRETICUS, obligatur vi Præcepti humani, & tenetur semel in anno sumere Eucharistiam, patet ex Capitulo: sed non potest sumi Eucharistia sine peccato ab eo qui est conscius peccati mortalis nisi confiteatur; Ergo Summus Pontifex tenetur confiteri, &c.

JOANNIS MAJORIS

DOCTORIS PARISIENSIS DISPUTATIO, EXCERPTA AD VERBUM EX EJUSDEM COMMENTARIIS IN LIBRUM IV. SENTENTIARUM DISTINCT. XXIV. FOL. CCXIII.

ARGUMENTUM.

1. *Ecclesiæ Politiam esse Monarchicam.*
2. *Episcopos & Parochos fuisse immediate à Christo institutos.*
3. *Papam non habere jus gladii aut dominium temporale super Reges & Principes Christianos.*

TERTIO circa hanc distinctionem quæro, an Petrus & Successores ejus primatum habeant in terra ex institutione Christi tam in spiritualibus quam in temporalibus. Respondetur; licet circa utrumque membrum variè à variis respondeatur, & multi sint dicentes quod nullus Episcopus ex institutione Christi habet superiorem in spiritualibus: & quemadmodum quilibet Rex in suo regno est supremus monarcha, & superiorem in temporalibus non agnoscit, ita esse jactant isti de quolibet Episcopo in suo Episcopatu. Et si Romanus Pontifex superioritatem habeat, dicunt quod illam ab hominibus acceperit, vel de facto.

Sed ponam Conclusiones sequentes quid sentiam explicantes. Quarum prima est. Petrus ex institutione Christi est institutus Apostolorum vertex & caput, & supra quemlibet alium, sive particularem Ecclesiam. In præsentiarum enim de præeminentia seu superioritate inter Maximum Pontificem & Universale Concilium loqui non propono. Probatur Conclusio. Joannis ultimo Christus dicit Petro: *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Dicis sicut alii dicunt: Non est data ei per illa verba auctoritas super aliquem Apostolorum, quia illa intelliguntur de pastu spirituali & corporali si essent in necessitate, etiam indefinite protulit, ad cujus veritatem sufficit veritas unius singularis; licet enim illa sit oratio imperativi modi, & per consequens non propositio, tamen loco futuri indicativi capitur. Contra; pascere in Scriptura capitur ut tantum valet, quantum potestative alere, ut Ezechi. 34. *Væ pasto-*

pastoribus Israël qui pascebant semetipsos. Et Joannis 10. *Qui non intrat per ostium non est pastor ovium.* Præterea; æque expediens erat populo Christi habere pastorem potestativum ut pastorem, qui verbo vitæ & corporaliter pasceret. Ergo sicut unum concedis, reliquum concedere debes. Quod dicis Christum indefinite locutum, nihil valet. Quemadmodum enim in concessione beneficii, vel privilegii, concessio indefinite & simpliciter facta intelligitur generaliter, de privileg. C. *Quia circa.* sic commissio potestatis vel officii indefinite & simpliciter facta debet intelligi universaliter: ut scilicet omnia intelligantur concessa quæ non sunt prohibita, & de quibus est committendi ratio: de quibus non est verosimile quod concedens, unum committeret alicui, & aliud servaret, quia qui nihil excepit & potuit excipere, totum commisisse videtur.

Secundo arguitur ad idem. Christus Legislator optimus optimam politiam in Ecclesia instituit: sed illa est regalis, ut patet VIII. Ethi. & III. Politicorum ex Philosopho. Nec videtur cui alteri à Petro hanc potestatem commisit; igitur. Insuper Matth. 16. Christus dixit Petro: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis, & quodcunque solveris super terram erit solutum & in cælis.* Sed dicis: Per pronomen *hanc*, non demonstravit Simonem Petrum, sed seipsum quem Petrus confessus est, quia quæsivit Christus ex Petro: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* & paulo post respondit Petrus: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Cui Christus: *super hanc petram* quam confessus es *ædificabo Ecclesiam meam.* Et hoc patet per Glossam interlinearem, & Augustinum in libro retractationum sic dicentem: Dixi in quodam loco de Apostolo Petro quod in illo tanquam in petra ædificata sit Ecclesia, sed scio me postea scripsisse, me sic exposuisse quia à Domino dictum est: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* & super hunc intelligeretur quem confessus est Petrus, &c. Bene in his verbis (dicunt) Petro promittuntur claves, sed non convincitur ex ipsis quod eas super alios habuerit Apostolos, quia Joannis 20. indifferenter omnibus dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* Hoc non valet, nam licet quis Scripturam pro Petro adductam per aliam Scripturam sic exponere laboret, hoc non sufficit, & ratio est: Nam quando sunt multi sensus Scripturæ, & dubitatur in quo sensu Scriptura intelligatur, *ille sensus est indubitatus, qui à viris omni*

exceptione majoribus colligitur. Sed sic est in proposito. Anacletus enim Apostolorum contemporaneus xxij. dist. C. *Sacrosancta Romana*, sic inquit. *Sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino & Salvatore nostro primatum obtinuit.* Idem ostenditur testimonio Marcelli Papæ & martyris 24. q. 1. c. *Rogamus.* & ita tenuerunt in tota illa ætate & postea exercitatissimi & fundatissimi Doctores, quibus contraire in hac parte extremæ temeritatis est.

Sed contra hanc Conclusionem arguitur. Petrus non erat supra Paulum; ergo non super quemlibet constitutus est à Christo. Antecedens probatur, quia ad Galatas 11. sic dicit Apostolus: *Mihi enim qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt, sed contra cum vidissent quod creditum est mihi Euangelium præputii, sicut & Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Ex istis formatur argumentum: Si Petrus fuisset institutus Universalis Pastor Ecclesiæ, poterat æque immediate suum officium in quolibet loco exercere, & sic prædicare gentibus. Respondetur. Argumentum nihil aliud probat, nisi quod officium euangelizandi seu Apostolatus non accepit à Petro, sed missus fuit à Deo, priusquam Petrum adiret. Omnes enim erant Petro pares quantum ad Ordinem & Episcopatum. Ad illud de determinato loco dicitur, quod in pluribus locis Petrus prædicabat Judæis, interdum gentilibus ut Centurioni, & cum ab Antiochia transiret Romam, non est verosimile quin transeundo seminaverit Verbum Dei. Et licet Paulus dicatur Doctor gentium, quia gentium conversioni & eruditioni plurimum invigilavit, interdum tamen etiam Judæis Verbum Dei effudit, ut patet *Actuum* 7. & 13. Petrus tamen si voluisset, suum officium in quocumque loco poterat exercere.

Secundo arguitur. Anacletus Papa, ut scribitur 21. dist. c. *in novo.* dicit sic: Cæteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque Principem eorum esse voluerunt. Et confirmatur hæc auctoritas à signo, quia Græci sequuntur contradictorium conclusionis nostræ, & non est dicendum quod tantus populus in re tam ardua erraret, populus, inquam, qui fidem ante Romanos suscepit, & plerasque Ecclesiæ bases habuit. Ad secundum respondet Glossa, quod secundario volebant Petrum esse caput cæterorum; sed hoc primo à Christo habuerunt. Nam si Christus Politiam Aristocraticam in spiritualibus reliquisset, non potuissent Apostoli eam in Regalem mutare. Ad aliud, non est verosimile quod primi illi magni Græci tenue-

tenuerint oppositum. De hæreticis autem Bohemis & posterioribus Græcis loqui non oportet.

Hic potest fieri argumentum de Indis, & Christianis in aliis locis separatis, quia si reliqua necessaria ad fidem crederent, nescii quod Romanus Pontifex sit caput Ecclesiæ, durum est dicere quod sint in statu damnationis. Occam in fine tertiæ partis dialogi probabile putat quod Politia Regalis Ecclesiæ potest pro urgentissima causa duobus ex æquo communicari, licet glo. in c. *Non autem.* 7. q. 1. teneat oppositum, quia est una Ecclesia Catholica. Hoc idem tenet Armachanus lib. 7. ad Armenios c. 15. Sed ratio Glossæ est nulla, *Ecclesia enim non dicitur una ab unitate* CAPITIS MINISTERIALIS, *sed à Christo & unitate fidei, ut videre est post mortem Papæ ante creationem alterius.* Porro si essent duo uterque posset absolvere quemlibet sibi subjectum. An autem ita fieri possit ab hominibus pro urgentissima causa jus divinum exponendo, non insisto, loquor de facto nunc.

Tertio arguitur. Non est unum Caput in temporalibus cui Reges sunt subjecti omnes; ergo hoc non congruit in spiritualibus. Respondetur. Consequentia est nulla. Nam Primo, Summus Pontificatus est ex institutione Christi, nulla tamen Monarchia in temporalibus est ex ejus institutione: & hoc est rationabile: nam cum modica impensa gladio spirituali utitur Pontifex, ut excommunicatione, & interdicto, & cæteris Canonicis pœnis; gladius autem Imperatoris debet esse magnus exercitus, quia si perdatur, victus habebitur contemptui, nam eventus belli est dubius, & nunc hunc, nunc illum consumit gladius. Secundo, bona spiritualia in nullius possessione sunt, sed sunt Communitatis Ecclesiasticæ, quapropter congruum est habere unum Caput pro bonorum illorum administratione; bona vero laicorum sunt singulorum, secundum quod homines justis titulis sua bona acquirunt, emptione, hæreditate, vel alia via; quare non est opus uno Capite pro illis. Insuper variarum Regionum diversi sunt mores in temporalibus; ergo congruum est habere Caput secundum morum exigentiam. Sed duobus Regibus contendentibus quis litem dirimet? Satius ergo est habere unum Caput in temporalibus. Respondeo. Quis pacem inter Federicum Tertium & Matthiam Pannoniæ Regem composuit, cum Imperatorem à Vienna sui Ducatus primaria urbe ejecit Matthias? In nullo enim Senatu pro Regnorum partitione disputatur, sed

sed finem litis de regnis partiundis gladius imponere solet, loquor de facto. Dicis, quis finem materiæ litigiosæ inter Romanum Pontificem & alium inferiorem ponet? Si dicatur acquiescendum esse Capiti, sic dicces de Imperatore & Rege. Dico non esse idem, ut patet ex discrimine superius tacto.

Secunda Conclusio. Episcopi reliqui à Maximo Pontifice sunt ex institutione Christi sicut Maximus Pontifex. Probatur, nam XXI. distinct. c. *in Novo Testamento.* scribitur: Cæteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, & intelligo de Sacerdotio & Episcopatu, & non de jurisdictione; si enim tunc non fuissent Episcopi, non fuissent Petro pares in honore. Et in eo. cap. ipsis quoque decedentibus in loco eorum surrexerunt Episcopi. Idem patet XXI. dist. c. I. in ver. *simpliciter.* ubi dicitur: *Simpliciter vero majorum & minorum sacerdotum discretio in Novo Testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui XII. Apostolos tanquam majores Sacerdotes, LXXII. Discipulos quasi minores Sacerdotes instituit; Petrum vero quasi Summum Sacerdotem elegit.* &c. Præterea Glossa marginalis Lucæ X. dicit: *Sicut in Apostolis est forma Episcoporum, sic in LXXII. Discipulis est forma Presbyterorum.* Hoc est Curatorum. Et ex istis potest iterum sic formari argumentum, Presbyteri hoc est Curati sunt ex institutione Christi; ergo & Episcopi. Amplius *de Summa Trinitate & fide Catholica* c. I. §. *una.* dicitur, quod Sacramentum Eucharistiæ nemo potest conficere nisi Sacerdos qui rite fuerit ordinatus secundum claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis eorumque Successoribus Jesus Christus; sed Sacerdos non ordinatur à clave sacerdotali, sed solum Episcopali; ergo Christus claves Apostolis tradidit Episcopales. Rursus, dato opposito, scilicet quod Episcopi & Curati non sunt ex institutione Christi, sed ex institutione Summi Pontificis, ita quod Petrus sua auctoritate instituit Apostolos Episcopos, & maximi Pontificis auctoritate instituuntur alii Episcopi; ergo Romanus Pontifex potest unumquemque Episcopum & Curatum & omnes destituere de potentia sua absoluta, non creando novos, quia quos unus Pontifex sua auctoritate creat, non obligat suos posteriores sive Successores continuare; nam par in parem non habet auctoritatem, & *omnis res per quascumque causas oritur, per easdem dissolvitur*: de regu. jur. *Omnes.* Sed hoc concedere non reputo conveniens; igitur. Insuper, idem habetur *de consuetu.* c. *Quanto.* Item communiter tenetur, quod Episcopi possunt confirmare, & non simplices Sacerdotes ullo pacto; sed non

non video quod Maximus Pontifex possit hanc potestatem Episcopalem plus quam Sacramenta instituere. Si dicas: Petrus fuit minister creando reliquos Apostolos Episcopos, & Deus hanc potestatem dedit, quod possent confirmare & dare Ordines, sicut Sacerdos baptizat, & Deus characterem baptismalem infundit, jam habeo intentum. Postquam hæc scripsi ante impressionem occurrit mihi alia probatio istius Conclusionis. Nam Primus Articulus fratris Joannis Angeli prædicatus Tornaci fuit iste.

Fratres præsentati Episcopo & admissi sunt proprii Sacerdotes & veri Curati, & melius quam Presbyteri parochiales, quia facultatem suam habent à Summo Pontifice; & dicti Presbyteri ab Episcopo dumtaxat. Ecce examinationem Facultatis nostræ à 54. annis præteritis. *Quidquid sit de prima parte propter æquivocationem istius termini proprii; dicit tamen Facultas, quod Propositio in se & quoad omnes reliquas partes & probationem partis ultimæ, qua dicitur* (ab Episcopo dumtaxat) *est scandalosa, in fide erronea, Hierarchici Ordinis destructiva, & pro conservatione ejusdem Ordinis publice revocanda & abjuranda.*

Tertia Conclusio. *Maximus Pontifex non habet dominium temporale super Reges.* Probatur. Nam dato opposito sequitur quod Reges sunt ejus Vasalli, & eos ad nutum à Regno trudere potest de facto, licet peccet sine causa eos expellendo, quemadmodum fortassis contingit de multis ejus officialibus & subjectis in temporalibus; sed hoc non est concedendum. Secundo arguitur ad idem. Nullum titulum habet super Regnum Francorum, vel Hispaniarum in temporalibus; ergo non sunt ei subjecta in temporalibus; Antecedens patet. Nam quæro quem titulum? Si dicas: succedit Christo, & Christus est Dominus omnium. Contra probare non potes quod Christus secundum humanitatem est Dominus omnium; cum dixerit Pilato: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Et illo dato Consequentia est invalida, & impossibile est eam probare: crebro enim Vicarius non est tantæ auctoritatis quantæ est superior cujus est Vicarius. Nam Christus instituit Sacramenta, dedit legem gratiæ, & potest revocare omne jus divinum positivum, hoc tamen non potest Pontifex. Tertio arguitur: Dato opposito sequitur hæc Conclusio: Constantinus nihil dedit Sylvestro, sed solum restituit ei debitum, cujus contrarium dicitur 96. dist. C. *Constantinus*, & 12. q. 1. c. *futuram.* Præterea ipsi Pontifices fatentur ad se non spectare jurisdictionem temporalem, nec velle juri Regum detrahere, ut Innocentius III. in c. *Novit.*

de judiciis, & Alexander III. in c. *causam quod filii sint legitimi*, & in illo famato c. *Per venerabilem eo.* ti. Innocentius III. dicit *quod Rex Francorum superiorem in temporalibus minime recognoscit*, propterea cum filio tanquam cum inferiore dispensare poterat. Sed dicis cum Glossa: non recognoscit de facto, debet tamen de jure. Hanc Glo. probo esse Aurelianensem, & textus corruptivam, quia si sic, Romanus Pontifex non sufficienter respondisset illi nobili de Monte Pessulano petenti dispensationem pro suo spurio, quo modo Rex cum suo illegitimo filio dispensaret. Nam dixit Romanus Pontifex: Rex Francorum est supremus in suo Regno in temporalibus; si locutus fuisset de facto, responsio fuisset nulla, poterat enim sic ille nobilis respondere: ego non cognosco vel non cognoscam amodo superiorem de facto. Quinto arguitur: oppositum asserens, & Maximum Pontificem & Reges offendit & eis nocumentum præstat; ergo sapiens non debet illud asserere. Quod non prosit Pontificibus manifestum est, quia facit eos quantum in se est sollicitos, ut illud MATHEMATICUM IMPERIUM in temporalibus manuteneant, quia non patiuntur diminutionem in temporalibus ad se spectantibus vere vel apparenter, & sic ministratur eis materia rapiendi alieni Imperii, quod nunquam ad finem deducere poterunt, ut legimus de Bonifacio Octavo contra Philippum Pulchrum, & aliis variis. Similiter est nocumentum Regibus in temporalibus pro suis Regnis defendendis, & in spiritualibus, quia multa mala tempore belli committuntur. Propterea Joannes Gerson asserentes talia blandientes appellat. Sexto arguitur. Multi devoti Reges à Pontificibus Maximis canonizati nunquam Romanos Pontifices supra se in temporalibus admiserunt, & in hoc mortui sunt; ergo signum est quod Romani Pontifices non habent dominium omnium in temporalibus. Septimo arguitur: Papa non est Dominus omnium bonorum Ecclesiæ; ergo non est Dominus omnium bonorum temporalium, antecedens patebit paulo inferius in hac distinctione, & consequentia est nota.

Contra Secundam Conclusionem arguitur, probando quod solus Petrus est institutus Pontifex à Christo, & omnes alii instituti Pontifices à Petro, argumentis adversariorum scilicet Petri Paludani in Tractatu *de potestate Ecclesiæ*, & Joannis de Turre cremata Cardinalis sancti Sixti, quibus tenent oppositum. Primo arguitur per C. *Porro* 66. dist. ubi dicitur: *Porro Hierosolymitanus primus Archiepiscopus beatus Jacobus, qui justus dicebatur & secundum carnem frater Domini nuncu-*

nuncupatus est, à Petro, Jacobo & Joanne Apostolis est ordinatus; ergo Jacobus Alphei non est ordinatus Episcopus a Christo immediate. Ad hoc argumentum respondet Glossa multifariam, cujus aliquæ expositiones sufficiunt. Una, quod non ordinarunt eum Episcopum, sed Archiepiscopum, & sic ordinaverunt eum in administrationem alicujus certi loci, prius enim erat Episcopus sine titulo. Sed contra hoc replicant isti; si hæc non erat vera ordinatio Episcopi facta, non convenienter susceperunt ex ea formam ordinationis Episcoporum in Ecclesia, contra Anacletum in dicto c. *In novo.* dist. 21. Responsio. Quæritur ab aliis quis ordinaverit Petrum, & non dabunt tres. Dico ergo esse constitutionem humanam quod Episcopus ordinetur à tribus. Paulus enim non quæsivit duos pro ordinatione Titi & Timothei. Nam primæ ad Timotheum 4. dicit: *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ est tibi data per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.* Glossa autem marginalis dicens (Presbyterii pro Presbyterorum) est voluntaria, magis literæ repugnans quam eam explicans. Rursus Romanus Pontifex, si velit potest solus Episcopum aliquem ordinare sine duorum ope, ut Hugo & multi alii concedunt. Præterea Rusticus & Eleutherius qui cum beato Dionysio ad Gallias venerunt non erant Episcopi, sed Galliæ Episcopos solus Dionysius ordinavit. Ecclesia tamen nunc utitur tribus Episcopis in Pontificum creatione, ad imitationem Petri, Joannis & Jacobi majoris, qui Jacobum Alphei creaverunt, ut dicitur in c. *Porrò.* Item in c. *Archiepiscopus*, ejusdem distinctionis habetur quod Archiepiscopus ab omnibus suæ Provinciæ Episcopis ordinetur, & si aliter præsumptum fuerit, viribus carere non dubium est, quia irrita erit ordinatio. Sed istud non requiritur de necessitate; ergo nec aliud ei adjunctum. Secundo arguitur: in c. *In novo.* dicitur quod primo Petro in Ecclesia Pontificatus datus est. Respondetur, hoc non potest adjuvare adversarios, quia immediate ante illa verba dicitur: *à Petro Sacerdotalis exit Ordo, & tamen isti alii concedunt omnes Apostolos esse factos Sacerdotes à Christo.* Pro talibus ergo omnibus dicatur quod Petrus erat primo dignitate Episcopus & Sacerdos, quia generalis Pastor Ecclesiæ. Est etiam vero simile quod prius Christus incepit à Petro, ut in lotione pedum, quod convincitur ex eis verbis: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Nam si ab aliquo alio incepisset, verosimile est quod ille sicut Petrus recusasset, & passim inter Apostolos ab Euangelistis primus numeratur. Sed Christus dando ei Ordines & Episcopatum, etiam alios ordinavit. Tertio arguitur: nihil asserendum

de divinis nisi quod ex divinarum Scripturarum testimonio vel ratione probari potest; sed Apostolos alios à Petro fuisse ordinatos à Christo nec auctoritate nec ratione convinci potest. Respondeo: minor non est sufficienter probata; nam sufficit ex majoribus nostris habere fundamentum. Porro Anacletum Apostolorum vicinum vel contemporaneum introducimus ad hoc convincendum. C. *In novo*. Et refellitur argumentum quærendo ab adversariis, ubi est factus Petrus Episcopus? Non Matthæi 16. quando dixit Christus: *Quodcunque ligaveris, &c.* quia nondum erat Sacerdos: & da unum locum, idem dicam de aliis Apostolis. Per ista autem verba Joannis ultimo: *Pasce oves meas, &c.* ordinatus est Vicarius Dei generalis. Si dicas: constat quod Petrus est factus Episcopus, licet Euangelistæ non allegent determinatum locum, hoc eadem facilitate dicam de aliis. Sed pro omnibus dicitur, quod primo erant Apostoli, & postea Sacerdotes ordinati in cœna, quia ante cœnam nondum corpus Christi consecratum erat sub speciebus panis & vini, & in illa cœna fecit eos Sacerdotes cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Lucæ 22. nam satis erant ab eo examinati Sacerdotio digni, *& est verosimile quod omnes Ordines eis contulerit, videlicet & alios sacros & minores, etiam dedit eis in cœna potestatem super corpus suum verum, & ut aliquibus placet, etiam super corpus Christi mysticum in foro interiori*: quia si non dedisset eis potestatem super corpus Christi mysticum in cœna, non fuissent completi Sacerdotes, quod reputatur inconveniens. Sive autem per eadem verba dedit eis potestatem super utrumque, sive per alia, non refert, quia utrumque facere poterat; secus est de Episcopis nostris potentiam delegatam & subordinatam habentibus. Oppositum tamen est communius super corpus Christi mysticum, & credo illud esse rationabilius. Post resurrectionem vero ordinavit eos Episcopos omnes, Joannis 20. per illa verba: *Sicut misit me Pater & ego mitto vos. Et cum dixisset: insufflavit & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt*. Nec obstat quod post immediate subjungitur: *Thomas non erat cum illis*; quia Christus poterat eum ordinare Episcopum absentem, quemadmodum ut scribitur Numeri 11. *Super Heldad & Medad requievit spiritus absentes*. Etiam Deus est ubique. Et quod istud sit rationabile ostendo; nam in cœna fecit eos Sacerdotes; ergo habebant potestatem super corpus Christi verum, & secundum aliquos super corpus Christi mysticum; ergo per illa verba Joannis 20. dedit eis aliam potestatem constituendi eos magnos.

gnos Sacerdotes, id est, Episcopos. Nec obstat, quod hoc dicatur Sacerdotibus, quia idipsum dicitur in creatione Episcoporum. Etiam in aliis Ordinibus non habes formam adæquatam qua usus est Christus quando Ordines contulit. Quare arguere de ipso ut de Episcopis nostris, est debile argumentum. Insuper tu ipse da formam qua usus est Christus creando Petrum Episcopum. Quarto arguitur: Barnabas & Paulus non sunt creati Episcopi à Christo; ergo nec alii. antecedens patet, quia Actuum 14. dicitur: *Tunc jejunantes & orantes imponentesque eis manus dimiserunt illos.* Ergo illic facti erant Episcopi. Respondetur: consequentia est nulla, quia non erant de Sacro Apostolorum numero duodenario, sed Apostoli separatim. Si dicas: Judas fuit Episcopus ante mortem. Nam Psalmo 108. & Actuum primo dicitur: *Et Episcopatum illius accipiat alter.* Et tamen ipse non erat ordinatus post ultimam cœnam; ergo Apostoli erant creati Episcopi ante resurrectionem. Respondetur, hoc non juvat adversarios. Judas enim nunquam fuit Episcopus. Ad verbum autem allegatum dicitur, quod per Episcopatum Apostolatus intelligitur. Tenendo etiam viam communem non fuit complete Sacerdos, quia super corpus Christi mysticum nullam accepit potestatem.

Contra tertiam Conclusionem arguitur sic, Pontifex comparatur soli, *de Majo. & obed.* Can. *Solitæ*, & Imperator lunæ; modo luna lumen capit à sole; igitur. Secundo arguitur: Zacharias Papa deposuit Regem Francorum, & instituit Pipinum patrem Caroli Magni, ut habetur 15. q. 6. c. *Alius.* ubi Gelasius Papa Anastasio Imperatori scribit: Alius item Romanus Pontifex Zacharias scilicet Regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ potestati erat inutilis à regno deposuit, & Pipinum Caroli Imperatoris patrem in ejus locum substituit, omnesque Francigenas à juramento fidelitatis absolvit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit Sancta Ecclesia, cum milites absolvit à vinculo juramenti. Ad primum dicitur, quod ex mystica Theologia debile capitur argumentum, ut dicit Augustinus ad Vincentium Donatistam, & Dionysius in epistola ad Titum, dicens quod symbolica Theologia non est argumentativa. Item, vulgo dicimus: argumentum à simili claudicat uno pede, sed sufficit aliqualis similitudo: nam sicut sol lumen suum lunæ communicat (quod patet ex cornibus ejus oppositis soli ipsi in quadris, & plenilunio in oppositione) sic fidem & illustrationem in ambiguis fidei Imperator à Maximo Pontifice accipit, & hoc sufficit quoad aliqualem similitudinem. Et reflectitur

ctitur argumentum in arguentes: Luna aliquod lumen ex se habet, ut videmus in deliquio lunæ cum sol est in capite draconis, & luna in cauda, vel contra, & dato quod luna nihil luminis habeat nisi à sole, tamen influentiam aliam habet super humida, cum medullæ ossium sint incremento lunæ majores. Periti etiam hortorum cultores in inserendis arboribus hoc noverunt. Idem patet de fluxu & refluxu maris, & hoc per solam suam influentiam occultam habet, imo est mirabile dictu, quod cum est ex altera parte terræ faciat mare fluere & refluere in parte opposita, nec ab hac influentia impeditur à tota sphæra terræ, & sol forte influentiam talem ob sphæram terræ non habet. Sic dicitur in proposito quod Reges non habent suas potestates immediate à Romano Pontifice, nec influentiam ab eo ullam in temporalibus suscipiunt, sed consensu populi, successione, electione, donatione, vel alio titulo habent regna. Potestas enim terrena non sic dependet à potestate spirituali Maximi Pontificis, ut centurio à Principe militiæ, sed sunt duæ potestates non subordinatæ, quarum neutra dependet ab altera: nam Regnum possidens non est vassallus Romani Pontificis, nec Imperator illo modo est ei subjectus, saltem quoad terras quas non habet ab Ecclesia: non enim loquor de terris quas in Italia habet, quas tenet vel tenere debet (uti referunt) ut Ecclesiæ obsequatur. Sed contra hoc arguitur; ergo totus mundus monstrosus erit, cum non habeat unum caput. Item, quomodo aliter Maximus Pontifex erit caput Ecclesiæ? Respondetur mundus multas æquivocationes habet; capiendo autem mundum pro universo, Deus est caput ejus, & mortuo Pontifice manet caput sicut & corpus. Secundo dico, quod Romanus Pontifex est caput Ecclesiæ, imo totius universi vel esse debet; per Romanum autem Pontificem semper Maximum Pontificem intelligo. Et sicut anima corpori præstat, licet aliquid possit corpus quod non potest anima, tamen anima dicitur simpliciter perfectior, sicut facile est dare duo individua se habentia ut excedens & excessum, & tamen quia unum habet conditiones perfectiores, simpliciter dicitur alio perfectius. Exemplum: quantitas continua immediatius inhæret substantiæ quam qualitas, & sic quamdam perfectionem supra qualitatem habet; sed quia aliquas proprietates multo nobiliores habet qualitas, quia agit, quod substantiis nobilissimis convenit, simpliciter dicitur esse perfectior. Similiter peccatum Evæ in comestione pomi vetiti habebat circumstantiam aggravantem, quia instigavit virum & plus voluit, sed quia plus rationis habebat protoparens Adam, datur alia circumstantia peccatum

Adæ

Adæ aggravans, quo non obstante unum peccatum dicitur esse majus alio simpliciter. Simpliciter dico quod sine addito dico, primo priorum. Sic Rex potest dispensare in temporalibus cum illegitime natis, ut in hæreditate succedant; & non Pontifex, ut ipsimet Pontifices ingenue fatentur, & eorum auctoritates sunt magis contra eos quam pro eis. Nec valet dicere quod hoc dicant ob humilitatem, quia non deberent illud facere, ut patet de veracitate quarto Ethi. & ejus extremis. Secundo, non est verosimile quod vellent id facere in suam jacturam temporalem. Tertio, quidquid ipsi dicant vel posteriores, restabit probare quo jure spectet ad eos aliorum Regnum. Ad secundum respondet Glos. quod non oportet uti illo vocabulo (deposuit) in significatione qua capitur prima fronte, sed sic exponit: deponentibus consensit, & hoc cognoscitur ex Francorum annalibus. Nam cum Hildericus totus deses & inutilis regnaret apud Gallos, & Pipinus habenas Reipublicæ strenue moderaretur, optimates Franciæ miserunt legationem ad Pontificem Maximum, quia Universitas Parisiensis nondum florebat, sciscitantes ab eo an ille deberet regnare qui otio torpebat, an ille qui æstum diei portabat. Quibus cum respondisset Pontifex, quod posterior regnare deberet, primores Regni Pipinum Regem creaverunt, & sic Zacharias deposuit, hoc est, erat aliqua causa motiva, quare Regni Proceres Regem deposuerunt, sicut applicans activa passivis dicitur producere ignem. Insuper ex talibus factis singularibus quæ ex devotione ad Ecclesiam, & non debito juris fiunt, non est trahendum aliquid in consequentiam, quemadmodum nec ex multis aliis: ut ubi Imperatores elegerunt Maximos Pontifices, similiter quod aliqui Maximi Pontifices depositi sunt per Imperatores, & sicut recitat Ecclesiastica Historia, multi Sacerdotes apud Constantinum Magnum suas querelas deponebant, ex quibus nullum potest sumi argumentum. Tertio, arguitur per Bernardum ad Eugenium Papam libro quarto dicentem: *Quid tibi denuo gladium usurpare tentas, quem semel jussus es deponere in vaginam? quem tamen qui tum negat, non satis videtur attendere Verbum Domini sic dicentis: Converte gladium tuum in vaginam, tuus est ergo & forsitan ipse tuo nutu & si non tua manu evaginandus, alioquin si ad te nullo modo pertineret, Apostolis dicentibus: Ecce gladii duo, non respondisset Dominus: satis est, sed nimis.* Item est vulgare dictum: *Unum gladium habet Maximus Pontifex actu, alium in habitu.* Quarto, Maximus Pontifex potest dispensare in spiritualibus; ergo & in temporalibus. Nam qui potest majus, potest minus. Ad tertium illud

de

de gladiis, est hyperbolice dictum, quare ex ipso non potest trahi efficax argumentum. Secundo, ipse ponit forsitan, & hoc sufficit pro toto. Tertio dicitur, quod unum gladium habet actu, scilicet spiritualem, cum interdicit & excommunicat, alium habet in habitu, id est, potest rogare Principes terrenos, quatenus sint sibi subsidio, & sic habet alium in habitu, id est, in potentia, nec capitur hic habitus, ut capitur ab Aristotele 11. Ethi. Ad quartum conceditur, quando minus includitur in illo majori, alioquin non oportet, homo enim potest ratiocinari, non autem volare. Et concludendo dicam quod hic potest esse una Disputatio verbalis & alia realis. Nam si dicatur Maximus Pontifex esse dominus omnium, & omnes alii Principes ejus vassalli, & posse eos instituere & destituere, ad suum nutum, licet inique faciat, hoc judico falsum, & contradictionem hujus sensus posui in conclusione. Si vero dicatur, quod nullo modo potest legitimare in temporalibus, quoad successionem in terris Regum, & si legitimet vel legitimare conetur, nihil agit, & quod Reges non sunt ejus vassalli, sed aliquod dominium habet, petatur in quo sensu. Hoc dixerim, quia interdum invenimus verbosas positiones in sententia convenientes & solum verbis discrepantes. Si enim intelligatur habere dominium in temporalibus casualiter, & multum posse agere ad depositionem Regum, suadendo, consultando, imo alios ad gladium provocando in eos, quando sunt labefactatores fidei, & Reipublicæ Christianæ prorsus inutiles, hoc mitius ferendum est, nec est alienum à dictis nostris. Si vero aliqui Reges cum populo se tradiderunt Romanis Pontificibus, ut fertur de Anglis, nihil ad nos. Collector namque Romani Pontificis pecuniam in Anglia colligit, ex qualibet domo denarium, ut intellexi, qui denarius Papalis dicitur; sed illic oportet videre an solus Rex regnum Pontifici subdidit, vel Rex & populus. Non tamen opinor quod Angli ullo modo permitterent Pontificem destituere suum Regem, & alium constituere, nunquam enim aliquem Romanorum Pontificum hoc facere permiserunt.

Hactenus quomodo Petrus ex institutione Christi est caput Ecclesiæ, & quilibet ejus Successor, quamvis de Successore in Euangelio non legatur. *Nam Christus Legislator optimus Politiam Regalem & optimam instituit, non pro uno, sed toto tempore ad diem judicii usque. Et tam Episcopi quam Curati sunt ex institutione Christi, ut Petrus. Cæterum Petrus aut Successor ejus in institutione Christi non habet dominium in temporalibus, sed solum in illis quæ Principes seculi illi benigne & gratis contu-*

contulerunt & conferunt. Dico tamen de jure naturæ esse quod pascatur & sustineatur (si nihil habeat) secundum decentiam capitis, pro quanto vigilat & laborat pro se & reliqua parte corporis. Quamvis autem leges civiles de præscriptionibus tollat, ut in c. *Fi. de prescrip.* vel aliquas alias, hoc non arguit Pontificem habere dominium super Reges, sed idcirco facit quod lex illa nutrit peccatum, & quod actus ille non est jurisdictionis civilis, sed Ecclesiasticæ, ad quam spectat singula peccata salubri remedio cohibere, alioquin nullam legem civilem tollere potest, ut dicit Glos. in regula *Possessor.* de regu. juris lib. 6. Habet tamen Pontifex dominium in terris Ecclesiæ à Constantino datis, quas in Italia tenet. Nam Constantinus & populus in illam donationem consensit, & quidquid sit, jam in terris illis præscripsit, & peccat terras illas auferre tentans ab Ecclesia. Sed licet nullus Rex superiorem in temporalibus agnoscat, omnium tamen Regum caput est Pontifex, quia est eorum caput in spiritualibus. Alibi autem prolixius materiam inter Imperatorem & Reges deduco, an ullam præeminentiam Imperator habeat super Reges.

Praterea reliquos Apostolos Episcopos factos à Christo diximus post resurrectionem; & per consequens tam Episcopi quam Curati sunt de jure divino, quemadmodum Romanus Pontifex, nec aliquis purus homo potest illud jus & illas potestates tollere ab Ecclesia plus quam Summum Pontificatum; licet Petrus Paludanus & de Turre cremata teneant oppositum. *Sed hoc quod ipsi tenent censuit in fide heresim Facultas nostra, & hoc idem aliis rationibus munivimus.*

DISPUTATIO

JOANNIS MAJORIS DOCTORIS THEOLOGI PARISIENSIS, DE AUCTORITATE CONCILII SUPRA PONTIFICEM MAXIMUM, EXCERPTA EX EJUSDEM COMMENTARIIS IN MATTHÆUM, CAP. XIIX. FOL. LXIIX. COLUMNA III. EDITIONIS JOANNIS GRANJON, BIBLIOPOLÆ PARISIENSIS, APUD CLAUSUM BRUNELLUM, ANNO M. D. XIIX.

Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum., si te audierit, &c.
Matthæi 18.

CIRCA literam, dubitatur an omnis excommunicatus & moriens talis, sit damnatus. Respondetur, aliquis est excommunicatus duobus modis, uno modo juste; & tunc requiritur contumacia: si homo non sit contumax, non est dicendum Ecclesiæ, patet per verba literæ præcedentis, si quis extra talem causam excommunicet, caveat à dicto Christi, *Omnis qui gladio percutit, gladio peribit*, & hoc quando est excommunicatio lata ab homine: in excommunicatione lata à jure, sufficeret facere factum, cujus gratia fertur potissimum excommunicatio, si homo illud sciat, tunc est interpretative contumax: parum distat si sit ignorantia vincibilis: timeo ne multi Prælatorum, multum peccent in nimia facilitate excommunicandi.

Ad justam excommunicationem, requiritur Primo, quod homo sit contumax, & quod feratur sententia quatenus convertatur ad rationem, ille debet esse finis excommunicationis à superiore; & non post appellationem legitimam. Secundo, aliquis est excommunicatus injuste, & hoc duobus modis; uno modo injuste, quia non servantur omnia ad justam excommunicationem requisita, & stat quod sit vera excommunicatio adhuc, utpote quod homo est contumax, & excommunicatur à superiore odio vel amore alterius: Alio modo, aliquis est excommunicatus injuste, quia deficit aliquid de essentia excommunicationis,

cationis, utpote si non est excommunicatus à suo superiore, vel post appellationem legitimam, vel nullomodo ob contumaciam, hoc est, non propter contumaciam formalem, vel virtualem, vel pro opere bono, hoc est, quando excommunicatio continet intolerabilem errorem. Secundo modo excommunicatio injusta est timenda, & petenda est absolutio ab ea, quia est vera excommunicatio: excommunicatio vero secundo modo, nullomodo est timenda; quia non est excommunicatio plusquam homo mortuus est homo, cum clavis erret, & hoc pacto non est timenda excommunicatio.

His præmissis dicitur, homo excommunicatus ultimo modo, non privatur suffragiis Ecclesiæ, nec nocet ei excommunicatio, ferat tamen æquanimiter coram his qui non noverunt sententiam esse nullam, ne videatur Ecclesiæ contemptor, sed coram doctis & casum intelligentibus, non oportet aliorum societatem aufugere.

Ulterius dicitur, si homo sit vere excommunicatus & est paratus quærere absolutionem, quantum in ipso est, non est amplius in peccato; ergo stat dare multos excommunicatos realiter, salvatos: sive autem sepeliantur in Ecclesia, vel in Terra sancta, vel non; non refert quo ad damnationem; licet in loco sacro in quo fiunt preces homo citius possit liberari à pœna purgatorii.

Disputatio, an Papa subditus sit fraternæ correctioni, & Concilio Universali.

QUÆRITUR circa hanc materiam, *si peccaverit in te frater tuus, & quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis, &c.* An quilibet frater non sit hac correptione corripiendus: Et arguitur ad partem affirmativam; eadem est ratio de quolibet fratre; ergo si unus est corripiendus, quilibet erit corripiendus. Ad partem negativam arguitur, per Ecclesiam intelligitur Prælatus Ecclesiæ: sed aliquis est Prælatus Ecclesiæ, qui non habet superiorem, utpote Romanus Pontifex; ergo si ipse peccet, non possumus denunciare peccatum suum Ecclesiæ. Hæc quæstio quærit, an Maximus Pontifex sit super Universale Concilium, vel super Universalem Ecclesiam, quam Concilium repræsentat.

Super præfata quæstione duo sunt modi dicendi oppositi, quorum unus, tenet Papam esse supra Concilium Universale: hunc modum aliqui Cardinalium tenuerunt, & tenent communiter Thomistæ, &

Romæ, ut asseritur, nulli fas est oppositum tueri. Alium modum semper nostra Universitas Parisiana, à diebus Concilii Constantiensis imitata est; sic quod in ea, qui prædictam viam tenuerit, in campo cogitur eam revocare; Ego autem licet possim ab hac quæstione declinare, tamen cum ita patenter incidat in caput quod tracto, vix possum dissimulare: dicam tamen aliqua, quæ judicio eorum ad quos spectat, relinquo examinanda, & non tractabo prolixè materiam, quia hoc à via commentariorum discederet, duos articulos faciam.

In priore ponam definitionem Concilii Universalis cum unica Conclusione. *Concilium*, sic definitur, *est Congregatio ex omni statu hierarchico, quorum interest; convocata ab iis quibus incumbit, ad tractandum communi intentione de utilitate publica Christiana.* Per Congregationem ex omni statu, causa materialis tangitur; per hunc vel hos quibus incumbit, causa efficiens; per communem intentionem, causa formalis; per utilitatem, causa finalis insinuatur: hoc præmisso, ponam unam Conclusionem, quam paucis rationibus colorabo; postea firmiores rationes occurrentes, quas alii ponderant, & quæ menti occurrunt, inducam in oppositum, & eas diluere curabo.

Conclusio sit hæc unica, *Concilium rite congregatum Universalem Ecclesiam repræsentans, est super Maximum Pontificem:* & capio Ecclesiam, pro Ecclesia ab eo separata: parum refert apud alios, si eum etiam includerem, quia dicunt eum solum, tantam habere potestatem, sicut totam Ecclesiam eo incluso. Probatur primo hæc Conclusio, quando sunt duæ potestates A & B. & appellatur ab A ad B. & non contra; & B. potest pro demeritis deponere & exauctorare A. & non contra; & præscribere ei leges obligatorias; tunc B est major A. Sed sic est de Concilio & Romano Pontifice; igitur consequentia tenet cum majore: & minor probatur per verba capituli quod tractamus, *Si peccaverit in te frater tuus, &c.* Romanus enim Pontifex est frater noster, habet eundem Patrem in cœlis nobiscum, & dicit Orationem dominicam nobiscum, & est homo circundatus infirmitate, sicut alii viatores: quilibet Christianus est frater noster 11. q. 3. Can. *ad mensam.* Ergo possumus eum corripere, & in casu tenemur. Sed hic dicis possumus eum corripere in secreto, vel adducendo unum testem, vel duos, si peccatum sit iteraturus, sed non possumus dicere Ecclesiæ, quia non habet superiorem. Isto modo intellexit Gregorius hanc auctoritatem in registro, reprehendendo Joannem Patriarcham Constantinopolitanum, eo quod se Universalem Patriarcham scripsit, dicens, *Et nos*

qui-

quidem, in quibus per ausum temerarium culpa committitur, servamus quod præcepit veritas dicens: Si peccaverit in te frater tuus, si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Et ego per responsales meos, semel & bis verbis humilibus, hæc quæ in tota Ecclesia peccatores corrigere studui, per me scribo, quicquid humiliter facere debui non omisi, sed in ea correctione despicior, restat ut Ecclesiam de qua paulo ante præmittitur, *Si Ecclesiam non audierit, &c.* adeam. Ipse Gregorius qui erat Papa, non intendebat quod ipse seipsum adiret. Simili modo Nicolaus Papa dicit Lothario Regi, & habetur 11. q. 3. ca. *Præcipue.*

Contra hoc, arguitur sic: Ergo Papa est deterioris conditionis, quam alii Christiani, si non potest per Ecclesiam corrigi. Insuper per illa verba, DIC ECCLESIÆ, datur potestas toti Ecclesiæ, capiendo Ecclesiam pro Prælatis majoribus, & minoribus, sive pro Concilio Generali totam Ecclesiam repræsentante, quia pluraliter subjungitur, *quæcumque alligaveritis super terram ligata erunt & in cœlis.* Non est illic sermo de ligatione & absolutione in foro interiore & pœnitentiali, quia nunquam aliquis defert peccatum alterius Ecclesiæ, in illo foro (etsi interdum contingat, quod homo non potest proprium peccatum confiteri, quin teneatur alterius delictum detegere illic) sed ut notum est ex serie capituli, & Doctorum expositionibus, est sermo de denunciatione & correptione fratris in foro exteriore.

Secundo arguitur ad idem, semper probando illam minorem assumptam, Claves non datæ sunt Petro, nisi nomine Ecclesiæ, & nisi propter Ecclesiam; ergo citius datæ sunt Ecclesiæ: quia propter quod unumquodque tale & illud magis 1. Posteriorum: Antecedens patet per Augustinum super Joannem, & recitatur 24. q. 1. Can. *Quodcumque*, ubi sic dicitur *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cœlis, &c. si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesia; si autem & in Ecclesia fit ut quæ in terra ligantur etiam in cœlo ligentur; & quæ solvuntur in terra, solvantur & in cœlo: quia cum excommunicat Ecclesia in terra, in cœlo ligatur excommunicatus; & cum reconciliatur aliquis in Ecclesia, & in cœlo solvitur & reconciliatur: si ergo hoc in Ecclesia fit, Petrus quando claves accepit Ecclesiam sanctam significavit: si ergo in persona Petri significati sunt in Ecclesia boni, & in Juda persona significati sunt mali in Ecclesia*: vide Augustinum homilia 45. super Joannem.

Tertio arguitur, non solum à Summo Pontifice, sed à Summo Pon-

tifice cum particulari Ecclesia, potest appellari ad Concilium sive Universalem Ecclesiam; & sententia Summi Pontificis, & Concilii particularis, potest solvi ab Universali Concilio: igitur Universale Concilium est super Romanum Pontificem. Antecedens patet ex epistola Augustini ad Glorium, Eleusium, & Felicem grammaticum, epistola est 162. in Ordine epistolarum: illic mentionem facit de depositione Cæciliani Episcopi Carthaginensis, ab Episcopis Africanis injuste facta, quod videntes orbem communicare cum Cæciliano, & non cum eo quem instituerant, & cum agerent causam cum Melciade Episcopo Romano, quatenus eorum sententiam confirmaret, & condemnati fuissent à Melciade, dicit Augustinus ad propositum, *quasi non ets ad hoc dici posset, & justissime dici, ecce putemus illos Episcopos qui Romæ judicarunt non bonos Judices fuisse, restabat adhuc plenarium Ecclesiæ Universalis Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur.* Istud etiam confirmatur auctoritate Augustini Psalmo. 106. dicentis, *Sunt enim quædam à Domino, quæ ad Apostolum Petrum propterea pertinere videantur; nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiam, cujus ille cognoscitur in figura gestasse personam; propter primatum quem in Discipulis habuit; sicut illud, tibi dabo claves regni cælorum, & similia hujusmodi:* hoc ex Augustino superius allegavimus in cap. 16. dicente 1. retractationum, *dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo tanquam in petra ædificata est Ecclesia, sed scio me postea sæpissime sic exposuisse quod à Domino dictum est, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; ut super hanc, intelligeret quam confessus est Petrus dicens, tu es Christus Filius Dei vivi, &c.* ut in 16. capite diximus. Idem Augustinus sermone 15. de Apostolis Petro & Paulo dicit, *Tibi dabo claves regni cælorum, per hoc unitati & Universali Ecclesiæ claves dedit:* & libro 2. quæstionum Veteris & Novi Testamenti, quæst. 78. post multa verba sic ait, *has autem claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ:* & August. in libro de agone Christiano, reprobat errorem eorum qui dicunt claves Ecclesiæ esse datas soli Petro & non Ecclesiæ. Istud expresse tenet Hieronymus, in commentario suo Matthæi 16. & Rabanus ait, *Hæc autem ligandi atque solvendi potestas, quamvis soli Petro data videatur, tamen cæteris Apostolis datur.*

Quarto arguitur, Concilium definit nomine Ecclesiæ & non nomine Papæ, & non nisi propter auctoritatem superioritatis est, quod ita definiat: patet ex Actibus Apostolorum, ex quibus fundamenta Concilio-

rum

rum capta sunt in Ecclesia: nam Actuum 1. scribitur, *& statuerunt duos Joseph qui vocatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, & Matthiam*, hoc est, Apostoli statuerunt, licet Petrus hoc in medium proposuit: Similiter Actuum. 6. Apostoli omnes elegerunt Stephanum & socios ejus: hoc amplius patet Actuum 16. in quo dicitur, quomodo aliqui fratres dixerunt oportet servare legalia & facta seditione non minima, Paulus, Barnabas, & quidam alii ex aliis, hoc est, ex utrisque dissentientibus; ascenderunt Hierosolymam, propositurі quæstionem coram Apostolis, ubi Jacobus nomine Concilii Universalis, licet Petrus esset præsens, protulit sententiam, & tota multitudo Seniorum, qui erant Hierosolymis, misit epistolam his qui erant Antiochiæ: patet per stylum, quia scripserunt, *Apostoli & seniores fratres, his qui Antiochiæ sunt, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex gentibus, salutem*, & quæ sequuntur: Postea ad propositum dixerunt: *Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis, &c.* Ecce ergo in hac gravi quæstione, Petrus non dedit sententiam, sed Apostolorum & fratrum Senatus, qui Ecclesiam Universalem repræsentabat. Simile habetur Actuum 21. injunctum erat Paulo à tota congregatione Seniorum, quod debebat se conformare in cæremoniis legis: In omnibus istis Conciliis Apostolorum, multitudo omnia definit nomine multitudinis, & non nomine Petri. Ergo volebant innuere quod multitudo erat super Petrum, & majoris auctoritatis quam Petrus; ergo sic est faciendum in Conciliis sequentibus. Si dicas, hoc Petrus eis ex humilitate concessit, sic dicam de Jacobo & de multis ad Petrum spectantibus, quod Ecclesia ei permisit ex humilitate.

Quinto arguitur, Papa potest deponi à Concilio pro suo delicto; ergo Concilium respectu ejus habet superioritatem, inferior enim non deponit superiorem: Antecedens patet, si est hæreticus 40. dist. Can. *Si Papa*: sed dicis quando labitur in hæresim, desinit esse Papa: si hoc esset, quando laberetur in occultam hæresim, tunc incertus esset Papatus, & propterea nullus Episcopus desinit habere suum officium propter hæresim: insuper, vel hæresis tollit ab isto Papatum de jure naturæ & divino, vel solum de jure humano: duo prima non videntur plusquam alia graviora peccata ** non ultimum, quis potest illam legem statuere? non Papa, quia par in parem non habet Imperium, si unus Papa hoc statuit, & Titius est Canonice electus in Papam, licet labatur in hæresim, non est obligatus lege Prædecessoris. Hæc superioritas patet in Can. *Nunc autem*; 21. distinct. & Can. *Anastasius* 19. distinct. & Can. *Achatius* 24. q. 1. & Can. *Si duo* 79. distinct. forte dicis

more

more aliquorum, licet Papatus posset à persona istius tolli, tamen Papatus non tollitur in se, vel sic, & redit in idem, nihil potest Concilium in Papam, sed deponit ministerialiter convinctionem passivam Papatus ab isto Papa. Quidam autem Dominus * Cardinalis, magnum facit factum super hoc, dicens, Papatus est à Deo, persona Papæ à patre suo, conjunctio Papatus in persona istius est ab homine vel hominibus; modo Concilium potest in hanc conjunctionem passivam, sed non in Papatum: addit, nec mireris tu qui philosophiam profiteris, quod aliquis potest in conjunctionem formæ cum materia, qui non potest in formam: istud non valet, & ratio est, quia coincidit cum aliis: omnes recte loquentes volunt, quod dignitas Papalis est à Deo, & persona Papæ est à parentibus suis & causis universalibus, licet applicatio Papatus sit ab hominibus; deponere Papatum ab isto qui est Papa, est eum Papatu exuere, & habere auctoritatem super virum qui est Papa: sicut separans formam intellectivam à materia, hominem perimit, licet formam intellectivam non perimat; & licet Papatus sit persona Papæ, puta Leo X. potest tamen hic desinere esse Papa (Leone demonstrato) quando desinit esse Leo. Concilium ergo potest deponere Papam in casu hæresis, & in omni casu quo pertinaciter Ecclesiam scandalizat incorrigibiliter & contumaciter, ut recte dicit Glossa in Can. præfato *Si Papa*, ubi quærit quare potest accusari citius in hæresi quam in alio crimine, dicit certe credo si Papa esset incorrigibilis, & peccatum ejus esset notorium, & scandalizaret Ecclesiam, posset accusari: nam contumacia est hæresis, ut patet 81: distinct. Can. *Si qui Presbyteri*: & contumax dicitur infidelis, ut 38. distinct. Can. *Nullus*, quam Glossam dicit Panormitan. in capit. *Significasti*, de electionibus, esse singularem, & ferme ab omnibus approbatam. Idem dicit Ludovicus in Consilio 73. quod incipit, *Quæstio discutienda*: alii dicerent id esse verum in hæresi solum proprie dicta; sed revera, ista Glossa apparet fundata in æquitate naturali.

Arguitur sic sexto: Rex utilitatem Reipublicæ dissipans & evertens incorrigibiliter, est deponendus à communitate cui præest; ergo Maximus Pontifex si procedat de vitio in vitium notorie & incorrigibiliter, est deponendus; tenet consequentia; alioquin melius esset provisum Politiæ seculari, quam Ecclesiæ: si dicis non est idem, Rex non habet robur & auctoritatem nisi à regno, cui libere præest, Pontifex habet auctoritatem à Deo, propterea non est idem: Scio non esse idem ad-

* *Cajetanum intelligit.*

adæquate, tamen quo ad hanc ſimilitudinem, cenſeo idem eſſe, cum Dominus dederit poteſtatem Eccleſiæ immediate corrigendi fratres, Matth. 18. & nullus frater eſt exceptus; ergo, ſi Papa eſt incorrigibilis, eſt deponendus, & non niſi à ſuperioribus ejus, in hoc igitur, dicere quod oportet pro eo ſolum rogare Deum, & quod non eſt aliud remedium, eſt unum extraneum ſine ratione.

Septimo arguitur, Chriſtus Legiſlator optimus, reliquit optimam Politiam in Eccleſia, ſed hic eſt optima Politia, dando Politiam Regalem, hoc eſt, unum caput, quod ſi laboret ad deſtructionem ſui & totius corporis, quod reliquum corpus poteſt ponere ei cauterium: Primo eum humiliter monendo, procedendo ſecundum ordinem Euangelicum jam ſæpe dictum; & ſi ſit incorrigibilis, eum à Papatu exuendo, plura vident oculi quam oculus, & unum delinquentem corrigere habent.

Octavo arguitur, quilibet debet ſequi illum modum qui eſt lumini naturali conformior, niſi de oppoſito doceatur per legem divinam: ſed conformius eſt lumini naturali, quod caput incorrigibile auctoritate ſua exuatur, ut alii timorem habeant, & ad bene agendum animentur: & adverſariorum rationes ſolventur * * * quamcumque legem habuerunt; ergo hic modus eſt conformior. Et confirmatur iſtud exemplariter; ſi Rex Francus iret Hieroſolymam, & regnum ſuum alicui Principi relinqueret moderandum, qui omnia perverteret, male meritis dando officia, & probos deprimendo; quis judicaret, quin regina probe ageret reſiſtendo Principi illi? imo illa eſt intentio præſumptiva Regis: ſed ſic eſt in propoſito; Chriſtus aſcendit ad Patrem, Vicario vices ſuas commiſit, ejus ſponſa eſt Eccleſia, ſi Vicarius more Principis *A.* incorrigibiliter procedet, quis diceret quod Eccleſia male ageret, privando Vicarium auctoritate ſua?

Nono arguitur, hac via reformabitur tam caput quam membra, & oppoſito dato caput nunquam reformabitur, imo ad monſtruoſitatem capitis, multa mala ſequentur ſecundum antiquum diverbium, ***quando caput dolet cætera membra dolent***: & malitiam capitis, communiter inferiores imitantur, ad motum primi mobilis, moventur ſphæræ inferiores, & talia ſunt ſubjecta, qualia afficiuntur ab eorum prædicatis.

Decimo arguitur, hoc ſacra & ſancta Synodus Conſtantienſis definivit, quod Concilium habet auctoritatem immediate à Deo, tam ſuper Romanum Pontificem, quam ſuper reliqua membra: modo, Concilium legitime congregatum non poteſt errare. Dicis, ſolum illi de obedientia Joannis XXIII. definiverunt, & Prælati Gregorii XIII.

& Benedicti XIII. hoc non admiserunt: istud non est vero simile, Cardinalis Cameracensis, Nicolaus Cusanus, Cardinalis Petri ad vincula, Patriarcha Antiochenus, & Joannes Gerson viri famatissimi, in Concilio existentes, numquam illud pro medio cepissent, si Concilium non fuisset conclusum à majore parte Concilii, & per consequens, à toto categorice. Tum secundo non restinxissent illud schisma, quod XL. annis duravit de duobus vel tribus Pontificibus eligendis, sed si dissensissent Patres trium vel duarum obedientiarum, iterato novos elegissent, quod tamen non fecerunt, sed unanimiter Martinum V. elegerunt. Forte dicis Concilium Constantiense loquebatur in illo facto, quo erant tres contendentes de Papatu, & per consequens, nullus fuit Papa indubitatus, & in hoc casu ancipiti, Concilium est super Papam. Contra, aliquis istorum trium vel duorum erat verus Papa, & Concilium est super talem, & eum deponit; ergo realiter, tanquam superioritatem habens, Papam deponit. Secundo famati viri qui Concilio interfuerunt, non usi fuissent illa maxima universaliter, ad probandum modum quem teneo, & de aliis Conciliis non longe absimile legimus: hac theorica usum est Concilium Basileense: dicit quidam, utrumque Concilium deliravit, concludendo hanc propositionem in decimo argumento tactam. Secundo, definiverunt quod Concilium congregaretur de decennio in decennium, & tamen ad Romanum Pontificem solum spectat tales leges imponere. Tertio, Concilium Basileense noluit se mutare ad instantiam Eugenii IV. quamquam spectat ad Pontificem locum mutare, ut certum esse dicit. Sed iste non rationabiliter loquitur de Concilio Constantiensi; quod cum maximis Conciliis potest æquiparari: nec egrediebatur limites suos Concilium Constantiense, quia cum definivit quod superioritatem haberet respectu Pontificis, poterat ei imponere leges obligatorias: eodem modo dicitur, Pontifex non potest mutare Concilium congregatum, Concilio dissentiente; quia inferior non potest superiores movere eis nolentibus. Alius dicit Concilium Basileense peperit basiliscum, sed ille est imitator beati Thomæ, volens auctoritatem Concilii enervare, quod concluserat Divam Virginem non fuisse in originali conceptam.

Undecimo arguitur, perpetua plenitudo potestatis residet in Ecclesia; juxta verba Christi Matthæi ultimo, *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi:* sed si illa plenitudo esset in Papa, esset mortalis, & corruptibilis ad mortem Papæ; non sic in Concilio & in Ecclesia, in qua aliquibus mortuis, alii succedunt, *pro patribus tuis nati sunt*

ſunt tibi filii; ergo Univerſalis Eccleſia eſt perpetua, vel perpetua eſt Eccleſia, nec refert iſte modus loquendi in propoſito, quia Eccleſia Univerſalis nunquam moritur, Can. *Turbatur* 2. q. 4. ſicut in temporalibus loquitur Ariſtoteles 3. Politicorum 8. dicens quod regimen civitatis debet manere & conſiſtere ſecundum ordinationem politicam, apud valentiorem partem ipſius civitatis. Dicis, dignitas Papalis eſt perpetua in ſua cauſa, quia homines poſſunt ſtatim Pontificem eligere. Contra hoc arguitur, poſſunt homines diu ſtare ab electione, & varios eligere, ut fuit ante Concilium Conſtantienſe ad XL. annos; Ergo ſi Concilium eſſet congregatum, poſſet omnem poteſtatem exercere, quam poteſt Romanus Pontifex, alioquin Deus Politiam Eccleſiaſticam non bene inſtituiſſet, ſicut mortuo Rege, ſine hærede adulto, Communitas poteſt exercere omnia quæ Rex poteſt in vita: nec valet dicere, Rex habet auctoritatem ab hominibus quibus præeſt, qui ſunt ſuſceptivi omnis poteſtatis cujus Rex eſt capax: non autem ſic hic, quia Summus Pontifex eſt à Deo: hoc nihil eſt dictum; licet enim Romanus Pontifex ſit à Deo, tamen non eſt vero ſimile, quod Deus non reliquerit illam poteſtatem in Eccleſia, ſicut illa poteſtas Politica reſidet inter homines unius Regni.

Poſſent prætcrea multæ aliæ auctoritates Pontificum ad hanc Concluſionem poſitam adduci, quod ſcilicet multo majoris auctoritatis ſunt, quam Concilium, & poſſent etiam multæ aliæ rationes in medium afferri ad id poſitum, ſed iſtis contentus ſuperſedebo.

Solutio argumentorum Cajetani.

NUnc adverſariorum rationes in medium afferam, & videamus præ oculis ſi ſolvi poſſunt in radice ſine ſcrupulo veracis replicæ. Contra hunc modum, ſive contra hanc noſtram Concluſionem arguitur per caput *ſignificaſti*, de electione, ubi ſic dicitur, in Conciliis ſtatutum non inveniri, quod Romanæ Eccleſiæ legem ulla Concilia præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem, & facta ſint, & robur acceperint; & in eorum ſtatutis, Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas, ut patet 17. diſtinct. per totum. & 3. q. 7. Can. *Dudum*.

Reſpondet Joannes Gerſon, Doctor vocatus Chriſtianiſſimus, loquendo contra errores Petri de Luna, *Quod jura Romanorum Pontificum, ſunt reverenter gloſſanda, & interpretanda conformiter ad legem*

 divi-

divinam, alias non merentur dici jura: quod si quis *contendere voluerit illa esse vera ut jacent, ait, cum libertate Euangelica, hac jura negabimus:* hoc autem præposui omnibus solutionibus argumentorum, ut videas, quod Doctor & apparenter dixisset, *Adducantur jura divina vel Sanctorum auctoritates*, quibus fides adhibenda est in hac parte: propterea non mirabere, si dem in hac parte aliquas expositiones quæ Pontificum textibus prima fronte videbuntur alienæ: sic enim in multis materiis problematicis, cum sint rationes vel auctoritates hinc inde apparentes, quid mirum si non semper eamus ad corticem verborum: & ad hoc quod verba prima fronte prætendunt, multi passus Pontificum dari possunt, qui omnino oppositum insinuent, ita quod commentatores dicere solent, ecce argumentum quod Concilium est supra Papam, sicut & converso: hoc non obstante ad singula quæ ponderanda judico, respondere curabo.

Dico quod caput *Significasti* allatum, duas habet partes: prior est; Concilia congregantur auctoritate Romani Pontificis: secunda pars est; robur Concilia accipiunt à Summo Pontifice, & ejus auctoritas est patenter excepta, &c. Dico quod ad eum spectat convocare Concilium, & ita facit communiter, & sic aliquo modo dat robur Conciliis, quia est causa congregandi Concilii: sicut ad aliquem sensum concedi potest, quod Sacerdos dat characterem baptismalem, quia ponit requisita ad hoc, ut characterem Deus infundat: etiam Pontificis auctoritas, communiter est excepta in Conciliis, quia multæ Conciliorum definitiones sunt humanæ, & interdum patiuntur exceptionem & epieikeiam, & Concilium non potest semper congregari; ergo rationi consentaneum est habere aliquem, qui in illa materia dispenset, ille erit Romanus Pontifex: & hoc sufficit capiti *Significasti* in medium allato: Secundo dico; ubi Pontifex non esset, vel esset captivus, vel demens, vel nollet Concilium congregare, quando ratio jubet ipsum esse congregandum, Concilium potest & debet congregari, Papa contradicente, & talem auctoritatem Ecclesia habet à Deo, sicut communitates aliæ humanæ, in suis politiis: & ubi Concilium esset congregatum, sive à Cardinalibus, sive à Maximo Pontifice, sive à semetipso, æqualem auctoritatem habet & robur æquale, & hoc robur immediate habet à Deo, per illa verba Matthæi 18. *Dic Ecclesia, qui Ecclesiam non audierit, &c. Amen dico vobis ubicumque fuerint duo vel tres congregati, &c.* & ca. ult. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Tertio, ubi Concilium contradiceret Pontifici in statutis suis, Pontifex nec potest dispen-

dispensare, positiva humana sunt ei relicta ad dispensandum, si Concilium majoris auctoritatis ei non prohibeat.

Sed contra illud arguitur; quando Romanus Pontifex est in Concilio, ipse leges statuit & imponit, & non Concilium, quod solum consulit, & Papa definit, sicut viti Regem consulunt, & ipse definit, & leges imponit: patet illud *de consanguin. & affini.* Cap. *non debet*, in §. *cum ergo:* ubi dicit Innocentius III. *Cum jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restricta, ita eam volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis vel ab aliis, vel à nobis.*

Respondetur, communes definitiones Conciliorum emanare à nomine, & sub nomine Concilii; & ille modus est melior, tum quia summa auctoritas in Concilio residet, quod in fide & moribus errare nequit. Tum Secundo, modus ille est conformior deliberationibus Concilii Universalis Apostolorum, ut patet ex superius allegatis, ex lectione Actuum quæ est emanatio sub nomine Papæ existentis in Concilio, est à præcone legis, ipse est nobilius membrum in Ecclesia: propterea Concilium permittit quod sub ejus nomine fiat emanatio legis, licet ponatur utrobique aliquid sapiens de auctoritate Concilii, ut patet in decretali allegata, approbante Concilium & postea utitur plurali numero ad se & Concilium designandum, *de summa Trinit. & fide Catholica* cap. *damnamus*, dicitur *Nos autem Sacro approbante Concilio credimus & confitemur, &c.* Idem patet de jurejurando, cap. *Nimis*, & in plerisque aliis locis. Et ad formam argumenti, nego quod Concilium solum consulit, imo consulendo definit, & definiendo consulit, sicut in deliberationibus capitulorum, quilibet suam assertionem & opinionem in medium affert, & causam dicti sui reddit, & à pluralitate concludit, sicut Rector Parisiensis Academiæ facit: ex quo fit, ut tot sint partialiter definientes in Concilio, quot deliberationes in eodem habent: partialiter autem definire, est absolute definire.

Secundo, arguitur ex Can. *Nemo* 9. q. 3. scribitur, *Nemo judicabit primam Sedem, neque enim ab Augusto, neque ab omni Clero, neque à Regibus, neque à populo Judex judicabitur:* non valet dicere, nullus homo potest ipsum judicare, quia illic in litera sequitur, *neque à toto Clero*, ibi Clerus est nomen collectivum; ergo Canon ille vult dicere quod tota Ecclesia non potest Papam judicare; ergo ille modus dicendi est nullus, qui dicit quod Papa est super unamquamque Ecclesiam, non tamen super totam (excludendo Pontificem):

& confirmatur hoc; Papa dicitur Rector universalis Ecclesiæ, & gregis Domini Rector, ut patet *de election.* in 6. capit. *ubi periculum est*, unde in oratione dicitur *Deus omnium fidelium Pastor & Rector, famulum tuum Papam nostrum, quem Pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, &c.* Et ita de multis auctoritatibus, quæ videntur sonare quod Romanus Pontifex pastor est totius Ecclesiæ: pari forma quomodo est corpus sine capite? & non est assignandum unum corpus nisi totalis Ecclesia.

Respondetur, Canon ille suam expositionem secum adducit, quia dicitur, *Nemo judicabit primam Sedem justitiam temperate desiderantem:* dummodo igitur exerceat justitiam, non est judicandus, *quia justo non est lex posita*, secundum Apostolum, secus est autem in multis casibus.

Ad alias auctoritates, dicitur communiter quod exponuntur de particularibus Ecclesiis, & quia Papa nullum superiorem habet in terris, ideo dicitur Pastor Universalis Ecclesiæ, & illud potest exponi ad bonum sensum, ego autem pro omnibus auctoritatibus, *eas concedo regulariter, & communiter*, quod est Rector Universalis Ecclesiæ, & caput Ecclesiæ, & curam ejus habet secundum verbum Christi 10. Joannis *Alias oves habeo, &c. fiet unus Pastor & unum ovile, &c.* & secundum auctoritates adductas, & plures quæ adduci possunt, hoc tamen stat in casu particulari, quod tota Ecclesia & Concilium ipsam repræsentans, Papa secluso, est super ipsum, ut quando est collectum. Exemplum in simili, Franciscus dicitur communiter Rex totius Regni Franciæ, & non modo est super unam provinciam Galliæ, sed super totam categorematice, non obstante quod præcipua pars est super ipsum, à qua auctoritatem habet, quæ non potest tollere ab eo Regnum suum, sine rationabili & arduissima causa: sic Romanus Pontifex est regulariter super totam Ecclesiam, capiendo Ecclesiam pro aliqua parte, vel est super totum corpus cui præest tanquam caput regulariter: *sed habitualiter & virtualiter, Ecclesia est super ipsum*, & si Concilium esset collectum Universalem Ecclesiam repræsentans actualiter, habet superioritatem, & eam exercere potest in Papam. Si contra dicat, in hoc solum est discrimen, Pontificatus est de jure divino & ex institutione Christi, & Rex habet Regnum à toto populo: (nunc de Saüle, Davide Regibus Judæ & Israëlis non loquor) respondeo, sed auctoritas communicata est Ecclesiæ à Christo, sicut Summus Pontificatus, & auctoritas illa non dependet ab auctoritate Summi Pontificatus, sed immediate

mediate à Deo, & sic aliquo modo convenit potestas Ecclesiæ, cum potestate populi unius Regni, & aliquo modo differt; nam quo ad superioritatem convenit, ita quod sicut populus virtualiter est super Regem, & in casu, ut in rebus arduis in quibus convocantur tres Status Regni, qui Regem in casibus ancipitibus habent dirigere: sic in casibus arduis, Concilium Universale rite congregatum, *habet leges obligatorias Pontifici imponere, quo ad ejus personam, & non quo ad dignitatem ipsam*: hoc pro tanto dico, quod corpus Ecclesiæ non potest mutare Politiam Regalem Ecclesiæ in Aristocratiam, vel Timocratiam, quia tunc contraveniret institutioni Christi: populus autem liber, pro rationabili causa potest Politiam mutare.

Sed contra illud arguitur, caput verum, est super totum corpus, & semper; ergo Romanus Pontifex, est super corpus mysticum, in omnem eventum; & per consequens, corpus collectum, nullam superioritatem habet casualiter super Papam, qui est caput suum. Respondetur, caput verum non est supra totum corpus, quia corpus, etiam caput, & reliquas partes includit: quemadmodum caput animalis veri, non supra totum animal est, sic Papa non est supra totam Ecclesiam, quia Papa est pars Ecclesiæ: quo modo Papa non est supra se, si loquaris de aliis partibus, sicut in distributione accommoda dicere solemus: tunc dico, quod non est omnimoda similitudo, caput verum, est supra totum corpus semper capiendo corpus pro reliqua parte: non autem Papa super corpus mysticum, nec quo ad hoc est simile. Ad similitudinem non requiritur omnino similis similitudo: nam Christus qui est caput essentialis Ecclesiæ ad Ephesios 1. hoc modo est super totum corpus, includendo Pontificem, & reliquum corpus Ecclesiæ, & Christus regulariter & in omnem eventum, est super totum corpus & totam Ecclesiam, quæ etiam vocatur corpus Christi mysticum, cujus caput est Christus, hoc est, caput essentiale, sive Papa sit, sive non sit, ut cum est mortuus. Potest aliquis dicere ad exemplum hominis vivi, caput nonnumquam est propinquius centro quam corpus, quando indisposite & contorte stat super caput: sic quando Papæ demerita requirunt superioritatem corporis, tunc corpus actualiter est super eum: forte dicis Papa est caput Ecclesiæ; ergo habet aliquod corpus, capiendo corpus pro illo quod est ei subjectum, & regulariter in omnem eventum, inconveniens est quod sit aliquod caput, cui non detur aliquod corpus.

Præterea objicitur, Papa est super hanc particularem Ecclesiam regu-

regulariter & casualiter, & super illam regulariter & casualiter, & sic de qualibet alia; ergo super omnes Ecclesias particulares regulariter & casualiter; ergo super totam.

Præterea Episcopus Parisinus est super totam suam diœcesim regulariter & casualiter; ergo & Romanus Pontifex super totam Ecclesiam: tenet consequentia; totam Christianitatem habet Papa pro parochia; sicut Parisinus Episcopus Pontificatum Parisiensem.

Ad has rationes respondetur, negando quod Papa sit caput totius Ecclesiæ illo modo, & sicut non habet reliquam partem corpus hoc modo sumptum, sic non est caput hoc modo; concedo quod est caput regulariter, sed non propterea sequitur quod habeat corpus adæquatum totam Ecclesiam, in omnem eventum; ut patet de Rege & suo Regno.

Ad secundum argumentum, concedo antecedens in sensu copulativo seu diviso: sed nego consequentiam, sive *hy omnes* capiatur collective, sive distributive: si secundo modo capiatur, habet unam singularem falsam, scilicet in singulari numero; sequitur bene in sensu diviso, quod Papa est super omnem Ecclesiam particularem: at si capiatur, *hy omnes* collective, manifestum est quod non est in sensu diviso, sed in sensu copulato: hæc enim est distinguenda, Papa est supra hanc Ecclesiam particularem, regulariter & casualiter simul; & Papa est super hanc aliam Ecclesiam particularem, regulariter & casualiter simul, & sic de singulis: in sensu enim copulativo, ista propositio est vera; in sensu vero copulato est falsa, nec prior infert secundam; sicut non sequitur, iste sol est hac parte major, & iste sol est illa etiam parte major & sic de singulis; ergo in sensu composito, est utraque parte major: antecedens enim est verum ut liquet, & consequens falsum, cum totum est omnibus suis partibus æquale, vel realiter idem cum ipsis, ut sanior tenet positio.

Ad aliud argumentum quo dicis, Episcopus Parisiensis est supra totam suam diœcesim, &c. concedo antecedens & nego consequentiam. Nam Episcopus Parisiensis potest in aliquam operationem in qua nullus suæ diœcesis potest exire, potest confirmare, ordinesque conferre, quod nullus in sua diœcesi facere potest, non habet Episcopum in sua diœcesi ei subjectum: tota Ecclesia vel Concilium Ecclesiam repræsentans, potest facere omnia quæ potest facere Papa, & aliquam prærogativam habet ultra Papam, ut posthac amplius dicetur: aliquis est super unumquemque suæ familiæ, & super omnes regulariter & casualiter:

liter: alter vero quamquam major; non sic est super omnes; exemplum de patrefamilias respectu liberorum & famulorum, quos pro sua utilitate sibi acquisivit, & sic de uno parvo dominio: Rex tamen non est super omnes in Regno regulariter & casualiter, quia vel electus est, vel ejus primus Prædecessor erat electus à populo, pro communi populi utilitate, & non pro sua.

Contra dicta arguitur; ex his sequitur; quod Politia Ecclesiastica non esset optima; cum non sit Regalis, quam Aristoteles 8. Ethic. Politiarum optimam reputat: consequens est inconveniens, & quod sequatur, patet cum Concilium est supra Papam, Politia potius debet dici Aristocratica, imo tota Ecclesia in orbe est super eum, & sic Politia Ecclesiastica est Timocratica, quæ est Politiarum infima & rarissima.

Respondetur; aliqui dicunt Politiam Ecclesiasticam esse mixtam, sed non sic dico: Ad argumentum nego sequelam, & nego quod Politia Ecclesiastica non sit optima; & quod non sit Regalis: Ad Politiam vero Regalem, non requiritur quod Rex sit super omnes sui Regni tam regulariter quam casualiter, ut ex dictis liquet: sed sat est, quod Rex sit super unumquemlibet, & super totum Regnum regulariter: & Regnum sit super eum casualiter, & in aliquo eventu: sic est etiam de Politia Ecclesiastica; Papa regulariter est super unumquemlibet, & super omnes in Christianismo dispersos casualiter: sed quando Concilium Universale est congregatum, est super Romanum Pontificem Exodi 18. Constituti sunt Tribuni, Centuriones Quinquagenarii, & Decani in sublevamen Moysis, & Seniores de quibus superius loquuti sumus.

Forte dicis, Moyses erat super omnes istos; ergo & Pontifex est super Concilium Universale: negatur consequentia; non fuit data hæc auctoritas Ecclesiæ Mosaicæ, vel saltem illis paucis viris, quæ data est toti Ecclesiæ Christianæ.

Sed contra illud arguitur; Christus ex supradictis est supra totam Ecclesiam, sive dispersam, sive collectam, sive casualiter, sive regulariter: sed Papa est Vicarius Christi & præsidens ejus in terris; ergo est super eandem Ecclesiam, in omni illo sensu dicto.

Respondetur; concedo majorem & minorem, sed nego consequentiam cum consequente; raro enim Vicarius habet materiam ita latam, & sic acceptam, sicut ille cujus est Vicarius: Christus est super totam Ecclesiam, & super Papam, nec sic etiam est Romanus Pontifex: Secundò;

cundo; Christus potest mutare Sacramenta, & facere quod fiat baptismus in aceto, vel vino, & non in aqua: quod corpus Christi consecretur in alia materia quam in pane, ut in caseo vel in carne; non autem Romanus Pontifex.

Tertio arguitur; In Papa est suprema potestas Ecclesiastica, & in Concilio est alia potestas suprema, & illæ potestates realiter distinguuntur, quia sunt in variis subjectis: modo pluralitas Principum est mala 12. metaphy. Ergo non sunt duæ potestates supremæ; & potestas Papalis est suprema in Ecclesia, ut notum est; ergo potestas Ecclesiastica non est suprema, & est potestas; ergo est potestati Papæ subjecta.

Respondetur; Potestas Ecclesiastica in recto nihil aliud est metaphysice loquendo, quam homo, vel homines potestatem habentes; aliquid tamen importat vocabulum vel connotat; ut patet per definitionem ejus, & per consequens suprema potestas non est tanquam accidens in Papa inhæsive, vel in Concilio: non pono relationes reales, vel rationes distinctas à fundamento & termino: sed metaphysica relicta, ad rem respondendo, dico; quod est eadem potestas per regulam topicam, *ubi unum propter alterum, ibi alterum tantum*, ut patet in extravag. Bonifacii VIII. *Unam sanctam*; hoc declaro exemplariter; est suprema potestas in Christo, & suprema in Maximo Pontifice; illic reducam idem argumentum contra te: Similiter in Regno Francorum, vel Scotorum, est suprema potestas etiam in eorum Regibus, melius dicantur duæ potestates realiter, quarum una est superior & illimitatior quam alia, ad quam alia subordinatur, & sic est quodammodo una: sic est in proposito, potestas Christi super Ecclesiam est illimitatior quam potestas Papæ, quæ habet limites certos, in quos potest, non autem sic Deus: sicut equus circulariter movens lapidem molendini, habet certos limites in quos incidere habet, non autem homo equum dirigens, sed licenter vagatur ubi vult: sic de Christo, non potente male agere & potente facere omne quod non implicat; non sic autem est de Romano Pontifice: in Christo est suprema potestas regularis & casualis independens, qui potest omne quod non implicat contradictionem: in Pontifice est suprema potestas Ecclesiastica regularis, qua potest in Ecclesiæ ædificationem, à quo non licet appellare regulariter: sed cum possit errare, & male agere, non esset rationabile quod non liceret à tali sententia appellare casualiter. Est una alia quodammodo superior potestas & illimitatior, scilicet potestas Concilii, quod non potest errare in fide, vel esse in quolibet ejus membro peccato obnoxio,

à quo

à quo in terris non licet appellare; sed in sententia ejus standum est ultimate, sicut in specialissimis jubet Plato quiescere.

Concilium Universale repræsentat totam Ecclesiam, quæ *est sine macula & ruga, Christi sponsa*, & sicut repræsentatum non potest errare, ita nec repræsentans, ut pie creditur, secundum promissionem Christi, *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, non loquitur de fide personali Petri, quæ defuit post illam promissionem, quod Christus innuebat dicens, *Et tu conversus aliquando confirma fratres tuos.* Hoc ad personam Petri dixit: nec inconvenit in eadem auctoritate hypothetica, quod una pars intelligatur de Ecclesia, cui Petrus præest, & alia pars de persona Petri: sicut in simili dicitur, *Ego pono animam meam, & nemo tollit eam à me*: similiter in Regno, & in toto populo libero, est suprema & fontalis potestas inabrogabilis; in Rege vero, potestas ministerialis honesto ministerio; & sic aliquo modo sunt duæ potestates, sed quia una ordinatur propter aliam, potest vocari una effectualis, sicut est in Ecclesia: in Pontifice autem est potestas suprema regularis ad Ecclesiam ordinata, unde illa est illimitatior in Ecclesia: & sic cum una ordinetur propter alteram, quodammodo potest dici una potestas: Papa enim est immediatum caput à Christo in suo genere: & Ecclesia est immediate à Christo in suo genere: Pontifex est Vicarius Christi, & Ecclesia est ejus sponsa, cujus Papa est caput ad dictum sensum, & minister secundum quod in suis literis dicitur, *Servus servorum Dei*, modo omnes de Ecclesia sunt servi Dei.

Sed contra illud, *Concilium vel Ecclesiam esse sanctam*, non arguit Ecclesiam habere superioritatem super Pontificem, quia sic vetula sancta esset super Pontificem Maximum; idem patet de *non errare*; ergo male ex talibus concluditur superioritas inter Pontificem & Concilium: etiam Concilia multa errarunt; ergo Concilium potest errare sicut Pontifex: & confirmatur illud; non sunt confirmati nec possunt non errare, vel mortaliter agere, plusquam Pontifex; igitur.

Respondetur, (concedendo Ecclesiam esse sanctam, non arguit eam habere auctoritatem, &c.) quod multa sunt alia quæ coadjuvant, nam cum semper Ecclesia sancta sit, errare nequit, unde ad eam spectat reformare unumquemlibet, tam in capite quam in membris, cum cæteris allegatis. Ergo concluditur quod in Ecclesia est suprema potestas in terris. Ad aliud nego quod Concilia rite congregata errarunt: & nego quod non sint in gratia confirmati, & patet ex superius allegatis, ubi loquuti sumus de sanctitate Ecclesiæ.

Ex omnibus patet, quod parum refert, licet dicantur duæ supremæ potestates, sive non, distinguendo quod sint duæ, quia una in aliam reducitur, quod idem est: Aristoteles autem loquebatur de prima causa, inconveniens est dare duas primas causas: quæro abs te, an Aristoteles non vocasset Regem supremum in suo Regno, primum est caput; & certum est quod sic dicere debebat, non obstante quod populus liber, est super Regem casualiter, id est, in casu quo Regnum Rex in tyrannidem converteret; & etiam incorrigibilis, potest a populo deponi, tanquam à superiore potestate: ita debebat Aristoteles dicere, Rex terrenus est primæ causæ seu primo motori subjectus; in causis subordinatis, quarum una ordinatur propter aliam, non inconvenit dare duo prima.

Quarto arguitur, contra primam probationem, quæ stat in illa auctoritate Matthæi 18. per quam probatur quod claves sunt collatæ Ecclesiæ: si hoc esset verum, sequeretur quod claves prius erant collatæ Ecclesiæ, quam Petro; hoc est inconveniens; igitur. Quod sequatur patet; licet claves Ecclesiæ erant promissæ Petro, Matthæi 16. non tamen erant ei collatæ in vita Christi, nec conveniens erat cum Christus adhuc vivebat vita mortali: Collatæ ergo fuerunt Petro post resurrectionem: sed ante claves sunt collatæ Ecclesiæ, per illud Matthæi 18. *Amen dico vobis quæcunque alligaveritis, &c.* Quod sit inconveniens, patet; quia tunc Ecclesia poterat instituere unum Summum Pontificem, qui tunc fuisset caput in Ecclesia, antequam Christus caput instituisset, vel dato quod Christus caput non instituisset, patet, sicut populus liber in magna quantitate, potest sibi constituere Regem, sic totus populus habens in se claves, poterat instituere unum caput. Forte dicis non, quia Episcopi non poterant constituere Episcopum. Contra hoc arguitur, supposito quod fuissent Episcopi, poterant caput Episcopum instituere: similiter laicus potest esse Papa in sensu composito, sicut non Sacerdos est curatus, & potest habere jurisdictionem in foro exteriore. Respondetur concedendo totum illatum, sed illa institutio fuisset solum humana, & poterat iterato deponi ab hominibus: non est sic de Petri institutione & Successoribus ejus, qui primatum habent ex institutione Christi.

Quinto arguitur, & est secundum argumentum contra eandem probationem, quando dicitur *dic Ecclesiæ*, vel intelligitur Prælatus Ecclesiæ, vel intelligitur tota Ecclesia, vel Concilium ipsam repræsentans: non secundum, quia tunc quilibet deberet solum adire Ecclesiam,

ſiam, vel Concilium Univerſale, & ſi ſic, rariſſima eſſet iſta correctio Euangelica; ergo primum habetur, quod per Eccleſiam intelligitur Eccleſiæ Prælatus; & confirmatur, quia Gloſſa ita exponit Eccleſiam. Reſpondetur; ſermones ſunt accipiendi ſecundum materiam ſubjectam, per Eccleſiam intelligitur ille qui habet juriſdictionem caſtigandi, ſive ſit Prior, Abbas, Decanus, Archidiaconus, Concilium provinciale, aut univerſale; modo Papa non habet ſupra ſe niſi Concilium; ergo Eccleſia in ejus correctione adibit Univerſale Concilium rite congregatum.

Sexto arguitur ad idem; Concilium Univerſale non poteſt exercere illa omnia quæ poteſt Romanus Pontifex; ergo non eſt tantæ poteſtatis ſicut Romanus Pontifex: antecedens patet, Concilium non poteſt dare Indulgentias, conferre beneficia, nec dare Ordines, cum non ſit Sacerdos.

Septimo arguitur, Eccleſia dicitur una, & non niſi ab unitate capitis; ergo eſt unum caput.

Ad Sextum, reſpondetur negando antecedens, poteſt dare Indulgentias; Papa dat Indulgentias de theſauro Eccleſiæ, à fortiore Eccleſia de illo theſauro dare poteſt Indulgentias, poteſt dare beneficia, ferre Canones latæ ſententiæ, reſtringere materiam matrimonii, diſpenſare in beneficiis, creare Cardinales, & omnia facere poteſt, quæ poteſt Romanus Pontifex, hoc eſt, Maximus Pontifex: quia ubi Papa ibi Roma.

Ad Septimum reſpondetur; quando nullus eſt Papa, Eccleſia non eſt minus una, quam vivente Papa, *Quia Eccleſia dicitur una ab unitate* CAPITIS ESSENTIALIS, *ſcilicet Chriſti, qui non moritur, & ab unitate fidei, & charitatis, & non ab unitate* CAPITIS ACCIDENTALIS; *ſtat virum aliquem Papæ contradicere, & eſſe de unitate Eccleſiæ, dummodo ſtet ſub capite Chriſto, eſt de unitate Eccleſiæ.*

Octavo arguitur; Sanctus Thomas & multi Theologi tenuerunt & tenent Papam eſſe ſupra Concilium; ergo non eſt tutum oppoſitum.

Nono arguitur; magis favet pietati & fidei, tenere Papam eſſe ſupra Concilium, quam è converſo; ergo illud eſt tenendum citius quam oppoſitum; vel modus quem tenemus eſt de fide; & de neceſſitate credendorum vel ſolum probabilis; ſi primum, ſequitur quod alii oppoſitum aſſerentes ſunt hæretici, cum pede fixo oppoſitum aſſerant; ſi ſecundum ergo licitum eſt tenere oppoſitum.

Ad Octavum, dicitur Beatus Thomas tenuit quod Diva Virgo fuit in originali peccato concepta, quod materia non potest esse sine forma, de potentia Dei absoluta: quod Deus potest modo facere duos Angelos ejusdem speciei specialissimæ, & multa similia, quæ omnino improbabilia in Schola putantur.

De Theologis multo plures tenuerunt oppositum; superius ostensum est quod Augustinus, & alii Doctores tenent partem quam insequimur: hoc tenuerunt varii Cardinales, ut Joannes Patriarcha Antiochenus, Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis, Nicolaus de Cusa Cardinalis, Doctor vocatus Christianissimus Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, profecto numquam satis laudatus, & nostra Facultas à diebus Concilii Constantiensis (in qua plures exercitatos habebis Theologos, quam in duobus vel tribus Regnis) quæ sic hanc partem fovet, quod nulli hoc licuit asserere oppositum probabile: adde etiam quod æquitas naturalis est pro hoc modo, & contra omnem rectam rationem est, dicere quod si Papa male agat & dissipet bona Ecclesiæ, quod non potest argui: Paulus Petrum publice arguebat post Pontificatum Summum, & si sit incorrigibilis est deponendus, ratione culpæ suæ, imo sine culpa sua, licet non sine causa est deponendus; utpote si sit captivus apud infideles, & nulla est spes liberationis ejus; vel si duo contendant, & aliter pax procurari non potest; vel si sit demens, & inutilis.

Ad Nonum, negatur antecedens, extollere Papam cum depressione Ecclesiæ Universalis (quæ semper est sancta, & judicium habet ultimatum, tam in materia fidei, quam morum) non est bene actum: *Quod vero plures Pontificem extollant quam Concilium, non miraberis: Concilium raro congregatur, nec dat dignitates Ecclesiasticas, Papa dat eas, hinc homines ei blandiuntur, dicentes quod solus potest omnia quadrare rotunda, & rotundare quadrata tam in spiritualibus quam in temporalibus.*

Addendum est, non sequitur, hic modus est certus; ergo est de fide, nam certum est me esse, sed me esse non est de fide: homo tamen potest hic replicare dicendo, assensus iste non est evidens. *Concilium est supra Papam, & est certus*, non est scientia, neque sapientia, &c. ergo est fides: sed transeat.

Concludendo dico, hic modus cuilibet sapienti Pontifici debet esse gratior opposito, licet dicamus Concilium esse casualiter super Pontificem, & posse eum corrigere; cum hoc enim, dicimus Papam esse

esse ex institutione Christi, non deponibilem sine gravissima causa, quæ vix ter contigit in mille annis, & si Papa millies juraret tueri libertatem Pontificatus Summi, debet tamen parere rationi, & velle corrigi, si incorrigibiliter delinquat: non facio plures rationes contra istum modum quem teneo *** quia videndo analogias & rationum assignatarum solutiones, facile omnia diluuntur, quæ ab adversariis adducuntur, vel adduci possunt.

ADMONITIO
AD LECTOREM.

NON *te fugere debet, Lector benevole, Joannem Majorem duos lucubrasse Commentarios in Euangelium Matthæi: Priorem anno* 1518. *in quo habetur quæstio hæc de auctoritate Ecclesiæ & Concilii: Posteriorem, Anno* 1529. *quo Commentarios edidit in quatuor Euangelia.*

DISPV-

DISPVTATIO

JOANNIS MAJORIS DOCTORIS THEOLOGI PARISIENSIS, DE POTESTATE PAPÆ IN REBUS TEMPORALIBUS, EXCERPTA EX EJUSDEM COMMENTARIIS IN CAPUT XVI. MATTHÆI FOLIO 59. VERSO, EDITIONIS JOANNIS GRANJON, BIBLIOPOLÆ PARISIENSIS, APUD CLAUSUM BRUNELLUM, ANNO M. D. XIIX.

Scholia Capitis XVI. *in Euangelium Matthæi.*

ET ACCESSERUNT AD EUM PHARISÆI ET SADUCÆI.

HUjus Capitis decimi sexti Quatuor sunt principales partes: In Prima confutat Pharisæos quærentes signum de cælo, ductos occasione prioris Miraculi: Secundo, instruit Discipulos cavere ab hæresi: Tertio, fide divinitatis suæ pascit eos: Quarto, suam passionem ostendit: & quia in hac fide fundatur Ecclesia interserit sermonem de Ecclesiæ fundamento & ejus clavibus.

Circa Primam partem scito quod isti Pharisæi & Saducæi dederunt se Astronomiæ, propterea voluptatem posuerunt quærere signum de Cælo: etiam ex malignitate eorum putarunt quod signa facta à Christo non sufficiebant, sed signum cæleste petebant, non tamen amplius credituri quam antea; cum sufficientia signa quod erat verus Propheta & Messias jam haberent. Petebant ergo signum de Cælo, declarativum temporis Adventus Messiæ, ut daret ignem de Cælo more Heliæ, vel more Samuelis tonitrua tempore indisposito ad hoc: ac si dicerent ostende nobis talia signa, & illa calumniari non possumus.

Respondit, aliqua sunt quæ potestis ex signis cælestibus prævidere, ut si nox fuerit rubea, dicitis crastina die habebitur dies pulcher: sic de aliquo signo mane viso dicitis non erit pulcher: sed non potestis ex signis Cæli cognoscere quando Deus Messiam est missurus,

nec

nec talia quæ à mera voluntate Dei vel hominis dependent : & hoc est quod dicit in litera : *Vespere dicitis serenum erit*, puta crastinus dies erit serenus : & tangitur causa *rubicundum est enim cælum*. *Et mane*, dicere potestis *hodie tempestas*, supple erit : *rutilat enim triste cælum*. Hoc contingit in coruscatione & tonitruo & per nubes cognoscitur. *Faciem ergo cæli dijudicare nostis*, puta ex istis signis. *Signa autem temporum non potestis* scire : hoc est, signa posita in prædestinatione Dei de Adventu Christi, in talibus consulenda Prophetarum oracula, ut illud Danielis 9. & illud Genesis 49. & similia. *Generatio mala & adultera signum quærit*: superius id exposuimus.

Sequitur Textus : *Et cum venissent Discipuli ejus trans fretum*. Hic concludit doctrinam Pharisæorum à Discipulis suis vitandam non solum tanquam curiosam & inutilem, sed & periculosam, propterea eam fermentum vocat propter corruptionem malitiæ in ea contentam : *Qui dicit illis : Intuemini, & cavete a fermento Pharisæorum, & Sadducæorum* : hoc est, à vanis eorum traditionibus. *At illi cogitabant inter se dicentes*, Bene cavimus, quia non accepimus ab eis panem. Putabant enim Apostoli quod Christus loqueretur de pane fermentato : & obliti sunt panem portare hac vice, quia nolebant à Christo separari. Reliqua litera est clara.

Sequitur Textus, *Venit ergo Jesus in partes Cæsareæ Philippi* : dicitur autem Cæsarea Philippi, quia erat renovata & ampliata à Philippo Tetrarcha fratre Herodis, qui tunc eam nominavit Cæsaream in honorem Cæsaris, qui ei quartam partem Regni dedit : dicitur etiam Cæsarea Philippi ad discrimen alterius quæ dicitur Cæsarea Palæstinæ ubi Cornelius Centurio mansit Act. 10. Hæc Civitas antiquitus dicta est Lachis, & postea Dan, à filiis Dan eam occupantibus Judicum 18. Postea dicta est Cæsarea Philippi, cujus doctissimus ille Eusebius fuit Episcopus, propterea dicitur Eusebius Cæsariensis, nunc vero Paneas dicitur : *Et interrogabat Discipulos suos* : non quod eum aliquæ opiniones laterent ; sed ut ex eorum fideli confessione amplius in fide solidarentur, dicens : *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* hoc est, quæ opinio circumfertur in vulgo de me ? Hic datur nobis exemplum quærendi quæ opinio in vulgo de nobis habetur, ut si invenerimus malam, & mali tali societate fiamus, eam fugiamus : si bonam in illa continuemus : quia cum Sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris ; Non dixit, *me*, dicit interlinearis, ne insolenter loqui videatur. *At illi dixerunt*, varia est opinio in vulgo de te, alii dicunt te esse *Joan-*

nem à mortuis resuscitatum, sic putabat Herodes 14. hujus, sic inquiens: *Joannes quem ego decollavi surrexit à mortuis, & virtutes operantur in illo: Alii Heliam* propter zelum veritatis; *Alii vero Hieremiam*; *Alii* dicunt te esse *unum de Prophetis*: nesciunt in particulari qui est ille. *Dicit illis Jesus, vos quem me esse dicitis:* si alii errent de me quis sum, *quæ est opinio vestra de me?* quia vos fuistis mecum ab initio miraculorum meorum, & longe ultra vulgus sentitis. *Respondit Simon Petrus, Tu es Filius Dei vivi.* Quæstio movebatur omnibus Apostolis, respondit Petrus pro omnibus: ubi interlinearis, *Omnia complexus est, & divinitatem & humanitatem in ipso posuit.* Ac si diceret nos omnes judicamus te Filium Dei naturalem: Dei vivi ponitur pro infidelibus, putantibus Principes viros sive bonos sive malos translatos in divinitatem, ut Jovem, Herculem, & hujusmodi monstra: secundi Machabæorum x 1. Antiochus Rex scripsit de patre suo mortuo, *Patre nostro inter Deos translato, nos volentes eos qui sunt in Regno nostro sine tumultu agere*, &c. Quando quæsivit opinionem vulgi, multi vel omnes responderunt: quia litera dicit *At illi dixerunt.* Quando quæsivit, quid sentirent Apostoli, Petrus pro omnibus respondit quia Apostolorum erat præcipuus: *Respondens autem Jesus dixit ei, beatus es*: Hæc tam alta confessio te ad beatitudinem deducet, *Simon Barjona*, Filius Columbæ Syriace, dicit Interlinearis. *Quia Caro & Sanguis non revelavit tibi*, hoc est, homo mortalis non docuit te hanc veritatem: *Sed Pater meus*, &c. *Et ego dico tibi quia tu es Petrus & super hanc petram*, quam confessus es, *ædificabo Ecclesiam meam.* Hoc pronomen HANC, non demonstrat Petrum sed Christum qui est petra: Petra autem erat Christus primæ Corinthiorum 10. Et Augustinus in libro Retractationum sic inquit: *Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo tanquam in petra ædificata est Ecclesia:* Sed scio me postea sæpissime sic exposuisse quod à Domino dictum est, *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* ut *super hanc* intelligeretur quem confessus est Petrus dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi:* ac si Petrus ab hac petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur. Non enim dictum est illi, Tu es petra, sed tu es Petrus: petra autem erat Christus quem *confessus est Simon, sicut tota Ecclesia confitetur.* Et Glossa marginalis illud exponens idem tenet, sic inquiens, *Petrus à me petra, ita ut mihi retineam dignitatem fundamenti: tu super me ordinabis lapides* mundos & abjicies leprosos. Et Interlinearis in verbo *Ecclesiam*, dicit, *id est, Christum, in quem cre-*

credis, *& portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*, hoc est, persequutiones Tyrannorum, hæreses & hujusmodi non possunt Ecclesiam totaliter à fide avertere. *Et tibi dabo claves regni cælorum*, non solum pro te, sed pro aliis. Claves sunt scientia discernendi inter lepram & non lepram: & claves potentiæ, ut dignos valeant admittere, & indignos excludere. *Et quodcumque ligaveris super terram*, &c. hoc bifariam legi potest. Uno modo quod Papa vel Episcopus vel alius non habet potestatem super mortuos: & sic hoc complexum, *super terram* determinat hoc verbum, *ligaveris vel solveris*. Aliis placet quod potest Papa concedere Indulgentias existentibus in Purgatorio: & isti hunc passum exponerent sic, dicentes: Quicquid tu existens super terram ligaveris ligatum erit, & quicquid solveris super terram solutum erit ubicumque locorum.

Circa hanc literam dubitatur quot modis capitur Ecclesia, & quo modo à Synagoga differat. Secundo, an tota Ecclesia semper sit sancta, & an ratione illius, Caput qui præest Papa dici possit sanctus. Tertio, an per ista verba, *Tibi dabo claves regni cælorum*, & *quicquid ligaveris super terram*, Petro monarchia in spiritualibus concessa est. Quarto, dubitatur an si Papa injuste aliquem absolvat vel liget, talis est taliter ligatus vel solutus coram Deo.

Respondetur: Ecclesia multum æquivoce capitur in Scriptura, & in usu loquendi; primo modo capitur pro domo materiali Laudibus divinis deputata eo genere loquutionis quo continens nomine contenti vocatur, ut vas æneum, vel argenteum in quo Christi Sanguis continetur Calix vocatur. Secundo modo accipitur pro Congregatione omnium Fidelium tam viatorum quam comprehensorum: & sic dividitur tanquam totum integrale in Ecclesiam militantem & triumphantem. Tertio modo capitur Ecclesia pro omnibus fidelibus Viatoribus, & sic capitur Psal. 21. *Apud te laus mea in Ecclesia magna*, Glossa, in toto orbe, non modo in Africa ut ajunt Donatistæ. Quarto modo capitur pro Universitate unius provinciæ, aut familiæ, sic capit Apostolus ad Romanos ultimo inquiens: *Salutat vos Cajus hospes meus & universa Ecclesia*, Glossa *Provinciæ unde Cajus erat*. Hoc idem patet secundæ ad Corinthios primo; *Paulus Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi.* Quinto modo capitur pro illo qui præsidet in Congregatione, & sic capitur 18. hujus, Si peccaverit in te frater tuus dic Ecclesiæ, id est, his qui præsunt ut dicit Glossa. Sexto modo accipitur pro Clericis tantum, patet. Sed dicitur Ecclesia & Synagoga idem significant, sunt

Græca nomina significantia tantum ficut Congregatio vel Conventus: nunc communius nomen Synagoga Ecclesiæ existentium in lege Mosaica attribuimus. Unde Augustinus super istud Psalmi 81. tractans istud *Deus stetit in Synagoga Deorum*, id est, populorum Israël, & ipsorum proprie Synagoga dicitur, quamvis & Ecclesia dicta sit. Sed nostram Apostoli nunquam Synagogam dixerunt, sed semper Ecclesiam, & istud patet ex usu loquendi: Congregatio fidelium in lege nunc Ecclesia nunc Synagoga vocatur: patet Numerorum 16. *Insurrexerunt contra Moysem ducenti quinquaginta viri proceres Synagogæ*, & Cap. 22. ejusdem libri legimus: *Cur eduxisti Ecclesiam Dei in solitudinem.*

Ad Secundam dubitationem dicitur quod Ecclesia semper est sancta, vel si libet hanc logice loquendo capere, semper sancta est Ecclesia: patet Psalmo penultimo, *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum.* Ubi Glossa *Ecclesia Sanctorum Ecclesia Catholica est, Ecclesia Sanctorum non est dicenda Ecclesia hæreticorum.* Et Canticorum 4. de Ecclesia dicitur, *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: Et credo in unam sanctam Ecclesiam Catholicam.* Quando unus est in peccato alter stat & resurgit: & sic semper habetur aliquis Sanctus in Ecclesia. Insuper multi sunt baptizati ante annos discretionis, tales nullam culpam habent: Et primæ Corinthiorum 3. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Insuper semper aliquis est in Ecclesia in gratia; ergo semper aliquis est sanctus: Tenet consequentia, quia verificatio antecedentis consequens verificat. Quando Ecclesia cantat illum Hymnum Angelicum, *Gloria in excelsis, Tu solus sanctus*, sermo est de sanctitate per naturam, & sancto per Antonomasiam, ut primi Regum 2. *Quis sanctus ut est Dominus* vel ut alia habet translatio, *Non est sanctus præter te Domine.* Sed contra te istud arguitur: plures sunt mali in Ecclesia, quam boni; ergo non magis debet dici sancta quam mala: tenet consequentia: quia denominatio debet esse à majori parte. Forte dicis, & sic est dicendum, Ecclesia non denominatur mala à majori parte, sed à meliore & sanctiore parte: sicut tota Logica Categorice dicitur scientia à nobiliore qualitate, licet sint opiniones in ea & errores. Contra hoc arguitur; bene sequitur quilibet in Ecclesia est in peccato; Ergo tota Ecclesia, non est sancta: consequentia est nota: Antecedens patet per istud quod scribitur primæ Joannis primo: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est:* Et istud confirmatur, Ita docuit nos orare Mathæi 6. Christus dicens: *Dimitte*

nobis

nobis debita nostra. Secundo arguitur; Ecclesiastæ 9. *Nemo scit utrum qu.s sit dignus odio vel amore.* Ergo quilibet dubitare habet se esse in gratia; Ergo etiam dubitare quod tota multitudo est sancta. Ad Primum inter arguendum sufficienter responsum est ad finem usque. Ad istud Joannis primo dicitur, licet homo non possit dicere sine mendacio quod non est in peccato, cùm non constet ei quod non est in peccato, non sequitur propterea quod sit in peccato: Secundo, etsi esset in veniali præcise, gratiam haberet: Tertio, parvuli non sunt in aliquo peccato post Baptismum vel Circumcisionem. Ad confirmationem respondetur, licet quilibet orando dicat, dimitte nobis debita nostra: stat non quemlibet esse in peccato etiam quo ad adultos: potest esse debitor pœnæ ut suo loco respondimus superius. Ad Secundum dicitur, illic est sermo de prædestinatione vel reprobatione. Secundo dico, licet dubitem de quolibet adulto an sit in peccato, non tamen dubito de tota multitudine. Exemplum in simili, quocumque homine demonstrato dubito an sit Ambianensis, tamen non oportet quod dubitem propterea de hac, nullus homo est Ambianensis: stat crebriter quamlibet singularem alicujus indefinitæ esse dubiam & indefinitam notam in veritate. Pari forma stat, quamlibet sumere alicujus universalis esse dubiam quoad ejus veritatem & falsitatem universalis notam. Tertio arguitur, nullus modo in Ecclesia militante est in gratia confirmatus; Ergo quilibet potest in mortale peccatum labi. Quarto arguitur, fides mansit solummodo in Diva Virgine, propterea una candela manet lucens aliis extinctis in tenebris Paschalibus & potest mori ipsa reliquis sic stantibus. Quinto, Ecclesia incœpit ab Abel ut dicemus & ipso occiso non oportet aliquem fuisse sanctum; Ergo saltem interdum erat ruga in Ecclesia. Ad tertium argumentum concedo antecedens, consequentiam & consequens: sicut Aristoteles in lumine naturali concederet tibi. Quilibet homo mundi potest mori in hac hebdomada, vel in hoc die: sed negaret quod possibile est totam multitudinem esse mortuam: similiter non sequitur quodlibet astrum potest esse supra nos; Ergo possibile est quodlibet astrum est supra nos: vel quod possibile est ita ponere naturaliter loquendo. Ad Quartum, antecedens non probatur: licet Apostoli erant increduli tempore tridui: tamen non est verosimile quin multi erant alii tunc in orbe tam inter Judæos quam inter Gentiles (qui non obligabantur ad legem Mosaicam) in gratia. Aliæ candelæ extinguntur propter Apostolos, in illa societate parva stat quod ipsa sola stetit. Secundo, concesso toto

illo casu argumentum non concludit, ut patebit respondendo ad quintum: ad quod dico mortuo Abele Adam & Eva erant in gratia vel Adam vel Eva.

Ex hoc patet, quod potest talis loquutio admitti, Papa est Pater sanctus, licet sit in mortali, quia præest uni sanctæ Societati. Wicleff & Huz illum modum loquendi, non debuerunt irridere cum habeat sensum sufficienter verum.

Ad Tertium, dicitur quod non: Sed claves Ecclesiæ Petro promissæ sunt à Christo: & quicquid Christus promisit adimplevit: sed non adimplevit in vita quia non erat decens habere aliud Caput in Ecclesia Christo vivente secundum humanitatem in terra: dedit ei in effectu claves post resurrectionem Joannis ultimo.

Ad Quartum, respondetur quod non: In illo dicto, *Quicquid ligaveris super terram ligatum erit in cælis*, Intelligitur, clave non errante: si clavis erret nihil facit Romanus Pontifex: non potest te cogere sine culpa prævia intrare Religionem, nec potest culpam remittere (sine pœnitentia): & si pecuniam tuam tolleret ad restitutionem teneretur. Unde D. Hieronymus hic hunc passum exponens sic dicit: *Istum locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes aliquid sibi de Pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent innocentes vel solvere se noxios arbitrentur; cum apud Deum non sententia Sacerdotum, sed Reorum vita quæratur. Legimus enim in Levitico de Leprosis ubi jubentur se ostendere Sacerdotibus, ut si lepram habuerint, tunc a Sacerdote immundi fiant: non quod Sacerdotes leprosos faciant & immundos, sed quod habeant notitiam leprosi, & possint discernere quis immundus sit. Quo modo ergo ibi leprosum Sacerdos immundum facit, sic & hic ligat vel solvit Episcopus vel Presbyter, non eos qui insontes sunt vel innoxii: sed pro officio suo cum peccatorum audierit varietates scit qui ligandus sit qui solvendus.* Non ergo ex illis verbis concessit Romano Pontifici, hoc est, Maximo Pontifici (quia ubi Papa ibi Roma) omnia.

Et quia est difficultas inter varios, an Romanus Pontifex sit dominus omnium, hoc est, supremus tam in temporalibus quam in spiritualibus; de spiritualibus inter Sapientes Latinos concors est sententia, est supremus in spiritualibus, hoc est, super unum quemlibet alium: sed an super totam Ecclesiam vel universale Concilium Ecclesiam repræsentans, partitus est modus loquendi: unus quem Canonistæ auctoritatibus Pontificis Maximi stipati tenent cum Italia, quod Pontifex est etiam supra Concilium rite congregatum quod repræsentat universalem

lem Ecclesiam. Alius est modus qui Constantiæ conclusus est omnino illi oppositus: unde nostra Universitas & Gallia tota insequitur oppositum. Hanc materiam nunc relinquam quia majorem indaginem requirit & prolixitatem quam patitur Commentarius Euangelii.

Duo tamen inquiram per modum brevium quæstionum, an Romanus Pontifex sit supremus Monarcha tam in spiritualibus quam in temporalibus: & quia multi ad pauca aspicientes ad nomen luctantur, videatur discrimen in re. Et quia aliqui revocant in dubium donationem Constantini Ecclesiæ factam de terris Ecclesiæ, gratia illius brevem quæstionem scribam. Pro expeditione primi quæritur an Maximus Pontifex sit supremus Monarcha tam in spiritualibus quam in temporalibus? Pono Conclusiones: Prima est, Maximus Pontifex est supremus inter mortales in spiritualibus. Circa temporalia varie opinantur homines: aliqui tollunt à Pontifice dominium in temporalibus: alii ei blandientes ut Joannes Gerson dicit, dant ei dominium in temporalibus omnibus: & plerique ponentes eandem sententiam discrimen ponunt verbale: sed quod dicere volumus patebit ex dicendis.

Aggrediendo ergo propositum sit Secunda Conclusio, Romanus Pontifex non est dominus omnium in temporalibus: sive quod idem est, Reges non sunt subjecti Romano Pontifici in temporalibus. Primam Conclusionem pro nunc suppono; quia de ea alias prolixius loquutus sum. Intentio nostra est nunc solum loqui de temporalibus. Hanc Conclusionem probabo testimoniis Scriptorum Maximi Pontificis, quod apud multos est majoris ponderis contra suam dominationem quam pro illa. Prima probatio fundatur *in Capite illo* famato *Per venerabilem. Extravag. Qui filii sunt legitimi, versiculo, insuper:* ubi dicit Innocentius III. *Insuper cum Rex superiorem in temporalibus minime recognoscat.* Lex loquitur de Jure & non de facto, prout Glossa existimat, ut in quæstione præcedenti loquuti sumus. Hoc idem habet dominus Innocentius III. *In Cap. Novit, de Judiciis*, sic inquiens, *Novit ille qui nihil ignorat*, &c. Et post ad propositum, *Non putet aliquis quod jurisdictionem Illustris Regis Francorum perturbare aut minuere intendamus.* Casus illic agitur de pacto servando jurejurando medio inter Regem Franciæ & Angliæ de Comitatu Pictaviæ: ubi Pontifex sententialiter dicit, licet non spectet ad eum discernere inter jurisdictionem vassalli & domini: tamen ad ipsum spectat cognoscere de transgressione jurisjurandi. Ubi Glossa communis sic ait: *Per hoc quod hic dicitur, patet quod Ecclesia vel Papa non habet utrumque gladium.*

Et

Et asserit Alexander III. de Rege Anglorum, *Qui fili sunt legitimi. Cap. Causam.* Versiculo *Nos*, sic inquit, *Nos attendentes quod ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus judicare, ne videamur juri Regis Anglorum detrahere.* Ubi Pontifex judicium possessionum, hoc est, temporalium Regi relinquit, & committit causam Matrimonii Ecclesiasticis Viris. Hoc satis expresse liquet. *In Capite lator* ejusdem Tituli. Hoc patet *de Consecrat. dist.* 3. *Celebritatem.* & 23. *quæst.* 5. *Regum.* & 8. *dist. Quo Jure.* Non est facienda vis de Glossa illic, quia utrumque disputat, nihil resolvens. Propterea sicut superius dixi Textus ponderare cum eorum intentione oportebit Glossematibus posthabitis. Præterea lex Euangelica est libertatis & mansuetudinis respectu legis Mosaicæ, ut dicit B. Jacobus in Canonica sua Cap. primo sic inquiens: *Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis & permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic Beatus in facto suo erit.* Et Apostolus ad Galatas 3. *Itaque lex Pædagogus noster fuit in Christo Jesu*, & quæ sequuntur. Et in 4. ejusdem dicit: *Dico autem quanto tempore hæres parvulus est nihil differt à servo cum sit dominus omnium, sed sub Tutoribus & Actoribus est usque ad præfinitum tempus a Patre: ita & nos cum essemus parvuli sub elementis mundi eramus servientes: At ubi venit plenitudo temporis*, & quæ sequuntur. Et Augustinus in libro contra Adimantum, *Arma legis & Euangelii timor & amor: Timor respicit conditionem servilem, amor autem liberam.*

Sed si omnes Christiani & eorum singula, & cuncta bona essent Romani Pontificis esset major servitus quam legis Mosaicæ in qua erant homines liberi tam quo ad se quam eorum bona. Insuper contra talem, si hanc potestatem haberet ex Jure divino prout aliqui eorum asserunt, non curreret præscriptio: Sed hoc est falsum, ut patet *de Centenaria Extravaga. de præscript. Si diligenti.* Præterea Ecclesia instituta à Christo non minus imo magis respicit utilitatem communem quam politia secularis. Sed in ea homines sunt liberi, & Rex est pro bono communi, & non è converso, ut superius diximus; igitur. Amplius, aliqui erant veri Pontifices istius dominii incapaces, ut Religiosi; Ergo si unus verus Pontifex non habet proprietatem in singulis rebus, nec aliquis tenetur servare suam regulam illi obediendo, licet non superiori, quia nullum habet. Ergo eodem modo paupertatem. Præterea Episcopatus non est ex institutione Papæ: Petrus non misit alios Apostolos ad prædicandum, sed Christus quorum Successores sunt Episcopi: nec LXXII. Disci-

Discipulos quibus succedunt Curati: Sed Christus misit eos immediate, patet Joannis 20. & Lucæ 10. Paulus dicit suum Apostolatum accepisse à Deo & non à Petro ad Galatas primo: *Paulus*, inquit, *Apostolus non ab hominibus, neque per hominem:* & infra, *neque ab homine illud accepi neque didici.*

Contra hanc Conclusionem Secundam arguitur sic; Zacharias Papa Childericum Francorum Regem deposuit. 15. *quæst. 6. Can. Alius*, & instituit Pipinum Caroli Magni Patrem. Ad hoc respondetur multifariam: tum primo apud Chronographos discrimen super hoc invenies, & Decretum nullius ponderis, nisi pro quanto auctoritatem aliunde habet, utpote ab auctoritate Ecclesiæ, vel Doctorum. Tum secundo, ad quæstionem facti non respondet Jurisconsultus. Tum tertio, respondit illic apparatus in Glossa super illo verbo DEPOSUIT, *id est, deponentibus consensit.* Pares Franciæ consultabant cum Maximo Pontifice qui eis ita consuluit: & Pares qui Status Regni repræsentabant, Regem tanquam inutilem deposuerunt: quibus Pontifex consensit & ita consuluit: quia in rebus arduis & ambiguis, quemadmodum est depositio Regis, consulendus est Pontifex secundum illud Deuteronomii 17. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris*, &c. & transumptive habetur, *Qui filii sint legitimi. Cap. per venerabilem.* §. *Rationibus.* Tum quarto, forte dubii Principes Franciæ, Rempublicam repræsentantes, dederunt auctoritatem Zachariæ ut faceret quod expediens videretur: & ipse declaravit Regem deponendum, & ipse deposuit auctoritate ei concessa, non credo quod tentaverit Francum sine consensu Regni à Regno dejicere, nec se in hoc posuisset: oppositum non est mihi verosimile. Tum Quinto, negligentibus Judicibus secularibus, Pontifex potissimum in causa pia potest ferre judicium, ut patet in casu illius viduæ de qua tractatur *de foro competenti Cap. ex tenore:* Crebro exigentibus culpis Pontificum, depositi sunt ab Imperatoribus, patet de Constantino.

Secundo arguitur sic; Papa est Caput totius Ecclesiæ, & præest cuicumque Regi; ergo est Dominus tam in spiritualibus quam in temporalibus: Soli comparatur, Imperator sive Rex, quod idem est, comparatur Lunæ, *de majoritate & obedientia*, *Soluta.* Respondetur; Papa est Caput in spiritualibus, & per consequens est Caput simpliciter, hoc est, sine addito: sicut anima præstat corpori sic spirituale corporali: sicut secundum multos Theologos Justitia originalis erat in sola anima, & non in aliis potentiis, illa tranquilla totus homo est tranquillus.

Contendere de antiquitate est quæstio non magni fructus: Primogeniti tempore legis naturæ erant Sacerdotes licet non tales quales nunc habemus Sacerdotes habentes claves Euangelicas; præcesserunt; de antiquitate non est gloriandum: quid profuit Beato Andreæ quod ad Apostolatum ante Simonem ejus fratrem vocaretur? De antiquitate non est concedendum sed nobilitate finis Pontificem esse nobiliorem quam finis Regis. Regis est facere homines tranquille vivere in politia circa temporalia, non curando de cælestibus. Pontificis est ordinare homines ad bene beateque vivendum. Insuper potestas Papalis est à Deo instituta nec ab hominibus deponibilis: secus est de Regia potestate. Insuper temporalia sunt ob spiritualia, & non è converso. Id est, quasi quis objecerit, acquirimus temporalia ut ex iis vivamus, & Deo serviamus, & non è converso modo: quoniam sunt duo fines quorum A. est B. fini subordinatus, B. est nobilior. Tertio arguitur, Pontifex est Vicarius Christi; Ergo debet habere ita latum dominium sicut Christus. Modo Christus est Dominus tam in spiritualibus quam in temporalibus, tam secundum divinitatem quam secundum humanitatem. Matthæi ultimo. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*: & illud patet *in Extravag. Bonifacii VIII. de majoritate & obedientia Cap. unam sanctam Ecclesiam §. Certe.* sic inquit Bonifacius, *Certe qui in potestate Petri temporalem gladium negat, male verbum Domini attendit proferentis. Converte gladium tuum in vaginam: uterque ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis.* Et in practica hic dominus Bonifacius, ut Roberti Guagini verbis utar, Regnum Francorum Alberto Alemanorum Imperatori, abjecto Philippo Pulchro, tradidit. Et Martinus IV. Regnum Petri Arragonensis asseruit occupantis esse.

Respondetur concedendo antecedens, consequentia tamen est nulla. Sed circa tacta in argumento sunt dubia, secundum divinitatem, Domini est terra & plenitudo ejus Orbis terrarum: secundum humanitatem non est natus omnium terrarum hæres: & an Judææ nunc non insisto: quia à multis utraque pars defenditur: sive per communicationem idiomatum, secundum humanitatem dicatur Dominus omnium, sive non, hoc nihil refert: multa poterat Christus quæ non potest Pontifex: pedibus siccis incedere super aquas, quadraginta diebus jejunare nihil comedendo: instituere Sacramenta, circa multa Præcepta sua dispensare ea revocando: hæc non potest Pontifex Vicarius Petri, & Successor ejus est limitatus. Extravagans Bonifacii non movet. Fateor, Pontifex

sex est Caput Ecclesiæ, & utrumque gladium habet, differenter tamen spiritualem actu, temporalem habitu, ut vulgo dicitur: sed hoc expositione eget, & potest habere duos sensus: unus est; committit auctoritatem Regibus exercere jurisdictionem circa temporalia, & nullam aliam auctoritatem vel potestatem habent nisi ab eo commissam: & ille est sensus de quo dicitur esse contentio, quem dico esse falsum. Alius sensus, habet gladium temporalem, hoc est, quando tempus postulat; implorata ope Regum potest ab eis habere gladium temporalem pro defensione Ecclesiæ, vel alia causa justa, & hoc patet in Extravagante domini Bonifacii, sic dicit: *Uterque ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius & materialis: sed is quidem pro Ecclesia: ille vero ab Ecclesia exercendus:* Ac si diceret is scilicet materialis est pro Ecclesia, ordinatur pro defensione Ecclesiæ & causarum rationabilium cum tempus efflagitat, secundum illud dictum B. Bernardi ad Eugenium, *Aggredere subditos verbo non ferro: quid usurpare gladium tentas quem semel jussus es mittere in vaginam.* Et illic iterum dicit, *Gladium materialem habet Papa nutu, Imperator vero jussu, miles usu vel manu:* tetigi in solutione ad Primum varia quæ pro multis argumentis conducunt. Etiam Clemens V. Successor Domini Bonifacii in Extravagant. *Meruit*, declarat quod nihil juris habet Romana Ecclesia super Regnum Francorum, quam ante Constitutionem Bonifacii VIII. & licet homines communiter loquantur de superbia domini Bonifacii VIII. habebat quoddam bonum desiderium adeundæ Hierosolymæ, & voluit Philippum Pulchrum ad hoc allicere: in hoc zelum Pontificis laudo, sed non in excessu contra prædictum Philippum: hoc non est studere paci, sed jacere seminaria belli. Franci restiterunt cum Philippus Proceres collegit Parisiis aperiens casum Domini Bonifacii VIII. convertens se ad omnes quærens quem reputarent Regem unanimiter eum prædicabant: & sic nec casus Domini Bonifacii, nec Martini IV. ad aliquem effectum pervenit. De quæstionibus facti non oportet multum curare, ut superius diximus. Sed dicis, quo modo Pontifex habet gladium materialem habitu? In sensu præfato, cum Philippus Pulcher ipso alliciente noluit adire Hierusalem: oportet allicere Reges ad ista ardua negotia benevolentia, & ubi nolunt relinquendi sunt: licet forte erat expediens, non tamen necessarium. Etiam Rex ut præsumitur habuit justam excusationem. Fateor Pontifex non habet gladium Regum quomodocumque vult, istud nullomodo expedit, quemadmodum non expediebat quod Albertus cui ter Imperium nega-

negavit Bonifacius, Philippum invasisset: Imo Sapiens indicat non bene actum consulere duo potentissima Christianorum Regna contra se acies moliri.

Quarto arguitur; Christus tradidit Petro claves Regni, inquiens, *Tu es Petrus, & quodcumque ligaveris in terra erit ligatum & in cœlis* Matthæi 16. Ex illo Textu sic formo argumentum. Christus nihil excipiendo nec quo ad spiritualia, nec quo ad temporalia, B. Petro promisit potestatem:& per consequens prout nunc supponitur, Successoribus ejus. Ergo nec nos debemus aliquid excipere. Imo habet plenitudinem potestatis tam in spiritualibus quam in temporalibus. Quinto arguitur, ex dictis Nicolai Papæ 22. dist. Cap. *Omnes*, sic dicentis, *Christus Romanam Ecclesiam solus ipse constituit & fundavit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui B. Petro Clavigero æternæ vitæ similiter terreni & cœlestis Imperii jura commisit.*

Ad Quartum respondetur; quod Christus per hujusmodi verba non dedit Petro nec Successoribus ejus illam potestatem quam capit argumentum; non erat expediens subditis & communitati, & etiam Ecclesiæ Præsulibus, quia multa mala perpetrarent mutando regna & dominia ad nutum:& seminarium esset seditionum, litis, & belli: & pro uno homine nimis premeret subditos à Christo sic dilectos, ut proprio suo & pretioso Sanguine eos redemerit: pro utilitate eorum posuit Caput; & non è converso; sicut est in Politia seculari. Nullomodo ergo est putandum quod per illa verba; vel quæcumque alia, talem potestatem Pontifici contulerit. Ergo verba prædicta de clavibus, sunt de claudendo & aperiendo Regno Cælorum ad sensum in quartum Sententiarum declaratum: dedit enim ei in causa potestatem super talia ad sensum Doctorum in solutione ad Primum. Ad formam argumenti; licet Christus verbo vocaliter nihil excipit, aliqua tamen sunt excipienda: palam est; non potest contra legem naturæ & divinam: Ratio naturalis est ἐπιείκεια, multa dicta indefinite vel universaliter exponit. Carthusiensis vovet se non comesturum Carnes, & tamen in necessitate est exceptio: sic de promissione & jurejurando. Et Salvator noster Christus exemplo & Apostoli docuerunt temporalia esse excipienda: docuit Apostolos humilitatem Matthæi 20. & Lucæ 22. Et dicebat: *Reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt*, prout in quæstione præcedenti allegavimus: & Paulus ad Romanos 13. dicit, *Reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui timorem timorem, cui honorem honorem.* Christus solvit tributum ubi non tenebatur

Mat-

Matthæi 17. Propterea expedit Pontifici Summo non tollere aliorum libertates, sed citius cedere juri suo interdum in temporalibus: dicitur *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*: secundæ ad Timotheum 2. Et Petrus ad Clementem, ut patet xi. quæstion. i. *Te quidem oportet irreprehensibiliter vivere, ne Fidejussor exstas, ne Advocatus litium fias, neve in ulla aliqua occupatione prorsus inveniaris mundialis Officii occasione perplexus, neque enim Judicem, neque Cognitorem secularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus.* Et iterum in eadem epistola bonus Petrus ad Clementem eadem causa, & quæstione qua prius in Capitulo *Sicut enim tibi impietatis crimen est tibi, neglectis verbi studiis solicitudines suscipere seculares.* Et ex canone Apostolorum, *dist.* 88. *Cap. Episcopus*, sic dicitur: *Episcopus aut Presbyter aut Diaconus nequaquam seculares curas assumat; sin aliter, dejiciatur.* Pontifex debet esse sicut Moyses inter Deum & populum, quia non debet se involvere in temporalibus: propterea portant coronam & pilorum tonsuram 12. *dist. Cap. Duo sunt genera:* Episcopi & Religiosi ad hoc repræsentandum Majores Coronas quam alii deferunt, exemplo Christi, cum quidam eum rogaret ut judicium ferret inter eum & ejus fratrem, respondit Christus: *Homo quis me constituit Judicem super vos*: Et ad hoc in probatione conclusionis Pontificum scripta attulimus.

Ad Quintum; dicitur illic non habetur quod habeat dominium in temporalibus, sed dicitur jura habet: si aliquod jus habet, patet solvendo primum: illic etiam ponitur cælestis, & notum est quod non habeat illic proprietatem.

Sexto arguitur: Pontifex dispensat in spiritualibus; Ergo in temporalibus: tenet consequentia. Qui potest in majus potest in minus. Non est opus probare antecedens, cum hoc toto die videmus de Spuriis & similibus. Septimo arguitur; vel Pontifex habet proprietatem in omnibus temporalibus, vel in nullis, vel in aliquibus tantum: non secundum, quia sic non bene viveret: spiritualia non possunt consistere sine temporalibus. Improbatur tertium membrum, quia æqualis est ratio in omnibus; Ergo primum membrum est dandum.

Ad Sextum; negatur consequentia in terris Regum: quia hoc esset mittere falcem in messem alienam, sicut ipse dicit *Extravagant. Qui filii sunt legitimi. Cap. Per venerabilem.* Nec probatio consequentiæ valet in rebus diversarum rationum, quemadmodum sunt spiritualia & temporalia. Homo ratiocinatur & tamen volare nequit, quod est minus.

nus. Si dicas est ei majus, quia difficilius, sic est in proposito: & tibi ita dicetur si quis Spurius Francus vel Hispanus haberet dispensationem Pontificis, Rex Francorum vel Hispaniarum talem minime ad hæreditatem admittere tenetur: nec expediret permittere se fraudari jure suo: non placet illa opinio Glossæ in Cap. præfato *Per venerabilem*, quod Papa indirecte & consequutive dispensat in temporalibus: sed quod nullomodo dispensat quo ad consequutionem hæreditatis, quæ est alteri debita. Rex autem pro rationabili causa dispensare in temporalibus potest. Hostiensis dicit quod ad Papam spectat dispensare in omnibus, principaliter, & ad nullum alium: quia illegitimus provenit defectu Matrimonii, sicut principale ad eum spectat, ita & accessorium: si potest illegitimare quod est odiosum, potest legitimare quod est favorabile. Hæc opinio est contra Textum, & ratio sua nullius est momenti: legitimare potest personas relictas legitimas à Deo ut patet in tertio & quarto gradu consanguinitatis: & cum aliquibus in secundo gradu, hoc est, de foro suo, aliud est de foro alterius.

Ad Septimum dico; aliqui Pontifices nullius rei saltem non usu consumptibilis habent proprietatem, ut quando Religiosi efficiuntur Maximi Pontifices, non obstante habent curam & dominium gubernativum Ecclesiæ, sicut alii susceptivi proprietatem. Exemplum in simili superius diximus, Rex habet dominium legitimum omnium quæ sunt in Regno suo, & tamen illa non sunt ejus ut superius meminimus, aliqui Pontifices aliquorum habent proprietatem & super hoc erit quæstio ad partem.

Octavo arguitur sic: si Pontifex non sit Dominus omnium in temporalibus, dabuntur duo Capita, & sic unius Corporis mystici erunt duo Capita: & per consequens totum Corpus erit monstruosum: Patet; unum erit Caput in spiritualibus, & aliud in temporalibus; imo decem capita in temporalibus quia decem Reges & plures: & sic oportet dare duo principia bonorum & malorum, quod est error Manichæi. Nono arguitur; Unus Rex Britanniæ est ei subjectus in temporalibus. Ergo & alterius eadem videtur ratio. Antecedens patet de Rege Anglo, prout asserit contentum in Archivis Pontificis, & refert Joannes Andreas in *Cap. Causam. Qui filii sunt legitimi*, Joannes Henrici filius Richardi Frater Regnum in feudum accepit à Romana Ecclesia.

Ad Octavum: negatur quod sunt duo Capita, unum Caput non est contentum sub alio regulariter, sed casualiter: modo temporalia sunt Ro-

Romano Pontifici subjecta: sed non stando in terminis; si intelligas regulariter, concedo undecim Capita in toto corpore mystico, quorum nullum capit influentiam ab illo in temporalibus, sicut nec unus Rex ab alio dependet: ita nec à Pontifice regulariter in temporalibus. Non est omnino simile inter Caput verum & Corpus verum, & inter Caput mysticum & Corpus mysticum. Caput verum est super reliquam partem sui Corporis: & tamen nego Regem esse majoris potestatis quam reliquam partem sui Regni: itidem, nego Pontificem esse super reliquam partem Ecclesiæ: & quando unus Rex in temporalibus haberet omnia Regna subjecta, tunc concedo duo Capita in sensu quo procedimus, unum in spiritualibus, & aliud in temporalibus. Nec est inconveniens Regem habere aliquam præeminentiam in temporalibus, qua vacat Maximus Pontifex. Sed Rex quilibet est Pontifici subjectus in spiritualibus, & illud est majoris excellentiæ: sicut materia prima est substantiæ sustentaculum & basis multis accidentibus, ut calori vel humiditati, & nullius est activitatis physicæ: & tamen calor est multum activus. Modo posse agere est perfectionis, ecce accidens aliquam perfectionem vel denominationem perfectionis habet quam non habet materia prima: sed simpliciter materia prima substantiæ cum est substantia est perfectior simpliciter: sic in proposito inter Pontificem & Regem: & concedo ulterius in talibus, neuter est alteri subjectus, componant pacem ubi accidit materia litis pro finibus regundis more Regum: sicut inter Pontificem & Reges & alias Communitates frequenter videmus. Si Pontifex uteretur probitate qua decet bonum Pastorem communiter Reges ei concederent in casu ancipiti; vel si nollent, Pontificis est dare locum pro pace temporali. Crebro Pontifices nostri omnes sunt magis soliciti pro augendo nummo Episcopatus, quam de salute animarum: & student sub honesta umbra Ecclesiæ scilicet, magnificare suas fimbrias, ut magnificentur ab hominibus mundanis. Redeundo paululum ad formam, nego propterea quod totum corpus est monstruosum, monstrum est defectus in natura 2. Physicorum. Imo esset magna subjectio, quia esset unum Caput ad imaginationem multorum & monstruositas. Ex illo minime sequitur error Manichæorum: quia dico quod temporalia & spiritualia sunt à Deo: Pontifex etiam solus est Vicarius Christi & non Imperator vel Rex.

Ad Nonum, consequentia est nulla: sed ad materiam argumenti; nego quod Rex possit reddere Regnum suum subjectum alicui alteri sine

ſine conſenſu ſui Regni, quemadmodum nec vendere, vel aliter alienare poteſt: audiendi eſſent prudentes Angli & Chronographi in hoc caſu. Sed præſumitur pro Eccleſia, quod populus cum Rege conſenſit in toto Regno. Congregatur aliqua pecuniola quæ vocatur denarius Papalis: ſic alii Reges poſſunt ſe reddere ſubjectos Eccleſiæ ſi vellent cum conſenſu populi, ſed credo quod nec populo nec Pontifici expedit.

Decimo arguitur ſic; Imperator eſt ſubjectus Pontifici in temporalibus ſicut Canoniſtæ communius tenent. Jurat Pontifici fidelitatem, coronatur ab eo, ei datur gladius quem vibrat in ſignum quod poteſtatem accipit à Pontifice, & ipſe eſt Rex ut ſuperius commemoravimus; Ergo & alii Reges. Undecimo arguitur, Samuel erat ſupra Saul, & David, & eos inungebat; Ergo Pontifex eſt ſuper omnes Reges.

Ad Decimum non video quin Germani ſint ita liberi ſicut quicumque alii, nec Regnum potentius armis & libertate inter Chriſtianos video. Nego quod Imperator ſit aliquo pacto Pontifici ſubjectus in temporalibus quam primum eſt electus Alemanorum Rex: Si minus in vectigalibus quam multi alii Reges colligat, hoc non obſtat, populus multum innititur ſuæ libertati: populus totus eſt ſuper Regem: conduceret tamen eorum Reipublicæ quod populus ei obtemperaret: Quo ad terras Eccleſiæ concedo quod eſt Pontifici ſubjectus, ſicut Carolus Flandrus eſt Franco quo ad aliqua ſubjectus, non autem quo ad Auſtriam, vel Occidentem heſperiam.

Ad Undecimum: nego quod Samuel erat ſuper prænominatos Reges; inungere vel coronare nihil ſuperioritatis arguit. Archipræſul Rhemenſis Francum inungit, & alius Epiſcopus ex more poteſt eum coronare: non ſequitur propterea ulla majoritas in temporalibus: ſicut nec Oſtienſis eſt major Maximo Pontifice in ſpiritualibus: eſto quod eum inungat: illa eſt ſolum ſolennitas.

Epilogando dico Romanum Pontificem Caput cujuſlibet in ſpiritualibus non tamen in temporalibus, potiſſimum regulariter. De trium coronarum latione in unctione in capite & Regum in armis, ex his factis myſticis argumentum bonum eudere nequis. Forte hoc in honore Trinitatis facit, ut Petrus & multi Succeſſores talia portarunt: eſt ei ſubjectus Rex in ſpiritualibus: utrumque gladium habet, ſcilicet ſpiritualem & temporalem, ſed longe differenter: unum actu, non quod ſemper exerceat, ſed immediate & regulariter exit in actum illius gladii

excom-

excommunicando, interdicendo, absolvendo, & sic de cæteris id genus: Temporalem gladium habet imperative, non utar illo modo loquendi, in habitu, propter iterum aliam expositionem: temporalem habet implorando Reges, ut ei & Reipublicæ quando tempus expostulat succurrant: quemadmodum Pipinus, Carolus Magnus, & Otho fecerunt: & gladium temporalem habet ab aliis, & per consequens non immediate: qui tenentur pro tempore & loco Pontifici vel ad ejus nutum vibrare: sed consulendi sunt prudentes quando est præceptum Regibus & Principibus: quemadmodum in corpore oculus habet suum officium distinctum ab aure, & ita de aliis Organis quæ se mutuo juvant: Natura non ordinavit unum ad duo officia ut de Delphico gladio primo Politicorum.

Ulterius patet quod Reges non capiunt potestatem hujus gladii materialis à Pontifice Maximo, sed à consensu populi mediate vel immediate: nec illud plurimum distat in effectu ab opinione multorum Canonistarum alteri parti ut putatur nimis faventium. Quærit Panormitanus in Cap. *Novit de Judiciis* ad quid valet ista majoritas in temporalibus, cum Papa non potest perturbare jurisdictionem temporalem Principis, nec minuere nec exercere ut in Capitulo *Si Imperator*, & in Capitulo *Cum ad verum* 96. distinct. & in Capitulo sæpe dicto *Novit*. Respondet, valet ad multa: Primo, ut ipsum Imperatorem tanquam inferiorem destituat exigentibus causis. Item, quia in arduissimis causis grassante scandalo in Christianitate potest se intromittere & in Laicos illam potestatem ei à Deo attributam exercere sententialiter. Parum vel nihil ab his duobus dictis disco; in primis potest rogare eos ad quos spectat pro bono communi quod aliquis inutilis Reipublicæ perturbativus deponatur, si major pars eorum ad quos spectat consentiret: ubi non potest prævalere ob multitudinem resistentem, frustra tunc aliquid tentaret: ut quando creatus est Pipinus Francorum Rex. De Imperatore luculentius super hoc loquar quæstione sequenti: & hoc ego voco casualiter exercere superioritatem & non regulariter. Distinguo hanc, iterato Papa deponit Reges inutiles: qui sunt super Reges, ut populus, Regem deponunt, & sic Papa aliquo modo Reges deponit, hoc est suasorie, ut diximus ex Glossa 15. *quæst. 6. Can. Alius.*

Alius sensus: Pontifex deponit Regem inutilem cognitum inutilem a suis pro utilitate Reipublicæ Christianæ Gallicæ vel Hispanicæ, auctoritate ei commissa à Deo super Reges in illo casu sed non regulariter:

quia est Vicarius Christi, qui habet respicere ad totum corpus & ejus utilitatem, & sic in illo casu habet, licet non regulariter. Tertius sensus: ubi Reges non habent potestatem in Regnis suis nisi à Papa, & sunt ejus vasalli, male ageret si eos deponeret regno sine causa: sed tamen ubi tentaret eos deponere teneret depositio de facto. Duo primi sensus differunt, sed non late: Tertius sensus plurimum ab utroque præcedenti differt. Primum sensum concedo, secundum sensum etiam admitto, si populus secum consentiat: Populus, inquam, prudens & religiosus. Hoc dico propter Bohemos, & si qui sunt similes. Quando Proceres Franciæ, & subditi omnes qui semper postquam fidem ceperunt manserunt in religione Christiana consentirent in Regem, ut in Philippum Pulchrum, non concedo quod ad Pontificem spectat depositio Regis, vel casum interpretari, ut ad Bonifacium VIII. quia dato opposito facile daretur aditus ad confusionem in Politia Christiana habenda. Hostes etiam in majori numero possunt cum Pontifice dicere talem Regem esse deponendum, ut Dominus Julius respectu Christianissimi viri Ludovici XII. in nostris diebus: & si hac via, jentaret cum uno Rege, posthac pranderet cum alio, qui esset ejus amicus, & cœnaret cum reliquis. Tertium sensum opinor falsissimum, & in eo potissimum vertitur quæstio si debeat esse depositio realis.

Secundo loco quæritur an Constantinus contulerit justum titulum Pontifici in terris quæ nunc vocantur Ecclesiæ. Est hic modus dicendi; aliqui volunt quod nunquam ei dedit terras in Italia, nec Romanam urbem: aliquibus placet, quod nec dare poterat Italiam sive istas terras quæ dicuntur Ecclesiæ: alii tenentes Pontificem habere dominium tam in spiritualibus quam in temporalibus, dicunt, quod nihil dedit; sed solum detentum injuste restituit: sed oppositum istius in quæstione præcedenti tenuimus. Ponam succincte Conclusiones ad quæstionem responsivas: Prima Conclusio; Ecclesia licite cepit & capit dominium rerum tam mobilium quam immobilium. Secunda Conclusio; Constantinus Magnus licite multa contulit Ecclesiis, & multi alii Principes. Tertia Conclusio; Romanus Pontifex juste possidet aliquas terras ut in Romandiola, & in iis locis qui vocantur terræ Ecclesiæ: & in his est Dominus tam in temporalibus quam in spiritualibus.

Probatio primæ Conclusionis; æquum est quod homines vacantes Dei servitio habeant provisionem vitæ, ut patet primæ Corinthiorum 9. & primo Metaphysicæ, de Ægyptiis Sacerdotibus. Insuper homines cultui divino mancipati essent nimis soliciti circa temporalia acqui-

acquirenda, quia solicitudo devotioni circa cultum divinum præstaret impedimentum. Propterea hoc Sancti Patres exemplo docuerunt, quorum vita est à nobis imitanda, quod patet, recitatur ex Prospero 12. *quæst.* 1. *Cap. Expedit:* ubi dicitur Facultates Ecclesiæ possideri. Et in eodem Capite sequitur. *Denique Sanctus Paulinus, ut ipsi melius nostis, ingentia prædia quæ fuerunt sua vendita pauperibus erogavit: sed cum factus esset Episcopus non contempsit Ecclesiæ Facultates, sed fidelissime dispensavit:* & sequitur in eodem, *Nonne sanctus Hilarius omnia sua aut Parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit. Is tamen cum merito suæ perfectionis fieret Ecclesiæ Arelatensis Episcopus, quæ illa tunc habebat Ecclesia non solum possidebat, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliavit.* Et quod necessariâ sunt immobilia patet, quia da oppositum, unus prodigus Prælatus, si omnia essent mobilia illa statim dissipare posset, & nihil relinquere Successori. Ergo expediens erat habere immobilia. Et Melchiades Papa 12. quæst. 1. Cap. *Futuram*, dicit propterea Apostoli terras vendebant in Judæa, videntes Ecclesiam non mansuram illic, sed ituram ad Gentes: sic inquiens: *Futuram Ecclesiam in Gentibus Apostoli prævidebant, idcirco prædia in Judæa minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fovendos egentes.* Et Urbanus Papa Cap. *Videntes*, in eadem causa quæstione, sic inquit: *Videntes autem Summi Sacerdotes, & alii, atque Levitæ, & reliqui fideles plus utilitatis posse conferre, si hæreditates & agros quos vendebant Ecclesiis quibus præsidebant Episcopi traderent, eo quod ex sumptibus eorum tam præsentibus quam futuris temporibus plura & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus*, &c. Augustinus prout recitatur in Cap. *Habebat*, sic inquit: *Habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus & aliis indigentibus tribuebat. Tunc Primum, Ecclesiastica pecunia forma est instituta.* Ex his, ratione & auctoritate Virorum illustrium vides quod Ecclesia accepit bona tam mobilia quam immobilia. Oppositum est, error Pauperum Lugdunensium, & Bohemorum. Insuper homines maxime peccant res Ecclesiasticas subtrahentes ab Ecclesiasticis Viris. Ergo Ecclesiastici juste eas possident. Antecedens patet 12. *quæstio* 2. per varia Capitula, ut in Cap. *Qui Christi.* In Cap. *Augustino & multis aliis.* Thomas Cantuariensis mortuus est pro libertatibus Ecclesiæ, vide libellum.

Tamen ex hac Conclusione probata sequitur secunda Conclusio, quoniam expediebat Ecclesiasticis Viris cultui divino mancipatis ha-

bere bona applicata, & non poterant habere nisi à dantibus. Ergo licite Principes eis dederunt bona.

Tertia Conclusio probatur ratione: Reformati Religiosi mendicantes habent hortos prope Conventum: & alii Religiosi in communi viventes habent bona eorum statui convenientia. Sed Romanus Pontifex Caput Ecclesiæ egebat pluribus bonis; Ergo. Insuper ut Ipse & Cardinales quiete tractarent negotia Ecclesiæ expediebat ut aliquas terras prope se haberent ne fuissent infestati à Principibus vicinis: ecce suasionem, propterea Sylvester & alii probi & canonizati Pontifices has terras tenuerunt: sed non tenuissent illas terras manendo in eorum bonitate, si eis non licuisset. Igitur hæc tertia Conclusio per amplius patebit respondendo rationibus in oppositum. Hoc patet 96. distinct. Cap. *Constantinus Imperator Coronam & omnem Regiam dignitatem in Urbe Romana & in Italia, & in partibus Occidentalibus Apostolico concessit:* Sed illic est sermo in Capitulo sequenti, quod ei totum Imperium contulerit: ad utrumque Capitulum ponitur *Palea.* Oportet ergo aliter ostendere Conclusionem. Probatur per illud quod scribitur 12. quæstione 1. Cap. *Futuram:* ubi dicit Melchiades Papa, ultra medium Capitis, quod Sedem Imperialem Successoribus B. Petri reliquerit; hoc est, Romam & alias terras adjacentes. Hoc patet 63. dist. Cap. *Ego Ludovicus:* hoc patet de Electione Cap. *Fundamenta.* Ubi Nicolaus III. sic inquit in §. *Ne autem ipsa Mater Ecclesia in Congregatione & Pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adjuta spiritualibus semper proficeret incrementis, non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini Monarchæ à Deo provisa & curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adjiceret ipsi Ecclesiæ firmitatem qui quarto die sui baptismatis una cum omnibus Satrapis & universo Senatu, optimatibus etiam & cuncto populo in persona B. Sylvestri sibi Romanam concedendo Urbem relinquens, ab eo & Successoribus ejus per pragmaticum constitutum disponendum esse decernens, in ipsa urbe utriusque potestatis Monarchiam Romanis Pontificibus declararet: non justum arbitrans ut ubi Sacerdotii Principatum & Christianæ Religionis Caput Imperator cælestis instituit, illic Imperator terrenus habeat potestatem*, & quæ sequuntur. Propterea in terris Ecclesiæ Pontifex dispensat in temporalibus. Amplius, quicquid sit, Reges alii rationabiliter præscripserunt contra Imperatorem, ut superius memoravimus. Ergo etiam Pontifex in terris illis Ecclesiæ dato quod Historias & allegata inficiari volueris.

Con-

Contra duas primas Conclusiones simul sumptas arguitur sic; Ab omnibus recitatur tempore quo Constantinus Magnus incœpit dotare Ecclesiam, audita est vox in ære, hodie effusum venenum in Ecclesia: & videmus beneficiatos viros multum insolescere: & causa est ista immensitas bonorum. Insuper ab aliquibus putatur quod opes Ecclesiæ sunt seminaria belli toti Italiæ, ita quod rarissime est illic pax. Pastores Abrahæ & Loth non poterant mutuo convenire cum effecti essent divites, Genesis 13. Opes sunt spinæ ex sententia Christi Lucæ 8. Ad Primum respondetur; quod opes Ecclesiæ sunt multis Prælatis exitiale malum, bonis materia exercendæ virtutis: saliva jejunii hominis est serpenti venenum non autem homini. Et forte plures his bonis abutuntur quam bene utuntur: Secundum regulam Topicam homines ut in pluribus sunt mali & stultorum infinitus est numerus, Ecclesiast. 1. Et Hieronymus in epistola de vita Monachi Malchi describens eam, *Ecclesia*, inquit, *adulta persequutionibus crevit, Martyriis coronata fuit: sed postquam ad Principes Christianos venit, potentia ex divitiis major est facta, sed virtutibus minor.* Nec sequitur quod bona sunt ab Ecclesia auferenda, ut putat Wicleffus & sui sequaces: coalescente malitia populi parum daretur ministris Dei, & quæ data sunt Domino extra manus Laicorum sunt: In perpetuum bene meriti sunt de Ecclesia qui illa bona Domino dederunt, si alii abutantur eis imputetur.

Tertio arguitur; Prælatus potest prædia Ecclesiæ vendere & alia mobilia dare: quo facto nihil manebit apud Ecclesiam: quod potest illa vendere, patet, est illorum dominus, cum nullus est alius illorum dominus. Respondetur negando quod potest illa vendere, nec est dominus illorum bonorum, sed Oeconomus: hoc patet 12. quæst. 2. Cap. *Monemus*, & tribus sequentibus. In Cap. *Non liceat*, dicitur à Symmacho Papa *Non liceat Papæ prædium Ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate.* Sed dicis, sicut objicit Glossa, quomodo Symmachus poterat hunc Pontificem Leonem Decimum ligare, cum par in parem non habeat auctoritatem: Respondet congruum, quod hanc legem servet, illud non sufficit, quia esset contra utilitatem communem Ecclesiæ si Pontifici daretur Facultas res Ecclesiasticas posse alienare: quia sicut unus prodigus Pontifex Carni & Sanguini plus affectus quam par esset, posset omnia dilapidare, quod est inconveniens. Ad alienandas res immobiles Ecclesiæ, Cathedralis requiritur consensus Capituli & rescriptio eorum, Extravag. *De his quæ fiunt à Prælatis*,

sine consensu Capituli Capit. 1. Si sit Ecclesia inferior sufficit consensus Episcopi 12. *quæst.* 2. *Abbatibus.* & *Cap. Placuit.* Et hoc si Episcopus non est auctor alienationis: si esset auctor alienationis, requiritur consensus Capituli Ecclesiæ Cathedralis: raro in tali multitudine potest error contingere, tutius est in omnibus habere illius Capituli consensum: sed antequam fit alienatio aliqua requiruntur: vel erit Ecclesiæ necessitas, ut quia debita urgent Ecclesiam, & non potest de fructibus satisfacere; vel quia est utilius Ecclesiæ. Extravag. *De rebus Ecclesiæ alienand. vel non alienandis.* Cap. *Super.* Tertius est pietatis causa 12. quæst. 2. Cap. *Aurum* & Cap. *Sanctorum.* In Cap. *Aurum,* & sunt verba Ambrosii in Officiis. *Aurum etiam habet non ut servet sed ut eroget & subveniat in necessitatibus.* Alius casus virtualiter coincidens cum secundo; quia res illa est magis damnosa Ecclesiæ quam utilis, patet 18. *quæst.* 2. *Cap. Cellulas*, tales parvas potest Episcopus alienare, sicut illic dicitur, sine consensu Capituli. Apparatus credit quod etiam requiritur consensus Capituli, cujus opinionis ego sum, quis est dominus bonorum Ecclesiæ in 24. dist. 4. jam loquutus sum.

Quarto arguitur; Ista bona superflua sunt causa fastus & superbiæ Prælatis; Ergo non conducit has opes coacervare. Respondetur si Episcopus habet vel Abbas unde sufficienter provideatur suo statui melius est ei quam habere multa. Fateor si haberet superflua, & ea in pios usus erogaret bene ageret, & pecunia ei esset materia exercendæ virtutis: sed considerata qualitate hominum magis prodest habere mediocria quam plura: Et ex illo sequitur quod si Episcopus habet sufficienter pro suo Episcopali Statu, imprudenter facit, aut terras emendo, aut beneficium extollendo: videtur ei quod faciat Ecclesiam gloriam magnificando Episcopatum: dicere ausim quod gloria Ecclesiæ non est in hoc nitore vestium, annulorum, & copia equorum. Unde Hieronymus, & recitatur 12. *quæst.* 2. *cap. Gloria*: ubi sic dicitur, *Gloria Episcopi est pauperum inopiæ providere: ignominia Sacerdotis est propriis studere divitiis:* Et paulo post, *Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesiæ substruunt, marmore nitent, auro laquearia splendent, gemmis altare distinguuntur, & ministrorum Christi nulla est electio.* Sceleri nunquam defuit excusatio: scio dicent; faciunt in gloriam Ecclesiæ, ut in honore habeantur: at apud prudentes habentur contemptui & non in majori honore: quid conducit habere hæc fræna deaurata, & incedere cum tanta multitudine? nunquid mille scuta suffi-

ſufficere poſſunt Epiſcopo, vel mille franci Abbati, vel ſexcenti? Si ita fieret, nobiles non intrarent ad Epiſcopatus, & Prælaturas, nec quærerent has pingues Commendas. Ulterius ſequitur, quod imprudens eſt Prælatus qui à minuta plebe colligit hinc inde, ut elevet beneficium, quemadmodum faciunt Epiſcopi: Si beneficia eſſent parvi valoris, potentes & inutiles beneficium non quærerent: ſcimus Canonicos contra Confeſſorem Regineum ipſum devotum murmurare quod nihil duceret proventus Epiſcopi citius per exactiones augere, arguentes eum, ita quod faceret quod Epiſcopatus magno viro non ſufficeret: non eſt hic ſermo de magnitudine virtutis: ſi pauca, ut mille ſcuta vel francos haberet Epiſcopus, non eſſet tantum impeditus à multitudine Clientum. At dicis, in lege Moſaica multa in Eccleſia erant ex auro. Ad hoc eleganter reſpondet Hieronymus, & recitatur in cap. præfato *Gloria Epiſcopi*, inquiens: *Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes Hoſtias immolabant, & Sanguis pecudum erat remiſſio peccatorum: nunc vero cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, portemus Crucem & divitias lutum putabimus.*

Sed dicis, In Feſto omnium Sanctorum legitur quomodo à Phoca Cæſare Romanus Pontifex, &c.

Contra tertiam Concluſionem argumentor: non licet Regi Francorum dare ſuum Regnum alteri: non habet ita pingue Jus in Regno ſuo, ſicut ego in capitio meo; Ergo nec licuit Conſtantino Romam, Romandiolam, & iſtas terras, quæ reputantur Eccleſiæ, Sylveſtro & Succeſſoribus ejus dare: ſaltem Succeſſor poterat illud revocare. Imperator debet eſſe Auguſtus & Rempublicam augere & eam non diminuere. Confirmatur hæc ratio; Romanus Pontifex facit Imperatorem jurare, quod manutenebit dominationem terrarum datarum Eccleſiæ à Conſtantino, Carolo, Henrico, Otthone IV. & aliis; illud patet de jurejurando, Cap. *Romani Principes in Clementinis.* Et hoc non eſt niſi quia donatio Conſtantini revocari poteſt à Succeſſore: quia in præjudicium ejus diminuere non poteſt Imperium. Concedo de Rege Francorum qui nunc eſt: ſed de Conſtantino cum ſuis nego: Et negationis ratio eſt: Pontifex non habebat aliquid de quo poterat vivere ſecundum decentiam ſui ſtatus, & non poterat vacare divinis nulla temporalia habendo ita commode ſicut oportuit. Licet ſolus Rex Francorum non poſſit alienare ſuum Regnum, tamen ipſe & Regnum ejus poſſunt pro rationabili cauſa conferre partem vel

to-

totum cui voluerit: Populi voluntas nunquam proponebatur, deinde modo Constantinus & subditi in illam donationem consenserunt: Scimus Acursium in Autentica. *Quo modo oportet Episcopum*, post principium Collatione secunda tenere, quod hæc Collatio non valuit, & ita multi Legistæ, & Laurentius Valla tenent: sed dico, Collationem licitam & robur habere. Ad confirmationem, concedo quod Pontifex facit Imperatorem ita jurare, & hoc faciat ne revocet terras Ecclesiæ datas à Prædecessoribus: licet injuste faceret: modo non est verosimile quod injuste tot Romani Pontifices tales terras à diebus Constantini tenuissent: inter quos tot Sancti extiterunt, & tot sancti Doctores & Sapientes approbarunt.

Tertio arguitur; Tribus Levi non habuit possessionem in terra promissionis, quæ erat mancipata cultui divino; Ergo Romanus Pontifex & Episcopi non debent habere proprietatem ullam in terris.

Quarto, Pontifex sufficientem provisionem habet aliunde in Annatis & in alia pecunia collecta; Ergo non est opus hac congerie pecuniarum. Ad tertium dicitur; Illud est unum ceremoniale. Ad quartum dicitur; Multis non placent istæ Annatæ, nec quod Pontifex tantum innititur Collectioni pecuniarum: vident eos dedisse strictas leges & de pluralitate beneficiorum, & gradibus Consanguinitatis, & passim in his dispensant, quod judicium est fieri ad collectionem pecuniarum: non negandum est quoniam Pontifex potest male agere, sicut unus alius: sed volumus dicere quod licite tenet istas terras Ecclesiæ.

Circa ista dubitatur, quomodo Imperium de Græcis ad Latinos transtulerit, & an in hoc suam falcem in messem alienam posuerit? Secundo dubitatur, an Pontifex potest obligare ad omnia illa quæ non sunt contra præceptum legis naturæ vel divinæ? Ad Primum dicitur; Pontifex & Consensus populi à Græcis merito deposuerunt Imperium. Hoc poterat Pontifex se solo in terris Ecclesiæ: sed quo ad alia ipse cum consensu populi poterat: cum Carolus Magnus de Ecclesia & Romanis optime meritus venit Romam acclamaverunt omnes eum Imperatorem, Græci fovebant schismata & hæreses, desides erant, non poterant opitulari Ecclesiæ, ægre seipsos ab hostibus tueri poterant: Justum erat illos in illo casu Imperio privare, & secundum sensum triplicem in quæstione præcedenti recitatum, est probabile quod in illa necessitate erat Judex, licet non regulariter, qualis Sacerdos qui quemcumque absolvit in quocumque casu reservato,

&

& tunc est Summus Judex, licet non extra necessitatem. Jam Reges pro majori parte ab Imperio decesserant, vel sic Itali Carolum Imperatorem acclamarunt, Galli & Germani consenserunt. Ergo magna pars populi eum Imperatorem admisit. Jam ante Hispani, Britanni & multi alii se ab Imperio subtraxerant. Ergo consensu populi apud aliquas Gentes mansit Imperator, & cum hoc conceditur, quod Constantinopoli mansit Imperator apud Græcos: nec inconvenit duos vel tres in variis locis habere Imperatores, sicut est de Regibus: non requiritur consensus Græcorum in Carolum, licet ex superabundanti istud est clarius.

Ad Secundum dicitur, quod non; & patuit jam ex quæstione præcedenti: quo ad aliqua non potest dispensare in temporalibus, ut aliquis habeat hæreditatem in terra aliena: nec potest facere Reges & alios ei servos, nec potest tollere leges civiles in terra ei non subjecta. Sed hic diceret aliquis, hoc est, contra libertatem Euangelicam non potest cogere aliquem servare continentiam sine culpa præcedenti, vel sine causa patenti: quia teste Ambrosio *Sola est enim virginitas quæ suaderi potest, imperari non potest* 32. quæst. 2. Cap. *Integritas.* Non potest aliquem obligare sine culpa intrare religionem, vel facere hujusmodi opera supererogationis: dixi sine culpa ratione delicti: patet istud; non potest dispensare sine causa in voto, sicut dicit Glossa in Cap. *Non est voti.* Non est securus quo ad Deum cum quo Papa dispensat; nisi sub causa dispensandi. Sed hic diceretur servare votum est de Jure naturæ, licet vovere sit de Consilio: non potest sibi ordinare Successorem 8. *quæst.* 1. *Cap. Episcopo*, & quatuor Capitibus sequentibus. Ex Concilio Antiocheno sic dicitur: *Episcopo non liceat, per se Successorem alterum sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat: quod si tale quid factum fuerit, irritum sit hujusmodi constitutum.* Et quia sequela erat mala, Clemens à Petro institutus Papatui cessit, & electus est canonice Linus, & postea Cletus, quo mortuo demum electus est Clemens: *Et sic Clemens secundum unum modum computandi fuit secundus, secundum alium quartus*, ut dicit Glossa, *in Cap. unde secundum verbum commune disputat hic mundus quartus fueritve secundus:* & sic Petrus minus caute fecit eligendo Clementem: non erat humanum statutum eum reddens animadversum sicut jam est. Verosimile est quod Valerius Episcopus cessit, & postea Augustinus electus est, & datus est ei Coadjutor solum ut patet 7 *quæst.* 1. *Non autem* & *dist.* 40. *ante omnia.* De Moyse qui elegit Josue non

oportet loqui, tum primo hoc fecit ex præcepto Dei qui his legibus non astringitur: tum secundo; in illa tempestate Summum Sacerdotium jure hæreditario descendit.

Ecce quomodo Ecclesia licite cepit bona tam mobilia quam immobilia, & licite alii ei hoc contulerunt: nonnunquam aliquid licite suscipitur quod non licite datur, ut patet in pecunia funebri. Interdum è converso, ut dives fingens se pauperem. Sed non sunt petendæ opes immensæ in Ecclesia, quæ secundum sententiam Salvatoris Lucæ 8. ut superius inter arguendum allegatum est, sunt spinæ. Ulterius patet, quomodo Collatio terrarum Ecclesiæ à Constantino & populo valuit, & quomodo pro rationabili causa Imperium de gente in gentem mutatur, & quod Pontifex non potest obligative imponere homini sine culpa prævia, omne istud quod non est contra legem naturæ vel divinam.

Sequitur Textus: *Tunc præcepit Discipulis*, &c. Hic cum Discipuli confessi sunt ejus divinitatem, præcepit eis, ut id nemini dicerent: nec istud obviat quod illis prædictum est Cap. decimo hujus, quod ejus Adventum prædicarent: quia ante solum denunciarunt Adventum cujusdam magni Prophetæ, nihil de divinitate ejus dicentes: & illam voluit hic occultari, ne scandalizarentur vulgares homines, videntes eum tam ignominiose pati: sed cum à mortuis gloriose resurrexit, voluit hoc publice prædicari. Per Jesum Christum Filium Dei, ostendit quod Christus est nomen commune Sancto Prophetæ & Filio Dei, ut dicit Hieronymus, Jesus proprium vocabulum Salvatoris, &c.

EX

EX INSTRUMENTO

Quod sic inscribitur : Nota Instrumenti continentis revocationem factam per Magistrum NICOLAUM QUADRIGARII, Ordinis Fratrum Heremitarum Beati Augustini, de mandato & ordinatione Facultatis Theologiæ, &c. occasione quarumdam Propositionum erronearum per dictum QUADRIGARII dictarum.

ANno Domini 1442. die 9. mensis Januarii, intra Scholas Venerabilis Conventus Fratrum Heremitarum B. Augustini Parisius, ex conclusione & speciali ordinatione venerandæ Facultatis Theologiæ in Universitate Parisiensi, in mei *Laurentii Pontrelli* Presbyteri, principalis Bidelli dictæ Facultatis, ac publici Apostolica & Imperiali auctoritate Notarii, testiumque infra Scriptorum ad hæc vocatorum præsentia, venerabilis & religiosus Vir Magister *Nicolaus Quadrigarii* in Theologia Magister, dicti Ordinis Fratrum Heremitarum Sancti Augustini, in sua prima Lectione Magistrali, in crastino Doctoratus sui, reparavit quasdam Propositiones per eum à paucis diebus in suis vesperiis dictas & pronuntiatas, modo & forma contentas in quadam scedula papyrea, cujus tenor sequitur. An. 1442.

In Vesperiis meis quidam fuerunt minus bene ædificati ex duobus, per nonnullos tunc in Schola existentes intellectis, sicut mihi significatum est per matrem meam Facultatem Theologiæ, quasi intellexerint me dixisse: In primo, &c. Secundum dictum fuit in 12. Corollario & Collativo; quod *Sola Papa potestas in tota Ecclesia immediate est à Christo*, intelligendo Corollarium de potestate jurisdictionis temporalis & spiritualis, & non de potestate Ordinis.

Ego, quantum in me est, volens tollere omne scandalum, & esse filius obedientiæ & pacis, & assertor veritatis dico nunc, sicut tunc dixissem, si fuissem absolute & non collative locutus, & hoc ex ordinatione ejusdem Facultatis Theologiæ Matris meæ, cujus ordinationi, dispositioni & omnimodæ determinationi me submisi & submitto, ac etiam ultronea voluntate veritatem quæ sequitur, quam quidem veritatem prædicta Facultas submittit determinationi Ecclesiæ,

siæ, Sacri Generalis Concilii, & Sanctæ Sedi Apostolicæ, videlicet: *Omnes potestates jurisdictionis Ecclesiasticæ alia à Papali potestate, sunt ab ipso Christo quantum ad institutionem & collationem primariam: à Papæ auctoritate & ab Ecclesia, quantum ad limitationem & dispositionem ministerialem.*

Acta fuerunt hæc in dictis Scolis Fratrum Heremitarum B. Augustini, præsentibus ad hoc venerabilibus & circumspectis viris Magistris Martino Chabot, Joanne Solerii, Gaufrido Normani, Joanne Boncart in Artibus Magistris, & Bacchalariis formatis in Theologia; ac Fratribus Guillermo Danielis, Stephano Morelli, & Nicolao Juvenis etiam in Theologia Bacchalariis formatis, cum pluribus aliis Magistris & Scolaribus ibidem existentibus, testibus ad hæc vocatis & rogatis. Ita est. L. Pontrelli.

EX INSTRVMENTO

Quod sic inscribitur: Instrumentum Revocationis quarumdam propositionum factæ per Fratrem JOANNEM MUNERII, in Theologia Professorem Ordinis Prædicatorum, &c.

An. 1470. IN nomine Domini: Hujus præsentis publici Instrumenti tenore cunctis pateat evidenter, & sit notum quod anno ejusdem Domini 1470. Indictione tertia, mensis vero Augusti die Veneris post festum Assumptionis B. Mariæ Virginis 17ª. Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & Domini nostri Domini Pauli divina Providentia Papæ Secundi anno sexto. Præclara Facultate Theologiæ in alma Universitate Parisiensi, solemniter apud Sanctum Mathurinum, post Missam ejusdem Facultatis, ut moris est congregata, super aliquibus materiis dictam Facultatem tangentibus, & specialiter super duabus; quarum prima est ad audiendum relationem aliquorum Magistrorum per dictam Facultatem deputatorum, qui examinaverant certas propositiones, ut dicebatur, male sonantes, per Magistrum nostrum *Joannem Muneris* in Theologia Magistrum, Ordinis Fratrum Prædicatorum, in Magisterio venerabilis Patris Domini *Joannis de Divione* Abbatis de Theoloco Ordinis Cisterciensis, nuper in aula Reverendi in Christo Patris Domini Episcopi Parisiensis celebrato

brato prolatas & dictas, *In præsentia dictæ Facultatis sive Magistrorum ejusdem, necnon D. Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis, ac nonnullorum aliorum Magistrorum Bacchalariorum & Scolarium*, dum ipse Magister *Joannes Munerii* responderet ad quamdam quæstionem sibi propositam per quemdam Reverendum Magistrum nostrum qui quæstionem proposuerat. Secunda vero, &c. In qua Congregatione præfati Magistri per organum Magistri nostri *Guillermi de Castroforti* principalis Magistri regalis Collegii Navarræ suam relationem, suumque advisamentum de & super examinatis atque visis per eos in materia dictarum Propositionum fecerunt in hunc modum. Videlicet quod per has Propositiones sequentes, *Apostoli alii à Petro non acceperunt immediate à Christo potestatem Episcopalem, sed à Petro mediate vel immediate solo, vel cum alio vel aliis*, tali ratione sic adstruitur: Nihil est asserendum de Divinis quod ex Scripturarum testimoniis vel ratione probari non potest. Istud est dictum B. Hieronymi in homiliis. Ecce ego ad vos mitto Prophetas, &c. Ubi loquens de quadam opinione, de Zacharia filio Barachiæ, dicit. Dictum quod non habet testimonium ex Scripturis, eadem facilitate contemnitur qua probatur. Augustinus insuper in sermone de Assumptione B. Virginis Mariæ dicit: fiat ipsa ratio, auctoritas, sine qua nec valet auctoritas. *Alios autem Apostolos à Petro nulla ratione convincitur fuisse factos Episcopos à Christo, nec etiam aliqua auctoritate: quin imo de Jacobo Justo legimus ipsum institutione Petri, Jacobi, & Joannis Hierosolymorum fuisse Archiepiscopum.* Igitur Corollarium verum. *Congregatio septuaginta duorum Discipulorum non accepit à Christo immediate aliquam potestatem jurisdictionis in aliquo foro.* Ratione ostenditur. Potestas quæ non est collata à Christo Majoribus in dignitate, potestate & prælatione, non est ab eo collata minoribus. *Sed Apostoli fuerunt majores in illis Discipulis quibus nec Christus contulit potestatem jurisdictionis.* Ergo multo melius nec Discipulis.

Major patet, quia in potestatibus debite ordinatis nihil potest inferior quod non possit superior. Minor, videlicet; *Quod alii Apostoli à Petro non receperint à Christo immediate potestatem jurisdictionis*, patet. Ab illo non habet potestatem aliquam jurisdictionis, à quo non habet populum sibi subditum: *Sed alii Apostoli à Christo non habuerunt populum sibi subditum.* Ergo nec potestatem jurisdictionis. Patet consequentia: quia nullus potest solvere vel ligare non sibi subditum; igitur Conclusio vera.

Quæ per supradictum Magistrum *Joannem Munerii* fuerant in actu prædicto prolatæ & in sua papyro repertæ, quam in manibus Domini Decani prædictæ Facultatis, seu ejus locum tenentis, ad visitandum tradiderat, erant & sunt directe contra Sacræ Scripturæ & Doctorum ab Ecclesia approbatorum doctrinam; necnon *Contra determinationem prædictæ Facultatis alias solemniter in casu simili factam*, prout constat & latius cavetur in quodam Instrumento publico in novissima Congregatione ipsius Facultatis de verbo ad verbum lecto, cujus tenor hic inferius habetur. Et quoad prædictarum Propositionum sic per supradictum Magistrum *Joannem Muneris* prolatarum emendationem & correctionem, visum fuerat & videbatur prædictis Magistris nostris deputatis: attento quod prælibatus Magister *Joannes Munerii* in actu prædicto Aulæ in præsentia omnium adstantium, post ipsarum Propositionum prolationem fuerat per egregium & doctissimum Virum *Magistrum Petrum de Vancello* Sacræ Theologiæ Professorem, antiquiorem Magistrum sæcularem tunc ibidem præsentem, & locum Decani dictæ Facultatis tenentem, & prædictum Dominum Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis alta voce reprehensus; considerata etiam humili submissione per eum facta tam in actu prædictæ Aulæ post dictam reprehensionem, quam in novissima Congregatione, in conspectu totius Facultatis prædictæ, atque audita sua excusatione, per quam *cum juramento affirmabat se ignorare prædictas propositiones fuisse & esse per dictam Facultatem alias correctas & emendatas, & si scivisset, numquam illas protulisset.* Quod sufficiebat & sufficere poterat prædictæ Facultati, si sibi placeret pro reparatione prædicta reprehensio publica atque submissio & excusatio supra dicta jam per dictum Magistrum *Joannem Munerii* cum humilitate facta, *cum etiam affirmatione facienda* per sæpe dictum Magistrum *Joannem Munerii*, quod *vult profiteri Propositiones contentas in prædicto Instrumento modo & forma quibus fuerunt per Facultatem prædictam correctæ & qualificatæ, & quod de hoc habeatur Instrumentum publicum.* Qua relatione facta supplicavit præfatus Magister noster Magister *Donatus de Puteo*, &c.

Et post deliberationem maturam *omnium & singulorum Magistrorum* prædictæ Facultatis tam Sæcularium quam Religiosorum in ipsa Congregatione existentium usque ad numerum *triginta octo*, præfata præclara Facultas Theologiæ per organum honorandi Magistri nostri Magistri *Joannis Painetchair* in Sacra Theologia Magistri, Canonici

nici Ecclesiæ Parisiensis, locum Decani ipsius Facultatis tunc tenentis, conclusit in modum & formam sequentem.

Et primo, quoad materiam præfati Magistri *Joannis Munerii* personaliter ibidem præsentis, quod attenta bona fama sua, honestaque ac pacifica Conversatione ipsius, attenta etiam prædicta publica reprehensione, submissione & excusatione, Facultas prædicta contenta erat de persona ipsius Magistri *Joannis Munerii* absque alia majori reparatione: *Dum tamen ipse Magister Joannes Munerii in fine dictæ Congregationis affirmet nihil scivisse tempore prolationis dictarum Propositionum per eum factæ, de correctione & qualificatione prædictarum Propositionum per supradictam Facultatem factarum, & quod si scivisset, illas non posuisset; assentietque & adhærebit omnibus Propositionibus in prædicto Instrumento publico contentis, modo & forma quibus fuerunt per ipsam Facultatem qualificatæ & emendatæ: quod voluntarie fecit in fine prædictæ Congregationis Magister Joannes Munerii.* Quo vero ad materiam supplicationis præfati Reverendi Magistri *Donati de Puteo*, &c. De & super quibus præmissis omnibus & singulis, præfati Domini Decanus & Facultas petierunt à me Notario publico subscripto sibi fieri & confici publicum Instrumentum seu publica Instrumenta, unum vel plura. Acta fuerunt hæc Parisius in Auditorio Curiæ conservationis privilegiorum Universitatis Parisiensis concessorum sito intra metas dicti loci S. Mathurini, sub anno, indictione, mense, die & Pontificatu prædictis, præsentibus ibidem venerabilibus & scientificis Viris Dominis & Magistris Joanne Hue, Guillermo de Castroforti, Stephano Gervasii, Petro Saleu Ordinis Fratrum Carmelitarum, Joanne Patin Ordinis Fratrum Prædicatorum Sacræ Theologiæ Professoribus, & D. Philippo Rousselli Presbytero prædictæ Facultatis sub Vidello cum pluribus aliis Magistris ibidem præsentibus testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis: tenor vero Instrumenti de quo superius in præsenti Instrumento mentio facta est, mentionem faciens de Fratre *Joanne Sarravin* superius est transcriptus. Et Ego *Henricus Alexandri* Presbyter in Jure Canonico Bacchalarius, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus, ac Venerandæ Curiæ Conservationis privilegiorum famosissimi studii Parisiensis Juratus Notarius, quia præscriptæ Conclusioni sic per dictam Theologiæ Facultatem captæ, cæterisque præmissis omnibus & singulis, dum sic ut supra scribuntur, agerentur & fierent, una cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque

sic fieri vidi & audivi. Idcirco huic Instrumento publico alterius manu fideliter scripto, Signum meum publicum consuetum apposui in fidem & testimonium præmissorum requisitus & rogatus.

Ex revocatione Fratris LUDOVICI COUBONT.

An. 1524. DEcanus & Facultas Theologiæ universis præsentes Litteras inspecturis salutem. Anno Domini 1524. die decima tertia mensis Junii, cum Frater *Ludovicus Coubont* Præsentatus Fratrum Prædicatorum responderet de Aulica sub Magistro nostro novo *Henrico Fabri* hanc tenuit Propositionem, sparsim in sua positione positam, scilicet: *Episcopus qualis inter Apostolos solus Petrus à Christo immediate fuit consecratus: Curatus vero jure positivo institutus cum nec Episcopus quispiam Petro dempto immediate est à Christo institutus.* Quæ assertio Magistris nostris præsentibus displicuit, quia falsa. Itaque postulantibus senioribus qui præsentes erant, sedente Magistro nostro *de Quercu* pro Decano, qui in hoc præsenti actu Regentis fungebatur officio, interrogatus fuit, finita nihilominus disputatione, prius tamen quam expositores suas orationes expositorias inchoassent, velletne stare determinationi Facultatis alias circa præsentem materiam factæ, sentireque cum Facultate, necne? Qui respondit se velle stare sine pluri. Verum quia illud non videbatur Magistris nostris nec auditorio, ut relatum est, sufficere, pleneque satisfactum per illud non erat, nec inde ortum scandalum sufficienter reparatum: vocatus fuit coram deputatis, promovente Magistro nostro *Natali Beda Syndico*, ad suppliationem & instantiam nonnullorum Magistrorum nostrorum, zelum ad veritatem fidei & amorem habentium, Die decima octava mensis ejusdem & interrogatus medio juramento sciretne determinationem alias in hac materia fuisse factam, qui respondit se nescivisse, subjunxitque se velle stare & in omnibus parere Facultati. Quo audito, auditisque Deputatorum votis & decretis, placuit vel quod revocaret in prima Sorbonica Propositionem prædictam, vel quod in sua responsione Sorbonicæ disputationis teneret oppositam per Facultatem sibi tradendam, adjuncta particula *Quod oppositum tenere non sit probabile.*

Tandem vocata Facultate die secunda Julii, & relatione facta, placuit Facultati mitiorem partem sibi elargiri & secundam partem sibi imperare; scilicet, quod in sua Sorbonica oppositam conclusionem

nem teneret hoc adjecto quod oppositum non esset probabile. Qui intimata Facultatis conclusione paratus fuit servare mandata consensitque mandatis obedire. Propositio autem sibi oblata, fuit hæc; Quemadmodum Petrus à Christo Summus Pontifex ordinatus fuisse creditur & quilibet cæterorum Apostolorum ab eodem Christo, nullo mediante Episcopus creatus & Curatorum Ordo institutus, eodemque divino jure triplicem illum Hierarchicum Ordinem habet Ecclesia nec horum opposita (cum certum sit Euangelicæ Veritati illa refragari) possunt probabiliter sustineri. Die autem decima quinta Septembris ejusdem anni Præfatus Præsentatus de Sorbonica respondens, pro tertia Conclusione suæ positionis præfatam Propositionem in propria forma posuit veluti illi fuerat injunctum.

Ex Censura Sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis in quatuor priores libros de Republica Ecclesiastica, Auctore MARCO ANTONIO DE DOMINIS, Archiepiscopo Spalatensi, publicata an. 1617. 15. Decembris.

Lib. 4. Cap. 11. n. 15.

QUod Parisienses, Cardinales solos faciunt totius Ecclesiæ Universalis nomine, Papæ Electores, est mera vanitas, quia supponunt in Ecclesia Universali unum Papam Universalem, qui toti præsit Ecclesiæ Universali tanquam Episcopus universalis.

An. 1617. Propositio 47. seu ultima ex damnatis in Antonio de Dominis.

Hæc Propositio est erronea, cujus error cadit in particulam (mera vanitas) *& quoad suppositionem quam Parisiensibus tribuit, falsa, ejusque falsitas in hæc verba* (tanquam Episcopus universalis) *cadit quasi alii Episcopi sint tantum Papæ Vicarii.*

Ex Censura lata in Librum cui titulus est : De Hierarchia , Auctore P. LUDOVICO CELLOTIO Parisino , Societatis Jesu Theologo. Contra infallibilitatem Concilii Oecumenici.

Lib. 4. *Cap.* 13. *Pag.* 208.

An. 1641. SUpra vidimus publicam reclamantis Ecclesiæ vocem Pontificum & Conciliorum Decretis robur detraxisse, quæ passivæ infallibilitatis pars est & species.

CENSURA.

Hæc Doctrina , ut extat , errorem sapit.

Ex Declaratione P. Ludovici Cellotii conceptis verbis ab Auctore edita.

Revocatio cujusdam Propositionis à Cellotio data.

COnciliorum Generalium Convocationem dixi (de Hierarch. Eccles. l. 4. c. 10.) periculosam, intellige *aliquando :* neque vero mihi mens unquam fuit convocationem istam non esse sæpe numero utilissimam ac saluberrimam Ecclesiæ Dei , aut etiam non esse *quandoque necessariam ; quin potius utrumque plane affirmo & profiteor.* Nam si Conciliorum Provincialium maximam in Ecclesia utilitatem esse dixi postea, eodem lib. cap. 11. p. 201. quanto potiori jure de generalibus illud affirmandum est?

Revocatio alterius Propositionis ab eodem data.

QUod dixi lib. 4. cap. 13. reclamantis Ecclesiæ vocem, Conciliorum & Pontificum Decretis robur detraxisse, sic accipiendum est, ut primo per Ecclesiam intelligam Fidelium multitudinem per Orbem dispersam. 2. Per Decreta, nolim ea intelligi quæ sunt de rebus fidei, sed ea tantum quæ spectant ad mores & disciplinam, at-

que

que omnino ad res eas quæ pro diversis temporibus ac locis solent & possunt esse aliæ atque aliæ. 3. Per Detractum robur, nolim Conciliorum aut Summorum Pontificum auctoritatem & potestatem à Fidelium per Orbem dispersorum arbitrio & voluntate pendere, sed tantum quandoque fieri, ut Conciliorum & Summorum Pontificum Decreta, sicut vulgo dici solet, non obligent in Actu secundo: sive quia Fideles tandem desierint ea observare, ususque contrarius paulatim introductus ac receptus fuerit; sive etiam quod Fideles justis & gravibus de causis ea numquam receperint. Quæ omnia intelliguntur apertius ex doctrina à me tradita eodem lib. cap. 10. pag. 197. & 198. quod locus iste Lectorem remittit.

CORRECTIO THESEOS, & DECLARATIO FRANCISCI GUILLOU.

ANno Domini 1656. die 10. Januarii, Illustrissimus D. Magister noster *Dionysius De La Barde* Episcopus Sancti Brioci exposuit Facultati Magistrum *Franciscum Guillou* Baccalaureum primæ Licentiæ edidisse Thesim pro minore Ordinaria, quæ auctoritati Episcopali plurimum derogat, petiitque ut deputarentur aliqui Doctores ad illam examinandam, atque interim Actus differretur. Cui petitioni annuens Facultas statuit differri Actum, & ad illius Thesis examen *Sex Sap. Magistros nostros*, qui de ea referrent, nominavit, &c. An. 1656.

Die 15. ejusdem mensis & anni retulit *D. D. Deputatorum antiquior* se cum aliis Deputatis examinasse Thesim Magistri *Francisci Guillou* Baccalaurei. Ipso etiam audito qui & veniam petiit à D. D. Episcopis & ipsis Deputatis, & declaravit *se agnoscere & fateri Episcoporum jurisdictionem esse juris Divini, & esse immediate à Christo, eosque in Conciliis Generalibus & à fortiori in aliis vere esse Judices, atque in illis ex eorum judiciis Summum Pontificem pronuntiare, neque quidquam in sua Thesi, de qua nonnulli conquesti sunt contrarium dicere intendisse.* Quam Declarationem sua manu scriptam, suoque nomine apposito & Syngrapha subscriptam tum D. D. Episcopis, tum sibi Deputato dedit. Dominos præterea Deputatos censuisse Thesim illam debere supprimi propter ambages & obscuritates erroneis sensibus obnoxias quibus scatet, & quibus re-

cepta Canonum Ecclesiasticorum & Decretorum hujusce Facultatis tam veterum quam recentium Doctrina de tribus immediate à Christo institutis Ecclesiasticæ potestatis gradibus; Summi Pontificatus in Petro; Episcoporum in Apostolis, & Presbyterorum in 72. Discipulis videri posset concussa & labefactata. Atque ut tollatur omnis occasio querelæ & suspicio erroris, de consilio D. D. Deputatorum deletas fuisse in 6. illius Thesis Appendice duas ultimas lineas, quibus videbatur asseri, *Ex omnibus Apostolis solum Petrum à Christo immediate fuisse creatum Episcopum :* Itemque videbatur dubitari, *An omnes Apostoli fuerint Episcopi.*

Ex ultima quoque Appendice in qua plus inerat involutæ difficultatis circa Apostolatum ipsum, & annexa Apostolatui gratiarum dona & potestates; nec non circa *jura Episcoporum in convocandis Synodis particularibus, & in sanciendis cum Summo Pontifice Conciliorum Generalium definitionibus*, quicquid detorqueri poterat contra veritatem, *totum illud erasum* fuisse, ut prædictus Baccalaureus aliam Thesim edi curet, quæ nihil errorum vel dubiorum ejusmodi contineat, si velit admitti ad respondendum de Actu prædicto, & Sacra Facultas censuerit hoc ei esse indulgendum: quod ipse humillime supplicavit, veniamque petiit. Dictusque *D. Antiquior* Deputatus reliquit prædictam Declarationem manu dicti *Guillou* Baccalaurei subscriptam, ut servetur, & eorum omnium perenne monimentum extet in Tabulis Facultatis. Quod etiam optare dixit D. D. Episcopos, qui gratias egerunt Facultati ex parte totius Cleri Gallicani, pro sua in defensione jurium Hierarchici Ordinis cura & sollicitudine; idque per organum Illustrissimi *D. Petri de Bertier Episcopi Montalbanensis*, &c. Denique accessit prædictus *Magister Franciscus Guillou*, & exhibita Declaratione de qua mentio facta est supra, petiit à Facultate ut vellet sibi culpam relaxare, eique permitteret respondere primo quoque die, oblatis novis Thesibus correctis juxta mentem D. D. Deputatorum.

Declaratio M. FRANCISCI GUILLOU.

AGnosco & fateor Episcoporum Jurisdictionem esse juris Divini, & esse immediate a Christo, eosque in Conciliis Generalibus vere esse judices, atque in iis ex eorum judiciis Summum Pontificem pronuntiare: neque quidquam in mea Thesi, de qua nonnulli conquesti sunt, con-

contrarium dicere intendi. In cujus fidem hic subscripsi die 14. Januarii 1656. Signatum Guillou cum Syngrapha.

Erasa per Deputatos ex sexta Thesis Appendice.

PRimi Ecclesiarum Episcopi, etiam Apostoli, non ipsi se Episcopos crearunt; sed Christus Petrum Episcopum Episcoporum, & alios Petrus, & Jacobum minorem Episcopum Hierosolymitanum: & si qui alii ex Apostolis Episcopi fuere, nec Christus ipse nisi à Patre factus est Pontifex.

Ultima Appendix sic se habebat.

SAnctus Petrus totius Ecclesiæ fundamentalis Petra & Pastor universalis Apostolorum Princeps, in illo Primatu Christi consors & socius participatione factus est. Si quid Christus cum eo cæteris commune voluit esse Apostolis, numquam nisi per ipsum dedit, quicquid illis non negavit. Solus Successores habet Apostolos, seu plenitudinem habentes Apostolicæ potestatis Romanos Pontifices. Ergo Ecclesia de jure Divino Monarchia est, tametsi Aristocratia temperata. Optimates sunt cæteri Episcopi, singularum plebium capita, quos solus idem Pontifex in Concilium vel particulare vel generale, nonnumquam ad melius necessarium convocat, ubi auditis illorum sententiis ac judiciis, ipse pro sua auctoritate certoque ac infallibili Charismate verbum fidei pronuntiat, suggerente imprimis Spiritu Veritatis, quem misit Christus æternum, ut maneat in Ecclesia Romana quæ est domus Christi.

Reductio prædictæ Appendicis per Deputatos facta.

SAnctus Petrus totius Ecclesiæ fundamentalis Petra & Pastor universalis, Apostolorum Princeps à Christo constitutus est; Successores habet Romanos Pontifices cum plenitudine Apostolicæ potestatis. Ecclesia de jure Divino Monarchia est, tametsi Aristocratia temperata, Principes Jure item Divino sunt cæteri Episcopi singularum plebium capita, quos idem Pontifex in Concilium Generale convocat, ubi ex illorum Sententiis ac Judiciis ipse pronuntiat, suggerente imprimis Spiritu Veritatis quem misit Christus, &c.

EX CENSVRA

Lata & publicata die 26. mensis Maii 1664. in Librum, cui titulus est : *La Défense de l'autorité de N. S. P. le Pape*, &c. *par Jacques de Vernant. A Mets* 1658.

PRIMUS CENSURÆ ARTICULUS.
DE ECCLESIA ET CONCILIIS.

An. 1664. Epist. Dedic. Ejus est unius (scilicet Summi Pontificis) emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollere & explanare, nec continuo in dictis ad hoc ipsum Conciliis, quorum definitiones probat, Leges explicat, temperat, & quandoque, si ita exposcit ratio temporis & Ecclesiæ bonum, per contrarias penitus Leges abrogat.

Page 254. Les Oracles de l'Eglise Romaine terminent infailliblement tous les differends qui naissent dans l'Eglise, acause que le Pape ne peut errer en ses jugemens, alors qu'il propose en qualité de Vicaire de JESUS-CHRIST un Article de Foy, pour estre receu generalement de toute l'Eglise, laquelle ne peut estre trompée en le recevant, parce qu'il y a deux especes d'infaillibilité, l'une active l'autre passive. La premiere appartient au Pape en qualité de Vicaire de JESUS-CHRIST. La Seconde à l'Eglise: toutes deux autorisées sur la parole de Dieu.

CENSURA.

HÆ Propositiones quatenus excludunt ab Ecclesia infallibilitatem activam seu auctoritatem, emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollendi & explanandi, falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ & hæreticæ.

2. AR-

2. ARTICULUS.

PAge 110. C'est pourquoy il n'y a aucune autorité inferieure à celle de Dieu qui puisse restraindre le pouvoir du Pape, ni faire des loix à celuy qui ne s'eleve que de Dieu.

CENSURA.

HÆc Propositio intellecta de usu & exercitio potestatis Papalis, falsa est, & Conciliorum auctoritati derogans.

4. ARTICULUS.

PAge 105. Tenez pour constant qu'il n'y a que les heretiques & les ennemis de la Foy qui demandent des Conciles, non pour condamner leurs erreurs ; mais afin de troubler & inquieter toute l'Eglise, jusqu'à ce qu'elle soit assemblée.

CENSURA.

HÆc Propositio universim sumpta est scandalosa Ecclesiæ, Conciliis Generalibus, ac sublimioribus potestatibus contumeliosa.

5. ARTICULUS.

PAge 358. Voyés amplement le Cardinal Turrecremata, qui prouve avec grande Doctrine que les Decrets des Conciles Generaux doivent estre confirmez par le Pape, acause qu'ils ne reçoivent pas leur Juridiction immediatement de Dieu ; mais par les mains de Saint Pierre & de ses Successeurs.

Page 721. De sorte que le Concile reconnoît que le pouvoir & l'autorité de faire des Ordonnances pour toute l'Eglise vient du Pape.

Page 722. Saint Cyrille d'Alexandrie dit qu'il n'appartient qu'au Pontife Romain, de reprendre, de corriger, d'establir des loix...... C'est à dire que la Juridiction des Conciles vient du Pape.

Page

Page 722. La seconde observation que nous devons faire, c'est que l'Eglise assemblée en ses Conciles Generaux ne reçoit pas de Dieu immediatement son auctorité.

Page 724. Dans ce Chapitre le Cardinal apporte douze raisons pour montrer la verité de sa Conclusion. Dans la sixiesme il dit que les Conciles Generaux ne sont pas d'institution divine, mais humaine.

Page 724. Or si les Conciles Generaux reçoivent du Pontife Romain leur Jurisdiction immediatement, il est certain d'une certitude d'evidence qu'il se reserve toûjours le droit de dispenser & de changer leurs loix, lors qu'il est utile pour le bien de l'Eglise & le salut des peuples. Je sçay bien qu'on peut alleguer un Decret du Concile de Constance, qui dit que les Conciles Generaux reçoivent leur autorité & leur jurisdiction de Dieu immediatement; mais sans nous y arrester, je renvoye le Lecteur, &c.

CENSURA.

HÆ *sex Propositiones in quantum asserunt* Ecclesiam in Concilio Generali congregatam non habere à Deo immediate Jurisdictionem & Auctoritatem, *falsæ sunt, verbo Dei & Concilii Constantiensis definitioni contrariæ, & olim à Sacra Facultate reprobatæ.*

6. ARTICULUS.

P*Age* 100. En second lieu il faut remarquer que tout le Concile reconnoît encore, que le souverain Pontife Romain est Souverain juge, auquel il appartient de terminer en dernier ressort les causes majeures, & que les affaires plus importantes de l'Eglise sont soumises à son jugement, duquel il n'y a point d'appel.

Page 279. C'est une chose inoüie dans les Conciles Generaux, d'examiner les jugemens du souverain Pontife.

Page 244. Aprés cela il faut estre aveugle ou malicieux pour nier la Souveraine autorité que Nôtre Seigneur a donnée à Saint Pierre, & au Pape son Successeur pour juger & pour terminer en dernier ressort les questions de la Foy.

Page 428. De ces paroles vous devez apprendre trois Veritez: La Premiere, &c. La Seconde, &c. Enfin qu'un Concile General

ne

ne peut restablir un Evesque dans son Siege ; mais que cette Puissance appartient seulement au Souverain Pontife.

CENSURA.

HÆ quatuor Propositiones falsæ sunt, & quatenus quædam asserunt, & aliæ innuunt, in nullo casu à Summo Pontifice appellari posse, *Sacræ Conciliorum auctoritati detrahunt, ac germanis Ecclesiæ Gallicanæ.*

7. ARTICULUS.

P*Age* 241. Sa reponse a esté loüée & approuvée par les Theologiens de Paris : d'où nous inferons qu'ils tiennent pour constant que cette doctrine est conforme à la commune croyance de l'Eglise, & aux sentimens de tous les Catholiques. On ne peut dire le contraire sans faire injure à la plus celebre Faculté du monde : Car c'est l'accuser d'avoir manqué de connoissance ou de zele pour maintenir les veritez Chretiennes, s'il est vray que par les paroles de Nôtre Seigneur JESUS-CHRIST à Saint Pierre il soit necessaire de croire que l'infaillibilité est promise à tout le corps de l'Eglise, non pas à la personne du Prince des Apotres.

CENSURA.

H*Æc Propositio imponit Sacræ Facultati, quæ mentem suam aperuit in Articulis contra Lutherum, & in Declaratione facta apud Regem Christianissimum* 1663. *Anno* 1542. *art.* 18. 19. 22. & 23.

11. ARTICULUS.

De Episcopis.

P*Age* 405. Toutes ces autoritez me font dire qu'il n'y a rien dans la Sainte Ecriture qui nous oblige de croire que les Apôtres soient établis Evesques avant l'Ascension de Nôtre Seigneur JESUS-CHRIST.

Page 455. Les Apôtres ont esté consacrez Evesques par les mains de Saint Pierre.

Page 44. L'Autheur cite avec eloge cette Proposition de Turre cremata. Toute la puissance de Juridiction des autres Prélats selon la loy commune dérive du Pape.

Page 49. Les Evesques reçoivent de luy la Juridiction qu'ils exercent sur leurs sujets.

Page 382. Il est aussi veritable que tous les Evesques reçoivent la Puissance des clefs par les mains de Saint Pierre.

Page 397. Supposons donc comme une verité constante, que nos Seigneurs les Prelats reçoivent du Pape une puissance & une autorité qui ne leur est pas donnée de Dieu immediatement.

Page 376. Si chaque Evesque reçoit de Dieu immediatement sa Puissance sans aucune dependance de Saint Pierre & de son Successeur, non pas mesme comme instrument de JESUS-CHRIST, nous ne pouvons reconnoître une principauté superieure dans l'Eglise de Rome sur toutes les autres; mais une égalité parfaite; & il est impossible de dire que la conduitte d'un Evesque soit soumise à celle du Pape: Car si la Juridiction vient de Dieu immediatement, il ne depend point du Pontife Romain.

Page 384. Les Evesques ne peuvent rien entreprendre sur la Bergerie de Nôtre Seigneur, que par dependance des Successeurs de Saint Pierre. Or s'ils reçoivent leur Juridiction par les mains de JESUS-CHRIST immediatement, elle ne seroit point soumise au Pape.

Page 384. La Juridiction des Pasteurs inferieurs ne peut estre soumise à la disposition du Pape, si elle ne vient de luy ou dans son origine, ou au moins si elle n'est instituée de Dieu, & donnée par les mains du Pape.

Page 388. Certes il n'y a aucune difference; mais une égalité entiere entre le Pape & les Evesques, s'il est vray que chacun reçoive les clefs de la science & de la Puissance, c'est à dire toute la Juridiction de la main de JESUS-CHRIST immediatement.

CENSURA.

H*Æ Propositiones quarum duæ priores asserunt* Apostolos non fuisse constitutos Episcopos à Christo: *Cæteræ vero*; potestatem Jurisdictionis Episcoporum non esse immediate à Christo, ***Falsæ sunt, Verbo Dei contrariæ, & olim à Sacra Facultate reprobatæ. In quantum***

tum vero in quatuor postremis, posita institutione Episcoporum immediate à Christo facta colligit Author omnimodam inter Episcopos & Summum Pontificem fore æqualitatem & nullam subordinationem, *falsæ sunt, temeraria, & prabent occasionem subvertendi Ordinem Hierarchicum, præsertim vero Primatum Summi Pontificis.*

Excerptum ex Censura 3. Februarii an. 1665. Amedei Guimenei quem constat esse Jesuitam Hispanum, qui nomen suum sub prædicto occultavit.

Liber ille Amedei tot tantisque plenus erat erroribus & impudicitiis, ut Dominus de Harlay vices agens pro Domino Cognitore Regio Patre suo, in oratione quam habuit in Comitiis Facultatis 1. Augusti an. 1665. dixerit de libro Amedei, quod S. Leo objiciebat hæreticis sui temporis. *De omnium terrenarum opinionum luto multiplicem sibi fæcem commiscuit, ut solus totum biberet quicquid alii ex parte gustassent.*

Ex p. 177. n. 4. & p. 322.

Quapropter ad Fidem pertinet adhærere determinationi Summi Pontificis in iis quæ spectant ad fidem & ad mores, quia Ecclesia in iis determinationibus non potest errare, & per consequens neque ille qui caput ejus est.

P. 60. n. 2. p. 100.

De Fide est Papam errare non posse. Hæc Conclusio ita certa est, ut asserere non dubitem contrarium esse hæreticum.

CENSURA.

Doctrina his Propositionibus contenta (& quod ex illis infertur) falsa, temeraria, contraria libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & injuriosa Universitatibus & Facultatibus Theologiæ, & Doctoribus orthodoxis.

Extractum ex Libro jussu Facultatis Theologicæ Parisiensis, ad deliberandum super sequenti Propositione, circa initium præsentis anni 1683. Typis edito, ejusdem Facultatis Doctoribus distribuendo.

Propositio de qua jam Facultas ferendum habet Judicium, mandante Senatu ut de ea suam ipsa Doctrinalem sententiam dicat.

AD SOLAM SEDEM APOSTOLICAM DIVINO IMMUTABILI PRIVILEGIO SPECTAT DE CONTROVERSIIS FIDEI JUDICARE.

Die 19. Maii 1683. de prædicta Propositione Facultas istam Sententiam tulit.

HÆc Propositio quatenus excludit ab Episcopis & Conciliis etiam Generalibus judicandi de Fidei Controversiis auctoritatem, quam immediate à Christo habent, falsa est, temeraria, erronea, praxi Ecclesiæ adversa, verbo Dei contraria, & doctrinam renovans alias à Facultate reprobatam.

CEN-

CENSVRA

SACRÆ FACULTATIS THEOLOGIÆ PARISIENSIS,

Lata in Librum qui inſcribitur: ANTONII SANCTARELLI EX SOCIETATE JESU, *Tractatus de hæreſi, ſchiſmate, Apoſtaſia, ſollicitatione in Sacramento Pœnitentiæ, & de poteſtate Summi Pontificis in his delictis puniendis. Ad Sereniſſimum Principem Mauritium Cardinalem à Sabaudia. Romæ apud hæredem Bartholomæi Zannetti* 1625. *Superiorum permiſſu.*

SI quis, *in nos fines Seculorum deveniſſe*, ut loquitur gentium Apoſtolus, forte dubitet, poſtrema hæc tempora tantiſper expendat, eaque cum prioribus componat: is facile deprehendet humani generis hoſtem in utraque politia & Eccleſiaſtica & Civili, nihil intentatum reliquiſſe, quominus utramque non tam labefactare quam omnino peſſundare videretur. Eccleſiam Chriſti Sponſam qua ſtylo, qua ferro conficere conati ſunt impii illi qui *poſuerunt in cælum os ſuum*: Politiam illam civilem alia via ſunt aggreſſi dementati homines. Cum enim *poteſtatem ſæculi* non ſine cauſa gladium portare viderent, libris nefandis, quaſi per clanculares inſidias è medio tollendam exiſtimarunt. Hos S. Judas Epiſtola Canonica non alia nota nobis dignoſcendos proponit, quam quia *Dominationem contemnant & Majeſtatem blaſphement.* Atque utinam de ſolo contemptu & maledica oratione ageretur; quin male feriati Scriptores id genus poteſtatis cujuſdam in Eccleſia temporalis prætextu, Reges arbitrio & nutu Eccleſiaſtico, leviſſimis etiam de cauſis ac plane ridiculis de ſolio deturbandos, aliosque vel annuos, vel etiam diarios, ſi ita libuerit, ſubſtituendos contendunt. Quod cum in univerſæ civilis politiæ, ac potiſſimum Gallicæ Monarchiæ ſub Chriſtianiſſimo, Clementiſſimo & Juſtiſſimo Rege noſtro Ludovico perniciem, everſionemque meditatum confectumque videret Facultas Theologica Pariſienſis: ut Majorum

Excerpta ad verbum ex Commentariis Facultatis.

vestigiis inhærendo, suum erga pientissimum Regem nostrum, istudque præsertim Christianissimum Regnum animum studiumque declararet, bonorumque omnium votis satisfaceret, præ cæteris nuperum librum *Antonii Sanctarelli Jesuitæ, de Hæresi, Schismate, Apostasia*, &c. à quibusdam selectis Doctoribus examinandum censuit, in Congregatione Generali extraordinaria decima sexta Martii immediate præcedentis habita. Sed quoniam multa in eo pertractantur, quæ ad rem qua de potissimum agitur, minime spectarent, duo duntaxat Capita 30. & 31. Tractatus de Hæresi excutienda selegit.

Itaque anno Domini 1626. die prima Aprilis post Missam de S. Spiritu habitis solemni more & usitatis Comitiis in Aula Collegii Sorbonæ, audita est Relatio Magistrorum ab eadem Facultate selectorum, qui exposuerunt in duobus illis Capitibus istas Propositiones contineri: *Summum Pontificem posse pœnis temporalibus punire Reges & Principes, eosque deponere, & suis Regnis privare ob crimen hæresis; eorumque subditos ab illorum obedientia liberare; eamque semper in Ecclesia fuisse consuetudinem:* Et propter alias etiam causas, ut, *pro delictis, si expedit: Si Principes sint negligentes: propter insufficientiam & inutilitatem suarum personarum.* Item *Pontificem jus & potestatem habere in spiritualia simul & omnia temporalia: Et in eo esse de Jure divino utramque potestatem, spiritalem & temporalem credendum esse, Ecclesiæ Summoque ejus Pastori concessam esse Facultatem puniendi pœnis temporalibus* (Principes) *trangressores Legum divinarum & humanarum, præsertim si crimen fuerit hæresis.* Dixerunt etiam eumdem Sanctarellum asserere, *Apostolos fuisse subjectos Principibus sæcularibus de facto, non de jure:* quin etiam, *Statim atque constituta est Pontificia Majestas, cepisse omnes Principes esse illi subjectos.* Denique retulerunt eum explicare verba Christi: *Quodcumque ligaveris super terram*, &c. non tantum de A potestate spiritali, sed etiam de temporali; ipsumque Sancto Paulo, verba illius detracta negatione immutando, & multis Auctoribus ab ipso citatis. Alia etiam multa similia retulerunt, quæ sibi videbantur gravi Facultatis animadversione & Censura dignissima. Re itaque in deliberationem à D. Decano adducta, auditis omnium & singulorum Magistrorum maturis deliberationibus Facultas improbavit & damnavit doctrinam his Propositionibus & horum Capitum Corollariis contentam; tanquam novam, falsam, erroneam, ver-

Matth. 16.

A (Potestatem) *dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem.* 2 ad Cor. 10.

verbo Dei contrariam, Pontificiæ dignitati odium conciliantem, schismati occasionem præbentem, supremæ Regum auctoritati à Deo solo dependenti derogantem, Principum infidelium & Hæreticorum conversionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerumque publicarum eversivam, subditos ab obedientia & subjectione avocantem, & ad factiones, rebelliones, seditiones & Principum parricidia excitantem. Datum in Sorbona die & anno præfatis, & recognitum die 4. Aprilis 1626.

De mandato D. D. Decani & Magistrorum præfatæ Facultatis Sacræ Theologiæ Parisiensis,

PH. BOUVOT.

D E

DEFENSIO

Magistri Emundi Richerii adversus aliquos ejus Calumniatores.

* Tertull. adversus Praxeam. QUod olim dixit Tertullianus, * *Varie Diabolus æmulatus est veritatem. Adsectavit illam aliquando defendendo concutere*; hoc nunc verissimum requiritur ex occasione doctissimarum Lucubrationum M. Emundi Richerii. Plurimi eum calumniantur de doctrina non sana, sub specie tuendæ veritatis, & veritatem concutiunt ac labefactant. *Aberrantes enim à doctrina Ecclesiæ conversi sunt in vaniloquium, volentes esse Legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant: Sed multam habentes inter se*, de Richerio, *quæstionem*. (1 ad Tim. 1. v. 7. — Act. 28. v. 29.)

Quidam eorum dicunt illum nimiam Principibus dare auctoritatem in Ecclesia, ut eum odiosum faciant Curiæ Romanæ, cujus Adulatores vindicant, & defendunt absolutam & Universalem Papæ Monarchiam in Ecclesia. Alii imponunt Richerio quod pro fundamento, vel pro exemplo auctoritatis Concilii Generalis supra Papam, constituat auctoritatem Comitiorum Generalium Regni supra Regem. Et hoc ut Richerium odiosum reddant Principibus & Ministris Regum terræ.

Liceat mihi dicere istis Accusatoribus Richerii, quod Daniel Accusatoribus castissimæ Susannæ, *Nunc ergo dicite nobis* in quo ejus opere seu libro vidistis Richerium talia loquentem. Nolo addere quod sequitur v. 55. & 59. Isti *seminiverbii*, vel numquam legerunt Opera Richerii, vel ignorant doctrinam Ecclesiæ. (Dan. 13. v. 54. 58. — Act. 17. v. 18.)

Primo, quia nullibi Richerius argumentatur ab auctoritate Principum terræ, vel Comitiorum Regni, ad auctoritatem Ecclesiæ aut Papæ, imo semper à dissimili, hoc Euangelii nixus fundamento, quod cum inter Apostolos orta esset contentio, quis eorum videretur esse major, Christus responderit: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui Præcessor est, sicut Ministrator. Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Interrogemus Richerium: *ætatem habet* (Luc. 22. v. 25. — Joan. 9. v. 21.)

habet, id est, multa scripsit à multis annis, *ipse de se loquatur. Respondet ille, & dicit nobis : In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit* mea doctrina ; quamvis Christus *aperuerit oculos meos*, & vos possitis sicut & ego legere in ejus Euangelio. „ Reges gentium, &c. QUO IN ORACULO *Domini*, ait Richerius, hæ tres voces : DOMINANTUR, PRÆCESSOR, ET MINISTRATOR, controversiam de potestate Ecclesiastica subortam „plane atque aperte dirimunt, ostenduntque DOMINIUM ATQUE MINISTERIUM SPIRITUALE *tanquam duo contraria* „ *inter sese opponi*, ut etiam S. Bernardus docet. Nam sicut dominatus & dominatio, addit Richerius, absolutum & plane Monarchicum Imperium cum potestate vitæ & necis, quæ solis potestatibus sæculi propria est, significant : ita nomen *Præcessoris*, solum primatum, & *Ministratoris*, unicam & solam potestatem ministerialem, nudam omni Dominatu & Facultate irrogandi corporales aut temporales pœnas cum externa coactione significat : „ *Siquidem Excommunicatio non est coactio, sed tantum exclusio a rerum divinarum consortio & participatione.* Quocirca omnes Textus „ Scripturæ ac Patrum spectantes ad Jurisdictionem Ecclesiasticam, „ cujusmodi sunt *Facultas clavium, ligandi & solvendi, remittendi* „ *atque retinendi peccata : pascendi oves Christi cum ipso Sacerdotio* „ *Christi Ecclesiæ credito*, nullo modo ad absolutam aut pure Monarchicam potestatem, sed ad Ministerium spirituale gubernandi Ecclesiam per actus Hierarchicos necessario redigi debent. Qui actus „ Hierarchici, ait alibi Richerius, sunt, *Illuminare per doctrinam*, „ *purgare per pœnitentiam & Censuras ; deinde perficere reliquorum* „ *Sacramentorum administratione*, & consequenter omnes Apostoli, „ atque ipsemet Petrus ex vi suæ institutionis atque officii, sunt „ Christi atque ipsius Ecclesiæ Ministri, qualem se Sanctus Paulus „ non erubescit profiteri 2 Cor. 4. v. 5. *Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum ; nos autem* SERVOS VESTROS *per Jesum.* Quem ad locum Ambrosius, *Servos* „ *pro Ministris posuit, sicut & Dominus dicit. Ego sum in medio vestrum non ut ministrer, sed ut ministrem.* Et c. 1. ad Coloss. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus* „ *quod est Ecclesia, cujus factus sum ego* MINISTER. Ubi Glossa : „ PRÆLATI NON SUNT ECCLESIÆ DOMINI SED „ MINISTRI. Hercle potestas ministerialis Ecclesiam a potestate „ do-

v. 30.

Demonstr. cap. 4.

Demonstr. cap. 3.

„ dominandi & cogendi eſſentialiter abhorret: Certumque eſt Pri-
„ matum S. Petro conceſſum in Ordine ad regimen Ariſtocraticum,
„ ut c. 3. lib. de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate demonſtratum eſt.
Huc uſque Richerius.

Ex his patet doctrinam Richerii totam eſſe ex Euangelio & ex praxi Apoſtolorum & Sanctorum Patrum, nihilque habere commune cum regimine terrenarum poteſtatum. Imponunt Richerio qui aliter ſentiunt, aut ſe ſentire ſimulant. Hoc luce meridiana clarius tum ex ſupradictis, tum etiam ex ſequentibus.

Regimen Eccleſiæ eſt circa animas: Regimen terrenarum poteſtatum erga corpora, unde „ *Eſſentiale diſcrimen Eccleſiaſticæ & Politicæ poteſtatis*, dicit Richerius. *Cum enim omnium Theologorum* „ *conſenſione poteſtas civilis poſt & propter peccatum Adam a Deo* „ *immediate inſtituta ſit. Gen. c. 9. v. 6. Ut corporibus & temporalibus* „ *imperaret: Idcirco ad vim externam cohibendam, ac rebelles, ſi opus* „ *eſſet, conterendos, gladio materiali neceſſario armari debuit. Contra autem poteſtas Eccleſiaſtica, quoniam erecta eſt ut animas hominum Chriſto lucrifaceret; certumque eſt mentes humanas ſolo interno* „ *principio efficaciter moveri..... non per abſolutum imperium.* Unde Apoſtolus: *Non dominamur veſtræ fidei, ſed adjutores ſumus* „ *gaudii veſtri.* Ubi Gloſſa ex Ambroſio. *Fides non patitur dominium, cum ſit voluntatis, non neceſſitatis.*

(In Demonſtr. c. 3.) (2 Cor. 1.)

Præterea Sexto canone Conſtantinopolitanæ Synodi, atque Antiochenæ „ *Patet Eccleſias Jure communi & Ariſtocratico regimine* „ *tum gubernari ſolitas:* eamque ob rem Epiſcopos ſingularum pro- „ vinciarum bis in annos ſingulos ad Synodum Provincialem confluxiſſe, ut cuncta negotia ſynodice & canonice definirentur. Id „ quidem adeo ut ſi Epiſcopus aliquis, etiam Romanus, quempiam „ Laicum aut Clericum excommunicaſſet, & hi de ſententia Epiſcopi gravarentur, ac coram Synodo quererentur, cauſa de integro in Synodo Provinciali tractaretur, atque confirmaretur, „ aut antiquaretur. Unde Patres 6. Concilii Carthaginenſis, quos „ inter S. Auguſtinus ſedebat, Cæleſtino I. Pontifici reſcribunt, „ *Unicuique conceſſum eſſe, ſi judicio offenſus fuerit Epiſcoporum, ad* „ *Concilium ſuæ Provinciæ, vel etiam ad Univerſale provocare.* Ex „ quo clare dignoſcitur tum nemini Epiſcoporum quicquam pro- „ prio & privato motu, aut abſoluto Imperio licitum decernere: „ atque ſingulos Epiſcopos ſuas privatas Eccleſias in ſolidum guber- „ naſſe,

(In Demonſtr. c. 5.)

„nasse, conformiter ad quintum Canonem Nicænum; idque est
„demonstratio praxis Aristocraticæ gubernationis Ecclesiarum,
„quam ex Canonibus octo primorum Conciliorum Generalium
„certissime repetes.

Ut quid ergo imponere Richerio, quod sustineat Concilium Generale esse supra Papam, quia, vel sicut, Comitia Generalia Regni sunt supra Regem. Numquam hoc venit in mentem Richerio. Adulatores Curiæ Romanæ, quorum etiam in Sorbona non exiguus est numerus, hoc effinxerunt, ut non solum Richerium, sed & fidelissimos Regum servos & subditos odiosos redderent ipsismet Regibus, quamvis illorum jura contra Romanam Curiam tueantur.

Egregium sane & validum argumentum! si Papa non est Ecclesiæ absolutus Monarcha, ergo nec Rex in suo Regno. Et ut se habet Rex ad Comitia Generalia Regni, ita & Papa ad Consilia Generalia Ecclesiæ, hoc est, ad Concilia Generalia. Negatur ista comparatio & similitudo; quia dixit Christus apud tres Euangelistas: *Scitis quia Principes gentium dominantur eorum: & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester* MINISTER: *& qui voluerit inter vos primus esse, erit vester* SERVUS.

Non mirum igitur, si omnes Summi Pontifices ad hæc Euangelii verba attendentes, nihil magis cordi habeant, quam sese in ipso Diplomatum & Bullarum suarum exordio *Servos Servorum Dei* palam & aperte profiteri: idque non tantum ex humilitate, quantum ex rei veritate atque ex officii sui debito.

Per hoc Summus Pontifex exemplum dat omnibus Episcopis & Pastoribus; ut quemadmodum ipse erga omnes Christianos se gerit, ita ipsi erga oves suas se gerant, credantque & dicant se Servos eorum esse, non Dominos; agant etiam semper cum ipsis non ex imperio, sed cum consilio & Concilio, ut docet Sanctus Chrysostomus.

Nam de Aristocratico regimine Ecclesiarum particularium extant Canones Concilii quarti Carthaginensis 21. 22. 23. 28. 32. 34. 35. 59. 66. 69. & aliorum Conciliorum. Regimen istud Aristocraticum exemplum habet Apostolorum, de quibus Scriptura dicit: *Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos* Act. 15. v. 24. *verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus*, PLACUIT NOBIS COLLECTIS IN UNUM, &c. Et v. 28. *Visum*

 est

est Spiritui Sancto & nobis. Et Act. 16. v. 4. *Cum autem* (Paulus scilicet & Silas) *pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant Decreta ab Apostolis & Senioribus qui erant Jerosolymis.*

Quid efficacius ad persuadendum Regimen Aristocraticum in Ecclesia, utpote paci, tranquillitati, unitati, charitati & dilectioni tantopere à Christo Domino commendatæ & præceptæ, convenientissimum, quam videre Apostolum Paulum peragrantem Orbem
Theodoret. L. 5. C. 9. in fine. terrarum, & docentem *custodire dogmata quæ erant Decreta ab Apostolis & Senioribus?*

Alterum quod objiciunt Richerio qui veritatem affectant defendendo concutere, est quod Richerius dicat prima Concilia Gene-
Act. 13. v. 11. ralia coacta fuisse per Imperatores. Certe *cæci sunt* isti adversarii, *nec vident solem.* Eusebius, Sozomenus, imo ipsamet Concilia Ge-
Chalcedon. in principio. 1. Act. neralia declarant: *Facta est Synodus ex Decreto piissimorum & sanctissimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani.* Epistolæ S. Leonis 47. & 48. idem testantur: Martianum scilicet coëgisse Concilium Chalcedonense. Epistola Leonis 2. ad Constantinum Pogonatum: *Cognovimus enim quod Sancta & Universalis Synodus quæ per Dei gratiam Imperiali Decreto in Regia urbe nuper congregata est, &c.*

Eusebius L. 1. de Vita Constantini. C. 37. *Communis Episcopus coëgit Concilium*, Nicænum scilicet. Socrates in Procemio L. 5. *Passim in historia Imperatorum, propterea mentionem facimus quod ex illo tempore, quo Christiani esse cœperunt, Ecclesiæ negotia ab illorum nutu pendere visa sunt: atque adeo* MAXIMA CONCILIA DE EORUMDEM SENTENTIA ET CONVOCATA FUERUNT, ET CONVOCANTUR.

Qui contradicunt his quæ dicuntur ab Eusebio, Socrate, Theo-
Act. 19. v. 23. doreto, & aliis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus, *Turbationem non minimam de via Domini* excitant in Ecclesia. Nam Hæretici contestantur quia mundi sunt extra Communionem illorum qui veritatem lucentem & redarguentem non amant, imo impugnant. Certe ad quid hæc tam clara impugnare? Imperatores coëgerunt prima
Lib. 5. hist. c. 9. in fine. Concilia Generalia: quid hoc nocet fidei? Theodoretus referens Concilii Constantinopolitani Orthodoxorum Episcoporum Epistolas, Damaso, Ambrosio & aliis Fratribus & Collegis Sanctis Epi-
Cap. 2. v. 11. scopis in celebri urbe Roma Convocatis scriptas, illas concludit sapientibus verbis, de quibus dici potest illud Ecclesiastæ: *Verba Sapientum*

pientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per Magistrorum consilium data sunt à Pastore uno. His amplius, Fili mi, ne requiras. Theodoreti verba sunt ista : SI DOCTRINA *Fidei ad hunc modum communi consensu stabilita sit, & charitas Christiana in nobis confirmata. Post hæc desinemus dicere illud quod ab Apostolis condemnatum est.* Nimirum : *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, Ego vero Cephæ: atque omnes cum simus Christi, qui in nobis non est divisus; corpus Ecclesiæ, Dei largiente gratia, integrum conservabimus, & ad Tribunal Domini fidenti animo nostræt sistemus.*

Verba Theodoreti in paucis multa dicunt. 1. Regimen Aristocraticum; non unius absolutam Monarchiam; quoniam in rebus fidei vult communem consensum. 2. Confirmatam charitatem inter Pastores, quæ ita confirmatur, cum uno spiritu congregati, uno spiritu contra Hæreses pronuntiant. 3. Corpus Ecclesiæ integrum conservatur, & Christus non est divisus. 4. Non conqueritur in hoc Capite Theodoretus quod Theodosius coëgerit Concilium Constantinopoli : imo dolet quod Damasus & alii Episcopi Occidentis non interfuerint Concilio. Sanctus Basilius epist. 10. accusat Occidentales Episcopos fastus & supercilii in Orientales, quod parvipenderint venire ad Concilium Constantinopoli congregatum. 5. Inauditum apud Sanctos Patres, qui certe non ignorabant Leges neque Doctrinam Ecclesiæ, Imperatoribus ut crimen objecisse, quod adversus Hæreticos Concilia Generalia convocaverint. Humanum dico propter infirmitatem multorum, quis alius poterat convocare Concilium Generale quam Imperator? Quis est Rex qui pateretur in suo Regno Comitia Generalia multorum exterorum? diceretur illis : *Exploratores estis, ut videatis infirmiora terræ venistis. Immunita terræ hujus considerare venistis.* Sed congregati Episcopi ab Imperatoribus dicere possunt sicut Fratres Joseph : *Pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali; Fratres sumus Filii viri unius*, id est Dei, & Matris unius, id est Ecclesiæ : Primogenitus noster *cum Patre nostro est in terra cælesti.*

Rom. 6. v. 19.

Gen. 42. v. 9.

Gen. 42. v. 11.

Stupor circumdat me super obstinatione Scholasticorum, & Adulatorum Curiæ Romanæ contradicentium omnibus antiquis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus, in facto & in jure potestatis politicæ & temporalis: cum nec ipsi vellent ulla in sua ditione haberi Comitia etiam ab infimæ plebis hominibus, non obtenta prius eorum licentia, & non cognita talium Comitiorum causa.

Porro ex ista per Imperatores convocatione Episcoporum ad Concilia Generalia, non sequitur quod Summus Pontifex vocatus non
Act. 15. v. 7. fuerit ut ageret sicut Petrus in Concilio Jerosolymitano. Nec sequitur quod Imperatores jus habeant definiendi & determinandi in rebus fidei & morum. Absit hoc vel à cogitatione: sed vindices sunt Canonum & Legum Ecclesiæ, secundum verba Scripturæ,
Sap. 6. *Ministri sunt Regni Dei.* Regnum Dei in Euangelio est Ecclesia
L. 4. de vita Constant. c. 24. Christi. Præclare & ad hanc rem Eusebius. *Cum Episcopos nonnullos Constantinus convivio excepisset, ipse se nobis audientibus Episcopum appellavit his fere verbis: Vos, inquit, intra Ecclesiam, Ego extra Ecclesiam à Deo Episcopus constitutus sum. Itaque cum quæ loquebatur, eadem mente secum cogitaret, animum in omnes qui ejus suberant Imperio, intentum habuit; hortatus pro virili, ut piam omnes vitam excolerent.* Huc usque Eusebius.

Qui sustinent novum dogma infallibilitatis Papæ, nullo modo credunt Summos Pontifices non indixisse Concilia Generalia, & molestissime ferunt Reges & Principes immiscere se negotiis Ecclesiæ. Volunt Papam esse Monarcham universalem & absolutum in Ecclesia. Qui benedicit isti novo dogmati, ab illis benedicitur: qui maledicit, id est contradicit, ab illis maledictionibus cumulatur. Deus bone, quot maledictiones patitur Ecclesia ex eo quod noluerunt adulatores Curiæ Romanæ audire & custodire, & facere omnia mandata quæ præcepit Christus in regimine suæ Ec-
Deuter. 28. v. 15. clesiæ! Inde *venerunt* multæ *maledictiones*, & *apprehenderunt* Ecclesiam. Has Richerius enumerat in Epilogo Apologiæ pro Joanne Gersonio, elevatque cum fletu vocem *suam*, *cui non assentiri possunt Fratres ejus*, hoc est, Filii pacis & veritatis, propter maximas
Gen. 45. v. 3. quas patitur Ecclesia calamitates *nimio terrore perterriti.*

EPI-

EPILOGVS

Superiorum Axiomatum, innumera Absurda, & Corruptelas summatim complectens, quas Romana Curia *per suum absolutum & despoticum dominatum in Ecclesiam effudit.*

PRo hujus operis coronide, octo proponam intoleranda Absurda atque abusus Juri Divino & Naturali, nec non Praxi Ecclesiæ Catholicæ omnino infesta, & contraria: quæ quidem ex opinione Curialium *directe*, & *necessario* consequuntur, bonosque mores, & Disciplinam Ecclesiasticam funditus corrumpunt: & plurimos ab Euangelio amplexando avertunt. Primum dato quod absoluta infallibilis Monarchia Juris sit Divini: insurgit, Ecclesiam alia donatam Potestate quam pure ministeriali spirituali, vacua omni dominatu, & Potestate cogendi extrinsece: atque Romanum Pontificem non esse ministrum sed dominum absolutum Ecclesiæ Sponsæ Christi: contra quam Dominus ipse pronunciat, dum testatur, *se venisse in mundum ut ministraret, non ut sibi ministraretur:* quare suos dominari vetat Lucæ 22. *Reges Gentium dominantur, Vos autem non sic.* Et Apostolus 2 Corinth. 4. se *ministrum* & *servum Ecclesiæ* venditat: *Nos autem servos vestros per Jesum.* Et cap. 1. ad Colossenses: *Cujus Ecclesiæ factus sum minister*: Consule Axiomata IX. XI. XIV. XV. & XVI.

Secundo infertur, Christum *uni* & *soli Petro* donum Consilii, & gratiam Spiritus Sancti contulisse, sicque *afflatus Divinos*, penes unum Papam ita residere ut, quandocumque velit, *inspiret*, aut *non inspiret Ecclesiam*, teste Cardinale *Cusano* lib. 2. de Concordantia Catholica cap. 21. post medium. Quam opinionem, ut Bellarminus roboret lib. 1. de Conciliorum auctoritate cap. 18. sub finem, memorat *Papam instar Regis alicujus posse totum judicium Concilii Generalis irritare, & ad hoc habere assistentiam Spiritus Sancti.* Quocirca lib. 2. cap. 2. & 11. asserit, *quando Legati Papæ mittuntur ad Concilium sine sufficienti instructione*, ut factum est *Tridenti*, tum *Patres congregatos* in Synodum, ubi de *singulis rebus* inter sese *deliberarunt*, debere mittere *Romam* ad impetrandum *infallibilem*

libilem definitionem, & *Conclusionem Papæ*, alia autem Lege *Concilium congregatum* non *posse infallibiliter statuere*. Quæ multo luculentius confirmantur à *M. Andrea Vallio*, lib. *de suprema potestate Papæ in Ecclesiam*, parte quarta, initio sextæ quæstionis, ubi disputat, utrum Concilia Generalia à Pontifice Romano non confirmata sint infallibilia: *Legati Pontificis aliquando* mittuntur ad Concilium absque ulla instructione propter varias & multiplices quæstiones à Patribus discutiendas, *ait*, neque enim tunc Pontifici in promtu est suam instructionem Legatis tradere, ut nuper in Concilio Tridentino, in quo variæ contra Hæreticos quæstiones erant agitandæ, factum fuit: & hæc causa est, cur cum aliquid in eo Concilio esset definiendum, de eo prius certior Pontifex à Legatis fieret ut ab eo instruerentur, ne quid necessarium ad rite definiendum omitterent. Hæc illi, quæ Hæreticis ansam cavillandi, & decreta Ecclesiæ irridendi præbent: quoniam hic modus procedendi nunquam antea cognitus est, atque Oraculo Domini, & praxi Ecclesiæ Catholicæ sub octo primis Generalibus Conciliis usitatæ manifesto repugnat: siquidem Matthæi 18. Christus pronunciat, *Quod si duo ex Discipulis suis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre suo qui in cœlis est: ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, inquit.* Quo effato suam præsentiam atque divinos afflatus non uni singulari Monarchæ, sed pluribus inter se consentientibus ac Communionem ineuntibus, si modo in nomine suo congregentur, certo pollicetur Dominus: Lege XVIII. XXII. XXVI. & XXIX. Axiomata, ubi Ecclesiæ Catholicæ praxim sub octo primis generalibus Conciliis servatam luculenter exhibuimus. Certe quandiu Ecclesia floruit in Oriente, Romani Pontifices hoc sibi non ausi sunt arrogare, sed duntaxat ab eo tempore quo Ecclesia ad paucas Nationes Europæ redacta est: dehinc enim omnia negotia & controversiæ ad Romanam Curiam ut definirentur delatæ sunt, & solus Papa cuncta pro animi sui arbitrio statuit: quod idem est ac si primus Præses Parlamenti solus absque Senatorum consensione & Conventu Senatusconsulta conderet. Si autem quæ comminiscuntur vera essent, oporteret Ecclesiam non immediate à Christo capite essentiali, sed tantum intermedia Pontificis Romani capitis ministerialis opera dirigi, atque informari: continuoque Sede vacante Ecclesia à suo statu corrueret, neque hic articulus

culus fidei, *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, &c.* Papa mortuo frequentari posset à Christianis. Denique dato quod Papa in diuturnum & gravem morbum incidisset, toto tempore quo *Synodus Tridentina* continuavit, profecto absque ullo effectu dissolvenda fuisset : quasi Ecclesia *sibiipsi non* esset *sufficiens*, & eam Dominus deseruisset *in necessariis* contra IIX. XIV. XV. & XVI. Axiomata. Accurrit & praxis Ecclesiæ in *Constantiensi Concilio* ubi Patres de rebus fidei statuerunt ante *Martini V.* electionem, & postquam creatus est Pontifex, Bullam edidit consentiente & approbante Concilio pro exsequutione articulorum ad fidem spectantium, ne quis hic tergiversetur : qui *usus* fuit *Ecclesiæ primitivæ*, quoniam Patres Orientalis Ecclesiæ *S. Basilius, Gregorius Nazianzenus, Nicænus*, alii, de rebus pariter fidei statuerunt in prima Synodo Constantinopolitana Oecumenica, absente *Damaso PP.* ejusque Legatis qui ad memoratum Concilium invitati & evocati fuerant : item in quinta Synodo Generali idem pariter factum est.

Tertio, si hodie celebrentur Concilia, Episcopi non sunt Judices controversiarum, & Ecclesiæ Principes, sed tantummodo Papæ consiliarii, & suasores, non auctores & conditores Legum aut Canonum. Item liberam sententiæ dictionem non habent in Synodis : quoniam Potestas infallibilis, & voluntas absoluta Papæ, pro omni Synodo, deliberatione, consensu, Lege, Canone, & Communione Sanctorum coli, servarique debet : ex quo etiam relinquitur Ecclesiam *esse servam natam Papæ*, quemadmodum Cajetanus impie & adulatorie perhibet prima parte suæ Apologiæ cap. I. de auctoritate Papæ, & Concilii. Vide Axiomata IX. XV. XVI. XVIII. XXII. & XXVI.

Quarto, frequentiam Synodorum non esse *simpliciter*, & *absolute* necessariam ad melius, & sanctius gubernandam Ecclesiam, ad Schismata, atque Hæreses debellandas : contra quam ipsemet *Bellarminus* manifesta veritate convictus lib. I. de Conciliorum auctoritate cap. II. asserit, & probatum est Axiomate XX. Deinde oporteret Christum Ecclesiam Sponsam, si forsan in membris illustrioribus laboraret, ut his seculis eam graviter laborare videmus, sanari, atque emendari noluisse. Quid ergo scelerum quæ corrigi nollet, se tam acerrimum ultorem ac Judicem fore pronunciat?

Qui etiam *B. Petrum* fraternæ, sed multo magis Ecclesiæ Catholicæ correctioni subjecit? Axiomate XVI. ac neminem in sua causa testem, aut judicem sedere vult? Axiomatibus IX. & X.

Quinto, posita Monarchia Papali tanquam divinitus constituta, inducitur octo prima Concilia Generalia, quæ octingentorum circiter annorum decursu celebrata sunt, esse omnino Schismatica atque erronea: quippe quæ Jus commune & Regimen Aristocraticum, quo ista Monarchia penitus evertitur, strictissime perhibeant & consecrent, Axiomate XXIX. Quam vero impium sit hoc non dicam publice profiteri, sed apud se cogitare, adversariis ipsis æstimandum relinquo: quoniam Ecclesia Catholica non modo illas Synodos Generales primas post Euangelium ipsum perpetuo suspexit, *can. Sicut sancti Euangelii. dist.* 15. & *can. Sancta octo. dist.* 16. verum etiam tenuit quicquid unquam purioris & sanctioris vitæ ac Regiminis in Ecclesia excelluit, sub illis octo primis Generalibus Conciliis potissimum floruisse: cujus rei testes sunt Martyres, sanctique Patres ac innumeri Doctores, qui non aliam ob causam in *dypticha Ecclesiæ*, hoc est, in *Canonem Sanctorum* relati sunt, quam quod in Lege Euangelica secundum Regulas, & Decreta illorum Conciliorum rigidissime vixissent, atque Ecclesias sibi creditas gubernassent.

Sexto, ex Juris communis, & Aristocratici Regiminis abrogatione, uberrima seges & sylva omnium malorum, & calamitatum in Ecclesia luxuriavit: qua de re inter plurimos alios *S. Bernardus*, *Durandus Speculator* quondam auditor Rotæ & Mimatensis Episcopus, *Gersonius*, permultique alii auctores nullo modo suspecti lamentantur. Procul dubio Curia Romana, isto absoluto Dominatu nixa omnium hominum Status, Conditiones, atque Ordines mirabili artificio, & velut quadam fatali & fortunata catena sibi devinxit, atque potentissime ad tutelam omnium abusuum, quos largissime effundit & propagat, armavit. Quem etiam in finem Legatos, & Nuncios suos sedulo quocumque terrarum *obtentu fidei & religionis tuendæ* ablegat. Ex quo usu evenit, ut hodie Christiani Principes Regimen sui status atque imperii sæpe ad privatum commodum & utilitatem Papæ temperare, & moderari cogantur. At vero opera dispensationum atque exemptionum Presbyteros

byteros Episcopis, Episcopos Metropolitis, Metropolitas Primatibus, Monachos suis Abbatibus, Abbates & Monachos sive Regulares Episcopis suis subduxit, atque abstraxit, ut idem queritur *Bernardus* lib. 3. de Consideratione cap. x. juxta *Gerardi Vossii* recensionem Romæ editam, & Clementi VIII. nuncupatam. Præterea cum olim Monachi sive Regulares studio vacandi contemplationi in secessu & solitudine procul ab urbium amœnitate & illecebris habitarent: tandem Curia Romana ut multa hominum exemptorum sodalitia haberet ad manum, qui instituta & commoda ejusdem sedulo propagarent & defenderent, statum atque disciplinam Monasticæ & Regularis disciplinæ cum Ecclesiastica Hierarchia funditus evertit, institutione Privilegiatorum qui in hominum luce & frequentia habitant, Secreta omnium familiarum perrimantur, suntque negotiosiores ipsis hominibus secularibus. Hercle magnum est *absoluti Imperii* Arcanum, habere in omnibus diœcesibus & provinciis, innumeros homines fiduciarios ab Episcoporum atque Magistratuum politicorum Jurisdictione exemptos, qui *tanquam aures, oculi, & manus Curiæ Romanæ*, ejusdem imperata ubique terrarum exsequutioni demandent. Quid dicere opus, Simoniacas Resignationes in favorem cum suo maximo quæstu adinvenisse, atque in Jus ordinarium hodie transformatas, quibus eluendis Resignationibus, *absoluta Potestate Papæ* opus necessario fuit: quoniam Sacris Canonibus nominatim cautum est, ne quis sibi Successorem deligat, Axiomate XXXIII. Qua ex putri scaturigine manarunt etiam *Gratiæ exspectativæ*, *Mandata Pontificia*, *Reservationes*, *Regressus beneficiorum* post *resignationem*, *Commendæ*, *fiduciæ*, *permutationes*, *pensiones* præsenti quoque pecunia *redimibiles*, *Annatæ*, Clericorum defunctorum *spolia*, ac reliquæ beneficiorum incompatibilium in una atque eadem persona innumeræ *dispensationes*, cæterique *abusus*, & *pestes* ex corrupto hominum, & præsertim Adulatorum & Ambitiosorum judicio promanantes, Axiomate XII. quos abusus Patres Synodi Constantiensis & Basileensis magna ex parte antiquare decreverant, & hinc motus & convitia Curialium adversus hæc duo sanctissima Concilia. Porro ex persuasione, quod *Papa* sit *Ordinarius Ordinariorum*, *Episcopus Episcoporum*, *Dominus* & *Monarcha absolutus infallibilis*, atque eadem polleat Potestate *cum Christo* in Ecclesiæ gubernatio-

 ne,

ne, omnibus ambitiosis & delicatulis propositum est, non quidem *ad normam Euangelii*, & *Canonum* subducta vitæ ratione severissime vivere, atque uno mediocri contentum esse beneficio, in eoque residere: sed in capturam plurimorum Sacerdotiorum opimorum venire, magnamque messem Privilegiorum atque immunitatum emetere quod *Mare magnum* vocitant: quibus incœptis Potestas Episcopalis, *Hierarchicus Ordo*, Jus commune, *Aristocraticum Regimen*, omniaque Divina & humana Jura *eo prætextu* evertuntur, *quod Papa errare non possit*, atque homines istis imaginariis dispensationibus securos coram Christo judice efficiat: quasi idem sit *Papæ* & *Christi tribunal*, ut impie prædicant: cum hoc intelligi tantum debeat, *clave non errante*, sicut omnes docent Theologi. Accedit insuper *Christum* judicare *de occultis*, *Papam* vero & *Ecclesiam* de *externis*, & *notis duntaxat*. Et hæ sunt artes & fabricæ quibus Curia Romana *spiritualem ministerialem Statum Ecclesiæ* in *Regnum Temporale* transmutavit: proque charitate & dilectione *Dominatum Tyrannicum*, atque *odium* venditavit, unde tot Schismata, & Hæreses emerserunt. Quid amplius memorem, illam sic Cardinales supra omnes Episcopos evexisse, ut *humana Privilegia* multo pluris hodie fiunt præsertim Romæ, quam *Jura immobilia Episcoporum* quæ Lege Euangelica consecrantur. Unde evenit ut jam nullus *Rex* aut *Princeps* existat, qui non in maxima parte beneficii reponat, si modo pro aliquo homine cui impensius gratificari velit, *galerum Cardinalitium* à Papa emereri valeat: sed quamprimum id consequutus est, illi ipsi pro quibus *Cardinalatum* impetrarunt (ô prodigiosa & inaudita Metamorphosis!) ejus subditi esse desinunt, fiuntque *homines liges* Curiæ Romanæ: cujus omnes usurpationes & statum temporalem contra Regem benefactorem, & patriæ suæ Jura mordicus tuentur, totumque Clerum ad has factiones suas conantur pertrahere, ut observatum est Parisiis in Comitiis trium Ordinum Franciæ Anno 1615. sub infirma Regis ætate. Equidem Cardinales non modo omnibus primis officiariis Regni, & Coronæ, verumetiam Regii sanguinis Principibus sese anteponere solent, eamque ob causam anno 1610. quo *Ludovicus XIII.* Rhemis inauguratus est, Cardinalis *Joyeusa* anteire & sedere voluit supra primum Regii sanguinis Principem: Attamen certum est, illos in Politicis Conventibus Regni nullum aliud

aliud Jus, aut ſedis vel loci prærogativam habere, quam quod eis à Rege aut Principe, velut civibus, & membris Reipublicæ ultro & gratuito indulgetur, *quamvis ſua regnent in aula.* Quæ à me nullo odio, ſed ad regendos fines utriuſque Poteſtatis commemorantur, Deus mihi teſtis eſt. Cæterum Curiæ Romanæ mos eſt ſub fortibus atque ſtrenuis Principibus, validoque regimine ſimulare & diſſimulare: deinde vero in ætate infirma & pupillari Principum, quando Regimen propter diverſa partium ſtudia titubat, factiones conſerere ad magnos progreſſus faciendos, eamque ob rem homines Religione injecta atque interminationibus Cenſurarum territare, ſicut monimentis Hiſtoriarum, ipſoque uſu quotidiano compertum habemus. Porro ex hac Cardinalium inſtitutione, & luxus & faſtus mundanæ ſapientiæ in Eccleſiam altiſſime effuſus eſt. Nam eo ipſo quod Romæ æquantur Regibus, nullis quantumvis opibus immenſis habentur impares aut incapaces, & hinc illæ omnium Eccleſiarum lacrymæ, & populationes illis ornandis atque ſaturandis. Quid præterea referam, Epiſcopos, quamquam ſint divinæ inſtitutionis, & legitimi Apoſtolorum Succeſſores ita præ his Curiæ Romanæ Principibus vileſcere, præſertim Romæ, ut nihil pene fiant: quia, ut ait *Bartholomeus Carranza* Dominicanus Hiſpanus, ſunt velut *Anteambulones*, & *viatores Cardinalium.* Cum ergo hæc abſoluta Monarchia, *mutando quadrata rotundis, & rotunda quadratis*, ut ait *Joannes Major*, tantam hominum multitudinem, quaſi vinculo ſtrictiſſimo ſibi devinciat, quid mirabile, innumeros homines partim ex fallaci judicio, partim rerum ſuarum privatarum faciendarum deſiderio, *quia nemo aliter vivit Romæ*, iſtum *abſolutum Dominatum Papæ* ſupra Jus Divinum & Naturale efferre, atque illos qui contra ſentiunt, aut *de emendandæ Eccleſiæ neceſſitate* hiſcere audent, velut *Hæreticos, Schiſmaticos*, & *Perduelles* inceſſere, atque omni ope & conatu Reges, & politicas Poteſtates in eos incendere? quod *expertus* loquor.

Septimo, *Durandus Speculator*, lib. de modo habendi Concilii Generalis, prima parte, *Rubrica de Exceſſu Cardinalium, & Curialium contra Prælatos*, juxta editionem Lugdunenſem Joannis Criſpini anno 1531. Item *Gerſonius* Tractatu de Auferibilitate, Conſideratione octava, ſcribunt, iſtam *abſolutam Monarchiam*

Græcis præbuisse occasionem desciscendi ab Ecclesia Romana: Proverbium, ait *Durandus*, est vulgare, *Qui totum vult, totum perdit:* Ecclesia Romana sibi vendicat Universa, 93. dist. can. *Diaconi sunt*: Unde timendum est ne Universa perdat. Nam sicut Salomon ait Proverbior. 30. *Qui multum emungit, sanguinem elicit.* 4. dist. can. *Denique*: Sicut habetur exemplum de *Ecclesia Græcorum*, quæ ex hoc *ab Ecclesia Romana obedientia dicitur recessisse.* Equidem iste Potentatus & corruptissimi mores Ecclesiasticorum sunt in causa, horresco referens, ut permulti *tacite* Christianam religionem *abjurent*, omniaque hodie plena sint *Deistarum*, ut vocant: & his annis quidam *Cæsar Vaninus Neapolitanus*, cum decem aut undecim aliis sodalibus sese in Gallias, Germaniam, Angliam, & Hispanias contulerunt, ut istam impietatem disseminarent, tumque demum ille meritas suæ impietati pœnas debitas exsolvit, quia anno 1618. Arresto Curiæ Parlamenti Tholosani vivus Tholosæ est ustulatus, neque unquam errorem suum abjurare voluit. Omitto eundem dominatum causam præbuisse *Luthero* Schismatis faciendi, ac permultos eandem ob causam hodie in suo Schismate obdurescere: palamque circumferri maximam partem hominum *colorem* & *prætextum Religionis* hodie obtendere ut expeditius res suas faciant, & dominentur in mundo. *Oportet quidem hæreses esse*, 1 Cor. 11. *Sed væ per quem scandalum venit*, Matthæi 18. Ubi de scandalo dato, & activo, deque illis sermo est qui oves errantes simplicitate, & mansuetudine Christiana per *actus hierarchicos* ad ovile Christi non reducunt, sed *nimium austere imperando fugant ab Ecclesia*, Ezechiel. 34. Et quoniam in mentionem Schismatis incidimus, obiter notandum, nemini unquam ulla de causa licitum *ab Ecclesiæ sinu & unitate* discedere: atque *nævos Ecclesiæ* tanquam *optimæ parentis* animo filiali à nobis patienter ferri oportere: ita ut charitate, pace, & unione servata, *emendationem* desiderare, & quantum in nobis situm est procurare, ac potius mortem millies oppetere, quam *Matrem optimam* deserere, aut inhonestius tractare debeamus. Enimvero more Prophetarum Veteris Testamenti humillime à Deo petere debemus, ut *rorem* suum *de cœlo* effundat, nubes *gratiam emendationis* pluant, & terra *sanctissimam disciplinam* germinet ac fructicetur. Hoc si Lutherus, Calvinus, & alii fecissent, Curiamque Romanam ab Ec-

clesia

clesia secrevissent, jam, ut opinor, Ecclesiam integram, & melius emendatam, non fœdis Schismatibus, atque erroribus laceram, & cruentatam haberemus, & lugeremus. Certe ut alias observavimus, *Schisma multo* est *periculosius* ipsa *hæresi*, Axiomate XIV. Octavo. *absoluta temporalis Monarchia Gregorii VII.* quam *Eugubinus*, *Steuchus*, *Baronius*, *Bazzius*, *Carrerius*, *Bellarminus*, *Becanus*, *Suarez*, aliique innumeri tam animose propugnant, funditus adversatur *Charitati*, *Paci*, & *unitati Ecclesiæ*, quæ tamen *finis* est *omnium Præceptorum*, *Legum*, & *actionum humanarum*, Axiomate IX. Cunctos enim Reges atque Principes Christianos tacite in ipsam Ecclesiam, atque odium Ecclesiasticorum, necnon ad Schisma faciendum invitat: utque *Joannes de Parisiis* docet initio libri *de potestate Regia & Papali*, obstaculo esse potest infidelibus quominus Christianam religionem amplectantur. Certe Rex Angliæ quem *Joannem sine terra* vocant, cum *Stephanum Langetunum* Cardinalem, natione Anglum recipere nollet in Cantuariensem Episcopum, quia contra Canones Romæ *Innocentio III.* imperante electus esset, tandem Censuris verberatus est ab *Innocentio III.* qui præterea *Philippum Augustum* Franciæ Regem contra Regem Angliæ excivit: hicque ut istam tempestatem à suo capite propulsaret, *Rex Apostolicus* evasit, quia Regnum Angliæ in feudum *Innocentio*, & Ecclesiæ Romanæ oppigneravit: cumque nihilominus gravibus cladibus postea affectus fuisset, pœnitentia ductus quod Regnum suum ita mancipasset Curiæ Romanæ, Christianam religionem ejurare voluit, ut *Matthæus Parisiensis* docet in historia Anglicana. Heu! quotusquisque Principum audiens, *Papam Jura simul terreni & cælestis habere imperii, atque dominium gladii materialis*, *omnesque Reges*, *& populos Christianos ad illius nutum debere arma expedire & recondere*, *dist.* 22. *can. omnes*; *& Extravagante*: *unam sanctam*, *de majoritate & obedientia*, & sigillatim docetur à *Bellarmino* cap. 19. adversus *Barclaium*, quotusquisque, *inquam*, velit ea lege in Ecclesiæ castris militare, ut ex Domino fiat Vasallus & Minister Papæ: & nisi eidem ad nutum obtemperet, de Regio Throno detrudatur, aut si detrudi nequeat, furori sicariorum & percussorum mactandus exponatur? Hoc enim ex eodem libro *Bellarmini* contra *Barclaium* clarissime inducitur; item ex *Becano* quæstione 3. Controversiæ An-

Anglicanæ, *Suarez* contra Regem Angliæ lib. 6. defensionis cap. 4. numero 18. Directorio Inquisitorum 3. parte, quæstione 31. Commentario 80. de quibus actum est Axiomate XXXVI. & XXXIX. Deus immortalis! quotusquisque Gallorum, nisi omnem humanitatis sensum cum facultate loquendi forsan exuerit, sibi à voce & lacrymis temperarit post duos Galliæ Reges hac exsecranda doctrina interemptos, *falso prætextu*, quod fautores essent Hæreticorum? Item post plurimas Assassinorum petitiones adversus innocentissimam ætatem *Ludovici XIII.* eo quod Edicta & fœdera parentis sui servaret? post incredibiles factiones, & motus ad Regiam auctoritatem etiam in Conventu trium Ordinum regni Parisiis opprimendam? Procul dubio, si solus *Papa* est *absolutus infallibilis Monarcha Ecclesiæ*, & supra *Generale Concilium*, ut Curiales vociferantur, & forte fortuna contingat, Romanum Pontificem Censuras in aliquem Regem distringere, ut olim Bonifacius VIII. in Philippum Pulchrum, Julius II. in Ludovicum XII. Sixtus V. in Henricum III. & IV. Certo Principes Censuris appetiti nulla ratione aut via sese ab ejusmodi Censuris per appellationem, aut oppositionem tueri, aut expedire poterunt: sed eis continuo mandatis Papæ erit parendum, vel Schisma faciendum: propterea quod *viam Appellationis* ad *Concilium Generale*, Bulla Cœnæ Domini penitus intercludit: *Intercessionis* autem *remedium* plane supervacaneum aut impossibile foret inter tantas novorum Ordinum missiones, & factiones, quæ universum populum à suis Parœciis atque ordinariis Pastoribus abducunt, & absolutam Papæ potentiam cui soli obtemperant per exsequutionem Bullæ Cœnæ Domini exemplo Jesuitarum certatim stabiliunt: hocque ut proclivius absque ullo impedimento consequantur, Scholæ Sorbonicæ famam & existimationem magno conatu falsis rumoribus contaminant & lacerant: adeo hominibus *quæ sua sunt, non quæ Christi*, quærentibus hodie exosa est Veritas! Cæterum sublato naturali *Appellationis* aut *Oppositionis* remedio, ac munimento, Reges & Principes Christianos Schisma potius facturos quam *absolutum* Curiæ Romanæ *Imperium* laturos, nemo rerum humanarum adeo expers est, qui non apprime videat, atque ex *Henrici VIII.* Regis Angliæ Schismate evidenter colligat, doctrinam de *absoluta* Papæ *Monarchia* Euangelii *sale*, hoc

est,

est, *moderatione* & *mansuetudine Legis gratiæ* & *Potestatis ministerialis spiritualis* Ecclesiæ condiri ac temperari oportere. Annon jam multo magis ex usu Christianæ religionis foret, post tot, tantasque lethales plagas Christianæ religioni inflictas, post Orientalis Ecclesiæ, Germanicæ, Suecicæ, Danicæ, Anglicanæ, Scoticæ, Polonicæ, Hungaricæ, Bohemicæ, Transsylvanicæ, atque aliarum provinciarum ab Romana Ecclesia *decessionem*, & mundum ad *indifferentiam* quandam *Religionum* præcipitatum, istam *immanem Tyrannidem absoluti*, & *pene* temporalis *Regiminis* mitigare, & immutare, quam sic mentes hominum exacerbare, irritare, & ab Ecclesiæ Catholicæ & Religionis Christianæ sinu longius fugare, irritumque & inanem *Christi triumphum* de Diabolo & Inferno prorsus efficere? Dicant amabo, num multo magis fidei Catholicæ expediret hodierna die Papam libere & suaviter juxta *regulas Aristocratici Regiminis*, & *Potestatis ministerialis spiritualis* octo primis Generalibus Conciliis consecratas omnibus Christianis Nationibus præsidere: atque etiam cæteras gentes infideles, moderatione suavissimi Regiminis ad nomen dandum Euangelio invitare & allicere, quam uni aut alteri duntaxat provinciæ Europæ absolute dominari? Cum certissimum sit, Dominum voluisse *Christianam Religionem doceri* & *suaderi*, non *absolute imperari* & *cogi*? Saltem libellus Plutarchi *de* Utilitate capienda *ex Inimicis*, nos de semita in viam rectam debet reducere. O bone Jesu! qui pretioso Sanguine tuo non corruptibilibus auro & argento humanum genus redemisti, te etiam atque etiam per viscera misericordiæ tuæ obsecro, ut nobis in sole meridiano turpiter cæcutientibus ac *Dominatum temporalem* loco *spiritualis* MINISTERII affectantibus, sic gratiæ tuæ collyrio mentis oculos linire, & sanare digneris, ut tandem aliquando resipiscamus, & quæ sunt tuæ Voluntatis ac Instituti vere, & ex animo recognoscamus, amplectamur, exequamur, dignosque fructus pœnitentiæ faciamus.

Cæterum mea oratione ad Christianæ Reipublicæ Principes conversa, hanc *Apologiam* pro *Gersonii* & Scholæ Parisiensis doctrina, & placitis, ejusdem *Gersonii* eximia clausula finire operæ pretium est secunda parte libri *de Examinatione doctrinarum*, quinta Consideratione: *Providendum est sedulo per Rectores universitatis*,

 ait,

ait, *ne studium Theologicæ veritatis depereat, sed alicubi resideat velut in fonte, alioquin timendum est, ne superseminentur Hæresium Zizania, propter varietatem tot capitum, tot insuper passionum diversarum unde multiplicatio sequitur judiciorum: ubi si desit recursus ad Theologos non depravatos & in unum collectos, quis oro providebit? Si dixerit aliquis, fiet recursus ad Sedem & Curiam Summi Pontificis, non negabimus hoc, si Theologia illic habuerit duos Doctores non partiales, non seductos, non fastuosos, non quæstuosos, aut invidos; non Potestati seculari, non spirituali plusquam Veritati faventes: alioquin tolerabilius esset nullos habere, quam tales pati.* Hæc ille vir optimus & sanctissimus salutaria Concilia Christianis Principibus parabat. Certe nisi Respublica Veneta doctos habuisset Theologos, permagnum erat detrimentum acceptura *Interdicto Pauli V.* Anno 1605. Itaque tam sapientis Reipublicæ exemplo cæteri Principes Christiani sapere discant. Quod autem dolet *Gersonio*, in Curia Romana *vix duos reperiri posse Doctores non partiales, non seductos, non fastuosos, non quæstuosos, aut invidos, non seculari, non spirituali Potestati Papæ plusquam Veritati faventes*, certissimum est: imo vero ab illo tempore Theologia tota pene absorpta & captiva, in Scholas Jesuitarum sic conjecta est, ut prorsus impossibile sit inde unum aliquem *radium Veritatis* & *auxilium* haurire, præsertim in figendis, & constituendis finibus utriusque Potestatis, & debellandis Curiæ Romanæ usurpationibus, & corruptelis: quod maxime necessarium est ad Regimen Christianæ Reipublicæ optime constituendum, utque *Pax æterna* inter *Sacerdotium* & *Regnum* asseratur, atque horrida bella, quæ postremis Mundi temporibus ex confusione utriusque Potestatis bacchari debent, saltem retardentur, si modo in totum, propter hominum iniquitatem & malitiam, nequeunt impediri.

Quod si hæc Axiomata ex Scholæ Parisiensis & *Joannis Gersonii* firmamentis deprompta, *ad Veritatem*, non *ad speciem* & ad famam popularem; *dogmatice*, non *Rhetorice*; *Analytice*, non *Sophistice*; sigillatim, non *passim* & *collectim* aggestis cavillationum & convitiorum plaustris impugnentur ab Adversariis, valde quidem sudabunt, hoc certo scimus: quoniam illos antea *Legem Divinam* & *Naturalem* cum universalis Ecclesiæ praxi labefactare oportet, quam in hanc indissolubilem proloquiorum catenam invadere & per-

perrumpere queant. Ut autem eo se referat, unde initio progressa est nostra oratio, ego hîc iterato Protestationem editam à me sub finem Præfationis hujus Apologiæ impendo atque inculco.

Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa, Psal. 119.

Aufer à me opprobrium & contemptum, quia testimonia tua exquisivi.

Redime me, Domine, à calumniis hominum ut custodiam mandata tua, Psal. 118.

FINIS.

